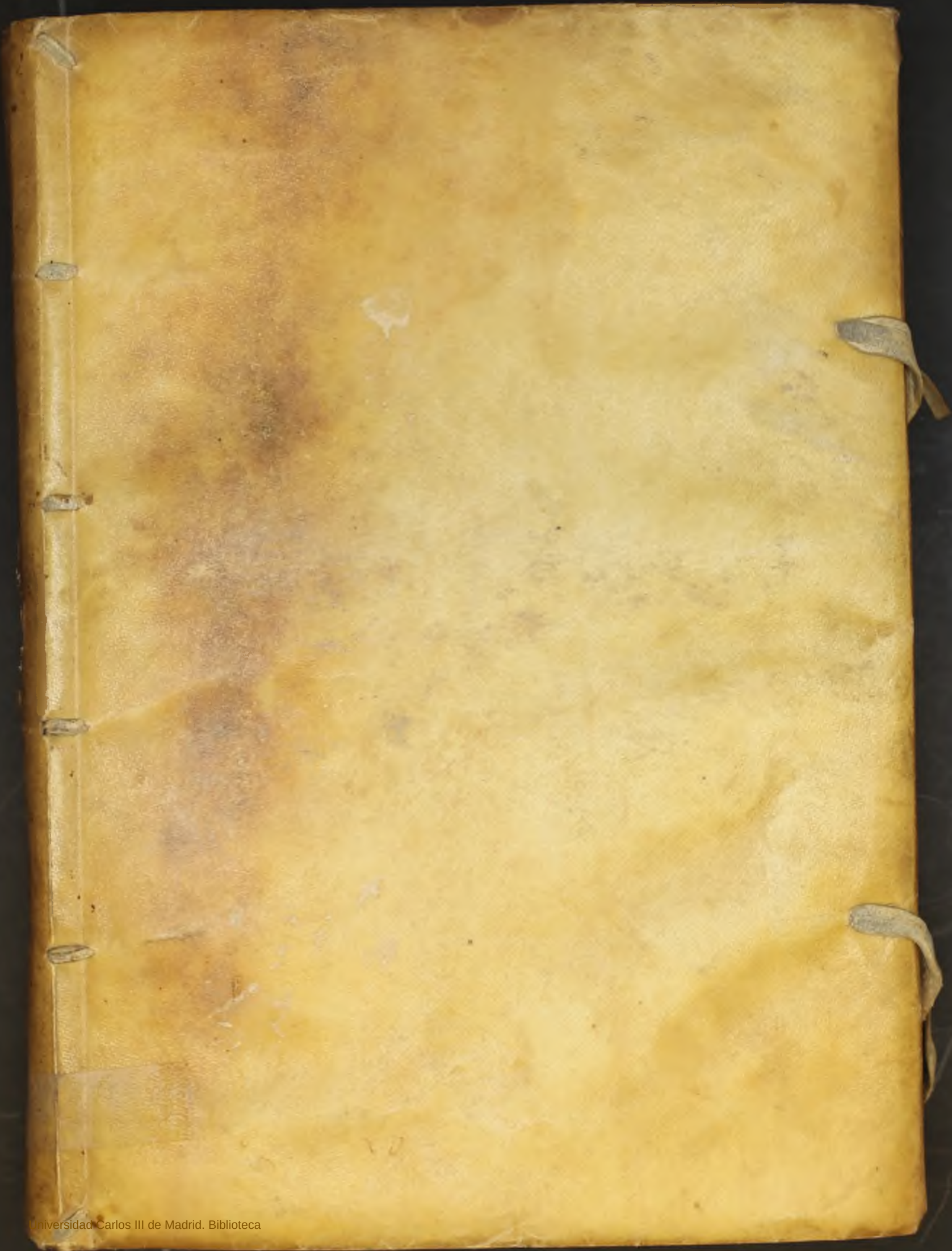

arr. 6. 150

12/0

T.144797
C.1206480

12
12
12

DIFFERENTIAE
INTER VTRVMQVE FORVM,
IVDICIALI VIDELICET, ET CONSCIENTIAE;
NONDVM HAC NOVA LVCE DONATAE, ET
MAGNA. CVM CVRA, STUDIOQVE
LVCVBRATAE, ET CONCINNATAE
CVM INDICE DIFFERENTIARVM.

AVCTORE DOMNO IOHANNE VALERO, VALENTINO
Segobrigen. Decretorum D. Priore domus Cartusiae Maioricae.
IESV Nazareni.

Ad perillustrem Dominum Don SALVATOREM FONTANET,
Cancellariam Regentem in Supremo Consilio
Coronae Aragonum.

Valero

R 9044

CVM PRIVILEGIO.

Superiorum permissu, in Cartusia Maioricarum, typis Emmanuelis
Rodriguez. Anno M.DC.XVI.

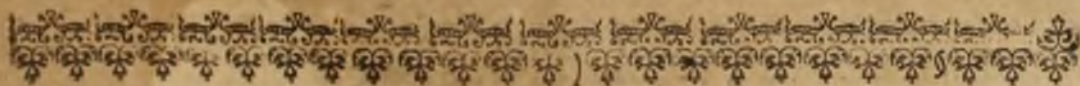
ILLVSTRI AD MODVM,
ET VTRAQVE OMNIGENAE VIRTVTIS,
præclaræque nobilitatis laude cumulado D.D. Saluatori
FONTANET. I. V. FONTI, Supremi Aragonum
Concillii Cancellariam REGENTI, Domnus
Iohannes Valero Decretorum D. & Prior
domus Cartulicæ Maioricens. Iesu
Nazareni O.F.P.

LIBER Differentiarum inter utrumq; Forum (vir præstantissime) multorum annorum continenti labore concinnatus foras exiturus, teneri non potuit quin in tuas euolare manus, accepturus certam defensionem, magnam æstimationem, singulare decus, sola contrectatione amplissimi muneris, omnigenæ sapientiæ, & præclaræ nobilitatis tuæ. Quis enim operi præfixum non reuereatur FONTANETI nomen? Quis audeat obtrectando sibi conciliare tanti defensoris inuidiam? Potentissima maximeque verenda FONTANETI inscriptione munitum volumen, non timebit vel unius obtrectatoris malevolentiam; laudatorum benevolentiam expectabit. Spectabitur certe, & æstimabitur quod tam illustri nobilis stemmatis imagine apparebit impressum. Prædicat hoc vel imprimis aurea illa Aquila per cæruleum expansa campum, quam ab antiquissimis honoratis ciuib; Gerundensibus maioribus tuis DES CAMPS, hereditario iure susceptam, glorioso tueris in stemmate. Nam & hoc decus, illi quondam Heroes promeruerunt seruitiis valde gratis, & acceptis erga Serenissimos Reges Aragonum; & tuis ipse eadem cumulans gratioribus; indefessa fide ab adolescentia tua, summa synceritate, candore, & rectitudine, continuare non destitisti; cum post annos plures quibus cum studiis, tum publicæ interpretationi cathedratice virisque Iuris in Vniuersitate Barcinonens. insudasti, doctrinæ simul, & synceritatis amplissimum præstiteris specimen; nedum in Patrocinio plurium, grauissimarumque causarum; verum etiam in functione grauium munerum, tam Ecclesiasticorum, quam Regiorum iudicandi curam concernentium; quibus cum adhuc vigesimum quartum ætatis annum non attigisses, laudabiliter uti cepisti. Quæ quidem omnia Philippus secundus in Castellæ Regnis, nobis autem primus, ceritò comperiens, meritò officium Assessoris Generalis Gubernatoris in Catalauniæ Principatu tibi deferendum curauit. Ac rursus antequam hoc munus inires, te ad munera unius Iudicum Regiæ Curia; & postmodum Senatorum, siue Regiorum Consiliariorum Ciuilis Audientiæ Regiæ, Principatus eiusdem, promouere dignatus est. Quibus tibi per integrum ferè decennium summa integritate fungenti, varia, & ardua negotia commissæ fuere; præsertim graue simul, ac fidele Officiū Regentis Thesaurariæ Regiam in eodem Principatu, quod ultra biennium administrasti; Consultationes quoque Censuræ fidei in sancta Inquisitione eiusdem Principatus; & Breuis Apostolici, instante Regia Maestrate, concessi, in Ecclesiasticos atrociter ibi delinquentes; & Officii Magistri Rationalis Domus, & Curia Regiæ;

Bauiiæ Generalis, ac Procurationis Regaliū Feudorū Catalauniæ. Anno autē M. D. XC. IX. cum Regia Maiestas Barcinone Comitii Catalaunis celebraret: quis fando explicet varia, arduaque negotia eorundem Comitiorum, expeditionem facilem, Regiumque seruitium valde concernentia, quæ tibi committenda Rex censuit, maximè te unū ex Habilitatoribus creans; immò & unum ex Iudicibus grauaminum earundem Generalium Curiarum. In quibus omnibus constat ita te gnauiter esse versatum, ut ad officium Fisci, & Patrimoni Regii Patroni, in Supremo isto S. S. R. Aragonum Consilio, Rex ipse duxerit promouendum. Quo ultra quinquennium, mira Regis satisfactione perfungens, renunciatus es alter ex Regiis Commissariis Generalibus ad negotia concernentia populationē locorū quos Mauritanī Neophyti qui nuper Regio iussu tota sunt Hispania pulsī, in Regno Valentino incolebant; & redituum, ac aliorum solutionem creditorum quibus obnoxii erant Barones, Aljamae, & ceteri singulares. Quin etiam, defuncto statim Collega tuo, totum commissionis eiusmodi pondus, tui solius humeris imponendum, auctoritate Regali decretum est. Taceo, dum ista studiosè perageres, tum in Regno Valentia perlustrando, tum in Regia Curia, ad eam iam reuersus, atque aded in illa Congregatione quæ propterea per Regiam Maiestatem fuit erecta, partim ex Consiliariis Regii Status, partim ex Supremo Consilio Aragonum, quam multos pro diadematis obsequio Regii labores exanilaueris; ut mirum profectò non sit si te adhuc in ea commissione defixum, ad maioris gratiæ cumulum, tantis obsequiis grata recordatione perpensis, maioraq; promerentibus, te inquam ad summum gradum vnius ex Regentibus Regiam Cancellariam in Supremo suo Consilio Rex duxerit assumendum. Quòd si Regia Curia tantum in te fidei, præsidiiq; situm esse demonstrat, ut Hispaniarum Regna, vel inde beata prædicentur quòd in eiusmodi specula te positum videant: quanta felicitas scriptis meis obtigerit si te unum sibi Patronum semel adoptarint? Has igitur ob causas adducor ad illa tibi dicanda cum in primis, tum ob singularem etiam beneuolentiam qua te semper complexus sum, tunc vel maximè cum Barcinone curator ipse litium Domus Scalæ Dei, difficilimis quadraginta dubiorum nodis implicatam controuersiam ad te detuli, lectissimum Regii illius Senatus IVDICEM; quam sub aliis Iudicibus acriter urgentibus nostris procuratoribus, quadraginta nouem ipsos annos agitatam, nec umquam explicatā, dexteritate mirabili breui triennio dissoluiſti, plausu omnium maximo, admiratione maiori, pro Cartasianis patribus pronuntiata sententia. factum inauditum, omnium scriptis celebrari dignum.

Ergo perenni I. V. FONTI (quem sonat FONTANETI nomen) Iuris peritorum decidendis quæstionibus ORACULO; Ciuiliū, & Pontificiarum legum, ob memoriam singularem THESAURO; Supremi Aragonum Consilii Cancellariam REGENTI; Regii acroamatis, Regali PRIVILEGIO, ad sempiternam posteritatis memoriam, celebratissimo, Ius ciuile totum, Pontificium totum, iure suo, & summo, sacrandum: non hoc quod offertur opusculum, leuidentē licet, grati animi (quem spectare debent magnanimi) non erit, opinor, ingratum. Hoc mihi, si dono numinis contingat, & tuo; ardens primū aliorum commodis inseruiendi, quod unum urget, & viget, promouebis studium; collata deinde beneficia cumulabis, gloriose tuæ liberalitatis incremento maximo. Vale Regum maximi Pignus magnum. I. V. decus, patriæ columen, bonorum delicia, & animi mei dimidium.

AVCTOR

AVCTOR LIBRI AD SVVM
MAECENATEM EPIGRAMMA.

NYMPHA Arethusa, sacris quondam celebrata Poëtis,
Irrigat Ortygiam, Sicariosque sinus.
Cuius ob amplexus, Alphei fluminis vnda
Ortygiam properans, æquora scindit aquis.
FONTANE TVM, Arethusa refert. TV, nomine firmas:
FONS etenim PATRIAE, diceris esse NITENS.
Est liber, Alpheus, Nymphæ, qui tactus amore
Currit in amplexus, præsidiumque TVVM.
Sed cinctus pelago, pressus Balearibus vndis,
Cogitur occultas, æquoris ire, vias.
Ergo Ioui, vt veteres sacrarunt elidis amnem,
Sic nouus Alpheus, TE, cupit esse Iouem.

P. RAPHAELIS OLLER SOCIETATIS IESV
THEOLOGI DECASTICHON.

INTER vtrumque Forum vetus est discordia. Pugnat
Hincque Forum humanum: pugnat & inde Dei.
Nemo ausus Iudex restringere iurgia. Flammam
beiii, lite fouent: hoc negat: illud, ait.
Tuque, VALERE, Foris disiungens sacra profanis;
Discrimenque foras dans vtriusque Fori;
Ecce Fora, arte noua, pugnantia, fædere iungis.
Iurgia vtrumque Forum deposuisse, iuuat.
Hæc vtriusque Fori sententia prima. VALERVS
Et PRIOR, & PRIMVS, ius dat vtrique Foro.

P. DOMNI SEBASTIANI OLLER CARTVSIANI
ad librum Hexastichon.

PATRONOS inter quondam, Pater optime princeps,
Externi noras lura, vicesque Fori.
Sed postquam sacros placuit habitare recessus;
Iura Fori interni pendere cura fuit:
Interni, externique igitur discrimina profer:
Crimina discrimen ne ferat ulla tuum.

P. DOMNI BARTHOLOMAEI VALPERGA
Cartusiani, I. V. Doctoris, ad auctorem Epigramma.

SI iuste Macedo celebratur Magnus in Orbe,
Quod nodos Asiae numinis ense scidis:
Nunc potiora tibi debentur premia, vasti
Qui nexus Orbis diuidis ense libri.
Quos stringant, leges; quos soluant, tradis aperit:
Disiungens terrae, iuraque summa Poli.
Antiquos vincis mirandas ordine causas;
Consona dum reddis, dissona facta sibi.
Arte noua, legum resonat discordia concors.
Explicat en calamus, quod plicat ipse dolus.
Nec pugnare duos contra valet Herculis hasta.
Doctrinae Zona cingis virumque Forum.

P. ANDREAE MORAGHES, SOCIETA-
tis IESV Doctoris Theologi ad librum Epigramma.

SAT scio, Praecones ambis, Liber optime, nullos.
Vino vendibili non opas est edera.
En opus optatum. Properent nunc illicet omnes,
Dum rara haec cupidis Bibliotheca patet.
Rara. Quis hoc etenim rarum attigit argumentum?
Attigit? Immo, nihil tangere dat reliquis.
Euge Liber. Iam omnis Iudex tua limina adibit:
Punctum quod omne tibi Iure in viroque feras.
Omne tullis siquidem punctum, qui miscuit illa,
Quae distincta simul das Fora, digna Cedro.

MICHAEL

MICHAEL IVLIAN, RECTOR SOCIETATIS
IESV Collegii Maioricensis,

*Domno Iohanni Valero sacrae Cartusianorum domus IESV
Nazareni Palmae Balearium Priori
dignissimo S.*

BI INTELLEXI TIBI LIBRVM ESSE IN TYPO; fui præter solitum lætitia affectus. Ac mecum ipse perpendens dixi, Spõsione quemcumque laceſſam, nec credo perdam, quando aſſero tale opus, non vulgare, ſed extraordinarium; non quomodocumque perfectum, ſed numeris omnibus abſolutum; non vni vel alteri gratum, ſed omnibus viris doctis quàm gratiſſimum, plurimi æſtimandum, continua læctione conterendum. Qui poteram non lætari, cùm viderem inſtaurari memoriam conſortii noſtri in ſtudiis Rhetoricæ, aureo illo tempore quo in flore noſtræ ætatis vnà eramus, & familiariſſimi, & vnà Rhetoricos flores in hortis Laurentii Palmyreni Doctoris noſtri, qui ſumma cum laude, & acceptione, florenti in academia Valentina docebat; carpebamus? Numquam, vel rarò intermittitur in ſtudiis contracta neceſſitudo; nec frigefcit amor qui aſidua coniunctione, & uſus familiaris ſcholarum aura ſemel exarſit. lætis firmis Rhetoricæ fundamentis, curriculum Philoſophiæ; (ni me fallit memoria) egregium illum Philoſophum Michaelẽ Monllor ſubſequens, procurſare cæpiſti, & ad metas uſque perueniens, vnus ex paucis fuiſti, qui brauium fuerunt conſequuti. Ac ne tibi faſtigium, & illud perfectiſſimum deeſſet, non minori præceptoris, quàm diſcipuli fecilitate, magnum illum Didacum Couarruias in eadem academia Metaphyſicorũ magiſtrum ſortitus es. Quem, inſignem meritis, Maieſtas ſapientis, & catholici Regis Philippi ſecundi, in ſublimem Procancellarii dignitatem, venientibus annis euexit. Ad hunc (meminiſſe te arbitror) adibam ipſe, Philoſophiæ, Metaphyſicorumque cauſa. Adibant etiam lætiſſimi, & ornaſiſſimi iuuenes, Valentini nobilitatis, & ingeniorum ſcoſculi; è quibus primũ in generalem fidei cenſorem totius Luſitanix, deinde in Barcinonis ſacrorum Antiſtitem; poſtremò in Murcianiæ ſedis Epiſcopum, Illuſtriſſimus D. Alphonſus Coloma, mihi ſumma familiaritate coniunctiſſimus, ſui temporis Theologorũ, & ſacrorum Euangelii præconum facilè princeps, meritiſſimò delibatus eſt. Cuius nunc germanus frater Illuſtriſſimus Carolus Coloma, inuicta bellicæ laudis virtute cerrè Magnus, eximia in Deiparam Virginem ſine originali peccato conceptam pietate, maximis Aragonum Regibus germaniſſimus, Palmæ Balearium Regnum pro Philippo Hiſpaniarum Rege potentiſſimo, tanta omnium approbatione, tantis plauiſibus adminiſtrat. Talibus igitur, ac tantis præceptoribus, iure dici poterit, & erit vera, non ficta laus. *Sufficit diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter eius.* Vti reapse fuiſti. Similiter ſubiit in mentẽ tempus cùm vnà Salmanticam venimus, vbi quinque annis integris, ab inſignibus illis doctoribus in vtroque iure inſtructus, ſacramque Theologiam partim edoctus, Baccallaurei gradu in teſtimonium fidele, atque debitum præmium ſummi proſectus in ſtudiis donatus es. Hæc ſunt argumenta meæ lætitiæ, & occaſio meorum prognostiſticorum quæ vera docuit experientia; non temeraria, plenaque vanitatis, qualia ſolent eorum eſſe Aſtronomorum qui lineas, terminosque ſuos prætergrediuntur.

Venio nunc ad diuinationes meas, earumque non leuia fundamenta. Peraſto feliciſſimè ſtudiorum omnium curſu, vbi primũ tamquam è carceribus exieras, ibi primus palmam accepiſti, cùm in academia Valentina, nemine diſcrepate doctor renunciatus es. Non potuit lucerna ſub modio latere. Aſfulſit primò illius fulgor ex ipſa academia Salmanticæ, uſque

usque Valentiam, qua in ciuitate, fidei præfectus erat D. Iohannes de Rojas, vir certe literatissimus, ac I. V. scientissimus; ut testantur opera quæ in lucem edidit. Is (uti ab aliis accepi) ut Valentiam redires, ubi primis tuorum studiorum annis fueras ipsi ingenii acumine, & perspicuitate notissimus; te literis quàm amantissimè scriptis hortatus est quò illi esses auxilio, in ordinem redigendo librum inscriptum de Differentiis inter causas ciuiles, & criminales; quem prælo mandare constituerat. Quo in opere solus per annos aliquot elaborasti, processerasque longissimè. At vltima manus ei non est imposita, quòd memoratus D. Iohannes de Rojas designatus fuerit Episcopus Surgenti in Sicilia; qui dum Panormi Pontificia diplomata expectaret, vitam prius Deo reddidit, quàm sibi diplomata allata sint.

Deinde usque in ciuitatem Segobrigæ, tuæ patriæ felicissimæ, lux ista diffusa est, ubi DD. Martinus à Saluatierra illius gregis Pastor vigilantissimus; tibi, cui debitum erat, honorificum munus Vicarii Generalis obtulit; quod iustis de causis recusasti. Verùm actus impulsu, studioque impensius Deo, ac illius Ecclesiæ inferuendi, patriæ commodius, meliusque fauendi, Canonicatum qui tum vacabat, petiisti, in quo tibi primo primas concedere, & ludices, & competitores coacti sunt. Et cum difficultates operis non exigui circa Ius Patronatus, & præsentationis, subortæ fuissent; causam tuam strenuè persequutus fuisti, & coram Metropolitano, & coram Regali senatu, & coram Nuncio Apostolico Madriti: & tandem Romæ, quò missus fuisti procurator ad visitanda limina Apostolorum pro D. D. Martino à Saluatierra. Ibique negotiis tuis egregiè pertractatis, dubia multa in quibus grauitatis multum inerat, & ponderis, pro Episcopo disseruisti, audientibus Illustrissimis Concilii Tridentini Cardinalibus; victorque de more euasisti. Canonicatu verò, quem iure optimo, meritoque obtinueras, re in concordiam adducta, imposita competitori pensione, te abdicasti.

Statim ut Valentiam rediisti, validis tui ingenii viribus opinam Paræciam Episcopatus Segobrigensis adquisisti, cum esset tuus competitor Castañeda Doctor Theologus, vir tanti habitus, ut postea in academia Valérina primariæ Theologiæ cathedræ doctor esse promeruerit.

Ad hæc, Illustris admodum, ac Reuerendissimus Dominus D. Iohannes Baptista Perez, eximie sanctitudinis Antistes, qui Episcopali Sedi Segobrigensi successerat; & te Canonicatu donauit, & Vicarium Generalem sibi eligit, ac nominauit.

Denique Mundo cum suis omnibus ambitionibus nuncio remisso, confugisti tamquam ad securum portum, ad silentium mirabile, perpetuum claustrum, extremè rigidam abstinentiam sacre Cartusianorum Familiæ. Cuius religiosam vitam, vixdum posito in domo Scelæ Dei tyrocinio, solenniter professus fueras, cum sex duntaxat mensium exacto decursu post emissam professionem singulorum Monachorum vnanimi assensu fuisti eiusdem institutus procurator, illico Barcinonem mittendus. Et quidem consultò, ut probauit euentus. Namque ibi magni momenti causas breui obtinuisti. Deinde priusquam duo anni professionem tuam subsequerentur, fuisti ab iisdem Conuentualibus in Priorem postulatus. maturius sanè, quàm vestra statuta permittant; cum qui in Ordine post professionem non steterit saltem tribus annis integris, in superiorem nequeat assumi. Ac ideo dispensatione vniuersæ Cartusie Moderatoris opus tibi fuit ad illam prouinciam.

Igitur opus tanti auctoris qui talia suis in studiis iecit fundamenta, qui tam laudabiliter honestissimos gradus consequutus est, qui consuetudinem, societatemque inuit cum viris tam excultis doctrina, ac omni liberali facultate politissimis, & tanti ab iisdem æstimatus; honorificèque tractatus est; qui in grauissimis causis agendis, tum Valentiniæ, tum Romæ, & Madriti coram utroque tribunali, ita viribus ingenii valuit, ut in omnibus victor semper extiterit; numquam victus: manifesto liquet ominandum mihi tale opus non minus auctoritatis, æstimationisque habiturum, quam ipsius auctorem habere compertum est: indeque fieri ut continuo in manibus esset eruditorum omnium, Theologorum, tum Scholasticorū, tum Moralium, Iureperitorum, Canonistarum, Confessariorum, Curionumque animarum, summa vtilitate vniuersæ Christianorum Reipublicæ, honoreque non exiguo sacre Religionis

ligionis Cartusianæ; quæ cum rectè calleret, iureque estimaret quæ sunt in te dotes à natura præclaras, nec breui voluit absconditas, sed te cum illis, vel ante præscriptum in statutis tempus ad domorum suarum gubernationes pertractandas designauit; primò Tarracone domus Scalæ Dei; secundo Valentiniæ domus Vallis Christi; tertio Olyssipone domus Vallis Misericordiæ; quartò nunc domus Iesu Nazareni Palmæ Balearium. Et quod caput est, adeò feliciter, & tanta subditorum omnium approbatione cuncta administras, vt præstantiores domus te certatim suum moderatorem velint, idque procurent.

Pro certo habeo, tibi molestissimum esse hæc meas literas legere. Quippe laudes propriæ siue lectæ, siue auditæ, magnæ tibi molestiæ esse solent; cum præsertim eò valedixeris Mundo, cum omnibus quæ illius sunt, inque sepulchrum Cartusiæ te viuum intuleris quò melius in perpetua obliuione sepultus iaceres. Læta fronte, atque vultu feras istud, oro. Mouent enim me ad id scribendum Dei gloria, maiorque lectoris utilitas, qui plurimi ducens opus, auctore cognito, maius ex illo capiet emolumentum. Quo vno acquireretur finis tam diuturni laboris, quantum est spatium quadraginta annorum, plus, minusue in hoc opere consumptum. Quod, vt opto, spero; & vnà zelum tam pium quo laborasti, remunerabit munificentissimus Dominus præmiis myriadum seculorum. Vale, Religionis flos, ornamentum patriæ, & I. V. propugnaculum. Ex collegio Societatis Iesu Montis sion, Palmæ Balearium. 3. Idus Maii. Anno 1616.

Michael Iulian.

A V C T O R LECTORI HVMANISSIMO.

LEGISTI, vel potius vidisti, (lector humanissime) vitæ, & studiorum nostrorum initium, cursum, metam, fructum, quæque Deus incrementa dedit, religiosissimi, & sapientissimi Patris grauissimo literarum testimonio commendata. Data est, opinor, tam illustri commendatio veteri amicitia, consuetudini, Regni, ac eiusdem propemodum patriæ coniunctioni. Veritati? Tu prudens videris. Non temerè loquar, sed vt affectus sum. Natura ita me verecundum finxit, mea vt laus, non audita solum, sed etiam apprehensa cogitatione, ruborem, ac prope sanguinem eliciat. Quid igitur? Peruulgo epistolam? In affectatæ gloriæ suspicionem venio. Non exit? Contemptæ auctoritatis grauissimi, & amantissimi viri, vtroque iure sententiam pronuntiante, damnor. Sic in angustum adducta meæ deliberationis ratio, prorsus animi pendeo. Sed iam haberi ma'lo (sine culpa) gloriolæ appetentior, quàm iure ingratus, parum ciuilis, & utilitatis tuæ inuidus, quam à Dei gloria primum quero. Hoc itaque vnum intelligas volo, continētem

tem quadraginta ferè annorum laborem mihi fore suauissimum, si quo datur animo, eodem acceperis. Accipe igitur exploratam, breuem, ac perspicuam omnigenæ difficultatis explanationem. Habet suas iudiciale Forum leges: habet & Diuinum suas: suos vtrumque se intra fines continet. Diuinum stricte prohibet, seuerius plectit; dum iudiciale, seu externum, aut dissimulat, aut permitit. Sæpius etiam per Diuinum licet, quod per iudiciale cauetur. Hic causæ omnes suo se coram iudice, ad tribunal sistunt; proprio se iure tuentur; suam vterque sententiam profert. Quid tandem sine erroris, aut iniustitiæ periculo sentiendū, faciendū sit, præscribunt Sacra Theologiæ iura, cui tanquā diuinorum oraculorum interpreti semper obsequendum, numquam obsistendum; clamet, reclamet seculare Forum. Quanto tibi labor hic noster bono futurus sit, experimento scies; & vnà sapiens Theologus, scholasticus, & moralis, prudens Confessarius, æquus Iudex, bonus aduocatus; vno verbo, quidquid voles sine magno labore fies. Et tandem fiet vt tuorum commodorum causa ceteræ lucubrationes, quæ iam in manibus sunt, foras dentur. Vale.

APPROBATIO.

EX COMMISSIONE ADMODVM ILLVSTRIS, ET REuerendissimi Domini Don Fratr̃s Simonis Bauça Episcopi Maioricensis, vidī ac diligenter inspexi Differentias inter vtrumque Forum, Diuinū, & humanum, per P. domnum Iohannem Valero, Priorem Cartusiæ Maioricensis, Iuris Canonici Doctorem præstantissimum, conscriptas, & collectas; in quibus multa, & varia vtriusque Iuris arcana, necnon grauissimorum Doct̃orum Ecclesiasticam doctrinam amplectentium opinionones recenset; ac quid in ipsis sit tenendum, summo gressu prosequitur, & legentibus manifestat. Quapropter cum nihil in eis erroneum, temerarium, aut fidei Catholicæ, & bonis moribus aduersarium reperiatur; quin immo opus sit summo ingenio, & industria elaboratum, & Reipublicæ Christianæ vtilissimum, ac necessarium, typis mandari optimo iure poterunt. Dat. Maioricis. die 14. Ianuarii. 1614.

Doctor Pau'us Duran, Officialis, &
Vicarius Generalis.

LICEN-

LICENTIA.

Nos Don Frater Simon Bauca Dei, & Apostolice Sedis gratia Episcopus Maioricensis, & Regius Consiliarius, attenta supradicti Doctoris Pauli Duran nostri Officialis, & Vicarii Generalis relatione, admodum Reuerendo Patri dono Iohanni Valero Priori Cartusie Maioricensis licentiam imprimendi concedimus Differentias inter utrumque Forum, Diuinum, & humanum, in presenti ciuitate, & diocesi nostra Maioricensi. In quorum testimonium presentes fieri iussimus manu nostra conscriptas. Datum in nostro Palatio Episcopali Maiorice. Die 15. Ianuarii. 1615.

Fr. Simon Episcop.

PRIVILEGIUM.

ON CARLOS COLOMA, CAVALLER del Orde, y Milicia de Santiago de la Spasa, Conseller, Lloctinet, y Capita General per la Magestad en lo present Regne de Mallorca, e Illas adiacens.

PER quant lo Pare Don Iuan Valero Prior del Monestir de Iesus de Nazareth del Orde de Cartoxa del present Regne de Mallorca Doctor en Canones, ha compost vn libre intitulat, Differentia inter vtrumque Forum iudiciale scilicet, & Conscientie, y per la part nos es estat humilment supplicat fos de merce nostra concedirli licencia, y facultat pera imprimir, o fer imprimir aquell ab prohibicio. E com siam estats informats hauer de esser molt vtilosa la impressio del dit libre, hauem tingut a be concedir dita llicencia com ab tenor de la present de nostra certa sciencia deliberadament, y consulta, donam llicencia permis, y facultat a dit Pare Don Iuan Valero Prior, que llibera, y llicitament pugua fer imprimir dit libre Intitulat, Differentia inter vtrumque Forum, iudiciale scilicet, & Conscientie. Manant a tots, y qualseuol Estampers,

Estampers, y otras qualseuols personas de qualseuol grau stamēt, o condicio tien; que durant lo temps de deu anys no imprimescan, ni imprimir pogan lo dit llibre; ni venan, ni vendre pogan aquell en altra qualseuol part imprimit sens llicencia, y permis de dit Pare Don Prior, sots pena al qui contra fara de perdre los dits llibres imprimits, y los mollos, y aparells de la impressio, y de sinccentes lliures moneda corrent en lo present Regne irremissiblement exhigidores. De la qual pena volem sia aplicada la tercera part al acusador, y les dos restants parts als Cofrēs Reals de sa Magestad, sots la qual pena diem, y manam a tots, y qualseuols officials, y subdits de sa Magestad dins lo present Regne, que la present nostra llicencia, y prohibicio tenguē, guarden, y obseruen; tenir, guardar, y obseruar fassen, y contra ella no vingan en manera alguna si la gracia de sa Magestad tenen chara, y en la dita pena desitjen no incorrer. Dat en Mallorca a 5. de Maig. M. DC. XVI.

Don Carlos Coloma.

Vt. Don Ios. de Mur Regens.

Forcimana, Secretarius
Regiæ Audientie.

ERRATA SIC CORRIGE.

Primus numerus folium, secundus columnam, tertius lineam indicat.

FOL. 3. col. 1. lin. 40. Diff. 10. 7. 1. 49. Epistopili loci. 8. 2. 36. verb. Opinio. Diff. 1. 17. 3. 38. Absolutio ab excommunicatione in foro. 21. 3. 25. Diff. 7. 37. 2. 25. Diff. 11. 6. 3. 4. Finor in cap. fin. 65. 2. 3. crolueri. 69. 2. 28. ad eum. 56. 3. 15. Tertio nota obit. 103. 2. 45. Diff. 8. 112. 3. 11. dicta verb. Appellatio. Diff. 3. 119. 3. 18. pedagium. 128. 4. 34. Diff. 20. nu. 5. vbi habes. 241. 2. 14. Obsera. 5. 149. 3. 14. Alleg. 86. nu. 3. 150. 1. 2. deneger in iudic. 162. 4. 21. Diff. 9. 164. 2. 18. mereri. 176. 1. 17. Qui dare tur. 180. 1. 14. Diff. 3. 8. 12. 182. 1. 34. locatus. 210. 2. 39. absolutum. 212. 3. 1. Ecclesie & diuum Euangelistam. 215. 2. 43. non possunt. 219. 1. 6. Offi. Præto. 223. 4. 34. Obsena tamē posse infirmū. 230. 2. 37. verbo Possessio. 233. 2. 9. verb. Iudicium. Diff. 5. 236. 1. 6. collat. 239. 1. 33. Difficult. 6. Ibid. 2. 4. Detraitor quibus in casibus peccet. Ibid. 2. 22. laferit nisi ea dixerit. 240. 3. 8. Lancelo. 245. 2. 33. dicemus verb. Restituo. 262. 1. 45. Diff. 7. 286. 3. 11. non prodest in Foro contentioso. 287. 1. 17. tenemur in conscientia. Ibid. 33. veniorem, & probatur per nos. verbo Accusatio. Diff. 2. licet contraria. 300. 3. in fin. inera secundum gradum. 305. 3. 31. vers. Quinto. 349. 2. 39. & consequenter, vt ait. 354. 3. 28. & facit p. fciens. In Indice fol. 5. col. 2. vers. 25. agente fisco. 426. debet recurri. In princip. fol. 3. p. 2. ad fi. Omne tulit. fol. 4. p. 1. lin. 17. discipuli felicitate. & p. 2. 30. elegit. Ibid. 45. v. alētiq.

Index huius libri à Gabriele Guasp, Palmæ Balearium, typis mandatum est.

SV M.

SVMMARIVM PRÆLVDIORVM.

- F**ORUS est duplex, unus exterior, & iudicialis, alter interior, & conscientie.
- Forus interior, & conscientie, est duplex; alter spectans ad Sacramentum poenitentiae; alter, ad sedandam animam ab scrupulis, & eius obligationibus, extra Sacramentum.
- Aliquando quis est ligatus quoad Deum, & solutus quoad Ecclesiam: & e conuerso.
- Forus contentiosus solum attendit conseruationem patrimonii: forus vero conscientie, & interior, solum, & principaliter intendit seruare animam à peccato, & nu. 5.
- Ius Canonicum principaliter intendit vitare peccatum. Et ideo, quod approbat, est seruandum, etiam in foro animæ.
- Quod intellige.
- Plures sunt leges iustæ, quæ tamen non obligant in conscientia.
- Forus interior, & conscientie, idem est quod iudicium Dei.
- Multa sunt, quæ licite fiunt, id est, quæ non puniuntur in foro iudiciali; quæ tamen in foro poenitentiali reprobantur, & puniuntur.
- In iis quæ concernunt peccatum, attendi debet Ius Canonicum, & non Civile, aut Iudiciale.
- Conscientia non ligat, quem natura non obligat.
- Non obligatus naturaliter, licet civiliter sit obligatus; nō tenetur ad illud in conscientia.

14. Consilens, semper attendere debet voluntatem animæ.
15. Vbi Fides Civile deficit ad compellendum obligationem naturaliter, recurrendum est ad denuntiationem Evangelicam. Vbi plura de ea habes, num. 16. 17. & 18.
19. Restitutio in foro conscientie, ad obligat, nisi ubi per leges datur obligatio restituendi, si veritas pateret.
20. Forus, in genere maius, est forus propriæ, de quo loquimur in hoc libro. In genere vero neutro, nempe forum, est locus, publicus, ubi merces veniunt, sed Doctores, promiscue, & utroque motu (& hic etiā) variantur.
21. Ius Poli, id est quod forus conscientie, & Ius Fori, id est quod Ius Tribunalis Iudicium, seu Contentiosum.
22. Iudicium humanum debet imitari Diuinum in manifestis Dei iudiciis, quibus homines spiritualiter damnat proprio peccato.
23. Obligatio, alia est Civilis iurum, alia Civilis, & Naturalis simul; alia Naturalis tantum, quæ etiam est multiplex. Quarum omnium natura & efficacia hic latè declaratur: nempe, quam vim habeat tam in foro Iudiciali, quam Conscientie, cum appositis ad eas exemplis, num. 24. 25. & 26.
27. Ius Naturale, & Diuinum necessariè sunt seruanda in foro conscientie.
28. Forus exterior est duplex. Alius Iudicialis, spectans ad Iudices, alter est usus, & practica inter homines, quæ non est secundum Deum.

PRÆLVDIA.

Intellectum dicendorum, præmittenda sunt nonnulla scitu digna.

In primis observa, quod forus est duplex; unus dicitur Iudicialis, seu Contentiosus, & forus exterior, seu hominū;

quia spectat ad Iudices causarū, iurisdictionem civilem, & criminalē habentes: vel alteram tantū: quique tenetur decernere causas secundū leges, & iura Iuris Casarei, seu Municipalis. Itaq; in hoc foro consideramus rem secundum id, quod leges disponunt.

A

Alter

Alter vero Forus dicitur interior, & Forus Dei, & conscientie: quia spectat ad Confessarios, & ad quemlibet etiam Christianum, quatenus agitur de eius conscientia: nulla habita ratione rigoris iustitiae, sed legum; sed tantum æquitatis: considerando rem secundum Deum, & secundum quod vir bonus, & æquus iudicaret. Nam, ut inquit Bal. in c. Cum causam. num. 6. de Testi. quem refert, & sequitur Pet. Barbof. 4. par. rub. ff. solut. matrim. num. 26. Forus conscientie, siue interior, nihil aliud est, quam vir bonus, æquum iubens, & constituens. Est etiam Conscientia, dictamen rationis, secundum D. Thom. 1. 2. quæst. 79. artic. 3. ad 1. & Sanchez de Matrimo. lib. 3. disput. 8. num. 4.

2. Secundo observa, quod per Forū interiorem, vel conscientiam, aliquando intelligitur forus animæ in iudicio poenitentiali sacramenti Confessionis. Aliquando etiam extra Confessionem; ad distinctionem Fori contentiosi. Quod est summe notandum ad intelligendas multas differentias infra notatas. Et probatur in c. 6. Sessio. 24. Concil. Trident. de Reformat. vbi datur potestas Episcopis dispensandi super Irregularitatibus, & Suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus; & absoluendi à quibuscumque casibus, etiam Sedi Apostolicæ reservatis in foro conscientie, per se, vel suos Vicarios, ad id specialiter deputatos. Vbi per Forum conscientie non intelligitur tantummodo forus Sacramenti poenitentiae, sed etiam extra ipsum Sacramentum. Quippe qui Episcopi possunt dispensare super predictis Irregularitatibus, & Suspensionibus; & etiam committere absolutionem a casibus reservatis extra forū poenitentialem: ut palam est, & quotidie ita observatur. Et tradit Henricus in Summa tituli de Irreg. c. 13. §. 2. in gl. O. & Couar. c. Alma 1. p. §. 11. n. 6. & Rodri. in quæst. Regu. tom. 1. q. 61. art. 10. Quod reminiscere: quia nonnulli satis eruditi in hoc lapsi sunt.

3. Tercio observa, quod aliquando quis est ligatus quoad Deum: & est solutus quoad Ecclesiam. Et e converso, aliquando quis est solutus quoad Deum: & est ligatus quoad Ecclesiam. Ut patet ver. Excom. Diff. 9. vbi

iniuste excommunicatus, non est quoad Deum, sed tantum quoad Ecclesiam excommunicatus. Et Diff. 13. eod. ver. vbi excommunicatus occultus, tantummodo indiget absolutione, quoad Deum in foro poenitentiali; & non ab Ecclesia, seu Iudice excommunicante.

4. Quarto observa quod lex civilis, seu forus contentiosus solum intendit conservationem patrimonii: & non curat de salute anime: ut docet Inno. in c. Sicut dignum, nu. 5. de homi. Et ideo non mirum si in multis differentiis (de quibus infra late agetur) differat Forus contentiosus, a Foro animæ, & interiori: cum contentiosus, ut prædiximus, non curet, nisi de reservando patrimonio: Forus vero animæ solū & principaliter intendat servare animam à peccato. Et etiam curat de restitutione alieni patrimonii; si casus talis sit, quod ad liberandum animam a peccato, sit ei necessarium restituere aliquid: cum dimitti nequeat peccatum, nisi restituatur ablatum. c. Si res aliena. 15. q. 6. Et quod dixi de lege civili: intellige etiā de Principibus Gentilium. Nam de Christianis, aliud docet Couar. in c. Quamvis pactū 2. par. in prin. §. 1. in fi. & prob. in Auth. Decernimus, C. de Arbi. cuius meminimus Diff. 20. sub ver. Contractus num. 20.

6. Quinto observa, quod è contrario Ius Canonicum principaliter intendit vitare peccatū, c. Si vero, de lure iur. c. 1. de Pact. Et ideo quod Ius Canonicum approbat, debet etiā servari in foro conscientie: quia vix differunt, aut distinguuntur Forus Canonicus, & Forus Poenitentialis, & animæ: quia uterque agit, & intendit in primis saluare animam, & eam a peccato immunem servare: ut dicemus v. Lex, Differentia 11. Quod confirmatur per tradita per Abb. in c. Quia pleriq;, num. 17. de Immun. Eccles. vbi dicit quod Ius Canonicum, etiam quatenus disponit in foro contentioso, numquam disponit cum peccato. Cuius dicti meminimus, v. Ignorantia, Diff. 2.

7. Quod verum intellige, cum Ius Canonicum nititur certo & vero; & sic super eo disponit. Secus si ex presumptione: ut ibidem habes. Hinc est, quod Forus Contentiosus Canonicus, non semper est directius

rectius ad salutem animæ: nec omnia licita secūdū eū; sunt licita in Foro anime. Vt aduertit Cepol. Cautel. 19. fol. 92. & Feli. in c. Nouit. n. 6. vers. Tu verò, de Iudi. post Anton. in cap. Inquisitionis. per Tex. ibi de Senten. excom. & probatur per gl. fin. cap. Consuluit de Vfur. & per not. v. hæreditas Diff. 12. nu. 6. & v. Lex. Diff. 8. n. 7. Faciūt notata in sequēti obseruatione.

Sexto obserua, quod plures leges licet sint iustæ: non tamen obligant in consciētia; vel quia sunt poenales, vel permissiuæ; vel fundatæ in presumptione, vel de subtilitate Iuris loquentes: vt in pluribus Differentiis videbis. Vt v. Matrimonium. Diff. 1. & 2. & v. Peccatum Diff. 26. & v. Adulterium, Diff. 1. & ver. Restitutio, Diff. 23.

8 Quod autem possint statui, condi, atque fieri leges permissiuæ peccatorum, & aliæ supra relatæ; & sint nihilo minus iustæ: docet. D. Thom. 2. 2. q. 78. Art. 1. ad 3. Iuncto ibi Caiet. in Responsione ad Secundum, & Fr. Rodrig. v. Restitucion. c. 47. nu. 4. Hinc dicit Caiet. 2. 2. quæst. 185. art. 7. quod multa per patientiam & prudentiam tolerantur; quæ si deducerentur in iudiciū; arguerentur. Facit quod tradit Bal. Cōf. 495. in fi. lib. 5. Vbi dicit, aliquod Ius potest esse nō æquū: & tamen est bonum secūdum situm generatiuæ, & appathiæ regionis.

9 Septimò obserua, quod Forus conscientia & iudicium conscientia siue interius; idem est quod iudicium Diuinū. Teste. D. Tho. 1. 2. q. 96. Art. 4. in primo argum.

10 Octauò obserua, quod multa sunt, quæ in Foro poenitentiali, & quoad Deum illicitæ fiunt, etiam mortali crimine cōmissio: & sic poenam in eo Foro merentur. Quæ tamē in Foro Ciuili, & Iudicali nulla poena afficiuntur; immò approbantur ab hominibus. Vt patet in multis Differentiis hic annotatis; & tradit Coua. in c. Cū in officiis; nu. 9. in fi. de testam. Nec mirum; quia iudicium Mundi, est sepe valde distās, ac differens, à iudicio Dei. Vt notatur v. Adulterium. Diff. 2. sub nu. 2.

11 Nonio obserua, quod in iis, quæ concernunt peccatum, attendi debet Ius Canonicum; & non Ciuile in vtroque foro. Iuxta not. per DD. in c. fin. de Præscriptio. & in c. Cum haberet, de eo qui duxit in matrimo.

quam polluit per adult. & docet in specie Caua. 1. par. Decis. 27. num. 27.

12 Decimò obserua, conscientiam non ligare, quem natura nō obligat. Hanc regulam rradit. Bal. in l. 1. in fin. C. de Vectigal. & Feli. in c. Audiuius num. 1. de Simo. & in c. 1. nu. 43. de Constit.

13 Hinc collige, vbi quis naturaliter non est obligatus; licet ciuilitè sit obligatus: non teneri ad illud in conscientia. Vt patet in hærede non conficiente inuentarium, nec habente bona defuncti. Is etenim quamuis teneatur ciuilitè ad omnia debita defuncti: non tamen est ad id naturaliter obligatus. Et sic non tenetur in conscientia ea soluere; vt dicemus, v. Hæreditas Differentia 2. & probatur in aliis multis Differentiis.

14 Vndecimò obserua, quod cōsulens semper debet attendere Forum anime, & internum: non tamen externum & iudiciale: vt sentit Naua. cap. 27. num. 193. Vnde cū Doctores dicunt, opinionem aliquam tenendam esse tam in iudicando; quam in consulendo: volunt dicere esse seruandam in vtroque foro.

15 Duodecimò obserua, vbi cumque quis est ligatus, & tenetur aliquid restituere, vel facere in foro conscientia; si id non faciat, vel restituat: licet ad id non teneatur in foro iudicali, nec compelli in eo possit: remedium esse, adire Ecclesiam per denunciationem Euangelicam, seu iudicalem. Vt deducitur ex Abba. in c. Quia plerique, num. 17. Ante secundum casum, de Immuni. Eccles. Ad Iudicē quippe Ecclesiasticum spectat impedire peccatū, vel ab eo liberare, c. Nouit. de Iudi. Abba. in c. 1. num. 2. de pact.

Addo etiam prædictam denunciationem præsupponere peccatum secundum Feli. in c. fin. nu. 3. vers. Pro qua consideratione. de Præscriptio. & Abb. conf. 60. nu. 4. vol. 2.

16 Et ad istam denunciationem tradit regulam notabilem Pet. de Anchar. conf. 5. incip. Pro parte. Vbi dicit, quod vbi quis potest conueniri in foro Ecclesiastico per dictam viam denunciationis: multo magis poterit excludi exceptione male fidei in foro ciuili. Quia exceptiones descendentes ex æquitate Canonica, debet secularis

Iudex admittere. c. Licet de Iurei. li. 6. c. 2. de Exceptio. eod. li. Quod cōmendat Feli. d. c. fin. num. 3. in fin. de Præscrip.

Hinc dicit Abb. d. c. 1. de pact. nu. 4. quod de Iure Ciuili, licet quis non possit agere ex nudo pacto: potest tamen excipere.

- 17 Decimotertio obserua, quod potest quis denūciari in foro Ecclesiastico quotiescūque manet obligatus naturaliter. Vt post plures docet Feli. in Proëmio Greg. n. 26. vel potest contra eum implorari officium Iudicis. Vt colligitur ex not. per Abb. in c. 1. nu. 8. ad fi. de Cler. egro. iuncta gl. quam allegat in c. sicut ver. Esurientium 47. d. & ex gl. v. Necessesse in c. Domino, § o. dist. & in c. Exigūt, 1. q. 7. in gl. 1. Quod intellige verum in obligatione naturali, quæ legis naturæ vinculis innititur; quæuē parit actionem & exceptionem per idem ius Canonicum: vel quæ habet per ius ciuile retentionem & exceptionem. Secus de illa, quæ insurgit ex honestate & debito morali; quæuē impedit tantum repetitionē. Exempla habes infra; Obseruat. 22. 23. & 24. Adde dicta v. Oligatio. Diff. 1. & notata per Fortun. Garciam in l. 1. §. Ius naturale. Illatione 1 o. ff. de Iusti. & iur. & Bal. in l. 1. num. 55. c. De Sacrosan. Eccles. & Couar. in c. Cum esses, nu. 9. vers. Tertium quoad primum. de Testam.

Hinc collige, quod aliquando cessat denuntiatio Euan gelica, seu non admittitur, etiam data obligatione naturali. Vt notat Abb. in c. Quia plerique, nu. 26. de Immu. Eccles. & probatur v. Restitutio. Diff. 18.

Vnde merito non est quis passim & indifferenter audiendus per viam denunciationis. Nam Iudex antequam eā admittat, considerare debet ea quæ tradidit Inno. in c. Tenor. de Re Iudi. & Feli. in c. Nouit. n. 6. vers. si dicas de Iudi.

- 18 Decimoquarto obserua, q. Forus denūciationis nō appellatur Forus cōtentiosus. Vt not. Feli. d. c. Nouit. nu. 6. §. Tertia conclusio. vers. Et si dicatur. post Petr. de Anchar. reg. possessor. col. 7. in fi. vers. de obligatione verō naturali. Nam Forus cōtentiosus requirit actionem: non verō Forus denunciationis. Vt supra obseruatione 12.

- 19 Decimoquinto obserua, quod restitutio in Foro conscientie non obligat, nisi in

casibus, in quibus si veritas publicè cōstaret, oriretur obligatio restitutionis secundum leges in Foro exteriori. Ita singulariter Soto. lib. 4. de Iusti. & iur. q. 6. ar. 3. refert & sequitur Fr. Ludou. Lopez. 1. par. sui Instructorii, c. 124. pag. 526. Quod tene mente: quia valet ad plura. Et ratio colligitur ex not. v. Restitutio Diff. 1.

- 20 Decimosexto obserua, quod licet verbū (Forus) sit masculini generis: nihilo minus Doctores passim ipsum allegant sub genere neutro. Et ita etiam nos sæpe idem facimus: quamuis in dicto genere neutro non significet locum iudiciorum: sed locū, nundinarum, vbi merces veneunt. Signat etiam territoriū Iudicis, vbi habet potestatem in sceleratos, l. Pupillus, §. Territoriū, ff. de verb. sig.

- 21 Decimosseptimò obserua, q. aliquando isti duo Fori, interior, & exterior, accipiuntur à Doctorib. & intelligūtur sub his verbis: videlicet, Iure Poli, & Iure Fori. Vt per D. Aug. in c. fin. 17. q. vlti. intelligēdo per Ius Poli, idest Ius Dei, siue anime, & conscientie, quod innititur cuidam naturali æquitati: & per Ius Fori, Ius legum & Fori contentiosi. Idem habes apud Gratia. in §. Hinc colligitur, qui est sub c. Euphemium, 2. q. 3. & Inno. in c. in Ciuitate de vsur. & alios: vt infra v. Confessio. Diff. 3. nu. 2. & per gl. 1. c. Quæ in Ecclesiarū; de Constit.

- 22 Decimooctauo, obserua quod iudicium humanum debet initari diuinū iudiciū in manifestis Dei iudiciis, quibus homines spiritualiter damnat pro proprio peccato. Hanc regulam tradit, D. Aug. lib. Quæstionum super Iosue. q. 8. Tomo. 4. & D. Tho. 22. q. 108. Art. 4. ad secundum.

- 231 Decimonono obserua, Obligationum, quasdam esse ciuiles tantum: quasdam ciuiles & naturales: quasdam naturales tantum. Vt deducitur ex l. 1. ff. de Nouatio. & ex gl. 1. c. fi. de Solut. Obligatio ciuilis tantum, ea est, quam lex producit & cōcedit, absque consensu hominis. Vt quando ex negligētia & imperitia mea, vult lex, quod ego tenear. Vt toto tit. de Lege Aquil. & Inst. de oblga. quæ ex quasi delicto. Et in pœnalibus, quæ conscientiam non arctāt. Vt per gl. c. Fraternitatis, 12. q. 1. Abb. c. fi. nu. 10. in fin. de præscrip. post. Host. in Summa.

Summa. tit de Poenis, & habes v. Damnu, Diff. 1. & v. Poena, Diff. 2. & v. Restitutio. Dif. 14. & 20. & aliis plurimis in hoc libro: in quibus potest quis conueniri in iudicio externo: cum tamen non teneatur ad illud in conscientia. Vide plura exempla per gl. in l. 1. ff. De condic. indeb. & per las. in l. cum quis à nu. 15. cum. 3. seq. C. de iuris & fact. igno.

Obligatio ciuilis & naturalis est ea; que oritur ex contractibus à iure approbatis: vt ex mutuo; emptione, & venditione, societate, locatione, & similibus. Quia ex quo partes consentiunt; & ius illos consensus approbat; sequitur & oritur ex eo, tam naturalis obligatio (nèpe ex consensu, l. 1. ff. de pact. gl. 2. l. 1. ff. de Nouat.) quã ciuilis, ex lege approbante & fouente dictum consensum. Et ita obligat in vtroque Foro.

24 Naturalis tantum obligatio est duplex: vt constat ex D. Tho. 2. 2. quæst. 106. Art. 4. 5. & 6. Vna, quæ est vera, & propria, ex iure & lege naturæ producta; quæ in re graui obligat in conscientia, sub poena peccati mortalis. Ob quam potest quis conueniri in Foro Ecclesiastico per viã denunciationis Euangelicæ, seu iudicialis. Et hæc producit etiam in Foro ciuili exceptionem, & retentionem. Vt per Fortun. in l. 1. §. ius naturale. illatione, 10. ff. de Iusti. & per Coua. in c. Cum esses nu. 9. in fi. de testa. & in c. Quamuis pactu, 2. par. §. 4. nu. 5. Vt videre est in pacto nudo in Foro ciuili. Vt d. l. 1. & l. iuris getium, §. Sed cum nulla, ff. de pact. De qua v. obligatio, Diff. 10. Et in pollicitatione post acceptationem. Vt v. Promissio, Diff. 2 & in obligat. Domini erga seruum, & Abbatis erga subditu. De qua v. Solutio, Diff. 3. & in potest. quã habet Princeps circa suas leges. De qua v. Lex Diff. 13. & Papa circa prouisiones beneficiorum. De qua v. Electio, Diff. 5.

25 Altera est naturalis obligatio, quæ ab honestate morali deducitur: insurgitque ex honestate, & debito morali. Vt est illa recipientis beneficium, qua quis tenetur ad antidota, & ad gratam remunerationem loco & tempore conuenienti. De qua per D. Tho. sup. & quæst. 106. ar. 4. 5. & 6. & per Coua. in c. Cum in officiis, nu. 9. de testa. & d. §. 4. n. 8. vt dicemus v. Obligatio, Diff. 4. Itẽ illa

heredis legitimi circa legata, in minus solemnni testamento relicta. De qua v. Lex. Diff. 9. Item illa hæredis circa integram solutionem legatoru sine deductione quartæ falcidiæ. De qua v. Hæreditas, Diff. 5. Item illa, quam contrahit hæres institutus à Clerico, vt restituat hæreditatem filio incapaci: De qua d. v. Hæreditas, Diff. 11. Item illa quæ habetur v. Promissio, Diff. 3. & v. Restitutio, Diff. 18. Hæc enim naturalis obligatio est inefficax: quia solum habet exclusionem repetitionis. Non tamẽ exceptionem, nec retentionem. Nec ob eam potest quis denunciari denunciatione Euangelica. Ratio est, quia non obligat in conscientia ad vllum peccatum, etiam veniale: secundu Coua. d. c. Cũ esses nu. 10. post prin. Licet aliis placeat, & melius, obligare venialiter. Vt docet Rebel. de Obliga. iust. 2. p. lib. 18. q. 4. nu. 7. & q. 5. nu. 7. in fin. Pone etiam exemplum in promissione facta alteri per alteru. De qua per Coua. d. c. Quãuis 2. par. §. 4. n. 10. Et in obligatione facta per pupillum proximu pubertati sine tutoris auctoritate. Vt ibid.

26 Obserua, quod licet Doctores præcitati non ponat tertiam speciem naturalis obligationis; nisi duas supra memoratas: negari tamen non potest esse tertiam: quam etiam agnoscit Coua. in reg. Peccatum, 2. par. §. 7. nu. 7. ad fin. tractans de melioratione quam facit pater in tertio, & quinto, an peccet non eligendo meliorem filium, vel preferendo malis moribus imbutu. De quo v. Electio, Diff. 3. Sed nullam vidi per eum factam differentiam inter istas obligationes naturales, quæ ex honestate & debito morali procedunt; sed omnes existimat esse eiusdem qualitatis, nempe esse liberas ab omni peccato: & consequenter contrauenientem, nullum committere peccatum, etiã veniale. Forte deceptus verbis D. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 3. ad primu. Vbi istas obligationes naturales, quæ non fouentur a Iure Ciuili, dicit obligare ex honestate: & sic putat, culpæ reatum ad legalem tantum obligationem pertinere. Et allegat eundẽ D. Tho. 1. 2. quæst. 71. ar. vltimo, ad quintu. Sed ibi D. Tho. hoc non dicit. Sed solum, quod Philosophus moralis cõsiderat peccatum, vt contrariatur rationi: Theologus

verò, vt est offensa contra Deum. Ex hoc autem non sequitur, quòd nullus actus potest esse vitiosus & malus & culpabilis, nec ex eo oriri obligationem naturalem sub reatu culpæ; nisi sit contra iustitiam legalem. Vt habes d. Diff. 3. in fi. & est contra eum, Diff. 1. sub. v. Debitum. Dic ergo, ipsas obligationes naturales, quæ morum honestatē concernunt, quæque ex debito, & honestate morali oriuntur; esse duplicis generis. Alias quidem, quæ ad minus obligant sub veniali: de quibus diximus in exemplis in præcedenti numero relatis; & aliis similibus. Alias verò, quæ sunt de honestate & bene esse, siue de consilio: vt, quia melius res fieret, si prout honestas dicitur, fieret: in quarum transgressione nullum inest peccatum: quia nulla lex violatur. In quarum numero ponit Nau. c. 26. num. 37. illā supra memoratā, qua pater tenetur eligere meliorem filiū in melioratione tertie partis. De qua d. Diff. 3. Et vide bonū exemplum in tit. ff. quod quisque iur. in alium statue. ipse eodē iure vtatur. Vide aliud v. Obedientia, Diff. 4. in religioso facto Episcopo circa obseruantias regulares.

Aliud exemplum habes in patrono laico præsentante dignum, relicto digniore. De quo v. Electio, Diff. 2. Vide aliud, v. Obligatio, Diff. 8. Circa hospitalitatē qua laici tenentur. Et facit, l. Non omne quòd licet, honestum est, ff. de reg. iur. ex qua constat, dari aliquid quòd non sit honestum; sit tamen, licitum. Facit ad idem illud Pauli 2. Cor. 6. 12. *Multa mihi licet; sed non omnia expediunt.*

Et ad discernendum istas duas obligationes naturales morales, & sciendum quando in eis peccetur, vel non peccetur: cape regulam; scilicet, quotiescūque contrariens violat aliquam legem, vt v. g. legem gratitudinis, de qua v. Obligatio, Diff. 4. vel fidei, seu confidentiæ, de qua verb. Hæreditas, Diff. 5. & v. Maritus, Diff. 2. cum similibus. Tunc peccat, saltem venialiter. Et de his intelliguntur quæ diximus sup. hoc. nu. 25. §. Altera est. Cum verò nullam violat legem; sed tantum deficit in hoc, quòd non facit actum meliore modo, quo posset & deberet; secundum bonam rationem; sed alio, iusto tamen: quia ad

id nulla adstringitur lege: talis non peccat. Sicut dicimus, v. g. in vendente rem aliquam rigorofo pretio. Hic enim non peccat ita carè vendendo; quia intra latitudinem pretii iusti eam vendidit: licet melius faceret, vendendo pretio moderato.

27 Obserua, quòd in Foro conscientie Ius naturale & diuinum necessario sunt seruanda, c. Sunt quidam, 25. q. 1. Naua. c. 17. nu. 34. cum seq. Nec quoad illud vlla lex humana potest iustificare, quæ lex naturalis & diuina damnat. Arg. c. Erit autem lex. 4. dist. & c. fin. de Prescrip. Docet idē Naua. d. c. 17. nu. 35. Vnde licet lex humana multa toleret, quæ sunt contra ius naturale, & diuinum: ob pacem & tranquillitatem Reipublice, & ob vitanda maiora mala, & aliis ex causis. In Foro tamen conscientie nihil illorum toleratur, nec tolerari potest: quia in eo inuolabiliter seruatur ius naturale, & diuinum. Hinc etiam est, quòd multe leges & responsa Iuris-consultorum non habent locum in Foro conscientie. Tum quia non agnouerunt Ius diuinum: vt notat Nauar. d. nu. 34. Tum quia permissiue loquuntur. Tum quia condite sunt secundum quoddam status politicus tunc requirebat. Tum ob alias priuatas causas, & necessitates, vt in multis Differētis videbis: vt v. Promissio Diff. 7. & 8. Et v. Restitutio Diff. 15. Et circa vsuras sunt multe, vt videbis v. Vfur. Et vide alia exempla per Naua. d. c. 17. nu. 37. Nā leges permittebāt hominibus locare operas suas, vt depugnarent cum bestiis, pro recreatione populi. Vt in l. 1. §. Remouet. ff. de Postulan. vel sponte dictam pugnam suscipiebant gratia virtutis exercendæ in arena. l. in arenā C. de inoffi. testā. Itē hastiludia, torneamenta, choreas, & alia ludicra; quæ etiā hodie permittuntur in Foro exteriori; quæ tamē sunt saltē peccata venialia: & cōsequenter damnata in Foro interiori.

28 Deniq; obserua, q. in hoc opere sub nomine Fori exterioris; nō solū intelligimus Forū iudiciale, seu cōtentiosum, quòd redditur in inuitum, iuxta l. inter stipulantem. §. 1. ff. de verbo. obliga. & glos. 1. in l. 2. ff. de offi. Procon. quòdque spectat ad Iudices: vt diximus Obseratio. 1. Sed etiam id quòd inter homines obseruatur; & non est secundum Deum.

REGVLA.

REGULA.

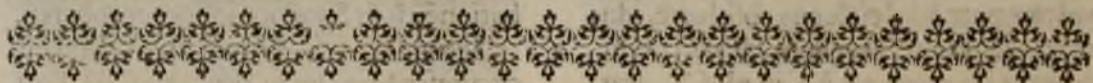
REGULA est in Iure communiter recepta, quod valet argumentū de Foro exteriori, ad Forū interius. Et è cōuersio, de Foro interiori, ad Forū exteriorius. Ita probant multæ gloss. vt in c. fin. verb. Permittimus. de pœnit. & remis. Alia in c. Inolita. 11. q. 1. Alia in c. Omnis vtriusque sexus, verb. Vel ligare. de pœnit. & remis. Alia in c. Si diligenti. verb. pacto, prope fin. de foro compet. Alia in c. 3. per text. ibi. de paroch. tradit Soto in 4. dist. 20. q. 2. art. 2. & lib. 4. de Iust. & Iur. q. 5. art. 3. vers. Quarto arguitur, & q. 6. art. 3. §. neque verò. Petr. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 67. & Angel. verb. Culpa. §. 6. Vbi dicit, quod tenetur quis in conscientia; quotiescumque tenetur de Iure Ciuili, vel Canonico. Eamdem regulam obseruabat Victoria. Quippe qui,

vbi consulebatur de casibus Iuris; mittebat consulentes ad Doctores iuris, dicens: Ite ad eos, & quod ipsi respondebunt; idem & ego. Ita testatur frater Rodrig. verb. Re-
stitution. cap. 47. num. 4.

SED fallit prædicta regula in pluribus casibus, de quibus infra per ordinem.

Nam, vt dicit Nauar. cons. 5. num. 2. de emptio. & vendit. Multa licent in foro exteriori; quæ non licent in interiori. Et è contra; plurima licent in hoc, quæ non licent in illo. Facit vulgare illud: *Esto es de Iusticia, pero no de consciencia.*

Vnde merito dicit Philip. Franc. in c. 2. de pœnit. & remissio. lib. 6. quod Forus pœnitentialis, non sequitur naturam Fori contentiosi. Vt per plures casus infra videbis.

ABSOLVTIO.

SVMMARIVM.

- 1 **P**ROBATVS semel, potest ubique terrarum in foro conscientie audire confessiones habentium Bullam Cruciatæ, vel tempore Iubilei. Quod probatur à numero 7. Et num. 18. ponuntur Doctores, qui hanc partem sequuntur.
- 2 In Foro verò exteriori potest puniri ab Episcopo loci; & præcipere, ne tales confessiones a Parochis recipiantur, quoad effectum satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, de semel in anno confitendo.
- 3 Nomine Ordinarii Episcopi, venit Episcopus Originis, Domicilii, & Beneficii.
- 4 Forus animæ, non est circumscriptus loco.
- 5 Parochus potest ubique terrarum parochianum absolvere.
- 6 Extra territorium impunè alicui non patetur: & declaratur.
- 8 Ordinandus potest impetrare literas testimoniales, seu cōmē datitias ab vno ex tribus Episcopis suis, scilicet, ab Episcopo Originis, Beneficii, aut Domicilii.
- 9 Approbatus in vna arte, vel officio; ubiq; terrarum est approbatus. Et ideo creatus Doctor, vel Notarius; ubiq; est Doctor, vel Notarius.
- 10 Declaratur Clem. Dudum. §. Ac deinde, de Sepult.
- 11 Approbatio ad confessiones audiendas, fit duobus modis.
- 12 Ante Concil. Trid. qui habebat licentiam ad eligendum Confessarium; poterat quemcumque eligere non impeditum aliqua censura; vel aliàs non reprobatum.

13 Quæ

- 13 *Quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, possunt extra territorium expediri.*
- 14 *Religiosi mendicantes, habent priuilegium ad audiendas confessiones quorumcumque ad se venientium: dum. modo sint approbati ab Episcopo loci.*
- 15 *Approbatus ad unam parochiam parvam; non remanet habitatus extra eam, & ad loca magna.*
- 16 *Habens Beneficium curatum potest eligi per Bullam ubique terrarum.*
- 17 *Dispositum in uno æquiparatorum; censetur dispositum in altero.*
- 19 *Approbationes pro confessionibus audientis, non expirant morte concedentis.*
- 20 *Declaratur quam vim habeant declarationes Illustrissimorum Cardinalium, quæ non apparent authenticæ; sed à quibusdam citantur.*
- 21 *Religiosus electus per Bullam, pro absolutione alicuius censuræ, Papæ reservatæ; an teneatur haberi utramque approbationem, scilicet sui Prælati, & Episcopi: vel sufficiat solius sui Prælati. Latissime examinatur.*

DIFFERENTIA PRIMA.

- 1 **PROBATVS** semel a suo Ordinario Episcopo, siue regularis, siue secularis sit, potest ubique terrarum audire confessiones omnium habentium Bullam Cruciatæ, vel tempore Iubilei, & eos absolueret, idque in foro interiori: secundum Henricum de Indulgentiis lib. 7. cap. 28. §. 2. in gloss. Y. frat. Medina. Vide alios infra num. 18.
- 2 At in foro exteriori, iste talis, eget noua approbatione: si ad aliam Diocesim transferat, & ibi sit id per Episcopum prohibitum. Iuxta declarationem Dom. Card. Conc. Trid. ad instantiam Archiepiscopi Valentini factam: de qua per Suarez tom. 4. Disp. 28. sect. 7. num. 1. Rodrig. in Bullam, §. 9. dub. 2. Quo casu poterit puniri, si sine licentia, & approbatione Episcopi loci, audeat palam, id munus exercere. Potest etiam Episcopus precipere, ne tales confessiones recipiantur quoad effectum satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, de seniel in anno confitendo; sequens hanc alteram opinionem. Hanc differentiam, quia est singularis, & quotidiana, & multum inter DD. ventilata, conabor pluribus comprobare, & ad partem respondere iis, quæ contra eam facere videtur: ad cuius explicationem præmittito nonnulla.
- 3 Primo præmitto nomine Ordinarii Episcopi me intelligere tam Episcopum domicilii, quam Episcopum beneficii, & ori-

- ginis: cum vterque sit proprius cuiusque Episcopus Ordinarius, possitque conferre Dimissorias ad ordines suscipiendos. Iuxta cap. Cum nullus de tempor. ordinat. lib. 6. & similiter poterit dare prædictam approbationem: cum sit Superior ipsius approbandi.
- 4 Secundo, quod Forum animæ non est circumscriptum loco; sicut territoria Fori exterioris iudicialis, & contentiosi. Ut docet Ias. l. extra territorium, nu. 17. ff. de Iur. iur. omni. Iud. Hinc parochus potest suum parochianum absolueret ubique gentium: Ut docet Host. in Summa de poenit. & remission. §. Cui confitendum col. 1. Nauar. in cap. Placuit. de Pœnit. dist. 6. n. 48. Capic. Decis. 202. num. 15. Præp. in cap. Qui in aliquo col. 2. dist. 51. & dicit communem Rip. in trac. de Peste. c. final. n. 49. Ias. in dict. l. Extra territorium. nu. 6. Suarez. ubi infra, sectio. 6. nu. 4. Et peccata per parochianum commissæ extra parochiam, ubicumque; ea commiserit; subsunt eidem parochiano. Quod est signum, quod forum animæ non circumscribitur loco, sed extendit sinus suos per totum Mundum.
- 6 Vnde axioma illud: *Extra territorium impune alicui non paretur* (de quo, in c. fina. de constit. in 6.) male nonnulli applicant ad forum animæ: quia est tantum pro foro exteriori; ut per Ias. post gloss. ibi in d. l. extra territorium, n. 6. Vbi ex hoc limitat illud axioma non habere locum in iurisdictione voluntaria: quia hæc, etiam extra territorium exerci-

ceri potest, vt pluribus exēplis probat, Et habes infra, num. 13.

- 7 His præsuppositis, veniamus nūc ad probationem nostræ principalis conclusionis. Dico ergo, quod habens Bullam Cruciatæ (& idem intellige tēpore Iubilei) & sic habens licentiam, & potestatem a Papa, confitendi cui voluerit, dummodo sit ab Ordinario approbatus; potest eligere quēcūq; approbatū a suo Ordinario Episcopo; siue ille Episcopus sit Originis, siue Beneficii, siue Domicilii, & siue sit Episcopus pœnitentis, siue confessorii: quod sic probo. Primo per dictū caput, Cum nullus. de tēpor. ordin. lib. 6. iūcto cap. 8. Cōcil. Trid. sessione 23. in quo cap. 8. habetur, quod nullus ordinetur, nisi a suo Episcopo, vel cū literis testimonialibus, seu cōmendatitiis sui Ordinariorum: & tamē talis, potest ordinari a quocumque vbiq; terrarum, portando prædictas literas, siue ab Ordinario suæ originis, siue Beneficii, siue Domicilii, per dict. cap. Cum nullus. Et ita quotidie practicatur. Quia quilibet Episcopus supra nominatorū in omni rigore includitur sub illo verbo Cōcilii (Ordinariorum sui testimonio) & est verē Ordinarius suus. Ergo similiter poterit cōfiteri cuiq; approbato per suū Ordinariū, ex prædictis eadē ratione. Nam verē quilibet illorum est suus Ordinarius, vel confessorii, vel pœnitentis. Et Concil. in cap. 15. Sess. 23. nihil requirit, nisi approbationem ab Episcopis: intellige, siue pœnitentis, siue confessorii: cū indistinctē loquatur; & non sit maior ratio in vno, quam in alio, vt patet in prædictis testimonialibus, quæ nihil interest, quod ab hoc Episcopo, vel illo obtineantur; cū in vtroq; expleatur intentum Cōcilii, scilicet, quod Episcopus Ordines conferens sit certus: & Ordinandus non sit aliquo impedimento impeditus, vel aliās indignus ad Ordines. Eodē modo adimpletur intentum Concilii, quod Confessarius sit idoneus, & cōstet de hoc: siue id constet per hunc Episcopū, vel illū: dummodo sit verē Episcopus, & Ordinarius Pœnitentis, vel Confessorii. Et in vtriusque seruantur verba Concilii in omni rigore.

Nec obstat, quod Ordines regularitèr suscipiuntur in territorio Episcopi Ordines

conferētis. Quod nō est sic in absolutione obtenta ab approbato, si eam conferat in Episcopatu, in quo nō habet territorium (vt ita dicam) vel verius licētiam ad exercendam suam iurisdictionem in pœnitentem. Nam, vt diximus in secundo præsupposito, Forus animæ nō habet territorium, loco circumscriptum; sed totus Mundus est illi territorium: maxime, quod per licentiā Papæ (qui est Episcopus totius Orbis) in Bulla datam; potest eligere electus Cōfessarius territorium, seu verius tribunal vbiq; terrarum, & absoluerē pœnitentem: cum habeat per Bullam licentiam a Papa exercēdi suam iurisdictionem in pœnitentem. Quia est beneficium personale; quod sequitur personā quocumq; vadat; sicut vmbra corpus, & lepra leprosum. I. quia tale, & ibi not. DD. ff. solut. matrim.

Secundō idem probatur, quia eō ipso, q̄ quis habens Bullam Cruciatā, se submittit alicui approbato per aliquem ex prædictis Episcopis, efficitur eius subditus, vel (vt ita dicam) eius parochianus quoad illud Sacramentum pœnitentiæ. Vt est notum. Vnde quemadmodum parochus potest suum parochianum vbiq; locorum absoluerē, & ei administrare Sacramentum pœnitentiæ: vt tradimus v. Sent. Differentia 1. Similiter idem poterit facere hic Cōfessarius quoad istū pœnitentem.

Nec obstant priuilegia impetrata à quibusdā circa idē; scilicet, vt in itinere possent audire quemcumque pœnitentem. Nam valebunt ad tollēdum dubium quorundā, & eis vtendum, etiam si non habeant approbationem ab vllō ex ipsis supradictis. Vel verius dic, quod priuilegia continent gratiam quoad hoc tantum, q̄ possunt sine alia licentia parochi, vel Episcopi pœnitētis, audire confessiones cuiuscumque: nō tamen cōtinent eam quoad approbationē. Nam religiosus semel approbatus non indiget alia approbatione. Clem. dudū §. eos de Sepul. Nauar. capit. 27. num. 262. vers. Quariō.

Tertio idē probatur: quia, si quis habeat approbationem, & licentiam confessiones audiendi ab Episcopo, verbi gratia, Segobrigen. poterit iste talis vbiq; terrarum absoluerē quoscumq; subditos dicti Episcopi,

pi,

pi: vt est communis opinio, & sæpe ego eam practicaui. Et docet Suarez Tom. 4. Disput. 28. Sectione 6. num. 4. Ergo similiter approbatus a suo Episcopo poterit absolueri habentes Bullam vbique terrarū. Probo consequentiā. Quia virtualiter iste sic approbatus a suo Episcopo, approbatur a Papa. Quia per dictam Bullā cōcedit ipse Papa licentiam, tam Confessario, quā Pœnitenti ad dictum Sacramentum peragendū: ad quod nihil aliud requiritur; nisi, quod Confessarius eligendus, sit approbatus ab Episcopo Ordinario.

Nec obstat, quod dicendo ita generaliter; sufficere approbationem a quocumque ex tribus præcatis Episcopis habenti Bullam; videtur generari quædam confusio in Ecclesia Dei; & circa oues: cum sic indistincte possint cōfiteri cuiūque ex approbatis dicto modo. Quod inconueniēs infert vim ipsi Suarez vbi supra, num. 5. in fin. Et rectæ gubernationi videtur cōsentaneum, quod ab eo Episcopo sit requirenda approbatio, vbi exerceri debet administratio Sacramenti, idest, ab Episcopo loci: quia illi commissā est cura suarum ouium; & etiam, quod Sacramenta administrētur per cōdignos ministros; siue conferantur suis ouibus, siue aliis peregrinis; quia pro eo tempore, quo ibi commorantur, quodammodo possunt dici oues suæ. Item, quia in vno Episcopatu potest requiri maior scientia Confessarii, quam in alio: & quod vnus Episcopus potest esse exactior, & diligentior in examinandis Confessariis, quā alius. Et ideo rationabiliter iubere potest Episcopus cuiuscūque diœcesis, vt nullus alius Cōfessarius; nisi sit per eum approbatus, audiat in suo Episcopatu confessionses. Hæ omnes rationes sunt pro opinione Gutier. lib. 1. Canon. quæst. cap. 27. nu. 6. defendentis, nullam aliam approbationem sufficere, iuxta Concil. nisi eam, quæ fit ab Episcopo loci, siue pœnitētis. Sed certè sunt rationes cōgruæ: sed non necessario concludentes. Et potius militat erga subditos, qui non habent aliam facultatem confitendi aliis; quam his, quibus de iure communi possunt. Et non dubito, quin propositæ sint in Concilio Trid. Sed quia Sacramentū Pœ-

nitentiæ non est restringendum; & satis visum est Concilio restrinxisse libertatem illam, quam quisque habebat ante Concilium confitendi cui vellent; dummodo alias non esset impeditus aliqua censura: statuendo, quod eligendus esset necessario approbatus ab Episcopo Ordinario: noluitque amplius specificè, ac determinate declarare a quo Episcopo esset approbatus; sed id reliquit ad terminos Iuris: ideo in hac re non est procedendum per contemplationes, sed iuridicè, & secundum quod Iura disponunt. Quare, cum verba illa Cōcilii: *Aut ab Episcopis per examen; nullis videbitur*; in suo vero sensu, & significatu, maxime loquēdo pluraliter, comprehendant quemcumque Episcopum, cui alias competit de iure examinare Confessarium (si velit) ad administrandum Sacramentum: dicendum est, comprehendendi tam Episcopum Originis, quā Episcopum Domicilii, quā Episcopum Beneficii: quinimo (vt practicari sæpe videtur). Si quis, verbi gratia, Segobricen detinetur Valentia propter litem aliquam; & dum ibi est, velit habere licentiam ad audiendas confessiones: quis infitiabitur, virtute illius approbationis, & licentiæ, posse confessiones audire, non solum ouium Diœcesis Valentia; sed etiam eorum, qui cum Bulla velint eidem confiteri; licet non sint incolæ, sed alienigenæ? Et ideo sufficiet etiam approbatio Episcopi loci, vbi Sacramentum administratur. Vt infra probatur. Nec in hoc suboritur aliqua confusio in Ecclesia Dei: cum nec oriatur ex eo, quod ordinandus habeat plures Episcopos, ex quibus possit impetrare licentiā, & testimoniales ad ordines. Nec liganda sunt manus Pontificis, si velit per suas gratias multiplicare fidelibus cōfessarios, quibus pœnitētes possint iucundè, ac citra verecundiam sua peccata confiteri.

Quarto, vt radicatus veritas huius dubii elucidetur, petenda est aliunde, virtus actus approbationis: & quærendū quid operetur in aliis artibus, & disciplinis, ipsa approbatio; quæ fit vel ab aliqua Vniuersitate, vel Collegio, vel Officialibus artium Mechanicarum. Nam quotidie videmus fieri approbationes circa sciētiam: efficiendo, &

do, & creando de nouo Doctores, & Magistros, ac Medicos. Item nullus potest tenere officinam publicam Chirurghi, Sartoris, & cuiuscumque alterius artis: nisi prius per certas personas ad id deputatas; approbetur in illa arte. Videamus ergo, an tales probationes circumscribantur loco: vel an sint generales per totum mundum: ita, ut semel approbatus, si non reprobetur ex aliqua noua causa: censeatur ubique locorum approbatus.

Et certe non paucos libros euolui Doctorum vtriusque iuris: & in nullo inueni, quod examinatus aliquis, & approbatus; ab his ad quos spectat, in arte illa, vel scientia: non sit ubique habitus ut talis; & habitus, ac reputatus habilis, & idoneus. Sic videmus, quod creatus Doctor, vel Notarius: ubique est Doctor, vel Notarius. Bal. in l. 1. §. Huius studii, ad ff. de iust. & iur. Fel. in cap. Causam que. n. 17. de Rescrip. Vnde dicunt, Tabellionem esse publicam personam in toto mundo: quamvis extra locum & territorium, in quo constitutus est, non possit valide recipere instrumenta, ex Bar. l. Apud Proconsulem, ff. de Manu vind. Palac. Ruui. in rub. de Dona. inter vir. in introduct. nu. 21. Alu. Valas. 1. par. consult. 9. quia nudum ministerium, quod habet; non est extendibile ultra locum & territorium, in quo constitutus est: ex Abb. & aliis in c. Cuius P. Tabellio, col. fi. de Fid. inst. Itaque non valent instrumenta per eum recepta extra suum territorium. Non quia non sit persona publica ubique terrarum: sed quia non habet iurisdictionem, quae possit per priuatos propagari. Idem in Artibus Mechanicis. Nam, postquam aliquis est examinatus; & iudicatus habilis in illa arte; nullibi tenetur iterum examinari, & approbari; nisi iam cogatur ad id; ex privilegio alicuius ciuitatis; vel Principis, aut ex consuetudine immemoriali, quae aequatur privilegio, quaeque pro lege habetur. Glo. verb. Antiqua consuetudo in c. Videtur. Qui matrim. accus. possunt. Vel ex lege Regni.

10 Nec obstat Clem. dudum, §. Ac deinde de Sepult. ubi Religiosi approbati ab vno Dioecesano ad confessiones audiendas: non censentur approbati ad easdem audiendas extra illam Dioecesim. Et respondeo, ibi non negari, approbatum in vno Epi-

scopatu esse approbatum etiam extra illum: sed dici, approbatum ab vno Episcopo ad audiendas confessiones: non posse vigore illius approbationis, & licentie, audire confessiones aliarum diuersi Episcopatus. Idem asserit Candelabrum Aur. de Confession. num. 28. cōcl. 3. quod est iustissimum, & iuri communi consonum. Ideo etiam Episcopatus fuerunt distincti: ut vnus Episcopus non curaret, nisi de suis ouibus; & non posset extendere iurisdictionem suam, nisi intra terminos sui Episcopatus. Si igitur vnus Episcopus approbat aliquos ad confessiones audiendas; intelligitur eis tantum dare licentiam quoad oues suas: & consequenter non posse praedictos approbatos extra illam Dioecesim uti dicta approbatione: nec vigore illius; sine noua licentia alterius Episcopi, audire confessiones subditorum illius Episcopi. Si tamen aliqui subditi alterius Episcopatus haberent licentiam a suis Parochis ad confitendum, cui voluerint: certe tunc bene possent confiteri cum illis approbatis ab Episcopo alterius Episcopatus: ut expressè docet Ang. verb. Confessio, 3. quest. 4. vers. Tertio. Sic coercens, & intelligens dictam Clementi-

11 Ex quo collige, quod, cum quis approbatur ad hoc, ut ibi liberè possit audire confessiones omnium volentium venire ad se: duo illi concedi. Primum est, approbatio personae, & scientiae ipsius; & aliarum qualitarum necessariorum pro illo ministerio audiendi confessiones: & sic honestatur eius persona; & iudicatur habilis, & idonea ad sacramentum poenitentiae. Alterum est, licentia confitendi subditos illius Episcopatus. Et hoc regulariter. Nam saepe impetratur solum approbatio: ut & notat Pet. Ledesma in Summa. 1. par. cap. 13. in primo, & septimo dubio. Et talis sic simpliciter approbatus, non poterit audire confessiones, nisi illorum, qui habent Bullam Cruciatæ, vel licentiam a suis Parochis confitendi cui voluerint. Et de sic approbatis hic disceptatur: & vicissim illam approbationem non esse circumscriptam loco: sed illum sic approbatum; esse habendum, & iudicandum ubique terrarum pro approbato, & habili ad sacramentum poenitentiae. Quemadmodum

modum in aliis artibus, & scientiis semel approbatus; ubique loquor est, & habet pro habili, & idoneo ad illam artem exercendam.

In hoc tamen est discrimen inter approbationes aliarum artium, & approbationes ad audiendas confessiones. Quod in illis nulla alia requiritur licentia de nouo ad exercendum officium suae artis. At secus est in istis approbationibus. Nam licet quis sit approbatus ad audiendas confessiones; in nihilo minus indiget licentia, & iurisdictione in actu ad administrandum Sacramentum poenitentiae: quam concedit Summus Pontifex per Bullam, vel synodalem.

Sic ergo approbatio non circumscribitur loco: certe ubi cum approbatione, & idoneitate personae concurrat iurisdictione delegata a Papa, vel Parocho: non video quare non possit approbatus a suo Ordinario, ex tribus (superius nominatis) audire ubique locorum confessiones: cum ad eas sit approbatus, & idoneus iudicatus ab eo, qui poterat illum examinare, & ei approbationem dare. Concurrente enim approbatione, & iurisdictione, nihil deest ad integritatem, & essentiam Sacramenti poenitentiae ex parte confessoris: ut est indubitatum.

- 12 Quinto, idem probatur ex eo, quod ante Concilium, de communi totius Ecclesiae consuetudine, & obseruantia (quae erat velut altera lex) poterat unusquisque licentiatu a suo Parocho, vel Episcopo eligere in confessorem quemcumque non impeditum aliqua censura, vel alias non reprobatum: quia non exigebatur tunc vlla approbatio confessorum. Ita docent Anto. 3. part. tit. 17. cap. 7. Sot. in 4. dist. 18. quest. 4. Art. 3. Nauar. cap. 4. num. 1. ad fin. & in cap. Placuit, de poenit. dist. 6. nu. 40. 49. & 166. Latissime Henriq. de Poenit. li. 3. cap. 6. §. 7. in tex. & in glossa 6. Candel. Aur. de Confession. num. 28. conclus. 3. Cum enim unusquisque Sacerdos in sua ordinatione suscipiat iurisdictionem in habitu in quemcumque fidelem; nihil restabat cuicumque Sacerdoti ad potestatem absoluedi; nisi, quod haberet oues proprias, vel commissas; & sic, materiam, in quam iurisdictionem suam habitualem exerceret, & reduceret

ad actualem. Idque consequentur, vel virtute Cruciae, & Iubilaeorum. vel virtute delegationis, mediate, vel immediate fibi factae. Qua potestate; seu delegatione concurrente, poterat quisque sacerdos habere Sacramentum poenitentiae exercere, & similiter poterat quique fidelis ad eum accedere. Quod visum est Concilio Tridentino (idque sanctissime) coartare: ne scilicet fieret huiusmodi delegationes quibuscumque; sed tantum personis approbatis per Episcopos; quorum proprium est providere de idoneis ministris ad sacramenta maxime poenitentiae. Cum igitur Concilium corrigat praedictam consuetudinem quae erat altera lex; debet restringi, quantum fieri potest, iuribus vulgaribus. Sed ante Concilium unusquisque licentiatu habebat duo; scilicet, electionem confessoris; & quod eligendus esset quicumque; non impeditus: etiam si non esset parochus; nec alias approbatus. Ergo Concilium, solum providendo ne possit eligi non approbatus ab Episcopo, sed qui sit vel parochus, vel alias approbatus ab Episcopo per examen, si ei videbitur; non sustulit alterum: scilicet, potestatem eligendi quemcumque. Maxime, cum Bulla eam potestatem concedat. Quare fatendum est, manere etiam hodie praedictam libertatem eligendi in quocumque Episcopatu quemcumque; dum tamen sit approbatus ab Episcopo, quicumque sit ille. Loquor de secularibus. Nam circa Regulares, nihil Concilium innouavit: immo faciunt pro supradictis, quae de illis diximus verb. Nullitas, Different. 9. a num. 10. Nam in illis remanet antiqua libertas eligendi quemcumque, etiam non approbatum. Intellige; ab Episcopo. Nam a suis superioribus debet esse approbatus.

- 13 Sexto idem concluditur necessario, discurrendo per casus singulares. Nam primo, certissimum est (ut inquit Suarez dicta disput. 28. sectione 6. num. 4.) quod potest quis ubique terrarum confiteri cum approbatus a suo Episcopo: ipsius, inquam, poenitentis; sicut potest cum parochis ubique inuenio: dummodo poenitens habeat Bullam: vel approbatus habeat simul cum approbatione licentiam audiendi confessiones omnium

omnium illius Episcopatus. Nam, etiam in Foro exteriori, ea quæ sunt iurisdictionis voluntarie, possunt expediri extra territorium: vt docet glossa 1. in cap. Nouit. de Offic. Ordin. & in l. 3. ff. de Offic. Præsid. quas dicit a communi receptas Ias. in l. Cunctos populos. lect. 2. n. 83. C. de Summa Trinit. Corras. in Paraph. Sacerd. 1. par. cap. 7. Couarr. lib. 3. Variar. cap. 20. à num. 8. Hippolyt. in Repet. l. fin. à num. 8. ff. de Iurisd. omn. Iudic. Rip. respons. 40. incipit, Quæritur. num. 8. & 9. Quanto magis, ea quæ sunt Fori interioris, poterunt expediri extra Parochiam, seu Episcopatum, vt diximus supra in 3. fundamento. Et sic sufficit approbatio ab Episcopo poenitentis.

Secundò, etiam est certissimum, quòd potest quis confiteri cuilibet approbato per Ordinarium loci: licet poenitens sit alterius Episcopatus; dummodo habeat Bullam, vel alias, licentiam ad confitendum; vt diximus supra num. 9. Quam quidem licentiam habent omnes Religiosi pro poenitentibus: volentibus ad eos accedere per priuilegium Papæ Xysti 4. teste Nauarr. c. 27. nu. 265. Et est in communi vsu, & practica. Quod adeò verum est; vt multi teneant, non sufficere aliam approbationem, nisi datam ab Ordinario loci, vbi fit confessio. Quasi velint, quòd sicut ad Ordines, & ad alios actus iuridicos, requiritur consensus Episcopi loci: quòd scilicet, det territorium: alias non possunt fieri, nisi ab Episcopo loci: sic fiat in actu iurisdictionali poenitentiae. Quod certè consentaneum rationi esset; vt scilicet, haberetur semper (si commodè possit) approbatio, vel licentia ab Ordinario loci: sed non est de essentia Sacramenti: quia sufficit si ab alio Episcopo habeatur: vt ex infra dicendis patebit. Itaque nullus ambiget, quòd si habeam Bullam Cruciatam, & velim confiteri alicui ex approbatis ab Episcopo loci confessionis, me licitè posse. Nam alias, essent omnes poenitentes remittendi ad suas Parochias; & nullus posset, etiam cum licentia Papæ, vel Parochi, extra eas confiteri: quod est absurdum. Habemus ergo, sufficere approbationem Episcopi Confessarii, vel loci. Et facit pro prædictis priuilegium Pauli 3. concessum Patribus Socie-

tatis Iesu, quo præcipitur, vt habeant prius licentiam, si possint, ab Ordinario loci, antequàm alicuius confessionem audiant iter agendo. Vbi nota quantum velit Papa deferri Episcopis in eorum Diocesium: quia sine eorum beneplacito, si commodè haberi possit, non vult quòd oves eorum per aliquem absoluantur. Facit etiam responsio illa Illust. Cardinalium, circa cap. fin. de Poenit. & Remiss. scilicet ab Episcopis non posse eligi in Confessarium non subditum, nisi qui sit approbatus ab Episcopo suo, iuxta Concilium. Quasi Concilium requirat approbationem Episcopi Confessarii, & non Poenitentis. Et ita intelligit Suarez tom. 4. Disputatione 28. Sectione 7. num. 1. Vbi Sectione 6. num. 6. & 11. refert aliam declarationem Illustissimorum Cardinalium; vbi dicitur, quòd verbum appositum in Bulla Cruciatæ, scilicet (ab Ordinario) intelligitur de Ordinario eorum, qui audituri sunt confessiones; & non de Ordinario poenitentium. Ita enim habet responsio S. D. N. Gregorii 13. declarauit: tempore Iubilei, posse omnes Regulares confiteri peccata sua Sacerdotibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones. In Bulla enim non fit mentio, nisi de Ordinario eorum qui audiunt confessiones; non autem de Ordinario poenitentium. Facit etiam vsus Parochorum diuersorum Episcopatum finitimorum. Quoniam sufficit approbatio Episcopi parochi, licet sit alterius Diocesis.

14 Patet ergo ex his, stando nouæ dispositioni Concillii Tridentini: sufficere quòd approbatio sit, vel ab Episcopo Confessarii, vel ab Episcopo poenitentis, vel loci. Et sic nullo modo possumus restringere dictum capitulum 15. ad approbationem Episcopi Confessarii. Ad quam tandem opinionem deflexit Suarez vbi supra numero 6. Nec possumus restringere idem cap. ad approbationem Episcopi poenitentis. Vt mordicus tenet Gutier. supra, & Rodrig. in explicat. Bullæ, §. 9. nu. 5. Sed verba indistinctè prolata a Concilio, debent indistinctè intelligi: prout vsus, & communis obseruantia (quæ est optima legum interpret) intellexit.

B

Quibus

Quibus adde, quod dictū cap. 15. Conci. Trid. Sess. 23. nō solum intelligitur de Episcopo pœnitētis, vel Cōfessarii; sed etiā intelligēdū est de quocumq; alio Episcopo, a quo sine fraude, & ex aliqua iusta causa, quis obtinuit dictā approbationē. Nam, habenti talem probationē, potest licentiatu a Parocho, confiteri: & etiā poterunt Sacerdotes, & Episcopi: quin immo, & habentes Bullam, vt in exemplo supra relato nu. 13. de Sacerdote Segobrigen. litigante in secunda instantia Valentiz. Si enim tempore, quo ibi detinetur, obtineat ab Archiepiscopo approbationem, vt possit interim administrare aliquibus Sacramentū Pœnitentiæ, non dubito, quin poterit audire cōfessiones eorum, qui cum Bulla ad eum accesserint; licet non sint subditi dicti Archiepiscopi. Nisi dicas, quod quodāmodo potest dici tunc Archiepiscopus Ordinarius dicti Sacerdotis, dum ibi commoratur: vel verius dicēdū est, ideō tūc audire posse cōfessiones habentiū Bullam; quia habet approbationem ab Ordinario loci: quod sufficit; immō requiritur, secundū responsum factum dicto Archiepisc. Valentino: Ex quo colliges, quod verba Bullæ (ab Ordinario approbato) non debemus stricte, sed largē interpretari. Probat supra notata Henric. de Indulg. c. 12. §. 4.

15 Nec obstat, quod approbantur aliqui ad aliquas paruas Parochias, & oppida, seu personas, quæ non approbarentur ad ciuitates, vel magnas Parochias: quia in paruis sufficit quis, quantumuis sit mediocris, seu modicæ, & non latæ scientiæ. Quod minime est faciēdū, circa eos qui ad magnas ciuitates, vel ad quoscūq; indistinctē exponuntur. Huic obiectioni respōdet Hēric. li. 3. de Pœnit. c. 6. §. 7. in text. & in glos. A. & de Indulg. c. 12. §. 2. Quod nō ideō censentur illi expositi, approbati tātū, & habilitati ad alias paruas Parochias, sed pro toto Mūdo. Sicut sartor examinatus, & approbatus; licet viuat in paruo oppido, & non sciat opera prima, quæ faciunt alii sartores in ciuitatibus magnis; non ideō definit esse approbatus ad illas magnas ciuitates. Verū quidē est, qd faciet malē, & peccabit, ac tenebitur ad restitutionem; si acceptet opera illa prima, ad quæ nō est idoneus: non tamē

poterit puniri, tamquā nō approbatus. Eodē modo approbatus ad audiendas Cōfessiones ad certas tantū Parochias: non intelligitur coarctatus quoad approbationem, sed quoad iurisdictionē; qd, scilicet, virtute illius approbationis, & iurisdictionis in ea inclusæ, non poterit extra eas, alios Parochianos audire: bene tamē est approbatus, & habilitatus. Et ideō virtute Bullæ Cruc. vel licentiæ a Parocho impetratæ, poterit audire confessiones extra illas Parochias. Quod si audiat aliquorū mercatorū, quorū contractus, & cāmbia non intelligit; faciet malē audiendo cōfessiones talium: nihilo minus, si audiat de facto; erūt validæ: quod non esset; sed nullæ; si illa approbatio habita ad certas Parochias, esset loco circumscripta. Sed certē in hoc casu, contrarium putō verius cū Rodrig. c. 61. §. 4. quando constat de mēte exponētis, seu approbantis: qd, scilicet, nō aliter, nec alias approbaret, nisi pro illo paruo oppido, propter insufficientiā expositi: pro quibus facit Nau. c. 4. n. 4. Ne hoc est cōtra sup. dict. quia iste talis non est simpliciter & absolute habilitatus, seu approbatus, de quo sunt intelligēda superius dicta: sed cū limitatione & restrictione; propter eius insufficientiam. Nec est simile illud de sartore: quia ille nō approbatur cū prædict. restrictione ad solū, scilicet oppidū in quo viuūt, sed simpliciter.

16 Septimō idem probatur: quia habens Beneficium curatum, est eligibilis vbicumq; virtute Bullæ Cruc. & aliorū priuilegiorū: quia Concilium in dict. c. 15. talem absolute approbat pro idoneo, nec in eo exigit aliquam licētiā, seu aliā approbationem; nec exprimit, vt reputetur idoneus ab hoc, vel illo Episcopo: prout multi Magistri dixerūt cōsulti Salmaticæ, & alii: vt D. Frac. Blanco Archiep. Cōpostel. vt refert Vival. in Cādel. Aur. tit. de Cōfess. n. 28. cōclus. 1. Ergo similiter poterit vbique eligi quiuis alius approbatus, dū retinet dictā approbationē. Probo cōsequētiā: quia in dict. c. 15. æquatur Parochus, & approbatus per examē, vel alias, ab Episcopo. Ergo quod dicitur de vno equiparatorū, debet dici de alio. per regul. Iur. De qua per glossam in l. Si quis seruū, C. de Furt. & in c. Si postquam, verb. Mente, de Elect. lib. 6. & per Bart. in l. In tantum,

1. In tantum, §. penult. ff. de Seru. corrupt. videlicet, quod ubi a iure duo sunt æquiparata; quod disponitur in vno, censetur in alio dispositum.

Octauo, idem probatur arguendo a simili. Nam Domini Cardinales interrogati, an Episcopi possent hodie post Concilium vti priuilegio, cap. fin. de Poenit. & remissio. Responderunt in hunc modum: S. D. N. Gregor. XIII. audita relatione S. Congregationis Concilii declarauit, Episcopos vigore priuilegii (de quo, in cap. fin. de Poenit. & remissio.) non posse eligere sibi Sacerdotem, sibi non subditum, qui a proprio Ordinario non fuerit adhuc ad formam huius Decreti Concilii admissus, seu approbatus ad audiendas confessiones. Huius declarationis meminit Suar. 4. tom. Disp. 28. Sect. 6. num. 12. & 13. Ex quibus verbis colligitur, sufficere Episcopis vigore dicti priuilegii, eligere in suos Confessarios, quæcumque approbatum a suis Ordinariis: & non requiri, quod eligat approbatum ab Episcopo loci, vbi confiteri voluerint. Argumento igitur huius declarationis, dico idem dicendum esse in poenitentibus habentibus Bullam Cruciatam. Nam isti, idem priuilegium habent vigore dictæ Bullæ, vt palam est. Ergo sufficet quod eligant aliquem approbatum a suo Ordinario. Et cum Ordinarius cuiusque (vt supra diximus) sit aut Episcopus Originis, aut Beneficii, aut Domicilii; sequitur sufficere quod eligendus habeat approbationem a quocumque istorum. Et sic, semel approbatus a suo Ordinario, poterit vbique terrarum, eligi in Confessarium ab habentibus Bullam: sicut eligi potest ab Episcopis. Et cum vix habeatur approbatio ab alio, quam ab vno: ex supradictis, merito concludendum est, veram esse prædictam conclusionem, & regulam, de qua in præfenti Differentia agitur.

18 Nonò, idem probatur autoritate Doctorum. Nam hanc partem tenent Med. 1. 2. quæst. 19. art. 6. circa fin. vers. Ceterum. Cord. q. 10. & omnes Theologi ex familia Dominicana, & August. Salmanticæ consulti; teste Henric. de Poenit. lib. 3. cap. 6. §. 7. in text. & glossa A. & de Indulgent. cap. 12. §. 4. & Candelabr. Aur. de Confes-

sion. num. 28. conclus. 3. & ita dicit Henric. practicari in multis partibus: & sinunt eos Episcopi impune. Et Rodrig. qui tenet contrarium, dicit in §. 9. n. 5. hanc partem esse valde probabilem, & teneri ab aliis DD. Idem dicit Gutier. c. 27. num. 21. alias 6. & Suarez vbi supra Sectione 7. num. 3. & 4. & Pet. Ledesma, 1. par. Summæ. tit. Del Sacramento de la Pœnitencia, c. 12. Cœl. 5. §. A esta duda, & c. 13. dub. 7. Sequitur Henric. vbi sup. addens (& bene) dummodo approbatio detur generalis, & absoluta ab Episcopo, & non coarctata. Verum est tamen, quod aliqui Episcopi id non permittunt. Et Valentia fuit quidam Clericus ob id punitus. Absolutio tamen fuit Salmanticæ declarata valida. Intellige fuisse punitum; quia id in quadam Synodo prohibuerat Archiepiscopus. quod potuit: adhaerendo dict. declarationi Cardinalium. Vbi verò id publicè non fuisset prohibitum (sicuti vix id faciunt Episcopi) non posset Episcopus punire adhaerentem huic opinioni, quæ defendimus; cum sit valde probabilis & a pluribus grauib. DD. secuta, & approbata. Quamuis Suarez dicta Sectione 6. nu. 5. in fine, dicat, quod hoc tempore doctioribus hominibus, & prudèntioribus non probatur. Sed forte contrarium dixisset, si hæc vidisset.

Decimò, & vltimò, idē probatur ex præcedenti ratione. Si enim (vt vides) vtraque opinio est probabilis, & habet pro se auctores graues; sequitur in Foro concientiæ posse tute teneri hanc partem ex dictis, vt Iudex. Differentia 5. & sic, q. in Foro concientiæ, & in secreto, potest Sacerdos, siue Regularis, siue Secularis semel approbatus, dū retinet approbationē ab Episcopo, audire vbiq. Confessiones omniū absque vllō scrupulo, & etiā publicè, vbi Episcopi non contradicerēt. Quæ est cōclusio valde quotidiana, & utilis pro consolatione plurimarum animarum.

Et obserua, q. dictæ approbationes non expirant morte concedentis; nisi quando dantur ad tēpus, vel vlg; ad eorum beneplacitum. Vt docet Henric. dict. lib. 3. tit. de Poenit. c. 6. §. 7. ad fi. & Rodrig. in expl. Bullæ, §. 9. n. 5. p. 187. Quæ ratione dicendū est, nec etiam expirare; licet approbatus

mutet domicilium: quia sunt quædam gratiæ, quod est contra Patrem Franciscum Suarez, loco superius cit. Sectione 7. numero 8. Solum enim expirant per reuocationem. Hinc est, quod habens approbationem, & mutans domicilium; si redeat ad eundem Episcopatum; non indiget noua approbatione, secundum Nauar. cap. 27. num. 162. vers. 4. Et Hæriq. dist. 87.

20. Restat nunc respondere declarationi Illustrissimorum Cardinalium Congregationis Concilii Trid. factæ ad instantiam Illustrissimi Archiepiscopi Valentini; cuius meminimus sup. n. 2. Non enim me latet, præfatas declarationes obligare in utroque Foro. Vt docet Rodr. l. Tom. Quæst. Reg. q. 11. art. 1. & 2. Cepola in Praxi Episcop. part. 1. verb. Autoritas. Nicol. Garcia, in Pro-mio sui tract. de Benef. quos refert, & sequitur. P. Salas, de Legib. Disp. 2. Sect. 9. & Disput. 21. Sect. 12. post quasdam Decisiones Rotæ Romanæ, quas ibidem allegat.

Sed obserua, tunc demum obligare, si Auditor Cameræ, sub censura mandet eas seruari. Sic enim obseruat stylus Romanæ Curie. Cum enim dicta Responsa, & Declarationes dirigantur Episcopis, vel quibuscumque aliis Consulentibus, siue eas petentibus; nullo adiecto in eis mandato: sed tantum simpliciter consultationibus respondendo: hinc dictus stylus obseruat, ut quoties partes impetrantes volunt ad eas aliquos astringere; præsentent literas originales dictæ Sacre Congregationis, clausas, Auditori Cameræ, ut eas faciat obseruari. Qui, tunc dat suas literas, seu Monitorium sub excommunicationis pœna, inferens in eo præfatas literas: mandatque iis, quos supplicans nominat, ut omnino illis, tamquam literis Apostolicis obediunt. Et ita ego practicaui, cum Anno 1590. Romam profectus, ad visitanda limina Apostolorum, pro Reuerendissimo Domino D. Martino a Saluatierra Episcopo Segobrigen. ibidem disputaui 20. Dubia pro eodem Reuerendissimo Episcopo, coram præfata Congregatione, contra Canonicos dictæ Ecclesiæ: & super illis, literas Congregationis obtinui, easque

dicto Domino Auditori Cameræ præsentavi, ut supra. Alias enim non posset Episcopus cogere Canonicos ad eas obseruandas: cum non illis; sed Episcopo dirigerentur; nec pœna vlla esset in eis, pro earum obseruatione, appositæ. Vnde non mirum si non obligent omnes; nisi tantum illos, quibus authenticæ, & cum dicto Monitorio notificantur. Cum nec Leges, nec Motus proprii Papæ obligent omnes; nisi in locis debitis, & consuetis publicentur: nec soleant condi, institui ve, nisi adiecta aliqua pœna contra inobedientes, ut sic ab omnibus strictius obseruetur. Et ultra hoc etiam est necessarium, ut recipiantur. Est quippe hoc de substantia legis, iuxta text. in cap. In istis. dist. 4. ubi dicitur: Leges instituuntur, cum promulgantur: firman- tur, cum moribus vrentium approbantur. Et docet Naua. in Man. præludio. 9. num. 71. & Conf. 1. num. 31 & 24. de Constitut. & Conf. 8. ad finem, de Sentent. excommul. ubi addit, intra decem annos præscribi contra legem non receptam; ita ut, licet peccent a principio eam non recipientes, & sic inobedientes; post decem vero annos non peccant: cum iam tunc nullam vim habeat: utpote abrogata per non usum. Aliquando etiam post minus tempus contra eam præscribitur; nempe quando Legislator scit, & tolerat. Secundum Nauar. ubi supra. Ex quibus constat, in dictis declarationibus Illustr. Dominorum Cardinalium (quæ passim per Doctores citantur: quæque præ manibus circumferuntur) multa desiderari, ac deficere; ad hoc ut adstringat omnes ad ipsarum obseruantiam. Maxime, quia vim Canonum non habent: nec faciunt ius, ut palam est, & docet Pet. Ledesm. l. p. Summæ. Tit. Del Sacramento de la pœnitencia. c. 13. Dub. 7. in Responsione ad 3. rationem.

Addens, præfatas Declarationes tantummodo habere vim in casu illo particulari, super quo Illustr. Cardinales fuerunt cōsulti. Esseque magnum argumentum infauorẽ illius sententiæ, seu opinionis, quam approbant. Quamuis aliquando omnem vim habeant: nempe, cū declarant usum Curie Romanæ: ut quando declararunt, in dispensationibus matrimonialibus esse necessarium

cessarium exprimere copulam præcedentem. Hactenus d. Doctor.

Quibus addo, quod in dictis declarationibus manu scriptis, & a Doctoribus citatis; sunt nonnullæ, quæ videntur non bene inter se conuenire. Nam illa circa priuilegium Episcoporum, cap. fin. de Poenitent. & remissio. in qua dicitur, teneri Episcopos eligere approbatos a suis Episcopis, cum eligunt aliquem non sibi subditum: certè multum distat ab illa, facta Archiepiscopo Valentino; cum per illam, possit Episcopus vbique locorum, eligere approbatum ab alio Episcopo, quam ab Episcopo loci; dummodo sit approbatus a suo Ordinario; & per istam necessariò requiratur, quod eligatur ab habentibus Bullam, approbatus ab Episcopo loci.

Et vt nihil dubii remaneat circa hic resoluta, operæpretium duxi respondere quibusdam fundamentis generalibus, adductis a Fr. Rodrig. in explic. Bullæ Cru. §. 9. n. 5. a pag. 183. pro contraria opinione. Dicit enim in primis, non posse hanc opinionem consuli; quia quando concurrunt duæ opiniones æquè probabiles, semper est sequenda magis secuta, quando est dubium de peccato mortali. Quia in dubiis tutior pars consuli debet.

Huic fundamento satis manet responsum ex iis, quæ tradimus Diff. 5. v. Iudex. & Diff. 5. v. Iudiciū. Est enim falsum. Nec Nauar. quem allegat pro se, id dicit, sed contrarium, vt patet intuenti, in cap. 26. nu. 4. vers. Adde quod, vt cum dubitatur, & c. ibi, dixi cum dubitatur. Nam Confessarius, vel poenitens credēs suam sententiam esse vera, nō dubitat. Idē cōstat ex c. 27. n. 284. & n. 288. vbi dicit, q̄ in Foro conscientie ad effectum non peccandi, sufficit eligere pro vera, eius opinionem, quem meritò censemus esse virum, idonea ad id sciētia, & conscientia præditū. Quāto igitur magis id licebit, cum plures grauissimi DD. eam teneant?

Secundū eius fundamentum est, q̄ verba generalia Bullarū, & Priuilegiorum, maxime in materia odiosa, quæ est cōtra lus cōmune (qualis est facultas data in Bulla eligendi Confessariū contra voluntatē Episcopi, seu Parochi) debent limitari, & stri-

ctè interpretari. c. 1. §. fin. de Filiis presby. lib. 6. c. Quāuis. 1. de Præb. eod. lib. 1. Si quādo. C. de Inof. test. c. Porro. de Priui. Et ideo verba illa Bullæ Cru. (ex approbatis per Ordinariū) debent interpretari secundum lus cōmune, nō extrahēdo ea a suis terminis. & sic a termino cōtento in Cōcil. Trid.

Certè si hic sisteret, bene dixisset: & nos id ipsum eidem concederemus. Sed progreditur vltius, & malè. Infert enim ex hoc, quod in Concilio continetur verbum ab Ordinario, absolute, & quod per ipsum intelligitur tantū Episcopus loci, vbi fit cōfessio: & consequenter, idem dicendū per verba Bullæ. Miror sapē, virum alias doctū talia intulisse, atque dixisse. Nam, nec Concilium vtitur verbo (Ordinario) sed verbo (Episcopis) nec sub verbo illo (Episcopis) intelligūtur tantū Episcopi loci cōfessionis; cum in terminis luris cōmunis, Episcopi cuiusq̄, sint Episcopi Originis, Domicilii, & Beneficii: vt supra probauimus. Quibus adde, negandum esse, hāc opinione esse odiosam; cum immō sit fauorabilis respectu Sacramenti, & poenitentiu, cum sit in fauorem animarum: secundū Henric. de Indulg. c. 31. §. 5. in gl. S. in fi.

Tertiū fundamētū est, q̄ verba priuilegiū debēt interpretari, ita, vt nō fiat tertio præiudiciū: per l. Si quando. C. de Inof. test. & c. 1. de Rescrip. & sic nō possunt verba illa Bullæ (ab Ordinario) interpretari cū præiudicio Episcoporū, tollendo ab eis examē, & approbationem, quoad suas oues. Nam Resp. non tolli istud lus, & dictā potestātē ab eis, per hoc, q̄ dicimus, posse eligi in Confessarium, semel approbatū ab aliquo Ordinario. Nā hoc nō obstat, possūt prohibere cōtrarium; vt supra diximus: & possunt ipsos de nouo examinare, & eos reprobare, si suo iudicio, idonei non fuerint.

Deniq; vltimū eius fundamentum putat efficax esse; videlicet, quod aut Confessarius debet esse approbatus ab Ordinario loci, vbi fit confessio; aut a suo Ordinario. Si primum; habet intentum. Si secundum; quærit, si Confessarius sit Regularis, & velit extra locum, & Episcopatu vbi erat approbatus, audire confessiones aliquorū secularium: num quid poterit cū illa approbatione alterius Episcopatus id facere?

B 3

Dicit

Dicit, nequaquam id posse; cum ille Episcopus qui cum primo approbavit, & dedit ei licentiam audiendi confessiones, nō sit tunc eius Ordinarius in illo altero Episcopatu; sed oportebit, ut habeat approbationem, & licentiam ab isto Episcopo, ubi vult exercere munus confessorii: quia iste tunc est Ordinarius eius.

Ad hoc fundamentum resp. quod si intelligit de approbatione, & licentia ad audiendum confessiones sine Bulla; verum dicit: quia licentia, & approbatio vnius Episcopi, non suffragatur pro audiendis confessionibus alterius Episcopatus. Quia ille primus Episcopus non habet iurisdictionem in oves alterius Episcopi, quam deleget. Si vero intelligat de approbatione sola, habita ab vno Episcopo: & cum ea velit audire confessiones habentium Bullam: dico posse. Et hoc est quod defendimus. Quia per Bullam datur iurdictio; per quam, & per approbationem habitam a suo Ordinario, nihil ei deest, quin possit suum munus in dicto secundo Episcopatu exercere. Non enim est necessarium, quod Ordinarius, qui debet dare approbationem sine licentia ad audiendam confessionem Petri. v.g. sit ille Ordinarius loci, ubi fit confessio. Sed sufficit, quod sit habita, a suo Ordinario: ut constat aperte ex declaratione Gregor. 13. cuius meminimus supra num. 14. Et sic, ille Regularis poterit audire illum, virtute Bullæ Cruciatæ, cum approbatione, habita per alium Episcopum, seu Ordinarium suum.

Quenam autem approbatio sufficiat, vel sit necessaria quoad Religiosos, ad casus Papæ reservatos; an Episcopi, vel solius Prælati eorum: vide latissime in sequenti dubio.

33 Dubitatur, an Religiosus Confessarius ex deputatis a Prælato; sed electus virtute Bullæ Cruciatæ, vel alicuius Iubilei, ab alio religioso eiusdem monasterii, pro aliquo casu Sedi Apostolicæ reservato: teneatur etiam esse approbatus ab Ordinario Episcopo.

Hanc questionem tractat Fr. Emman. Rodrig. in explicatione Bullæ Cruc. §. 9. dub. 6. nu. 9. Vbi tenet partem negativam: nempe non esse necessariam aliam appro-

bationem Episcopi: sed sufficere quod sit deputatus a suo Prælato ad audiendas confessiones. Quod probat duabus rationibus.

Prima. quia inquit, quod verba illa apposita in Bulla, & in Iubileis: quod sit approbatus ab Ordinario: sunt posita in Bulla, & Iubileis post Concil. Trident. Et debent intelligi de Sacerdotibus subiectis Episcopis, & non de Regularibus, qui non sunt ipsis subiecti; nec de his loquitur Concilium.

Secunda, quod Bulla non suspendit privilegia concessa Superioribus Ordinum Mendicantium; inter quæ habetur vnum; scilicet, quod possit Prælatus absolvere quæcumque subditum religiosum a quibuscumque casibus Sedi Apostolicæ reservatis.

Quæ secunda ratio, licet tantum vim habeat, & procedat quoad dicta privilegia Ordinum Mendicantium, & non quoad alia aliorum Ordinum (loquor quando virtute Bullæ Cruciatæ, eligitur Confessarius) secundum Henric. in Summ. tit. de Indulg. cap. 22. §. 2. in lit. H. I. K. & §. 4. in lit. Y. C. ubi dicit, quod exceptio illa Bullæ circa privilegia Ord. Mendic. non prodest aliis Religionibus non Mendicantibus: nec ea gaudere possunt, etiam per communicationem privilegiorum. Nihilominus quoad nos Cartusianos etiam procedit: quia idem privilegium habemus, licet restrictum ad 50. Priores.

Addo & aliam rationem pro d. opinione Rodrig. (quæ erit tertia in ordine) & desumitur ex declaratione facta per Clem. 8. dat. Rom. 23. Nouemb. 1599. Vbi dicit, per facultatem in Bulla & Iubileis & alias concessam eligendi quemcumque confessorium, siue Secularem siue Regularem &c. Sux intentionis existere, ut tam fratres, quam moniales quantum ad Sacramentum poenitentiae, seu confessionis administrationem, dispositioni suorum Prælatorum subiecti sint. Per quam declarationem renouatur & confirmantur privilegia Ordinum & statuta, per quæ prohibetur Religiosis, ne possint confiteri virtute Bullæ Cruciatæ, & similium gratiarum, nisi alicui ex deputatis a Prælato ad confessiones

nes audiendas. Est ergo ratio, quod per dicta privilegia & statuta (vt patet in nostris, c. 7. §. 15. & 21.) Nihil aliud exigitur, quam designatio Prælati ad audiendas confessiones; & dicitur quod talis potest absolueretempore Iubilei a casibus Papæ reservatis. Ergo frustra quæritur, an sufficiat sola deputatio Prælati; & an etiam requiratur approbatio Episcopi: cum satis colligatur ex eodem Statuto, nullam aliam requiri; quam eam, quæ fit a Prælato per nominationem, seu deputationem quam facit de Religiosis ad confessiones audiendas. Et obseruandum pro maiori comprobatione prædictorum, qd d. §. 15. nostrorum Statutorum fuit factus anno. 1582. cum ceteris Statutis. Quo tempore iam aderat & ponebatur in bulla & indulgentiis ac Iubileis præfata clausula; nempe, quod electi Cōfessarii essent ab Ordinario approbati. Si enim verbū illud (ab Ordinario) intelligeretur de Ordinario Episcopo, & non de Ordinario Prælato; certē in d. §. addidisset Capitulum Generale, quod ultra deputationem Prælati, requireretur approbatio Episcopi.

Tandem pro hac opinione facit, quod communis praxis omnium ferè Religionū, ita interpretata est prædicta verba. Quod scilicet, sufficiat quoad Regulares sola deputatio Prælati, absque alia approbatione Episcopi: prout refert Henric. sup. §. 4. licet loquatur tempore, quo adhuc non extabat, d. declaratio Clem. 8. & eam alleget ad aliud propositum. Facit etiam quod per §. 22. d. c. 7. Statutorum nostrorum, prohibetur nobis, ne impetremus alias facultates & gratias ad absolutionem peccatorum. Quandoquidem per Sedem Apostolicam est satis sufficienter nobis circa prædictam absolutionem prouisum, atque indultum. Et cum per sup. memoratam declarationem Clem. 8. standum sit hodie Statutis Ordinū & dispositioni Superiorū circa Sacramentū poenitentiae: videtur nō esse curandum, quoad nos, de dicta clausula in Bulla & Iubileis appositā; nec de facultate in eisdem contenta.

Contrariam autem opinionem tenet Henric. d. tit. de Indul. c. 12. §. 4. vers. Si vero Regularis. Et lib. 3. de Poenit. c. 6. §. 4.

in gl. K. & §. 9. & Lop. 1. par. c. 26. vers. Secundò dico. in fi. p. 139. & Pet. Ledesm. 1. p. de Sacram. poenit. c. 13. in 6. dub. p. 545. & Suarez, 4. tom. ad 3. p. D. Tho. disput. 28. Sectione 6. nu. 11. Vbi dicunt, quod per illa verba (ab Ordinario approbati) intelligitur Episcopus; & sic quod Cōfessarius eligendus virtute Bullæ Cruc. vel Iubilei, vbi talis clausula est appositā: debet esse approbatus ab Episcopo etiam quoad Regulares.

Horum fundamenta præcipua sunt. Primum quod ante Concilium Trid. in Bulla Cruciatæ, & Iubileis, non ponebatur prædicta clausula, & conditio circa eligendum Cōfessarium: nisi tantum a tempore Pii. 5. Vt docet idem Henric. sup. tit. de Indul. c. 22. §. 2. in gl. H. Et quod addita est, propter disposita in eod. Concilio Sess. 23. c. 15. Vbi statuitur, quod Cōfessarius pro secularibus debeat esse, aut Parochus, aut alias, approbatus ab Episcopo. Et licet ibi nihil noui statutum sit circa Regulares; & cōsequenter Cōfessarii Regularium non indigeant prædicta approbatione Episcopi; vt aduertit Naua. in Man. c. 4. nu. 2. vers. In postrema editione, & Henri. post alios, d. tit. de Indul. c. 13. §. 7. in gl. L. & c. 12. §. 4. nihilo minus cū Bulla & Iubilei generaliter loquantur: & concedantur tam pro Secularib. quam pro Regularib. & requirant indistincte, quod Cōfessarius eligendus, sit ab Ordinario approbatus: videtur quod sub Ordinario, tantum intelligendus sit Ordinarius Episcopus: cum Concilium, ad quod refertur d. approbatio; tantum agat de approbatione Episcopi.

Et confirmatur ex quibusdam verbis, quæ in Bulla plumbea adduntur circa hoc. Habetur enim d. clausula, per hæc verba: *Vt possint eligere Confessores Secularem, vel cuiuscumque, etiam Mendicantium Ordinum Regularem ex his, qui ab Ordinario: & quoad Regulares semel tantum, approbati fuerint.* Ecce quomodo Cōfessarius Regularis eligendus, sufficit quod semel sit approbatus. At hæc verba, scilicet (quod semel sit approbatus) appositā sunt propter extrauag. Inter cūctas. Bened. XI. & Clem. dudum, §. & si iidem. De sepult: Vbi indultū est Religiosis, quod semel approbati

probatu ab Episcopis, non teneantur amplius se præsentare, pro impetranda alia approbatione, ad confessiones audiendas ab eodẽ Episcopo, vel eius successoribus. Ergo illa approbatio requisita in Bulla, intelligitur ab Episcopo, & nõ ab eius Prælato. Præsertim quod appellatione (Ordinarii) propriè venit Episcopus, & non alius, gl. in Extravag. Execrabilis. Ioan. 22. §. Satumus verb. Ordinario. de Præb. Alia in c. Quamquam, de Vfur. lib. 6. verb. Loci Ordinarii. Abb. c. significasti: de Foro cõp. & in c. At si Clerici, §. de Adulteriis. col. 6. de Iudi. Secus si diceret, Sui, vel Proprii Ordinarii. Quia tunc in exemptis intelligeretur Papa, gl. verb. Proprii Ordinarii, in Clem. vni. de Secretis. pos. Quod etiam cõfirmatur. Quia in multis casibus Episcopi sunt etiam Ordinarii Religiosorum exemptorum. Vt notat gl. memorabilis in c. 1. verb. Instituta. de Priui. lib. 6. quæ dicit, quod Chrisma, Oleum sanctum, Consecrationes Ecclesiarũ & Ordinationes Clericorum, & his similia: sunt a Diocesanis Episcopis postulanda; nisi aliud ipsorum priuilegiis concedatur. Et proba. per Conciliũ Trid. Sess. 23. c. 8. & 13. & in c. Interdicimus, 16. q. 1. & in c. Veniens. de Præscript. & aliis quamplurib. casibus in d. Concilio contentis, quos congerit Henric. d. tit. de Indul. c. 24. §. 2. in gl. O. Vnde merito in Canone Missæ quotidie oramus pro Episcopo Diocesano, tamquam Antistite nostro.

Est & aliud fundamentum ad credendum, ita esse de mente summorum Pontificum cum prædictam facultatem concedunt. Scilicet quod ad id munus exequendum requiruntur magnæ partes & qualitates in Confessario: cum committantur ei res grauissimæ; vtpote omnes casus Sedi Apostolicæ reservati. Nam si pro audiendis communib. & ordinariis peccatis Secularium, requirit Concilium approbationem Episcopi: multo magis requirenda est pro præfatis casibus Sedi Apostolicæ reservatis, etiam pro Regularibus. Præsertim quod sæpe indistincte deputantur antiquiores, sola attenta antiquitate in Ordine, licet alias sint illiterati. At quãdo approbantur aliqui ab Episcopo pro confes-

sionibus Secularium: semper eliguntur doctiores & circumspetiores. Non miru ergo, si Papa intendat, tantum committere casus suos iis, qui ab Episcopo approbati sunt, & non aliis. Facit etiam quod per nostra Statuta, d. c. 7. §. 13. monentur Priores cum committunt alicui, vel aliquib. ex Deputatis, peccata sibi auctoritate ordinaria reservata: curent tantum opus committere doctioribus, & de quibus magis fidat. Quanto ergo magis sentiendum est voluisse Papam idẽ obseruari in cõmissione suorum casuum, & non indistincte commisisse omnib. Regularib. Deputatis à suis Prælati?

Tandem hanc opinionem tamquam securiorẽ & veriorẽ amplexi sunt Patres Societatis Iesu, & eam obseruat in praxi, teste Henrico, supra d. c. 22. §. 5. in fi. Vbi dicit, quod ubi Prælati Societatis Iesu concedit licentiam alicui Subdito fruendi facultate eligendi Confessarium per Bullam aut Iubileum, pro reservatis: eligendus est approbatus per Episcopum; simulquẽ ille, quem Superior designat pro Subditorum confessionibus audiendis.

Rationes Fr. Rodrig. sup. citatæ nullam vim faciunt. Quia salua reuerentia tanti Patris, sunt leues. Nam ad primam resp. concedendo, quod verba illa Concilii nõ comprehendunt Regulares, nec de illis loquitur Concilium. Sed, hoc non obstante potuit Papa (provt prætendunt tenentes hanc secundam opin.) ita voluisse extendere illa, etiam ad Regulares quoad vtendum facultate absoluedi a suis casibus, in dict. Bulla, & Iubileis concessa, ratione supra relata. Itaque licet approbatio Episcopi (de qua in Concilio) solum sit pro confessionibus Secularium: nihilo minus Papa vult eadem obseruari & requiri, etiam quoad omnes ad effectum eligendi Cõfessarium pro suis casib. Idque voluisse Papam, probant rationes contrarię opinionis.

Ad secundam resp. quod ad impetrandam abolutionem dictorum casuum Ordini concessorum, non indiget Religiosus Bulla: nec de his loquimur. Certe enim est, quod Cõfessarius Religiosus quoad abolutionem casuum, à quib. per indulta Apostolica.

stolica Ordini cōcessa, potest Religiosum absoluerē; non eget alia approbatione Episcopi, nec alterius, quā ea quā habet ex deputatione de se facta per suū Prælatum ad confessiones audiendas. Si verō Religiosus pœnitēs habet aliquem casum Sedi Apostolicæ reservatum, ad cuius absolutionem eget facultate Bullæ: quia forte Cōfessarius deputatus & electus à Religioso pœnitente, non potest a talibus reservatis absolvere: tūc necessarium est, secundum hanc primam opin. quod talis electus virtutē Bullæ sit etiam approbatus ab Episcopo.

Major difficultas existit in resp. ad nostra Statuta, siue ad declarationem Clem. 8. Per eam enim renouantur, & in suū vigorem & pristinum statum reducuntur, immo & confirmantur, Privilegia atq; etiā Statuta Ordinum (quæ quidem Privilegia secundum Henric. supra d. c. 22. §. 4. lit. X. ex permisso, & tolerantia Prælatorū, iuncta communi obseruantia in contrarium, erāt iam vsu abrogata) per quæ prohibetur Religiosis, ne possint cōfiteri virtute Bullæ Cruc. vel similibus gratiarum, nisi cum aliquo ex designatis à Prælato. Et in d. §. 21. nostrorum Statutorum datur facultas habentibus tales gratias, vt possint eligere indistinctē quem voluerint ex deputatis.

His tamen non obstantibus, resp. ad nostra Statuta, quod d. §. 21. loquitur quando facultas eligendi Cōfessarium datur simpliciter sine d. clausula, de eligendo approbatum ab Ordinario. Vt patet ex eod. §. & sic non obstat. Et §. 15. loquitur cum casus Papæ reservati, committuntur certis Prioribus Ordinis, ex indulto Sixti Papæ 4. Qui quidē Priores, secundū plures, quos refert & sequitur Henric. de Indul. c. 12. §. 3. lit. K. non indigent vlla approbatione Episcopi, etiam ad confessiones secularium. Quamuis contrarium teneant Suarez, supra disp. 28. Sect. 4. nu. 21. & Rodrig. in Bulla, §. 9. nu. 4. Sed quidquid sit quoad secularium confessiones; tamē quoad Regularium, certum est posse eligi prædictos Priores: cum ex commissione Papæ, qui est Ordinarius Ordinariorum, eos eligat noster Pater Generalis. Et sic minus obstat prædictus, §.

Quod si aliquis dicat, saltem ob stare prædictam declarationem Clem. 8. quatenus generaliter vult, quod Religiosi accipientes Bullam, vel fruētes Iubileo, sint subordinati dispositioni suorum Prælatorum quoad Sacramentum pœnitentiæ. Ergo si ipsi Prælati nihil disponunt circa eligendum Cōfessarium, nisi quod eligatur unus ex deputatis (prout ita dispositum est per Statuta & Constitutiones eorū) consequens est, quod sufficiat sola designatio Prælati ad confessiones audiendas, sine alia approbatione Episcopi. Ad hoc resp. quod circa qualitatem Cōfessarii & conditionem, videlicet quod sit approbatus ab Ordinario, nihil Papa committit eisdem Prælati. Condicio enim appositā in dispositione, cum sit de substantialibus ipsius; non censetur sublata per quæcumque verba, nisi expresse de hoc appareat: maxime vbi est compatibilis cum alia dispositione; ob quam dubitatur de reuocatione, seu amotione conditionis: prout est in nostro casu. Nam sine violatione, dict. conditionis, adeo necessariæ ad tantū opus, stat simul quod Regularis, volens vti facultate Bullæ, seruet in aliis Statuta, & dispositionem Prælati: puta, quod non possit eligere alium in Cōfessarium, nisi vnum ex deputatis; quod non eligat, nisi quem Prælatus designarit: quod non confiteatur illa peccata reservata, quæ ipse Prælatus sibi reservauerit: quod peccata reservata, in itinere confessa alicui extraneo Cōfessario, iterum ea Prælato, vel cui ipse designauerit, confiteatur. Hæc omnia, & si quæ sunt alia, intelliguntur sub præscripta declaratione Clem. Papæ, 8. non tamen circa qualitatem approbationis ab Episcopo: cum de hoc nihil sit in Statutis. Præterea, voluntas, talis præsumitur, qualis esse debet. I. Tale pactum, §. fin. ff. de Pact. l. Si vnumquam, C. de Reuoca. Donat. Bal. l. 1. n. 5. C. de Sacrosanct. Eccles. & semper durare præsumitur voluntas, nisi probetur mutata. l. Cum qui. ff. de Proba. l. Perlatum, ff. quod vi, metus ve. Et sic voluntas illa Papæ; Quod eligendus sit ex approbatis ab Ordinario, adeo conueniens tanto negotio, non censetur per dictam declarationē mutata: immo præsumitur

fumitur perdurare, cum talis esse debeat ad rem tam grauem. Eadem ratione non est præsumendum circa Indulgētiam, tempore Iubilei: vel eam, quam semel in vita, & in articulo mortis Religiosus potest consequi: mutasse Papā suā voluntatē per dict. declarationem: quod scilicet sit in potestate Prælati denegare Subdito facultatem eas lucrandi. Quia talis voluntas in Papa, cōmuni patre, esse non debet. Quare tantum intelligitur circa alia supra notata, quæ sunt secundum Statuta Ordinū. Adde not. v. Pœnitētia. i. Diff. 8. per quæ respondetur etiā ad vltimū fundamentum supra positū, de §. 22. c. 7. nostrorum Statutorum.

Non obstat denique illud de communi praxi in contrarium. Quia non loquitur Henricus de nostro casu, sed de alio: videlicet, quoad confitendum per Religiosos virtute Bullæ Crucis, cuiusque approbato per Episcopū, vel deputato per Prælatus, alterius Religionis: licet nō sit de deputatis per suū Prælatus, & eiusdē monasterii.

Supradictis tamen non obstantibus; tene primam opin. pro qua facit, §. 15. c. 7. nostrorum Statutorum. Vbi in die Natiuitatis B. Mariæ, & Purificationis eiusdē possunt expositi Confessarii ex Indulto Apostolico absoluere a quibuscumque casibus. Sedi Apostolicæ reservatis: Et nulla alia exigitur approbatio, quam illa Prælati Regularis. Vnde idē dicendum est per facultatem Bullæ Cruc. & Iubileorum: maxime stante d. declaratione Clem. 8. per quam tollitur omne dubium in verborum appositionum in Plumbæ Crucis, & Iubileis: scilicet approbati ab Ordinario. Si enim in omnibus spectantibus ad Confessionē statū est Statutis & Cōstitutionibus Ordinū, & Prælatorum dispositionibus. ad quid querimus, si ultra id, requiratur approbatio Episcopi: cum satis constet non requiri? Nam si voluisset: dixisset, c. ad Audientiam, de Deci. Vide Lop. 2. par. in expositione Bullæ Cruc.

SUMMARIVM.

1. **P**OTESTAS absoluendi ab excommunicatione, in Foro tantum conscientie; per Iubileum, vel Cruciatam, vel priuilegiū Religionis, concessa; quomodo intelligatur,
2. Absolutio in Foro tantum conscientie; nō prodest pro Foro exteriori, de rigore Iuris:
3. prodest tamen multum de æquitate, vbi hic latē videbis.

4. Excommunicatus ad instantiam Partis, si se componat cum ea; potest absolui à Confessario virtute Bullæ Cruciatæ. Quæ absolutio operabitur etiā quoad Forum exterius.
5. Declaratur clausula in literis Beneficialibus apponi solita: nempe. N. ab omni excommunicatione, ad effectum harum duntaxat absoluentes.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1. **A**BSOLVTIO ab excommunicatione in Foro tantum conscientie, tempore Iubilei obienta; vel per Bullam Cru-

ciatā, vel aliquod priuilegium (provt habent omnes Religiones) non prodest pro Foro exteriori. Ita declararūt Pius 5. supra Grego. 13. & Xystus Quintus in variis Bullis

Bullis Iubileorum; prout ego vidi, & testatur etiam Suar. tō. 5. de Censur. Disput. 7. Sect. 5. per totam, & Sect. 8. num. 24. Henric. de Indul. c. 13. §. 2. lit. V. & de Eucharistia. c. vlti. lit. I. sentit gl. 1. in fin. in c. 2. de Schismati. tradit Coua. lib. 2. Varia. c. 10. nu. 2. & 3. Dicit communem Naua. Conf. 15. nu. 2. & Conf. 11. nu. 1. de Sent. excom. Et probat idem Coua. in c. Alma mater, 1. par. §. 11. nu. 16. Ex quo constat, in hoc esse magnum discrimen inter vtrūque Forum.

Et intelligitur data facultas absoluendi: casu, quo poenitens est iuste impeditus pro impetranda absolutione pro vtroque Foro. Vt, si verbi gratia, est quis excommunicatus ob non solutionem Decimarum, vel alterius debiti; & etiam denunciatus in Foro exteriori; sed commodè non potest restituere: tunc potest Confessarius tempore Iubilei ipsum absolvere pro Foro interiori tantum; ad effectum potiendi Iubilei. Manet tamen excommunicatus pro Foro exteriori, sicut erat ante absolutionem præcitatam. Ita declararunt supracitati summi Pontifices; & testatur Suarez vbi sup. & alii supra relati.

Et licet in præfatis Iubileis dicatur, quod absoluator poenitens cum reincidentia: nō reincidit, nisi quoad Forum exterius. Vt docet P. Sa. in Summa. verbo Absolutio, §. 17. Verum quidem est, quod etsi talis absolutus, non sit tunc quoad Deum excommunicatus: si tamen habita possibilitate, non satisfaciatur: reincidit statim in eandem excommunicationem, etiā quoad Deum, & Forum interius. Vt etiam continetur in dictis Iubileis. Et ita est intelligendus Suarez loco supra citato.

2 Ex præfata Differentia inter vtrumque Forum, collige primò; quod non obstante tali absolutione, & poenitentia, imposita in sacramento Poenitentiae; poterit Iudex Ecclesiasticus de delicto illo cognoscere, ob quod est excommunicatio in cursa: & satisfactionem seu punitionem Foro publico & contentioso debitam, imponere: vt docent omnes supracitati, & communiter, DD. Ratio est; quia cum iuste excommunicatus, sit excommunicatus quoad vtrumque Forum; & præfata gra-

tia Apostolica solum concedant absolutionem quoad Forum interius: necessariò dicendum est, manere excommunicationem quoad alterum Forum exterius: quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorū, l. Nō omnis, ff. de Reb. cred. Idque magno consilio prouisum est per Summos Pontifices, vt debitus honor ferretur Iudicibus excommunicationē ipsam ferentibus. Facile enim contemnerentur, si per solam Cōfessarii absolutionem, habitam in secreto, remanerent excommunicati omninò immunes & liberi. Cōfunderentur etiam Iurisdictiones, & delicta remanerent impunita: & pars, quæ instauerat promulgari excommunicationem, sæpe remaneret sine debita satisfactione. Faciunt pro his, quæ diximus Diff. 4. v. Poena. Vbi, quod Poena debita in Foro Iudiciali non tollitur per poenitentiam datam in Foro poenitentiali. Itaque taliter absolutus per inde iudicabitur in Foro Iudiciali; ac si non esset absolutus.

Secundò operatur, quia necesse est quod illa absolutio licet non iteretur in Foro contentioso; saltem declaretur, & comprobetur seu ratificetur in Foro Iudicis excommunicantis, vt docet Suarez sup. Sectione, 5. nu. 30. pag. 160.

Tertio operatur, quod si post obtentam absolutionem quoad Forum interius tantum, consequatur absolutus Beneficiū aliquod; poterit eo priuari per Iudicem. Et similiter poterit ab aliquo impetrari. Quia talis collatio fuit nulla quoad Forū exterius, iuxta c. Postulastis. de Cleri. excō. min. & c. Cū dilectus, de Consue. docet Boeri. Decis. 290. Naua. c. 27. n. 21. Rebus. de Excommu. non vitan. pag. 727. Coua. d. c. Alma. 1. par. §. 7. nu. 1.

Quæ confirmantur ex eo, quod tradit Suarez, d. tom. 5. Disputatione, 40. Sect. 2. nu. 28. in fin. vbi dicit, quod Irregularis impetrans dispensationem irregularitatis quoad Forum conscientiae tantum; non est tutus, quin possit ab eo impetrari Beneficiū, & eo priuari in Foro contentioso. Quia talis dispensatio quoad Forum tantum interius, non sufficit.

3 Nihil minus, licet de rigore, absolutio præfata non profit pro Foro exteriori; ex equita-

Absolutio.

equitate tamen multum prodest. Nam taliter absolutus, seu dispensatus; poterit virtute illius absolutionis, seu dispensationis pro Foro interiori; retinere prædictum Beneficium tuta conscientia, dum non accusatur; & per sententiam eo priuatur. Quia vera fuit & valida collatio eius quoad Forum interius, per not. per Suarez supra disputatione. 4. Sectione, 7. nu. 27. & Sect. 2. nu. 28. ad fin. Quæ sunt mente tenenda; quia quotidiana & vilia. Nam cum hodie per Concil. Trid. Sessione, 24. c. 6. possit facile obtineri absolutio, seu dispensatio in quocumque crimine occulto pro Foro interiori: excepto in Irregularitate ex homicidio voluntario proveniente; & aliis ad Forum contentiosum iam deductis: est valde utile scire præfatos effectus pro utroque Foro.

Præterea est & alius effectus præfatæ absolutionis pro Foro exteriori in fauorem absoluti. Quod licet sit excommunicatus quoad Forum exterius: est tamen de eo iudicandum, sicut diximus, v. Excommunicatio. Diff. 9. de excommunicato iniuste ex defectu causæ: secundum Rodrig. 1. tom. Quæst. Reg. quæst. 61. art. 10. vers. Quantum ad secundum. Et sic in occulto, & ubi ignoratur esse excommunicatus; poterit se gerere tamquam non excommunicatum. Idem tradit Pater Sa. in Summa. verb. Absolutio. §. 18. dicens quod taliter absolutus in Foro conscientia, potest se gerere, ac si esset absolutus etiam in Foro exteriori: si res, ob quam fuit excommunicatus, non est manifesta.

Possit tamen accusari coram Iudice excommunicante; & puniri tamquam violator censure, & inobediens mandatis Ecclesiæ; vt tradit Naua. Conf. 23. nu. 4. de Poenit. & Rem. Quamuis Suarez supra disputatione, 7. Sectione, 5. nu. 25. in si. contrarium sentiat. Quod, scilicet excusabitur. Sed tene primum de Iuris rigore: quod videtur idem Suar. postea, nu. 28. sentire. Nam alias daretur isto casu bellum ex utraque parte iustum citra ignorantiam.

Verum quidem est, quod si nullus adfit accusator; possit Iudex Fori exterioris (si tamen esset benignus & amicus) admittere eum in Iudicio, tamquam actorem, si

pars contraria taceat, & nullus ei opponat dict. excommunicationem, vt à Iudicio arceatur. Nec nō & alii, communicare eius factis, dictis, & conuersationi publicæ, & tractare ipsum quasi absolutum, possent etiā quoad Forū exterius: & sic dissimulare illius excommunicationem; vt tradit idem Naua. d. Conf. 23. n. 4. Hérig. de Indul. c. 13. §. 2. lit. V. post multos recentiores: addens, cū quibusdā ab eo citatis; q̄ prædicto casu, posset Iudex repellere accusatorem. Quod censeo esse falsissimum. Quia si pars aduersa quæ instauit excommunicationem, ipsum accuset; tunc Iudex deberet præcise, eam audire; nec posset eam repellere: quia eius interest, vt talis excommunicatus denunciatus, saltem quoad Forum exterius patiatur damna excommunicationis; vt sic diligentius procuret satisfacere sibi debitū. Si verò esset Fiscalis, vel alius, qui habeat ius accusandi, similiter nō posset repelli. Tū quia fieret illi iniuria. Tū quia alias omnino frustraretur eū, ac tolleretur effectum excommunicationis, quoad Forum exterius: contra not. sup. nu. 11. Et in confirmationem prædictorū; vide eundem Henri. de Irregul. c. vlti. in prin. lit. E. Vbi dicit, quod si per Breue Pontificis, aut sacre Poenitentiariæ, Episcopus dispensaret cum aliquo, in impedimento occulto; non debet vt Iudex illi esse onerosus, seu molestus, aut eum punire. Idem Naua. docet loco supra citato, nu. 5. ad fin. Quod intellige: non quod non possit punire in Foro exteriori, si de eo accusaretur: sed quod debet dissimulare, etiam vt Iudex: quādo nō scit alia via; nec est, qui eum accuset. Vt constat ex traditis per eundem Naua. Conf. 5. de Priuil. per totum.

Tertius effectus est, quod taliter absolutus, poterit frui Iubileo, recipiendo publice Communionem, secundum Naua. dict. Conf. 23. nu. 3. & Cordub. casu. 20. puncto tertio. Non tamen poterit id facere virtute Bullæ Cruciatæ, si est publice denunciatus, propter scandalum: quod cessat tempore Iubilei: nisi alias eius absolutio, esset nota, ac manifesta.

Quartus, ac valde notandus effectus est; quod absolutus quoad Forum conscientia, non sit irregularis quoad Deum; licet celebret

immò nec expedit petere absolutionem; quia nihil prodest animæ, quoad Deum; & nocet honori, quoad homines. Sufficit ergo ei, si absoluitur per Confessarium, potestatem ad id habentem: puta à Parocho, si non est reservata; vt infra Diff. 10. Et si est reservata; indiget Bulla Cruciatæ, vel alia simili sufficienti gratia.

- 2 Hinc dicit glossa, verb. Nominatim. in cap. Si Sacerdos. de Offic. Ordin. quòd Excommunicatio lata generalitèr; puta, quicumque fecerit talem rem, sit excommunicatus: ligat facientem, perinde ac si proprio nomine expresso esset excommunicatus. Et hoc in Foro interiori; non tamen in exteriori: quia talis non vitabitur ab Ecclesia. Intellige hoc idèò euenire; non quòd nò sit etiam excommunicatus quoad Ecclesiam (immò quoad vtrumque Forū est excommunicatus ex parte sua, secundum glossam in Clem. 1. de Hæret. §. Verū. verb. Eo ipso; quam dicit mente retinendam Abb. in dict. cap. Si Sacerdos. nu. 13. & eam reputant singul. quāplures citati

per Probum ad Monach. in c. Vt animarū. num. 30. cum sequenti. de Constit. lib. 6. & per Dominum meum Ioan. à Rojas, de Hæret. 1. par. num. 246. Et pro ea est tex. in dict. cap. Si Sacerdos. secundum Abb. suprā. Et idèò dūm non absoluitur a Confessario, tenetur se abstinere a comunione hominum; sicut si esset publice denunciatus. Alias incurrit poenas Iuris, & fieret irregularis; si antequam absoluitur, celebret; cap. Apostolicæ. de Cleric. excommunicat. Borgas. de Irregul. part. 6. pag. 333. num. 6. Nauar. vbi sup. nu. 241. Et peccat si adsit Missæ, vel cāter horas in choro cū aliis; aut petat, etiā data stipendii, siue eleemosyna, pro se specialitèr offerri Missā; vt docet Hæric. de Excomunic. c. 11. §. 2. Prohibetur etiā sub mortali, ne recipiat Sacramēta Cōfirmationis, Ordinis, Eucharistiæ, & extremæ Vnctionis; vt docet idè Hæric. de Excomu. c. 12. in prin. Conferunt tradita verb. Poena. Diff. 15.) Sed quia per Extrauag. Ad euitādā. dūm nō est denūciatus, nō debet ab aliis vitari.

SVMMA RIVM.

- 1 **E**XCOMMVNICATVS, non potest absolui in Foro exteriori, nisi prius satisfaciat, aut saltem Iuratoriā det cautionē, si satisfacere non possit.
- 2 Excommunicatus, & declaratus per litteras Auditoris Cameræ, ob non solutionem pensionis, vel aliās: satisfacit in vtroque Foro mittens litteras cambii.
- 3 Confessarius potest absolvere impotētem, habentem firmum propositum satisfaciendi, cum poterit.
- 4 Secūs secundum cōmunem, si virtute Bullæ Cruciatæ sit quis absolueudus. Tunc enim requiritur, quòd prius satisfaciat antequā absoluitur. Sed contrariū defenditur.
- 5 Declaratur gl. Clem. 1. de Iure pat. verb. Inhibentes.

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 **E**Xcommunicatus, vt absoluitur, in Foro contētiōso, debet prius satisfacere, si possit; aut saltē iuratoriā præstare cautionē, si aliā nō possit dare. cap. ex parte. 1. de Verbor. significat. cap. Solet de Sentent. excommunicat. lib. 6. glossa in Clement 2. de Hæret. verb. Satisfecerint. Nauar. cap. 26. num. 7. & cap. 27. num. 48. Vbi addit eum, etiam dici nō posse satisfacere, qui non potest commo-

dè; vt, quia non potest satisfacere, nisi notabilitèr vilius vendendo bona sua; potest quē differre satisfactionem absq; magno damno alieno. Quicquid dicat in contrarium Gutier. in quæstion. Canon. cap. 5. nu. 19. Addo, qd idè quod in principio diximus, dicendum est, etiam si offensa, vel excommnicatio sit dubia; & petat quis absolutionē ad cautelā. Nam nō debet cōcedi, nisi prius præstita cōpetenti cautione

C 2

de pa.

Absolutio.

- de parendo iuri; vt habetur in dict. c. Solet.
- 2 Obserua tamen, q̄ excommunicatus, & declaratus per literas Camere Apostolicę, ob non solutam pensionem, aut aliam obligationem; si tamen statim sine mora mittat pecunias, saltem per literas cambii; cēsetur in vtroquē Foro satisfecisse parti; & sic posset tunc per Episcopum, aut Confessarium virtute Bullę Cruciatę absolui. Ita singulariter Henriq. de Excommunicatione. c. 28. §. 2. litera S. Quod ab animo tuo ne effluat; quia quotidianum.
- 3 In Foro verò poenitentiali satis est firmū propositum poenitentis, si non potest dare aliam satisfactionē. Ita Nauar. c. 27. n. 27. 2. ad fin. Sic limitans quod dicit in c. 26. n. 2. & 7. Quem post Rodrig. refert, & sequitur Henriq. in titulo de Indulg. c. 13. §. 2. litera I. & c. 28. §. 3. litera A. & Cordub. casu 18. dub. 1. & diximus sup. Diff. 3.
- Quod amplia, etiam si quis esset excommunicatus propter offensam publicam, & notoriā; nihilominus posset absolui in Foro interiori, cum solo proposito restituendi, cum poterit. Ita singulariter Nauar. dict. c. 26. num. 7. vers. Nuper autem addimus.
- 4 Limita tamen, non procedere prædictā differentiam in Confessario delegato, qui virtute Bullę Cruciatę, vel alicuius Iubilei, seu priuilegii, habet potestatem absoluen- di, satisfacta parte. Nam talis ablatius inducit, seu importat cōditionem, & formā, quam nullo modo Delegatus præterire potest; aliās nulliter agit: ita notat Nauar. c. 27. n. 37. & Conf. 75. de Regula. dubio 11. num. 36. & Conf. 23. n. 2. in fi. de Poenit. & Remis. & Conf. 6. n. 3. & Conf. 11. de Senten. excom. quę sequitur Medin. in Sūma lib. 2. c. 12. fol. 303. Idē notat. Sor. in 4. dist. 26. quæst. 2. art. 3. conclu. 2. Caiet. in Sūma, verb. Absolutio. c. 4. Ledesma in 4. quæst. 22. art. 1. col. penul. Cordub. casu 18. pūcto 1. & lib. 5. quæst. 43. dub. 3. in fine. Couar. in cap. Alma mater. 1. par. §. 9. n. 8. Henriq. de Excommunic. c. 28. in princip. & de Indulg. cap. 13. §. 2. Suar. tom. 5. disput. 7. Sect. 8. nu. 24. pag. 173. Quod probatur per glossam notabilem in Clement. 1. verb. Inhibentes. de Iure patron. quę habet non valere actū ab eo, cui data est potestas faciendi illum,

adiecta certa forma, si non seruat eam; nec habet aliunde potestatem, qua illum faciat. Quam glossam dicit singularem Panor. in capite. Ex parte. num. 5. & Felin. col. 4. de Constit. & Nauar. supra. Est ergo necessariū, q̄ Confessarius Delegatus, qui virtute Bullę Cruciatę, vel aliās, vult poenitentem absoluerē ab excommunicatione; q̄ ante absolutionem faciat fieri satisfactionem; aliās erit nulla absolutio; etiam si poenitens omnino sit impotens ad satisfaciendum; vt resoluit Sor. vbi supra, & Nauar. dict. Conf. 75. num. 36. Quod est memoria perpetuū tenendum. Vnde Parochus, licet aliās sit Ordinarius suarum ouium, & subditorum suorum; non tamen est talis, cum virtute Bullę Cruciatę, vel alterius gratiæ absoluit eosdem; sed Delegatus. Et ideo debet omnino seruare formam sibi traditam in dicta Bulla, seu gratia. Et multo magis ad id tenebuntur alii Confessarii non ordinarii, sed tantum delegati; vt sunt Religiosi, & alii non Parochi.

5 Hinc collige intellectum ad cap. 12. Sessione 25. Concil. Trid. quatenus prohibet absolui subtrahentes Decimas; nisi plena restitutione secuta. Quod scilicet poterit eos absoluerē Parochus sine dicta præuia satisfactione; si eam nullo modo, aut non commodē facere possunt; vt notat Nauar. cap. 17. nu. 59. §. 4. in fin. & cap. 21. nu. 32. & Henriq. de Excommunicat. cap. 28. §. 1. litera. K. Nec requiritur, q̄ saltem recipiat iuratoriā cautionem; sed sufficiet, q̄ poenitens promittat, vel proponat eam, quam primum poterit, facere. per notata supra in principio. At secus dicendum in eo Confessario, qui virtute Bullę Cruciatę vellet absoluerē prædictos fraudātes, vel subtrahentes Decimas. Quia tamquam Delegatus, tenebitur seruare formam in dicto cap. 12. præscriptam; aliās nulla esset absolutio, per dicta supra. Sicquē intellige omnia alia Iura, præuiam satisfactionem, ante absolutionem, requirementia: vt notat Nauar. cap. 27. num. 47.

6 Sed, cum prædicta verba sint de Iure, & Iustitia: videtur per ea non dari certam formam; per gloss. singu. in Clement. 1. de Offi. Deleg. in gloss. magna, in principio, quam

quam dicit communiter approbatam, Nauar. in cap. Si quando. de Rescript. excep. 7. pag. 24. & exceptione 10. pag. 35. & not. Lap. alleg. 15. & 60. Causalca. Decis. 22. par. 1. Tiraq. in tracta. Res inter alios. pag. 13. limitatione 4. Menoch. de Arbitr. quæst. 17. num. 14. & Panor. dict. num. 9. & Tolet. lib. 1. cap. 14. num. 8. & Couar. dict. cap. Alma. §. 11. num. 7. Hinc dicit Innoc. in cap. Prudentiam. de Offic. Delegati. q. si Delegato mandetur, vt cōdemnet Titium Sempronio in centum, si constiterit illum sibi obligatum; tenet sententia condemnationis; licet sibi non constet; videlicet, quia fortè non fuit plenè probatum. Nam solum est contra ius partis; & non contra ius scriptum. Nec illa verba sapiunt conditionem; sed monitionem; cum sint de iustitia. Idcirco dicit Abb. in dict. cap. Illud. n. 9. de Cleric. excommunicat. ministr. contra Host. q. Delegatus licet excommunicet sine monitione expressa in delegatione; non ideo esset nulla excommunicatio; ex quo id est de iustitia. Quod & tenet glos. in Summa 2. quæst. 1. & 11. quæst. 3. quam allegat idem Abb. in cap. Qua fronte. num. 7. de App. & Nauar. Conf. 4. num. 2. de Senten. excommunicat. Ad idem est gl. 2. cap. Reprehensibilis. de App. & in cap. Romana. verb. Iniustas. de Senten. excommu. lib. 6. Sed dic, licet prædicta sint vera, & ita iudicandū regulariter in similibus Delegationibus, & commissiōibus factis cum forma Iuris, iuxta d. glos. magnam in princip. Clem. 1. de Offic. Deleg. fallere tamen, quando Papa facit mentionem de forma Iuris, animo inducendi nouam formam. At Papa, in Bulla Cruciatę, facit mentionem de præmittenda satisfactiōe, animo inducendi nouā formā. Quod colligitur ex eo, q. priuilegium Principis, intelligitur, sine præiudicio tertii, l. 2. §. Si quis à Principe. ff. Ne quid in loco publi. & in cap. Si pro eo. de Offic. Deleg. Et si priuilegium præfatū Cruciatę, aliter intelligeretur; præiudicaret innumeris, & grauissimè. Ita respondet præfato dubio Nauar. dict. Conf. 75. de Regul. num. 37.

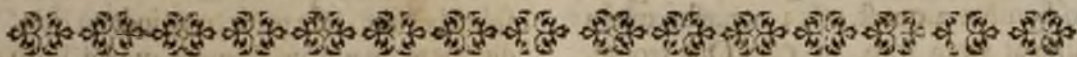
Sed certè salua pace tanti viri, non arbitror verum esse, scilicet per huiusmodi absolutionem, quoad Forū tantū interius,

& concessam impotenti, fieri præiudiciū parti, nec iudici: vt patet curque bene intuiti. Quid enim amittit creditor, si debitor suis, aliās impotens ad sibi soluendū debitum, reconcilietur Deo, & Indulgentiās lucretur? Immo fit ei beneficium. Nam præfata absolutio redundat in eius commodum; ex eo q. debitor, factus per Sacramēta contritus, & Deo amicus; studiosius procurabit satisfacere eidem creditori; quam si sit extra gratiā Dei. Præterea, non est credibile, esse mentis, & intentionis Papæ, excludere a reconciliatione Dei, & susceptione Sacramentorum, & lucratiōe Indulgentiarum impotentem, & paratum obedire Ecclesiæ: cum constet in omnibus Iubileis de eius intentione; scilicet velle, vt omnes illis potiantur. Tertio quia si Iudex Fori contentiosus, non potest denegare absolutionem impotenti, probata coram eo impotentia: quomodo credendum est, eam voluisse Papā, eidem denegari quoad Forū interius; cum æquitas magis seruetur in hoc Foro, quam in illo? Vnde clausula illa (satisfacta parte) non inducit conditionem, & nouam formam, quoad Forū interius: sed solum posita est ad admonitionem, casu quo poenitens potens est ad satisfaciendum. Et hanc esse mentē Papæ, constat ex declaratione facta per Pium 5. in quodam Iubileo per eum concessa 15. Kalend. Nouemb. Anno 1568. sui Pontif. Anno 3. quam refert Rodrig. in Explica. Bullæ §. 9. num. 55. pag. 264. quæ sic habet: *Declarantes in super tam præsentēs, quàm alias quascumque super concessiōe similium, vel dissimilium indulgentiarum à nobis & à prædecessoribus nostris hætenus emanatas, & in futurū quomodolibet emanandas literas Christi fidelib. ipsis, nisi ad earum effectum in Foro conscientie & poenitentie consequendum duntaxat: non autem in Foro Fori, aut contentioso, nisi satisfecerint, vllatenus suffragari.* Vbi nota, fieri distinctionem inter vtrumque Forū circa satisfactiōem. Nam quoad interius non requirit eam. Intellige, cum poenitens est impotens: aliās esset necessaria, vt diximus Diff. 2. n. 1. Quoad exterius tamē, eā requirit: & dicit, ea facta; prædesse absolutionem Cōfessarii, etiā quoad vtrūq. Forū;

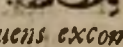
alias solum proderit quoad interius. Et ita etiam tenet, & colligit Redrig. ex dict. declaratione, loco supra. cit. & tom. 1. Quæst. Regul. quæst. 20. artic. 6. pag. 177. & alii idem tenent, quos citat Henric. de Indulg. cap. 13. §. 2. Et nota etiam obiter, ex dict. declaratione, quam parum curet Summus Pontifex de absolutione ludicis excommunicantis, cum pars (ad cuius instantiam fuit lata excommunicatio) est satisfacta, & excommunicatus absoluitur per Confessarium virtute Bullæ Cruciatæ, vel tempore Iubilei. Quod nota pro his quæ diximus supra Diff. 2. num. 4.

- 5 Denique obserua circa intellectum glo. Clem. 1. verb. Inhibentes. de Iure Patr. cuius meminimus supra nu. 4. (quatenus dicit facta per Delegatum contra formam sibi præscriptam, esse nulla) non esse vim faciendam in hoc, scilicet; an forma sit data Delegato, & sic ei, qui non habet aliunde iurisdictionem, nisi ex Delegatione: ut videtur sentire dict. glo. & Henric. post a-

lios, de Excom. cap. 28. §. 1. in princi. & §. 3. Sed in hoc, scilicet, an sit forma noua, siue hominis; & non Iuris: ut expressius tenet glo. verb. Nullatenus. in Clem. 1. de Secret. pos. quamplures sequuntur, quos refert, & sequitur Couarr. dict. num. 7. & Tiraq. in l. Si vnquam. verb. Reuertatur. nu. 79. C. de Reuocand. donat. Vel si sit forma Iuris; sit tamen præscripta animo inducendi nouam. Tunc enim facta a Delegato contra talem formam, sunt nulla, ut colligitur ex traditis, per Naua. cap. 27. nu. 37. & dict. Conf. 75. num. 37. & Conf. 4. nu. 2. de Senten. excomm. post Deci. in cap. Reprehensibilis. de Appel. & satis probat text. notab. dict. cap. Illud. (ubi Abb. nu. 9. id ipsum notat) ubi excommunicatio lata a Delegato sine monitione, contra formam sibi datam, fuit valida. Et non alia ratione; nisi quia erat forma Iuris; & data tantum ad admonitionem; & non ad nouam formam inducendam.

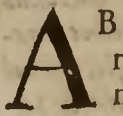
SUMMARIVM.

- 1 BSOLVTIO ab excommunicatione in Foro exteriori, datur sub certis ceremoniis.
- 2 Iudex Ecclesiasticus absolvens excommunicatum non seruata forma

Iuris, peccat regulariter; valet tamen absolutio.

- 3 - Confessarius, nullam tenetur seruare formam in absolutione ab excommunicatione.

DIFFERENTIA SEXTA.

- 1 BSOLVTIO ab excommunicatione in Foro exteriori, dari non potest; nisi seruata forma Iuris; videlicet. Primo, quod iuret excommunicatus parere mandatis Ecclesiæ, quæ sibi fient super re, ob quam fuit excommunicatus. Secundo, quod parti facti faciat; si offensa, aut debitum, aut contumacia est manifesta; ut Diff. præced. diximus. Tertiò, quod detur absolutio cum recitatione Psalmi *Miserere*, & percussione in humeros eius nudatos, virga, fune, aut flagellis, & certis versibus, & orationibus, prout

habetur in cap. A nobis. 2. cap. Ex tenore. cap. De cetero, de Senten. excommunic. cap. Ex parte. de Verb. significat. cap. Sollet. cap. Venerabilibus. §. Porro, de Senten. excommunic. lib. 6. tradit D. Anton. 3. par. tit. 24. c. 77. §. 1. communiter receptus teste Nauar. cap. 26. n. 7. & 8. Couar. in c. Alma mater, de Senten. excom. lib. 6. 1. par. §. 11. num. 11.

- 2 Verum quidem est, quod si Iudex non seruaret prædictam formam; sed solo verbo absolueret; peccaret quidem venialiter. Intellige secluso contentu, & scandalo, secundum

secundum Suar. infra citandum. Attamen absolutio valida esset, & teneret. iux Glossam final. in c. Cum ab Ecclesiarum de offic. Ordin. communiter approbatam teste Abb. in cap. Qua fronte num. 6. de Appellatione. & probat tex. expressus in dict. cap. Venerabilibus §. Sanè, vers. Vbi autè: què ad hoc dicit Abb. dicto cap. Qua fronte, num. 7. non esse obliuioni tradendum. Et docet idem (dicens communem) Suar. 5. tom. de Censur. disput. 19. num. 13. Idem notat Nau. supra. num. 9. & diximus Diff. præced.

Prædictis adde, nonnumquam Iudices sine peccato posse ex causa omittere prædictas ceremonias in absolutione ab excommunicatione. Nam tertiam omittebam esse in femina, & in locis publicis, quando absolutio ex confessione secreta datur, docet post Nauar. & Caiet. Suar. vbi supra, num. 11. Item, cum excommunicatio fuit iniusta; vel absolutio datur ad certum effectum, vel ad cautelam, vel a non Sacerdote. Et tandem si necessitas urgeat, vel alia rationabilis causa concurrat, potest similiter prædicta forma, seu ceremoniæ omitti, secundum communem, teste Suar. vbi supra, num. 13. Et ita debent intelligi quæ tradit Rodrig. 1. tom. Quæst. Regul. q. 61. art. 10. vers. Et sic sæpe sæpius.

Adde etiam, si Ordinarius absolute delegauit alteri facultatem absoluendi, non addens ullam conditionem; quamuis dicat, vt seruet iura: vel si Papa committat Ordinario aliquam dispensationem, iuxta Concil. Triden. Sessio 22. cap. 5. de Reformat; Et dicat, vt absoluat, ac dispenset, iuxta formam iuris: per hoc non censeri eis datam formam necessariam: sed esse quadam admonitione cum præcepto: vt singulariter notat Henric. dicto cap. 28. de Excom-

municat. §. 3. inferens ex hoc, si omitteretur, valere factum, siue absolutionem, & dispensationem: quod est mète retinendum. Pro cuius dicti confirmatione (licet ipse nihil alleget) facit tex. notabilis in cap. Licet, de offic. Ordin. Vbi commissio facta Ordinario cum forma iuris, scilicet (appellatione remota) in causa correctionis; non inducit; nec causat alterationem iurisdictionis ordinariæ in iurisdictionem delegatam; sed tantum habetur pro quadam excitatione eiusdem iurisdictionis ordinariæ. Facit etiam cap. fin. ne Cler. vel Monachi lib. 6. vbi per delegationem factam alicui per habentem temporalem iurisdictionem, vt super homicidio perpetrato veritatem inquirens, iustitiæ debitum exequatur; non censetur ei præcipi suspendere homicidam; nec per dicta verba dari ei aliquam formam necessariam; sed tantum excitari, & admoneri, vt rectè se habeat in negotio sibi delegato.

3 In Foro tamen pœnitentiali nullam formam obseruare tenetur Confessarius; nec aliquid ex dictis tribus requisitis, & ceremoniis facere; teste Caiet. in Summa, verb. Absolutio, c. 4. Idem tenet Philippus Franc. in cap. Eos notab. 3. de Sentent. excommunicat. lib. 6. Cordub. quæst. 18. in 1. responso. Henric. tit. de Indulgēt. cap. 28. §. 3. in glossa C. vbi alios citat. Vnde concessio Leonis. 10. facta fratribus Minoribus, ne teneantur seruare prædictam formam, cum absoluunt excommunicatos in Foro conscientie (de qua in compend. priuil. verb. Absolutio quoad seculares. num. 14. & per. Nau. c. 26. num. 9. & per Rodri. 1. tom. Quæst. Regul. quæst. 61. articulo 10.) non erat necessaria. Et forsan fuit impetrata ob scrupulositatem aliquorum: vel quia ita non benè perpenderunt.

SUMMARIVM.

1 **C**ONT RITIO sola absoluit quoad Deū, excommunicatū, etiā denunciatū, in articulo mortis, si nō habuit copiam Cōfessarii.

2 Sed secus est quoad Forum exterius.
3 Pro Excommunicato denunciato moriente cum signis contritionis; an possit dici missa.

DIFFE-

DIFFERENTIA SEPTIMA.

EXCOMMUNICATVS denunciatus, in articulo mortis, non habens copiam Confessarii; per solam contritionem, absoluitur ab excommunicatione, quoad Deum, & Forum interius, cap. A nobis. 2. Et ibi notat Felin. de Sentent. excommunicat. Itaque excommunicatus validè, & legitimè, ac decedens cum signis contritionis: quoad Forum interius, & quoad Deum censetur absolutus.

2 Quoàd Forum tamen exterius, est excommunicatus, donec absoluator ab eo, à quo vivus debuisset absolui: non obstate, q̄ decesserit cum signis contritionis; vt probat idem text. in cap. A nobis. & in cap. Sacris. eod. tit. Et ideo publicè pro eo non possunt celebrari Missarum sacrificia. Idem Nauar. cap. 26. num. 32. in fin. Vbi addit, posse talem absolui, licet iam mortuū; ab eo tantum; qui eum sanum in vita absolvere poterat, & non à quouis Sacerdote, qui in articulo mortis eum absolvere potuisset. & valere predictam absolutionem ad eum, in loco Sacro, sepeliendum; aut ad illum, ab ipso non extrahendum, si iam erat sepultus; & vt pro eo publicè Deo supplicetur. Quæ sunt mète retinenda. Nam alias, nisi absoluator, non poterit sepeliri in cimiterio benedicto, teste Palud. in 4. dist. 2. quæst. 2. ad fi.

Est tamen pulchrum dubium circa hanc Differentiam: videlicet, An pro dicto ex-

communicato cōtrito liceat celebrari aliquā missam priuatā? Host. in c. Cum voluntate. de Sent. excom. tenet affirmatiuam. Quæ sequitur Naua. in c. Quando. de Consecra. dist. 1. notab. 19. nu. 67. & in Man. cap. 27. num. 36. Idem tenet Henric. in excommunicatione, c. 1. §. 2. & tit. de Missa. cap. 15. §. 2. ex eo, q̄ per contritionem factus est membrum viuum Christi, & filius iam obediens.

Sed contraria est verior, & probabilior, quam defendit Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 1. Pet. Ledesma, 1. par. tit. de Excommunicatione, c. 6. dub. 2. & Viual. eod. tit. nu. 12. Pro quibus est tex. notab. in dict. cap. A nobis. 2. Vbi Papa consultus super casu huius Differentiæ; respondit non esse orandum pro eo, donec sit absolutus: quia licet per contritionem sit absolutus a vinculo, quo erat ligatus apud Deum: non tamen a vinculo, quo est ligatus quoad Ecclesiam. Et confirmatur. Nam si talis excommunicatus, etiam si sit contritus, est præcisus ab Ecclesia, & ligatus quoad eam: quomodo poterit eius minister, qui est Sacerdos, & vt talis, facit Sacrum, offerre licitè pro eo vllam missam? Videtur enim absurdum, q̄ excommunicatus sit exclusus ab Ecclesia; & q̄ nihilo minus Sacerdos eius minister possit facere Sacrum pro eo nomine Ecclesiæ.

DIFFERENTIA OCTAVA.

ABSOLVTIO ab excommunicatione in Foro exteriori; obtineri potest per procuratorem, cap. Quoniam 2. quæst. 5. glossa in cap. Quanto. eadem causa, & quæst. & in cap. De manifesta. verb. ludicau. 2. quæst. 1. glossa penult. in cap. Qui ad agendum. de Procurator. lib. 6. & Felin. infra.

At in Foro interiori, seu prænitentiali

secus est, secundum Domin. in cap. Eos. in princip. de Sentent. excommunicat. lib. 6. Bal. in cap. Imperatorum. col. 3. de Iuramentum. Felin. in cap. Cum desideres nu. 2. vers. Limita primò. de Sentent. excommunicat. Quia sicut confessio sacramentalis non potest fieri per alium, ita nec per alium peti potest absolutio excommunicationis in eo Foro.

DIFFE-

DIFFERENTIA NONA.

ABSOLVTVS ab excommunicatione in articulo mortis, ab alio quam ab eo, qui eum debebat absolvere: debet postea sanus se presentare superiori, seu excommunicatori, quam cito cōmodē poterit. Quod

in Foro exteriori intelligitur arbitrio boni viri. Iuxta text. & ibi notata in cap. Eos qui. de Sentent. excommunicat. lib. 6.

In Foro verò interiori, relinquitur conscientiae eius: vt tradit Nauar. in Manual. cap. 27. num. 113.

SUMMARIUM.

EXCOMMVNICATVS à Iure, maiori excommunicatione nulli reseruata; potest absolui à proprio Parocho. Et de communi stylo recurritur ad Episcopum. Idque quoad Forum exterius.

2 Secus in Foro pœnitentiæ in quo sufficit recurrere ad Parochum; vel alium per Bullam.

3 Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ potest absolueri ab excommunicatione, etiam extra Sacramentum pœnitentiæ.

DIFFERENTIA DECIMA.

EXCOMMVNICATVS à Iure, maiori excommunicatione, nulli reseruata; potest absolui à proprio Parocho, vel alio quocūque Confessario, qui potest absolvere à peccatis. Ita probat textus in cap. Nuper. de Sentent. excommunicat. & dicit communem Nauar. cap. 27. num. 39. Sot. in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 3. post. D. Thom. dist. 18. quæst. 2. art. 5. Gambar. de Offic. & pot. Leg. à latere lib. 5. num. 74. Sarmiento lib. 1. Select. cap. 9. num. 4. Rodrig. in Summa, verb. Confelsion. cap. 55. num. 2. in fine & alii quamplures citati à Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 12. nu. 5. Vbi ipse post alios tenet contrarium, dicens communē praxim seruare, scilicet, quod recurritur ad Episcopos pro absolutione. Et sic tenet aliud dicendum de communi practica, & stylo. Sed intellige prædictam consuetudinem veram, & procedere in Foro exteriori.

2 At quoad Forum interius, sufficit absolutio Parochi, vel alterius Confessarii. Et ita cōcordat has opiniones Nauar. & Rodrig. vbi supra, post Iohannem Gutier. de Canon. quæstion. cap. 5. num. 20. Et merito potestas Parochi restringenda est, quoad Forum tantum interius. Tum, quia d. cap.

Nuper. (in quo fundatur prædicta conclusio) de eo Foro interiori loquitur; vt constat ex verbis illis dict. text. *Per cōfessionē à simplici Sacerdote.* Tum, quia absolutio excommunicationis pro Foro exteriori, ad iurisdictionem Fori exterioris pertinet: vt dicit Couar. supra; quam Parochus, seu simplex Sacerdos, & Confessarius, non habet. Tum denique; quia commissio facta

3 Parocho de abfoluendo aliquem ab excommunicatione (qualis est prædicta virtute dict. cap. Nuper. teste Nauar. vbi supra) intelligitur in dubio in confessione Sacramentali; vt sentit idem Nauar. cap. 27. num. 41. cum sequenti. Hoc vltimum est verum, quando prædicta absolutio cōiungitur cū absolutione a peccatis; vt in Bulla Cruciatæ, secundum eundem Nauar. cap. 26. num. 31. §. 22. Rodrig. in explicat. Bullæ §. 9. num. 54. & Cordub. quæst. 19. & 87. dub. 4. Secus, si non coniungatur. Et sic intellige Henriq. de Indulg. cap. 13. §. 2. qui tenet contrarium; dicens, etiam virtute Bullæ Cruciatæ posse dari extra confessionem; vt constat ex communi practica, quādo quis fuit excommunicatus per Auditorem Cameræ; & satisfacta parte, committitur alicui Confessario Doctori absolutio. Nā eam virtute Bullæ electus extra confessionem

Absolutio.

confessionem administrat; vt docet Hen-
riq. post alios titulo; de Indulgent. cap. 13.
§. 2. litera. O. & cap. 30. §. 6. Secus in com-
missionibus factis per Summum Pœni-
tentiarium. Nam ille semper committun-
tur in ordine ad Sacramentum pœnitent-
tiæ. In omnibus ergo casibus, & commis-
sionibus, in quibus absolutio ab excom-
municatione, non coniungitur cum abso-
lutione à peccatis; potest Confessarius,
etiam ad id electus virtute Bullæ Cruciatæ,
conferre absolutionem ab excommunicatio-
ne extra confessionem Sacramentalē.
Secus in aliis, in quibus absolutio ab ex-

communicatione coniungitur cum abso-
lutione à peccatis. Quod est valde notādū.

Sed obserua ad concordiam supra factā
circa absolutionem Parochi; eam locum
habere, cum excommunicatio non reser-
uata, fuit denunciata; id est, quando fuit
quis declaratus in eam incidisse, & denun-
ciatur publice. Tunc enim procedit con-
cordia facta inter Forum exterius, & inte-
rius. Alias, si excommunicatus est occul-
tus, nulla indiget absolutione quoad Fo-
rum exterius; vt supra sub hoc verbo Dif-
ferent. 4. diximus. & consequenter cessat
prædicta concordia.

SVMMARIVM.

ABSOLVTIO ad cautelam in Foro
exteriori, dari non potest nisi seruata

certa forma: quæ in Foro pœnitentia-
li non est necessaria.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

EXCOMMVNICATVS præten-
dens se nullit̃r esse excommu-
nicatum; petens absolutionem ad
Cautelam, non potest absolui, nisi
prius, citata parte, iuret de parendo māda-
tis Ecclesiæ; iuxta tex. in c. Venerabili. de
Sēt. excō. Quod iuramentum non prestat,
quando Iudex ex legitima causa ex suo of-
ficio dict. absolutionem concedit; vt con-
stat ex traditis per Deciū. in c. Apostolicę.
nu. 2. de Excep. & Naua. c. 27. nu. 170. pag.
718. Tenetur etiam præstare sufficientem
cautionē; iuxta c. Solet. de Sent. excom. lib.
6. Nempe pignora, aut fideiussores, si po-
test; alias iuratorium, secundum gl. verb.
Satisfecerint. Clem. 2. de Hæreti. Mandos.
de Monito. quest. 37. nu. 9. & Naua. c. 26.
num. 7.

In Foro verò pœnitentia-
li, si alicui com-
mitteretur à sacra Pœnitentia-
ria; vel ab
alio superiore, prædicta absolutio ad Cau-

telā; nō teneretur seruare Confessarius su-
prædicta requisita: sed sufficeret, pœniten-
tē proponere firmiter satisfacere debito,
vel offensæ; si apparuerit excommunicatio-
nem valuisse. ita sing. not. Naua. dict. c. 27.
num. 272. ad fin.

Et pro ornatu dic. cap. Solet. quando sci-
licet locus sit absolutioni ad cautelam, &
ea possit impendi; vltra Feli. in c. Veniens.
2. nu. 22. de Testi. qui dicit, in duobus tan-
tum casibus concedi: videnda est glo. quæ
alios plures ponit. in cap. Presenti. verb.
Ad cautelam. de Sent. excom. lib. 6. quam
commendat post alios Cenedo. Collect.
25. ad Decretales. nu. 5. pag. 141. & eam
dicit celebrem Naua. dict. cap. 27. num. 4.
Eosdem casus ponit. diuus Anto. 3. par. tit.
24. cap. 74. adde Abb. in cap. Apostolicā,
nu. 10. & 12. de Excep. & Coua. cap. Alma.
1. par. §. 7. num. 7. vers. Quarta conclusio.

SVMMARIVM-

EXCOMMVNICATIO in Foro exte-
riori, datur diuersimodē, quando scilicet,

offensa, vel contumacia est manifesta; vel
est dubia: secus in Foro pœnitentia-
li.

DIFFE-

& ad eam concedendam requiritur saltem, quod eam ministras sit ad minus tonsuratus, & habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatā. Secundum gloss. penult. in c. Canonica. de Senten. excom. D. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. in princ. ad fin. Silu. verb. Abolutio. 1. in prin. & Ioan. Andr. Card. & alios, quos refert, & sequitur Couar. d. 9. 1. 1. num. 10. ubi late impugnatur quandam distinctionem, quam tradit Host. dict. cap. A nobis. & in c. Ad aures. de Simo. ubi dicit, ad abolutionem ab excommunicatione quoad Iudiciale Forum, sufficere excommunicantem iurisdictionem habere, licet Sacerdos non sit: quoad Forum tamen Pœnitentiale, requiri Sacerdotē esse. Quod fanē est adeo certum, & verissimum; ut ambigam, unde nam potuerit Couar. ex prædicta distinctione colligere id, quod

ipse impugnat; scilicet, excommunicationem quoad Forum internum animæ requirere, quod sit Sacerdos is, qui eam tulerit. Non enim per Forum pœnitentiale intellexit Host. prædictum Forum interius animæ extra Sacramentum pœnitentiæ, de quo hactenus in hac Differentia locuti sumus (prout nō bene opinatus est Couar. loco sup. citato.) Si enim de hoc intellexisset, merito reprehensione dignus esset, per rationes per Couar. allegatas: sed solum intellexit Forum Sacramenti Pœnitentiæ, & Confessionis: ad quod quis negabit requiri Ordinē Presbyteratus? Certē nullus, qui Christianus sit. Illæ etenim glosellę Decreti, quę contrarium sentiebant, tamquam hæresim in hoc sapientes, merito a Gregor. 13. deleri iussæ sunt.

SUMMARIVM.

Suspensus, vel interdictus, donec satisfaciatur, licet realiter satisfaciatur, indiget abolutione, vel Iudicis declaratione quoad Forum exterius. Secus

quoad interius.

2 Excommunicatus verò ad tempus; in utroque Foro indiget abolutione post finitum tempus.

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

Suspensus donec satisfecerit, licet satisfaciatur realiter: nihilo minus quoad Ecclesiā in Foro exteriori indiget abolutione; vel saltē Iudicis declaratione super satisfactione. De hoc est glossa ordinaria, & memorabilis in Clem. 1. de Decim. verb. Donec. quam sequitur Innoc. & Abb. in c. Cū bonæ. de Aerate, & qualit. Felin. in c. penult. post princ. de Simon. Iohan. de Imol. ubi late in c. 2. de Solutio. Navar. Conf. 1. n. 2. de Sequest. possessio. vide similem glossam (a nullo allegatam) in Extrauag. 1. de Elect. ad fin. Iohan. 22. ver. Donec. Vbi dat rationem; quia (inquit) potest in dubium reuocari restitutionis, siue satisfactionis integritas. Eandē rationē tradit Innocen. supra, dicens; multas posse esse dubitationes: quia vnus diceret plenē satisfactum; alter verò negaret.

Idē quod diximus de suspēsiōe, dicendū est in Interdicto posito donec satisfecerit. Secundum Couar. in c. Alma mater. 1. par. 5. 1. 1. n. 7. in fi. Pro quo est optimus tex. in c.

Quāquam. de Cēs. lib. 6. in fi. Quāuis Couar. putans esse contrarium prædictæ conclusioni, conetur illi respondere, & minus bene.

Sed in Foro cōscientiæ (ubi nullū dubiū est; sed statim veritati) secus est. Vnde in cōscientia post factā satisfactionē, poterit suspensus gerere se tamquā non suspensū. Et ita procedit Innocen. sibi contrarius, in cap. Sicut. in 1. de cōhabit. Clericor.

2 Et pro ornatu supradictę glossę Clem. 1. de Decim. quatenus habet; excommunicatū ad tempus præstitutum, & certum; etiam finito tempore indigere abolutione: non verò suspensū. Vidē Abb. eam commendante in cap. Cū desideres. nu. 2. de Sent. Excommunicat. & in eap. 1. nu. 6. de Iudic. ubi eam nominat singularem. Sequitur Rip. in Repetit. eiusdem cap. 1. col. 2. Vbi prædictam glossam limitat, & coarctat tribus modis, & Bernard. Diaz Regul. 445. Lācel. in 5. Est autē in glos. v. Strictior. Inst. Cano. de Suspens. Borgas. de Irregularit. 6. part. tit.

D

tit. de Suspend. nu. 46. pag. 428. Coua. dict. §. i. i. num. 5. Nau. dicens communiter receptam in Manyal. cap. 27. nu. 161. in fine, & dict. cap. 1. de Indic. Notab. 6. Vbi alias quatuor glossas illi similes refert; videlicet, in c. Quia saepe. verb. Donec. de Elect. lib. 6. & in cap. fin. verb. Quousque. de Offic. Ord. eodem lib. & in cap. Non est nobis. verb. Donec. de Sponsal. & in capit. Si qui sunt. 2. verb. Emendent. 81. distinct. Et ita tene cum prædicta glossa. Licet Al-

DIFFERENTIA DECIMATER TIA.
LEGATVS. a Latere; si ab aliquo, etiam si grauer, vulneretur; potest quoad Forum interius, ipsum percussorem absolvere, & remittere illi omnem iniuriam.

Non tamen poterit eum absolvere quoad Forum exterius ab excommunicatione ob

ciat, dict. cap. 1. & Borgas. vbi supra, tit. de Absolutione mortuorum. num. 6. pag. 407. putent excommunicatum ad tempus certum, & præscriptum; finito tempore, vel facta satisfactione, non indigere absolutione: sicut nec ea, indiget suspensus ad tempus præfixum. Sed contra eos est text. expressus dicta Clem. 1. de Decim. & dict. cap. Quamquam. & nouissime in Cord. Trid. Sessione 22. cap. 11. de Reform. nonnulli

percuSSIONem grauem incurfa; vt probat text. qui hoc illi prohibet, in cap. Felicis. de Poenis. lib. 6. docet Felin. in c. Ad emendationem. de Sentent. excommunicat. & facit glossa optima in cap. Salonitane. verb. Relaxaui. 63. dist.

ACCUSATIO.

SVMMARIVM.

- 1 **A**ccusatio non requirit præmonitionem in Foro exteriori.
- 2 Secus in Foro interiori secundum aliquos: sed contrarium resolutur.
- 3 Qui crimen committit, ad duo se obligat;

scilicet, ad satisfactionem damni, si quod intulit; & ad poenam corporalem, vel aliam, secundum qualitatem delicti.

- 4 Offensus non tenetur remittere iniuriam quoad Forum exterius: sed potest accusare offendente, etiam si poenitentia quoad Deum egerit.

DIFFERENTIA PRIMA.

- 1 **A**ccusatio in Foro exteriori fieri potest, nulla præcedente correctione fraterna; etiam si accusans certo sciret, vel certo speraret, quod reus se emendaret, & satisfaceret, si priuatim moneretur. Ita probat text. in c. Qualiter, & quando in 2. & ibi notant communiter DD. de Accusatione. Vbi textus facit differentiam inter Denuntiationem, & Accusationem, quod illa debet præcedere charitatiua monitio; istam autem, sola inscriptio; id est libellus accusatorius, cum obligatione ad poenitentiam, si deficiat in probatione. ad idem bonus text. in c. Licet Heli. de Simon. & docet expresse glossa magna in c. Accusatio. 2. q. 7. & in d. c. Licet Heli. verb. Inscri-

ptio. Nauar. c. 18. n. 30. Sot. de Tegend. secret. memb. 2. q. 5. art. 5.

- 2 Licet lib. 5. de Iust. q. 5. art. 1. dub. 3. id limitet, cum accusatio est super iniuria proprias secus cum crimen est priuatum, vt concubinitus: vel spectat ad Remp. Quia tunc accusatione præcedere debet secreta admonitio, quando quis est certissimus de emenda; & quod damnum publicum omnino sopitum cessabit.

Sed Pet. a Nauar. tom. 1. lib. 2. c. 4. n. 254. cum sequent. aliter distinguit; dicens, quod siue agatur pro bono communi, siue pro bono particulari; si nulla necessitas, vel utilitas mea, vel tertii, vel Reip. intercedat; quia scilicet, reus iam publice est emendatus, vel

vel satisfacere sit paratus; tunc licet offensus ex iustitia, & iuris rigore non teneatur desistere ab accusando: ex lege tamen charitatis ad id tenetur; & ex eadem tenetur præmittere monitionem, quando spes est, quod reus offensor sic emendabitur, & satisfaciet.

Silu. verò in verb. Accusatio. quæst. 3. aliter procedit, & generaliùs; videlicet, quod quoties accusatio non est obligatoria, sed voluntaria; qualis est illa, quæ proponitur super propria iniuria, vel super alio crimine non concernente bonum commune; sed tantum ipsius rei, vel alterius priuatæ personæ; tunc necessarium est in Foro conscientie, quod antequàm proponat accusationem, præmoneat accusandum fraternaliter, si spes certa sit de emenda. Secus quādo accusatio fit ob bonum cōmune; quia tunc necessaria nō est præcedens monitio.

Cordub. verò de Detractione, quæst. 2. conclus. 4. & quæst. 3. conclus. 4. & in Annotat. ad Sot. de Tegend. secret. memb. 2. q. 5. conclus. 4. etiam in hoc ultimo casu, quādo accusatio fit ob bonum commune, putat necessariū præmittendam esse monitionem secretam; & sic linat text. in dict. cap. Qualiter. quod procedat in Foro exteriori: in Foro verò conscientie semper sub reatu peccati præmittendam esse, ac seruandam admonitionem fraternam; ut, si ea via reus resipiscat, & cesset damnū, siue commune, siue particulare; non deferatur ad iudicem. Pro hac opinione allegatur D. Thom. in 4. dist. 19. art. 3. quæst. 1. & Durand. ibi distinct. 19. quæst. 4. ad primum. Miran. de Ord. Iud. quæst. 13. art. 5. conclus. 1. & in fin. dict. art.

Horum præcipuum fundamentum est, quia plus periculi, & damni imminet proximo ex accusatione, quæ fit Iudici; quàm ex denunciatione Evangelica, quæ fit Prælato: sed hæc non est facienda, quin præcedat secreta admonitio; ut si hac via, quæ suauior est, emendetur; non denunciatur. Ergo multo potius debet fraternæ admonitio præcedere accusationem.

His tamen non obstantibus, intepidè, & indistinctè tenendum est, dict. cap. Qualiter. procedere in utroque Foro; & sic, in accusatione nullam requiri, etiam in Foro

conscientie, monitionem, antequàm proponatur. Quod multis modis, & rationibus probatur.

Primo, cum mulier illa adultera, de qua Iohan. 8. fuit coram Christo Salvatore nostro accusata, ipsos accusatores de hac præuia monitione, minimè Christus interrogauit. Ergo non est necessaria: quia omnis Christi actio, est nostra instructio.

Secundo, cum Sæctus Patriarcha Ioseph accusauit fratres suos de crimine illo pessimo coram patre suo, Genes. 37. non legitur dictam monitionem præmisisse; nec in loco vlllo sacrę Scripture, vbi de talibus accusationibus mentio habetur (de quibus in Cōcord. verb. Accusare) tale quid reperitur. Ergo &c.

Tertio, in nullo tex. Iuris Canonici mentio fit de prædicto requisito. Quod si fuisset necessarium, ibi maximè reperiretur, vbi ponitur modus accusationis, qualis esse debeat; videlicet. 2. q. 8. per totam, & vbi ponuntur quæ in accusatione requirenda sint. ut in cap. Si qui sint. 2. q. 7. Vbi tamen nullum verbum habetur de prædicta monitione. Ergo.

Quarto, quia in Ecclesia Dei duæ sunt (inter alias) viæ, quibus agitur contra criminosos ad eos puniendos, vel emendandos; scilicet, via accusationis, & via denunciationis Evangelicę; sunt quæ istæ duæ vię valde viles, ac necessariae: si ea opinio, quæ habet ante accusationem necessariam esse præmonitionem, sicut ante denunciationem Evangelicā, vera esset: omnino tolleretur è mundo via accusationis; quia satis esset via denunciationis, cum per eam deueniatur ad iudicalem. Quin immò, retēta prædicta opinione, nulla esset differentia inter prædictas duas vias, immò accusatio fieret denunciatio Evangelica, quod est absurdū.

Quinto, quilibet criminosus de Iure naturali, & iure, ac positiuo; ex crimine commissio tenetur ad duo; scilicet, ad satisfactionem damni, si quod intulit; & ad poenam corporalem, vel aliam, secundum qualitatem delicti commissi; ut patet in 5. & 7. Decalogi præcepto, & Deuter. 19. in fin. & capit. 1. de Iniuriis, & tit. de Poenis, & mille aliis locis. Et in prædicta duo est hæc Differentia, quod

D 2

satisfac-

Accusatio.

fatisfactionem tenetur ante sententiam; ad poenam autem non, nisi post sententiā. Quę quidē poena est necessario infligēda per Iudices, vt ceteri timorem habeant; & nequaquā talia audeant patrare; vt dicitur dict.c. 19. Deut. in fi. & 1. Timot. 5. 20. At, si prædicta opinio esset vera; Iudices causarum criminaliū, & eorū Fiscales tenerentur etiā admonere reos, & sic delicta remanerent impunita in magnum Reip. damnum; quod nullo modo est dicendum.

4 Sexto, quia ex dicta opinione sequeretur; quod offensus teneretur in conscientia dimittere iniuriam propriam, siue actionē iniuriarum vltra rancorem, contra glossam cap. Si quis contristatus. 90. dist. Dec. Conf. 130. Fel. cap. Inter quatuor. de Maiorit. & obed. & in c. De cetero. de Testib. Silu. ver. Iniuria. §. 5. & communem testatur Couar. lib. 2. Var. c. 10. nu. 7. vers. Tertium. Quod cōstat ex eo; quia si offensor admonitus se offerret ad satisfactionem, iam non posset vltra procedere iniuriam passus. At offensus, nullo modo tenetur remittere actionē iniuriarum, etiamsi offensor se offerat ad emendam; secundum Nauar. Conf. 5. de Poenit. Cordu. q. 58. §. 3. & dicit cōmunem Couar. vbi supra vers. Primū. & probat text. in c. Si illic. 23. q. 4. Quod adeo verū est, quod accusans zelo Iustitię, & nō ex odio; non solum bene faciat, vt probat text. in cap. Et qui emendat. 45. dist. cap. de Occidendis. 23. q. 5. glossa c. Si is qui. verb. Possumus. 23. q. 4. sed etiam præmium mereatur; vt in cap. Sunt plurimi. §. Verum. 6. q. 1. Quia interest Reip. poenas nō facile dimitti, l. Si operis. C. de Poenis. cap. Est iniusta. 23. q. 4. cap. Sed illud. 45. dist. Si ergo offer sus nō tenetur dimittere actionē iniuriarū, etiā si ei offeratur satisfactio; & potest iniuriatē licitē accusare; ad quid obsecr. est accusationi præmittenda monitio? Ita arguit glossa 2. cap. Indignē. 12. q. 2 ad probandum, quod cum agitur ad de-ositionē, non requiritur, quod præcedat monitio. Ad quid enim, inquit. Moneretur tunc, cum sufficiat ad de-ositionē, quod homo semel deliquit, cap. Primum. 25. dist. Ad hæc, si delinquens potest licitē accusari, etiam si egerit poenitentiam; vt docet cap. De his. de Accusa. communiter

recepta; test Nauar. Conf. 5. num. 8. de Priuil. Ad quid igitur fieret admonitio? Ita etiam arguit glo. dict. ca. Licet. verb. Inscriptio. de Simo.

Septimò, quia speciale est in Ecclesia, dum contra eam agitur, siue ciuilitè, siue criminaliter, vt ante actionem, vel accusationem præcedat dicta monitio; vt est text. iuncta glossa ibi, verb. Sed si quis. in fine, in cap. Accusatio. 1. cum seq. 2. quæst. 7. Ergo regulariter non est necessaria prædicta monitio.

Octauò, quia ex dicta opinione sequeretur, quod omnes tenerentur ciuilitè agere de crimine, & non possent agere criminaliter: quod est contra text. in dict. cap. Si illic. 23. quæst. 4. & in cap. Postulasti. de Iudæis. & contra Bar. Abb. Fel. & Ias. quos refert, & sequitur Couar. vbi sup. vers. Sic iniuriam passus.

Nonò, quia vindictio auctoritate publica, & accusatio, actus est iustitię, idest virtutis, qui prohibitus non est; vt probat D. Tho. 2. 2. q. 108. art. 1. & 2. & D. Aug. in c. Ea vindicta. 23. q. 4. & in cap. Prodest. eadem causa. q. 5. Ergo nō est cur eā exulare velimus, obligando offensos, & Iudices ad dictā monitionē accusationi præmittendā.

Decimò, quia nulla alia lege, vel nature, vel consuetudine tenemur admonere ante accusationem, vel denunciationem, nisi ex illo loco Euangelii Math. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, &c.* & ex lege Canonica, quæ habetur dict. cap. Qualiter, & dicto cap. Licet Heli, & cap. Nouit. de Iud. & c. Si peccauerit. 2. q. 1. Sed in dictis locis, & Iuribus solum in denunciatione præcipitur, seruandam esse dictā monitionem. Ergo ea tantum seruanda est in denunciatione, & non in accusatione.

Vndecimò, si teneremur præmonere delinquentes ante accusationem in Foro conscientię, vt prædicta opinio habet: quomodo idem delinquentes ad similia non perpetranda corripentur, & alii timore, eadem non perpetrarent? Nam emenda fit in secreto, & fit de bursa, & non in corpore; certē paulatim Respublicę delictis pullularent. Facit quod dicit Nauar. cap. 14. nu. 25. scilicet qd aliquādo tenetur offensus in cōscientia bonū illū rancorem, qui

qui oritur ex iniuria accepta, & tendit ad accusationem ex zelo iustitię, concipere, cōseruare, & ostēdere, intētando accusationē; puta, quādo ad salutē spiritualē offensoris, vel ad Dei obsequiū, aut ad Reip. vilitatē conducit.

Duodecimò, quia in vtroquē Foro bonū publicum in primis est procurandū (quod fit per accusationem. Ad hoc enim tendit, & ordinatur principalitēr accusatio, siue ille qui deliquit, correctus maneat; siue non) quā bonū priuatū offēsoris, nēpē eius fama, & liberatio à pōna, ex delicto debita.

Ex qua ratione defendit Fr. Bernard. de Arevalo, lib. de Correct. frater. Conclu. vlti. Proposit. 8. à fol. 197. nullo modo requiri dictā monitionem in accusatione: nec etiam in denunciatione iudiciali; quę etiam tendit ad bonum publicum; & tantū differt nomine, ab accusatione. Sed de dicta denunciatione iudiciali postea dicemus.

Decimotertiò, & vltimò, quia aliās Iura essent in laqueum animarum. Nam Iura Canonica suprà allegata tradunt, in accusatione non requiri monitionem; sed prædicta opinio dicit contrarium in Foro animarū. Ergo peccat seruans dicta Iura. Quod certē nemo vīquam vix audire non horruit. Nam Iura Canonica nihil magis odio prosequuntur, & detestantur, quā peccatum; vt patet in cap. fin. de Præscrip. Quomodo

igitur præciperent rem, in cuius obseruatione esset peccatum?

Nec suffragatur responsio P. Fr. Salon supra col. 1449. dicentis: quòd Iura dant ibi formam, quoad Forum exterius. Nam indigna res est, & valde cōtraria sanctimonie Canonum, quòd præcipiant aliquid, etiam in Foro exteriori, quod seruari non possit, absquē peccato. Quare nulla ratione id dicendum est, nec etiam excogitandum.

Vnde non obstat fundamentum partis contrarię. Nam licet reo plus periculi, & damni imminet ex accusatione, quā ex denunciatione: nihilo minus bonum publicum (quod prætenditur per accusationem) magis est attendendum; quā damnum priuatum prædicti rei: vt supra diximus; maximè, quòd diuersa res est denunciatio, ab accusatione. Et à separatis non fit illatio, vt est in Iure tritum.

Nec est verum dicere, quòd D. Thom. in 4. loco supra citato, tenuerit contrariam partem: cum potius nostram amplectatur, cum eam vltimo loco posuerit. Est enim in Iure receptisimū, quòd in dubio; semper quis censetur vltimam opinionem approbare; iuxta glos. fin. in l. Qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. communiter receptam, teste Bart. in l. Bona fides. ff. Deposit. Et ideo merito Sotus vbi supra, eum allegat pro nostra parte.

SVMMARIVM.

1 **C**LERICVS, potest accusare suū offēsores criminaliter; dummodo verē & ex animo protestetur, se id non facere ad vindictā sanguinis; & petat à Iudice, ne eum occidat, vel membrum aliquod amputet. Aliās erit irre-

gularis secundum aliquos. Sed contrarium resolvitur.

2 Presbyter, conuocans populum ad sonum campanę, pro capiendō bannito; non fit irregularis, etiam si capitali sententia condēnetur; si expresse corā Iudice protestetur.

DIFFERENTIA SECVNDA.

1 **C**LERICVS, etiā in sacris, potest conuenire reum, & criminaliter eum accusare coram Iudice laico; quāuis certō sciat, eū furca suspensurū. Nec ob hoc vllā incurreret irre-

gularitatē in Foro exteriori; dummodo agat tantū pro suo interesse, & protestetur &c. Ita prob. tex. in c. Postulasti. de Homi. iūcto c. 2. eodem tit. lib. 6. & notat Ioan. Andr. & Felin. in dict. cap. Postulasti. ad finem, & est

communis opinio, vt copiose tradit Henr. in Summa, tit. de Irregul. cap. 11. §. 4. & ita quotidie practicatur. Alias Ecclesia non posset se defendere à suis inimicis, & malefactoribus; & quotidie læderetur à quāplurimis, si non posset suos reos conuenire, nisi ciuilitate, absque metu irregularitatis.

2 Quidam limitant prædictam communem conclusionem; dummodo accusator non habeat in animo desiderium poenę corporalis. Nam si optet eam à Iudice infligi; erit in Foro conscientię irregularis; non obstante dicta protestatione. Itaque volunt isti, quod protestatio non sit ficta, aut (vt ita dicam) facta *por cumplimiento*; sed verè, & ex animo fiat. Ita Host. & Ant. in dict. cap. Postulasti. & in dicto cap. 2. Ang. verb. Homicidium. 2. num. 6. Silu. eodem verb. 2. nu. 8. Nauar. cap. 27. num. 217. & 226. Ant. Gom. 3. par. de Delict. cap. 1. nu. 33. Cened. in Collect. 3. par. Collect. 12. pag. 406.

3 Sed certè, cum Ecclesia non iudicet de occultis, nec puniat peccata cogitationis: vt infra verb. Peccatum, Diff. 8. & irregularitas nunquam incurratur, nisi in casibus a Iure expressis: cap. Is qui. de Sentent. excommun. lib. 6. non video quomodo possit esse vera prædicta opinio; cum talis conditio nusquam in Iure legatur; & esset ponere magnum animabus offendiculum, & scrupulum: cum vix homines iniuriam passi, habeant tantam mortificationem, & charitatem, vt proprios inimicos diligant; vel saltem mala etiam per viam iustitię eis nõ exoptent. Quare merito contra prædictam limitationem tenent Ioan. And. & Felin. in dicto cap. Postulasti. nu. 2. Couar. in Clem. Si furiosus. par. 2. §. 5. num. 2. Tabiena verb. Irregularitas 3. num. 8. & Henr. supra (post receptiores) in dicto cap. 11. in fin.

Nec obstat, quod alias videretur requisita protestatio *por cumplimiento*; quod alienum videtur à mente Sanctissimi Pontificis conditoris dicti cap. 2. & not. Nauar. dict. cap. 27. num. 226. ad fi. dicens: quoddus non requirit protestationem mendacem, & fraudulentam; maxime, quod nulla alia ratione Clerici prohibentur accusare simpliciter abiq; protestatione; quam, nè eo-

rum voluntas per eam accusationem manifestè feratur ad homicidium, vel mēbrorum mutilationem; vt dicit Couar. supra num. 1.

Nam respondeo, quod immò fuit requisita protestatio ad tollendum scandalum secularium, quod ex simplici accusatione, ad vindictam sanguinis tendente, capere poterant. Quod quidem scandalum satis submouetur ex sola protestatione; licet aliud habeat protestans in corde, quod soli Deo patet, quiq; solus est scrutator cordiū.

Nec etiam obstat ratio Naua. quia licet malè faciat accusator falso protestans; & sic venialitèr peccet: non tamen ob hoc incurrit irregularitatem: cum ad ea quę sunt cogitationis, & cordis, non se extendat potestas externa; iuxta notata dict. Differ. 8.

Circa dicta supra, post prin. vide Bejam. Casu 17. vers. Quamuis igitur. vbi dicit, excusari ab irregularitate Presbyterum, qui ad sonum campanę conuocat populum ad capiendum bannitum; qui postea sententia capitis feritur; si expressa protestatione apud Iudicem se munierit. Quod est valde notandum, quia quotidianum. Et licet loquatur prædictus auctor in casu, quo dict. Presbyter id fecit vigore cuiusdam Bullę, seu prouisionis Sanctissimi D. N. Grego. 13. in terris Ecclesię: nihilo minus idem dicendum est in aliis terris, Ecclesię non subiectis, cū eadem ratio militet in vtriusq; nec sit aliquid consideratione dignum, cur liberetur ab irregularitate, magis ille Presbyter obediens mandatis Papę, quę fuerunt generaliter facta, non dispensando in irregularitate; quàm quiuis alius obediens aliis mādatis Superiorū extra terras Ecclesię. Vis enim tota cōsistit in protestatione, quę fit in similibus casibus, & est requisita ad liberandū quem, ab irregularitate, per c. 2. de Homici. lib. 6.

Ex quibus obseruabis, præfatam protestationem, nõ solum prodesse quādo quis agit pro suo interesse tantum (vt quidam voluerunt) sed etiam prodesse in omni casu, licet pro bono communi reum quis accuset, vel alias capere faciat. Quod tene mente perpetuo.

SUMMARIVM.

- 1 **A**CCVSATIONE pendente, nō potest quis officio, vel iure suo suspendi. Nec etiam appellatione pendente à Sententia condemnatoria: nisi crimen sit notorium.
- 2 In Foro verò conscientiae, potest subditus denegare seruitia suo Prælati, quem scit nullum ius habere.

DIFFERENTIA TERTIA.

- 1 **A**CCVSATIONE contra aliquem pendente; non potest, nec debet reus suspendi a suo officio; vel iure suo priuari. Ita glossa in cap. Quia ea. verb. Donec 3. quæst. 2. Alia, in cap. final. verb. Vendendi. de Accusatio. Et ibidem Fel. Alia, in c. Accusati. de Simon. Pro quibus est optimus tex. in cap. 1. 8. quæst. 4. Quatenus habet, non licere Clericis ante sententiam, ab Episcopo suo discedere. Per quem tex. dicit Fel. in cap. Cum dilectus. ad fin. de Accusat. quod litis pendencia non impedit, quo minus Prælati utatur officio suo. Facit gl. verb. Innotuata. in cap. Non solum de App. lib. 6. quæ dicit, nemini auferendum esse ius suum. Intellige, ante sententiam.
- Quod adeo verum est, ut etiam condemnatus, si appellet; remaneat in suo officio, & honore, sicut ante sententiam; ut tradit glossa notab. in cap. Sæpe. verb. Sententia. ad fin. de Appellation. quam commendat Fel. in c. Omnipotēs, in princ. de Accusati. & dicit valde solennem, & communiter approbatam. las. in l. 1. nu. 1. off. de Re iud. & probat tex. in l. 2. §. fin. ff. de Poenis, & in
1. 1. §. Integer. ff. Nihil nouari appel. pend. & in l. 3. C. de Appellat. Et ita disponit Ordi. Lusit. lib. 3. tit. 73. & 78. §. 1.
- Prædicta limita, nisi crimen sit notorium, vel famosum; vel enormitas delicti, vel scandalum, aliud expostulet. Per tex. in cap. Presbyter si à plebe. iuncta ibi gloss. 3. quæst. 5. Quæ dicit sing. Bal. in l. Senatus. C. De his qui acuf. non pos. Ange. in l. Vacat. C. De bonis vacan. lib. 10. & Hyppo. Sing. 305. & Conf. 130. num. 12.
- 2 At in Foro conscientiae, qui scit possessorem Ecclesiæ, vel Dignitatis non esse verum Prælatum, eo quod aliquem tituli defectum patitur; licet sit subditus illius Ecclesiæ, vel Dignitatis; non ideo tenetur ei obedire; ut diximus. ver. Nullitas. Differet. 8. Nec debet ei soluere, quod Ecclesiæ, vel Dignitati debet; nec soluendo ei, liberatur. Et consequenter potest ei denegari, & auferri ius suum, quod alias in Foro exteriori habet. Ita pulchre D. Anton. 3. part. tit. 15. cap. 1. §. 2. quæ refert, & sequitur Silu. verb. Beneficium. 3. post princ. & Nauar. Conf. 7. num. 3. de Sent. excom.

ACQVISITIO DOMINII.

SUMMARIVM.

- 1 **D**OMINIVM in Foro exteriori non transfertur, nisi res tradatur.
- 2 Emptor rei, secundus; cui res traditur, preferitur primo,
- 3 Secus in Foro conscientiae. Secundum aliquos. Sed verius est contrarium.
- 4 l. Quoties. C. de Rei vend. non habet locum in Locationibus.

DIFFE-

Acquisitio Domini.

DIFFERENTIA PRIMA.

DOMINIVM in Foro exteriori, & iudiciali non transfertur, neque acquiritur sine rei traditione vera, vel ficta. l. Traditionibus. C. de Pact. vbi latè Corne. ponens. 12. Fall. & Lud. Gozadi. ponens quinque. docet Anton. Gom. 1. Resol. c. 2. nu. 1.

Hinc est, quòd ex duobus emptoribus, vel donatariis, præponitur in rei vendicatione ille, cui res prius tradita est; licet alteri prius fuerit vendita, vel donata, l. Quoties. C. de Rei vèdic. Ordin. Lusita. lib. 4. tit. 7. §. 1. glossa in Regul. Qui prior. de Regul. Iur. lib. 6. & tradimus verb. Emptio. Diff. 3.

At in Foro conscientie solus consensus attenditur. Vnde perfectò, solo consensu, contractu; dominium rei in alterum contrahentium transfertur; secundum Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 243. & cap. 2. nu. Secundum cuius opinionem non posset secundus emptor absolui, nisi prius restituisset rem emptam primo emptori, tamquam domino eiusdem.

Sed contrarium est verius & tenendum: vt & docet Angel. verb. Emptio. nu. 14. Silu. quest. 1. & Pater Sa. eod. verb. Rebel. de Iusti. & iur. in Præludiis. quest. 8. nu. 16: Nam sine vrgenti ratione non est assignanda Differentia inter vtrumque Forum; sed standu est regulæ positæ supra fol. 4. Quare dispositio dict. l. Traditionibus. seruanda est in vtroque Foro. Et sic etiam in Fo-

ro animæ secundus emptor, cui res tradita est, securus est, nec tenetur eam restituere primo emptori; quia per traditionem rei, fuit factus dominus eius; non obstante prima venditione facta sine traditione. Agere tamen poterit primus emptor contra venditorem ad interesse; & etiam vt puniatur tamquam falsarius per l. Qui duobus. ff. Ad l. Cornel. de Fals. & not. Ange. loco superius citato. Pro quibus facit cap. Ex literis, de Consuet. & melius. l. Vt inter diuinum. C. de Sacrosan. Eccles. Vbi probatur, quòd fauore Ecclesiarum, & Ciuitatū, res empte nomine earum, acquiruntur statim Ecclesiis, & Ciuitatibus sine alia traditione, soluto pretio, vel habita fide de eo: & sic dominium acquiritur per Ecclesias & Ciuitates sine traditione: & hoc est speciale fauore earum, teste Ange. vbi sup. Ergo in priuatis, non transfertur dominium rei emptæ in primum emptorem, sine traditione; & hoc, tam in Foro interiori, quam exteriori. Nam alias non exceperissent sacri Canones, tamquam speciale, fauore Ecclesiarum, emptionem factam sine traditione nomine earum.

An autem dict. l. Quoties. sit extendenda ad Locationes, vt etiam preferatur secundus cōductor priori, cui res nō fuit tradita: dic quòd non, cum Couar. 2. Var. cap. 19. num. 8. saltem in Foro conscientie; secundum Rebel. sup.

SUMMARIVM.

THESAVRVS inuentus, ad Regem spectat de consuetudine: licet de lure dimidium eius ad dominū agri, & alterum ad inuentorem.

2 De lure Dei, & in conscientia, si est anti-

quus, spectat totum ad inuentorem. Sed si est lucidus; querendus est Dominus.

Sciens in alterius fundo latere thesaurū, potest fundum emere, & non tenetur ipsum manifestare domino fundi.

DIFFERENTIA SECUNDA.

THESAVRVS in quocunque loco inuentus, de consuetudine totius Orbis; ad Reges, & eius Fiscum pertinet, secundum

Palud. in 4. dist. 15. quest. 3. art. 5. & D. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 15. §. 2. Et est de lure Regni Lusit. lib. 2. tit. 26. §. 16. & eam, vt iustā; defendit Caiet. 2. 2. quest. 66. art. 5. licet

licet de Iure communi, si prædictus thesaurus in agro alieno, casu inueniatur, dimidium eius spectet ad dominum agri, & reliquum ad inuentorem. ex l. Vnic. C. de Thesaur. lib. 10. & ex l. Non intelligitur. §. Si in locis. ff. de Iure Fisci. & ex §. Thesaurus. Instit. de Rer. diuis. & docet D. Thom. dict. quæst. 66. artic. 5. ad 2. De Iure tamen Regio Regni Castellæ ex l. 7. tit. 12. lib. 6. Ord. sola quinta pars spectat ad inuentorem. Si verò data opera inueniatur; totus spectat ad dominum fundi. Communem dicit Gom. in l. 45. Taur. nu. 51

2 In Foro tamen animæ potest totum sibi retinere inuentor; secundum Silu. verb. Inuentum. quæst. 3. §. Tertiū. n. 10. & §. Sextum. n. 13. Quia cum in nullius bonis sit; sit primò accipientis, ut dicit tex. in dicto §. Thesaurus.

Quod verum intelligit Mercado tract. 4. cap. 15. fol. 217. col. 2. Quando thesaurus est adeò vetus, & monetæ antiquissimæ; ita, ut ex eius specie, & forma constet, nullius domini viuentis esse; immò haberi pro derelicto: secus si esset lucidus, & talis speciei, & formæ, quòd verisimiliter crederetur habere dominum. Tunc enim faciendæ sunt diligentia debita, & ordinariè ad quærendum eius dominum. Et eo non inuento; esset inuentoris post. 14. menses transactos, & non ante. Quæ distinctio est etiam de mente D. Thom. dicta quæst. 66. art. 5. ad secundum.

Ceterum, Couar. in Regul. Peccatum. 3. part. §. 2. num. 4. existimat indistinctè prædictum thesaurum in vtroque Foro spectare ad Regem, vigore dictæ consuetudinis totius ferè Orbis. Sed intelligendus est secundum distinctionem proximè relatā; quæ æqua est, & Iuri consona: videlicet, quando thesaurus nō est lucidus, nec monetæ modernæ, recentis, & currentis; sed veteris, & antiquissimæ formæ; ita, ut appareat iam non habere dominum. In qua specie videtur iustam esse prædictam consuetudinem, maximè ubi ita lege aliqua cautum est. Licet enim ea quæ in nullius bonis sunt, de iure naturali primò occupatis fiant: negari tamen non potest, quin Princeps possit ea in totum, vel pro parte

dominio alicuius priuati applicare. Postquam applicationem, qui ea occupauerit; non occupat quæ nullius sunt, sed quæ Iure humano dominū habet; ut tradit Cōrad. de Contract. part. 1. quæst. 8. 9. & 10. & Couar. supra. Idem post Caiet. tenet Naua. cap. 17. nu. 175. & Rebel. de Obliga. Iusti. lib. 9. quæst. 5. nu. 1.

Pro quo facit, quòd sicut leges Iuris Cæsarii, diuidentes inuentum inter inuentorē, & dominū agri, erāt iustæ; prout eas admittit D. Tho. loco supra citato, potuerūt quē applicare dimidietatem thesauri ipsi domino agri: ita similiter potest Princeps, & cōsuetudo generalis (quæ est altera lex) totum applicare ipsi Fisco Regio: cum nō sit maior ratio circa potestatem partis, quàm circa potestatem totius; & è contrario. Nō enim dominus agri in thesauro inuento in agro suo habet Ius aliquòd magis; quā si quis rem propriam in eodem agro derelictam relinquat, ac dimittat; quæ certè non pertinebit ad dominum agri: sed ad eum, qui primò eam occupauerit. Itaque sicut lex potuit iustè applicare partē thesauri in agro alieno inuenti, ipsi domino agri, aliàs nullum Ius in eo habenti: ita potest Princeps, & consuetudo vniuersalis prædictum thesaurum quocumque in loco inuentum applicare ipsi Fisco, & Regi propter onera Reip. quæ sustinet, eaque maxima: quamuis in Lusitanæ Regno aliud seruetur: ut lib. 2. Ord. tit. 34. Solum enim quinta pars est Regi reseruata; & reliquum est inuentoris. Nam nullam partem domino fundi dare tenetur: licet teneatur ad iniuriæ & damni satisfactionem, si quod cauendo dedit; ut dicit Rebel. de Iust. in Prælud. quæst. 15. nu. 5. per quæ limitabis Ord. Lusit. lib. 2. tit. 26. §. 16.

Sed prædictis obstat, illa parabola Euangelii Math. 13. de inuentore thesauri absconditi in agro alieno, & emente illum, ut sic fieret dominus thesauri. Ex quo colligitur, dominum agri de Iure naturali habere Ius in thesauro, in suo agro inuento: nimirum si dimidietatem eius concesserint leges Cæsareæ ipsi domino agri: & alteram dimidietatē inuentori, ut sic prouocaretur ad manifestandum illum. At in applicatione eiusdem thesauri ipsi Regi; nulla

Acquisitio Domini.

nulla videtur ratio, quæ cogat, quæve iustificet dictam applicationem. Iam enim ad onera Reip. solvuntur Regi quàmplura tributa, & vectigalia. Quò fit, vt non immeritò dixerit Silu. suprà, prædictam legē & consuetudine melle contra naturalem æquitatem; minimèquē obligare in anime iudicio; quamuis Rebel. de Obliga. iust. 2. par. lib. 9. quæst. 5. nu. 1. dicat, sine causa eā ab illo improbari.

Quid ergò dicendum? certè non est facilis huius Differentiæ resolutio. Videtur tamen mihi (sub correctione melius sentientis) cum Rex, vel Fiscus in prædictis thesauris inuentis, ante apprehensionem, nullum ius in re; sed tantum ad rem, per suas leges habeat, per tex. in l. 3. §. Neri. ff. de Acqui. pos. quòd inuentor possit sibi eum retinere in conscientia; donec per Iudicem ad eius restitutionem compellatur. arg. eorū, quæ dicimus in si. Diff. 15. & verb. Restitutio. Diff. 5. quicquid dicat Naua. supra. Et ita tenet Medin. in Sum. cap. 14. §. 33. Incipiente. La quarta cabeça, reg. 5. Soto lib. 5. de iust. quæst. 3. art. 3. Lop. in suo Instruct. conf. 2. parte cap. 2. quæst. 6. & satis est de mente Mercad. vbi sup. Et tandem in idem inclinatur Rebel. de Obliga. iust. in præludiis. quæst. 15. nu. 15. Et est ratio, quia licet de iure communi esset diuidendus inter inuentorem & dominum fundi: quia tamen hoc ius dominorum est iam abrogatū per dictas leges, seu generalem consuetudinem: meritò de illo minimè est hodie curandum.

³ Prædictis adde quæ tradit idem Rebel. 2. par. lib. 9. quæst. 5. per totam: vbi quærit,

an sciens in alterius fundo latere thesaurum; ipsum fundum emat à domino, eius ignarò, non maiori pretio; quàm si non ibi esset thesaurus: sit securus in conscientia? Et concludit affirmatiuè, cum D. Tho. sup. & Soto dict. art. 3. & lib. 6. q. 3. art. 2. Naua. cap. 17. num. 175. Silu. verb. Inuentum. §. 4. ad finem.

Quidquid in contrarium teneant Ang. & Armil. verb. Inuentum. & Tabiena, verb. Restitutio. §. 26. Quibus fauere videtur parabola Euangelii Matthei cap. 13. v. 44. quia non dicit agrum fuisse emptum pretio còmunì: immò innuit còtrarium. Idè enim vèdidit omnia quæ habuit, vt ipsum, quantumuis pretio auctū, emeret. Negari etiam non potest, quòd emptor decipiens venditorem (v. gratia, si emeret gemmam magni valoris, pro pretio vilì; quia venditor id ignorauit) dolum committit: & tenebitur ad restitutionem, per ea, quæ dicemus ver. Contractus. Diff. 1. & per tradita per Rebel. 2. par. lib. 9. quæst. 2. nu. 10. Et sic propter dolum, qui videtur commissus in occultatione thesauri (quem si dominus sciisset; certè non illo pretio fundum vèdidisset) videtur hæc secunda opinio probabilis.

Nihilominus prima est verior & sequenda; magisque videtur consentire cum Euangelio super parabola supradicta. Nec obstat illud de gemma. Nam in gemma valor intrinsecus & ignoratus, est domini ipsius gemmæ. Non tamen thesaurus: de quo in conscientia nihil debetur domino agri, per dicta supra. Et idè nulla iniuria illi fit ex eius occultatione.

DIFFERENTIA TERTIA.

¹ **L**APILLI, gemmæ, & ceteræ margaritæ in littore maris inuentæ, possunt in conscientia ab inuentoribus retineri, & sibi appropriari: cum numquam fuerint in bonis alicuius. Et consequenter primò occupanti cōceduntur; vt dicit D. Tho. 22. quæst. 66. art. 5. ad secundum.

² Licet aliàs per legem applicarētur Regi: talis enim lex intelligenda est quoad Forum exterius; non autem quoad iudicium, & Forum animæ. Ita pulchrè Hèriq. de Indulgent. cap. 34. §. 1. in glossa G. Faciunt notata in supra proxima Differentia. & tenet etiam expresse Mercad. tract. 4. de Restit. cap. 15. fol. 217. col. 1.

SVM-

S V M M A R I V M

RAPTA à fluminibus tempore alluvionum, penitus sine

D I F F E R E N T I A Q V A R T A.

RAPTA à fluminibus (ut communiter sunt trahes ligna, & huiusmodi) in Foro exteriori sunt sine capientium, & sic quotidie videmus magno conatu extrahi prædicta, & pœnes se ea extrahentes retinere. Credo ad id motos fuisse, scilicet, quod sicut fluvius dat, & remouet terminos fundorum, & prædiorum, iuxta tex. in §. Insula. l. si de Rerum diuis. Silu. verb. Inuenta, quæst. ult. Ita, quæ per alluvionem deferuntur à fluminibus, detrahi per eadem flumina à suis veris dominis.

Sed omnino falluntur; ut docet l. si per tex. ibi in l. Si quis nec causam. nu. 1. Si cer. pet. post Bal. in Rub. ff. de Rerum diuis. Federi. cōf. 107. vbi dicit, furtum committere, qui ligna vi fluminis impulsæ, retinet. Sequitur Rebel. in prælud. de Obliga. iust. quæst. 1 §. n. 9. & satis probat tex. in §. Preterea. Inst. de Rerum diuis. Vnde in Foro conscientie tenentur eas seruare suis dominis, & facere diligentias debitas ad eos inueniendos; Ut seruatur de iure Regni Lusitanie lib. 2. tit. 32. Quod si ipsi factis, non

reperiatur, nec sciatur dominus. Tunc cenfeo posse à capientibus retineri, ut sua arg. reorum, quæ dicemus ver. Restitutio Differentia 5. Potest etiam fieri proclamatio, quod Domini vocetur ad ea capiendæ. Quod si non venerint, tunc tamquam ab ipsis derelicta, possunt extrahi, & retineri secundum Alex. in l. Prætor. §. de His ff. de Damno infec. Quæ est optima cautela, quæ nota. Pro qua vide quæ dicemus Diff. 21. ver. Cōtractus. Si tamen proclamatio non potuisset ad aures Dominorum peruenire: quia videlicet præfata rapta venerant de longe: tunc ea non obstante, possent Domini dicta rapta vendicare, soluto aliquo pro labore extractionis.

Obserua tamen, quod si ea, quæ vi fluminis deferuntur, sunt parui momenti, & dominus longe distet, & multo labore ad ea extrahenda opus sit; vel ex aliqua coniectura appareat, dominum habere illa pro derelictis. In his casibus erunt res capientium, ut docet Naua. c. 17. nu. 176. §. 58. & P. Rebel. vbi supra.

S V M M A R I V M.

FERAE à venatoribus capte, in campo agro, cuius fructus consistunt in ipsa venatione; in Foro exteriori sunt domini agri.

In Foro animas sunt ipsorum venatorum.

Idem dic quoad pisces, & Thynnus, qui in Thynnariis (vulgo, Almadrauas.) capiuntur; scilicet, in Foro contentioso esse illorum, qui ius habent piscandi. Secus in Foro animæ.

D I F F E R E N T I A Q V I N T A.

FERAE à venatoribus captæ in campo agro, cuius fructus consistunt, & percipiuntur ex ipsa venatione; ut est in Prouincia, & in Anglia secundum gl. verb. Personale. in Clem. 1. §.

Pono. de Sta. Mon. in Foro exteriori sunt domini fundi. Ex gl. in §. Fere. Inst. de Rerum diuis. facit. tex. in l. Item si fundi. §. Aucupiorum. ff. de Vusufruct. quo probatur, redditus venationis ad vsumfructuarium pertinere.

Per

Per quem tex. ita tenent Fel. in c. Omnes leges. col. ult. dist. 1. Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 13. §. 7. Claudi. Canciun. in §. Ferar. Inst. de Rerum diuis. & alii, quos refert, & sequitur Couar. in Regul. Peccatū 2. part. §. 8. nu. 10. vers. 5. ad finē: subiiciēs, id iure Cæsareo non esse adeo certum, ex glossa in l. Diuus. ff. de Seruit. rustic. prædior. & in l. 3. ff. de Acqui. rer. dom. Vide tamen Iacob. d. l. Diuus. concordantem dictas gl. cum gl. d. §. Ferar. quod scilicet gl. d. §. Ferar. & quæ diximus, procedunt ubi fructus fundi consistunt in venatione. Dictæ vero gl. l. Diuus. & l. 3. quæ dant venationes ipsis capientib. procedunt, ubi fructus non consistunt in venatione.

Ceterum, ut cumque sit, hoc certum est, quod in Foro conscientie venatores dictarum Ferarum non tenentur ad earum restitutionem dominis agrorum; quippe qui in ipsis Feris non plus domini habeant, quam quivis alius; cum sint nullius, sed primo capientium. Ex eodem §. Ferar. Solum enim habet dominus fundi potestatem prohibendi, ne quis fundum suum absque eius licentia ingrediatur: non tamen potest impedire dominium Ferarum in eo conclusarum: cum non sint suæ, nec sibi debitæ, donec eas capiat; ut sentit Ord. Lusit. lib. 5. tit. 91. Vide not. infr. Differ. 7.

Ex dictis apposite sequitur, quod Pisces, capti in parte maris, vel fluminis; vel Feræ; quæ, vel præscriptione legitima, vel Principis privilegio ad aliquem spectat: pro ut sunt thynnaria apud aliquos, vulgo *Almadrauas*, & etiam stagna publica. Tales Inquam, Pisces, & Feræ in iudicio exteriori pertinent ad dominos habentes ius piscandi, vel venandi in prædictis partibus, vel locis, cum potestate prohibendi alios. Ex tex. iuncta ibi glossa in l. Quisquam. ff. de Divers. & tempor. præscript. & in l. Sanè si maris. ff. de Iniur. & in l. Venditor. in princip. ff. Communia præd. & docent plures relati a Couar. in loco superius citato. Unde consequitur; quod in prædicto iudicio contentioso prædicti piscatores, & venatores compellentur ad restitutionem Piscium, & Ferarum in præfatis locis prohibitis captarum. Ex glossa in dict. §. Ferar. probata per l. 16. tit. 28. partita 1. & per Couar. supra.

Adem tamen Couar. in dicto loco aliter dicit indicandum in Foro anime; ex ratione superius annotata. Cui adde Medin. in C. de Restitut. quæst. 12. & not. in d. Diff. 7. in fin.

Vide etiam Diff. 15. ver. Peccatū. ubi habes, an licite fieri possint præfatæ prohibitiones in locis communibus; ut sunt maria, & flumina, & alia huiusmodi.

SUMMARIVM.

CAPTA in bello, quomodo fiant capientium.

Mercatores redimētes à Turcis & Here-

res captas; tenentur eas restituere veris dominis, soluto eis pretio redemptionis, & expensis, atque interestibus.

DIFFERENTIA SEXTA.

CAPTA in bello ab hostibus, de iure communi, & in Foro exteriori, fiunt capientium. l. Si quid bello, ff. de Capt. & ibi notat Bar.

Quod intellige verum, quando res mobiles captæ sunt a veris hostibus; & bello inito equo Marte inter eos; & sunt tutæ de latæ ad eorum præsidia. Nam, si sunt captæ a latronibus, & piratis, secus est. Quia non

sunt veri, & iusti hostes, de quibus loquitur titulus ff. & C. de Captiv. & consequenter numquam ad eos translatus est earum rerum dominium; eaque ratione minime efficiuntur capientium. l. Hostes, & l. Latrones, & l. Postliminarii. §. a Piratis. ff. de Captiv. & l. Qui à latronibus. ff. de Testam. Conferunt not. ver. Vsuræ. Diff. 17.

Quo fit, ut si res, quæ per latrones, vel piratas

piratas captæ sunt, pretio redimantur à nostris; ut faciūt quamplurimi mercatores negotiātes apud Turcas, necnō & apud insulares Anglię; ementes ab ipsis hæreticis, & Saracenis, quæ à nobis Christianis iniqui, & iniuste vi capiunt: vel si virtute bellica ipsis piratis fugatis, vel deuictis, à nostris recuperentur, & capiātur. Tales inquam res, sic per nostros redemptæ, vel captæ à prædictis piratis, nullo modo sūt redemptorum, vel capientium; cum dominium earum rerum numquam fuerit abdicatum à prioribus eorū dominis; nec translatum in sæpe dictos latrones, & piratas: quin immo in quemcumque deueniant, semper transeunt cum suo vitio; non minus, quam captæ à furibus, & latronibus. Quod est mente tenendum contra tales mercatores. Vnde tales res erūt prioribus dominis restituendæ, modo reddant mercatoribus redemptionis pretium, & interesse, vnā cum expensis, si quæ eis debentur, & etiam militibus soluerint iustam laboris, & expensarum mercedem.

Præterea ubi res ab hostibus captæ recuperantur statim, priusquam hostes eas tute ad sua præsidia deferant; similiter hæ, nequaquam fiunt capientium. Ratio est, quia tales res in prædicta specie, nondum fuerunt factæ hostium eas capientium: & ideo cum ab hostibus auferuntur, sub dominio prioris sunt; eaque ratione debent ei restitui: argumento text. in l. 3. §. Cum igitur. ff. de Vi, & vi armata. & in l. vltima.

C. Vnde vi. ut docet Angel. & Salicet. in l. Ab hostibus. 2. col. 1. C. de Captiu. las. in l. 1. numero 11. & sequenti. ff. de Acquirenda possessione. Martin. Lauden. de Bello. §. 7. & probat l. penultima. tit. 9. Partita 5. Quicquid dicat Iason in l. Id quod apud hostes. ff. de Legat. 1.

Vbi verò ex intervallo res captæ ab hostibus, & ad eorum præsidia tute delatę; postea virtute bellica ab eisdem auferuntur per suos hostes (in quo casu loquimur in hac Differentia) Quidam (ut Franciscus de Rip. in dicta l. 1. ff. de Acquirenda possessione. numero 5.) existimant, tunc ædemum fieri capientium, si milites non

habeant à Republ. stipendium: quasi de militibus habentibus publica stipendia contrarium dicendum sit. Sicut & in rebus, quæ ius postliminii obtinent, de quibus agit l. 2. ff. de Captiu. Nam hæ res, etiam ex intervallo ab hostibus captæ, priori domino restituuntur.

Ego verò, salua, in hoc, lege belli, si qua est, arbitror prædictam distinctionem Rip. tantum procedere, & intelligendam fore in rebus, quarum primi domini erant illius principatus, & provinciæ; vnde etiam erant milites, qui res ab hostibus ceperant. Nam si res captæ ignorantur cuius fuerint, vel fuerunt aliorum dominorum alterius principatus; cessat prædicta distinctio; quia indistincte erunt capientium. Existimo præterea aliam distinctionem ultra prædictam Rip. attendendam esse; videlicet, an bellum initum, fuerit iustum, nec ne tam ex parte res primo capientium, quam ex parte istorum hostium a primis easdem res auferentium. Nam si ex vtraque parte res iusto bello captæ sunt: dubio procul sunt capientium: quia tam primi, quam secundi hostes eas suas fecerunt de iure gentium. Alias secus.

Vnde, licet in bellis per Christianos Principes secum initis, ob præsumptam bonam hostium fidem, res inibi captæ sint capientium in Foro exteriori: si tamen milites ipsi eas capientes alias verè sciant bellum iniuste indictum esse, & mala fide geri: tunc in animæ iudicio prædictæ res in tali bello captæ non fiunt capientium: ita colligo (quibusdam additis) ex iis, quæ tradit Couar. in regul. Peccatum. 2. parte. §. 11. numero 7. & 8. licet non ita distincte. sequitur Mercad. tractat. 4. capite 15. fol. 215. colum. 2. ubi dicit capta in bello principio putato iusto, durante hac bona fide, fieri accipientis: detecta verò veritate deberi restitui, etiam illa, quæ fuerunt consumpta, si capiens, ipsis factus est locupletior; puta, quia impendit in necessaria, quæ alias ex suo debuerat expendere: non tamen illa, quæ destruxit ac dissipauit.

SVMMARIVM.

VENANS in locis prohibitis, in Foro iudiciali cogitur restituere animalia quæ capit. Secus in Foro pœnitentiali.

2 Venans in fundo, cuius fructus consistunt in venatione, potest conveniri super lucro

quod verisimiliter dominus fundi habuisset.

3 Venans animalia inclusa, tenetur ad ea restituenda.

4 Quid autem de venantibus, mensibus prohibitis, vide remissive.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

1 **V**ENATOR ingrediens fundum alicuius contra eiusdem domini voluntatem, seu prohibitionem; si aliquid ceperit: in Foro iudicali non erit suum, sed domini dicti fundi. Ita tenet glos. verb. Ingrediatur. in §. Feræ. Inst. de Rerum diuis. cuius opinionem amplexa est. l. 16. tit. 28. part. 3. Estque ita intelligenda secundum Mencha. de Succes. §. 17. num. 12. & Portium dict. §. Feræ. num. 8. & alios quos refert Couar. in regu. Pccatum. 2. par. §. 8. num. 6. Quamuis ipse, attenta dicta l. Partitæ, etiam in Foro conscientie, existimet esse domini fundi. Putat enim, quod licet illa lex sit pœnalis: quia tamen potest Princeps impedire alicuius rei dominium; quo casu etiam si sit pœnalis, in Foro animæ non fit dominus eius rei contraueniens legi (vt ex multis ibi similibus probat) ita in præsentī casu dicendum ei videtur, quod scilicet, per dict. l. 16. teneatur venator in utroque Foro ad restitutionem rerum, quas ceperit. Idem asserit Faber. dict. §. Feræ. cum dicta prohibitio fit per Iudicē ad instantiā domini fundi. Sed Soto lib. 4. de Iusti. quæst. 6. art. 4. negat per dictam legem Partitæ impediri acquisitionem domini; & ista est veritas.

Quare aliud dicendum est in Foro animæ. Siue enim prohibitio fiat à domino fundi; siue à Iudice ad dicti domini instantiam; siue à Principe per legem: non per hoc fiunt animalia domini Fundi; sed capientium: per l. 1. & 3. ff. de Acqui. rerum

dom. Quia dicta animalia in nullius bonis sunt, dum non capiuntur. Et ideo non est cur domino fundi restituantur. Et ita tenent plures quos refert Couar. supra num. 4. & Palud. in 4. dist. 19. quæst. 2. art. 3. Felin. in cap. Omnes leges. dist. 1. dicit communem Cepol. de Serui. rust. præd. cap. 21. num. 1. & alii citati 2. tom. Comu. opin. lib. 7. tit. 1. num. 226. & docet Rebel. de Obliga. Iust. in Prælud. quæst. 14. num. 13. & ante eos gloss. in l. Diuus. ff. de Serui. rust. præd. & in dict. l. 3. ff. de Acqui. rerum dom. quæ sic sunt intelligendæ. Sequitur Petr. à Naua. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 284. cum sequent.

Attamen verum est, quod si dominus fundi conveniat venatorem in Iudicio; tunc condemnabitur ad eorum restitutionem. Quo casu tenebitur in conscientia ea restituere; per tradita verb. Lex. Diff. 8. & verb. Venditio. Diff. 6. Quod intellige verum, si ipsi soli competat ius venationis; & non alteri, eo inuito; vt optimè aduertit Couar. dict. num. 10. in fin. vt in casib. not. sup. Diff. 5. num. 3. aliàs aget tantummodo actione iniuriarum, secundum gloss. dict. l. Diuus. vel ad pœnam, si aliqua sit apposta per legem, vel Iudicem.

2 Quod si fructus fundi consistunt in venatione (de quibus diximus dict. Diff. 5.) poterit venatorem convenire ratione lucri, quod verisimiliter habuisset, si ille non fuisset venatus, secundum Medin. de Restitu. capit. 12. col. 8. ad finem, & Couarru. supra num. 11.

Vno

3 Vno tamen casu venator non facit sua animalia, quæ capit; nempe si ipsa sint inclusa, ita vt suam libertatem naturalem non habeant eundi quò velint; vt in apibus, columbis, quæ in columbario concluduntur; & in animalibus inclusis in viuariis, leporariis, piscinis, aut stagnis alicuius

priuati; vt docet Cenedo post alios 1. par. Collect. 56. num. 6. Iacob. de Graffis lib. 2. cap. 93. num. fin. P. Lud. Lop. 1. par. Inst. Confess. cap. 148. quæst. 3. Conclusionem 2. Vide etiam Naua. cap. 17. num. 124. circa eos qui venantur mensibus prohibitis.

ADULTERIVM.

SVMMARIVM.

1 **M**ARITO licet in Foro exteriori, uxorem & adulterum in adulterio deprehensos, occidere.
2 Secus in Foro conscientie.
3 Nisi post sententiam, & antem eidem potestatem eos occidendi.
4 Bannitum licet occidere in vtroque Foro.
5 Datur ratio discriminis in vtroque Foro

in casu presentis differentie.

6 Occidere licet impune insidiantes in itinibus; nocturnum populatorem agrorum, nocturnum, & diurnum furem, telo se defendentem, & assassinos.

1 Uxor, in multis casibus, adulteranti non punitur.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **M**ARITO licet impune in Foro exteriori occidere adulterum, & adulteram, si eos in flagranti delicto inuenierit. l. Marito quoque. ff. de Adult. l. Castitati. l. Graccus. C. Eod. & in §. Si quâdo. in Auth. Vt nulli Iud. Collat. 9. & per leges Regni Castellæ l. 13. tit. 17. partita 7. & copiosius in l. 2. tit. 15. lib. 8. Ordin. & etiâ per leges Regni Portugalię in lib. 5. tit. 38. Vbi §. 1. id extendit, etiâ si eos non inueniat in actu adulterii. Docet latissimè Iul. Clar. in §. Homicidii. vers. Dixi etiâ. cum sequentibus. Couar. de Testam. 2. p. c. 7. §. 7. Silua Nup. fol. 24. col. 3. cū sequentibus. Silu. in Summa. verb. Adulterium. quæst. 6. & verb. Homicidium. quæst. 2. vers. Quintum. in fin. & vers. Sextum. & ante eos glossa notabilis in cap. Tuæ. de Procurator.

2 In Foro tamen interiori, nullo modo licitum est marito prefatos adulteros occidere; sed peccabit mortaliter eos occidendo, iuxta glossam vnicam in cap. Inter hæc. 33. quæst. 2. quam dicit singularem, & celebrem Nauar. cap. 15. num. 13. in fine; &

eam plures Doctores commendant, quos refert Castillo in l. 82. Tauri. Couarr. vbi supra num. 9. ad fin. Silua Nupt. vbi supra, Traquel. de Iure mariti. l. 8. & l. 9. Connub. num. 4. & dicit communem Petr. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 3. num. 220. eamdem glossam commendat Viual. in Candelab. Aur. tit. de Irregular. ex homicid. voluntario. quæst. 5. num. 268. & Ias. in l. Vt vim. nu. 22. ff. de Iust. & Iure. vbi ex ea tradit regulam generalē; videlicet, q. in omnibus casibus, in quibus homicidium permittitur de Iure Ciuili, vel Canonico; quamuis tale homicidium non possit puniri in aliquo Foro exteriori; tamen quoad Deum peccat mortaliter illud perpetrans. Et in Foro pœnitentia debet sibi iniungi pœnitentia. Ad idem, vide in 2. tom. Commu. opin. lib. 9. tit. 7. pag. 465. vbi inter alios citantur D. Thom. in 4. dist. 37. D. Augu. lib. 1. de Lib. arb. D. Anton. 1. par. Summæ, tit. 7. cap. 8. noster Diony. in Summa Fidei orthodo. tom. 2. artic. 178. sub §. 2. quibus adde Barbof. in l. Si ab hostibus. §. fin. n. 56. ff. Solut. matrim.

E 2

Limita

3 Limita tamen prædictam regulam, & theoricam, vnâ cum præfata glossa, vt non procedat, quando per Iudicem, lata contra adulteros sententia, traduntur marito ipsi adulteri, iuxta leges Regias Castellæ; scilicet, l. 1. tit. de Adulter. lib. 4. & l. 2. titu. 15. lib. 8. Ordin. In his quippe legibus cauetur quod adulteris in Iudicio, marito accusante, conuictis, & per sententiam Iudicis condemnatis; ipsi marito tradantur, vnâ cum bonis suis; vt faciat de illis quicquid libuerit; eos etiam occidendo. Quo casu, cum marito committat Iudex executionem sententiæ, & ei licentiam tribuat, illos etiam occidendi poterit maritus, non minus quam carnifex, & minister Iustitiæ, absque vllo peccato eos occidere.

4 Sicut dicitur de occidete bannitum, cum data est per Iudicem libera licentia cuilibet illum occidendi: tunc enim tutè, etiam in Foro conscientie potest à priuato occidi: quia id facit priuatus, vt minister Iustitiæ; vt post alios docet Couar. supra, num. 18. lat. in l. Vbi pactum. num. 26. C. de Transfation. Sot. lib. 5. de Iust. quæst. 1. artic. 3. ad fin. & Medin. C. de Restit. quæst. 3. in 4. causa. Et est Ordina. Lusita. lib. 5. tit. 127. §. 8.

5 Nec mireris, quod de Iure Cæsareo, & Regio, liceat marito adulteros in flagranti delicto deprehensos occidere; de Iure verò Poli non liceat: cum Lex Civilis, si aliquid permittat, excuset, etiam in Foro conscientie; iuxta glossam singularem, & receptam, in cap. Quæ in Ecclesiarum. in glossa. 1. de Constitutio. Nam respondeo, quod in prædictis legibus non approbatur factum mariti; prout falsò putauit Fortun. Garcia in tractat. de Vltimo fine. Illatione 11. cuius meminit Couar. vbi supra, num. 14. alias essent leges iniquæ, & contra dictum cap. Inter hæc. & cap. Admonere. 33. quæst. 2. quibus probatur, non licere marito secundum legem Dei, vxorem adulteram occidere. Sed duntaxat prædictæ leges loquuntur permissiue, omittendo eius punitionem, ob dolorem, & perturbationem mariti: quo casu solum excusant à poena in Foro contentioso; sed non à peccato; iuxta communem Theologorum sen-

tentiam in 4. distinct. 37. quæst. 2. Silu. in Summa verb. Homicidium. 5. quæst. 2. & Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. num. 42. Vnde merito defendi possunt, vt iuste, & æquæ: prout sunt aliæ quamplures, peccata permittentes, nec ea punientes ex iusta causa; vt de meretricibus, & lupanariis, & aliis docet Couar. de Testamen. 1. parte, cap. 4. num. 9. Non enim Lex Civilis tenetur omnia peccata exteriori poena punire: sat enim est, punire ea, quæ maxime Reipublicæ nocent, & hominum conuictum destruunt; vt notat Diuus Thomas 2. 2. quæst. 87. artic. 1. ad primum, & Couar. dicta 2. parte cap. 7. §. 7. num. 15. & diximus in Prælud. num. 10.

6 Si autem quæras: quare in prædictis legibus Cæsareis, & Regiis non datur marito licentia approbatiua, sed tantum permissiua, occidendi adulteros in flagranti facinore, seu adulterio deprehensos: sicut eam habent occidentes bannitos; seu insidiantes in itineribus; & nocturnum populatorem agrorum: vt l. 1. & 2. C. Quando liceat sine Iud. se vind. & furem nocturnum, & diurnum, se telo defendentem; vt in cap. Si perfodiens de Homicid. de quo, verb. Homicidium. Differentia 1. num. 3. Et assassinos; vt in cap. 1. de Homicid. lib. 6. & simil. Item, quare essent iniquæ leges; si talem licentiâ in dicto casu adulterii concederent.

Certè tota difficultas pro defensione dic. glossæ, in responsione huius dubii consistit; & miror, quod in specie ipsum non attigerint Couar. Silua Nup. & alii supra relat. licet alia fundamenta minus vrgentia adducant pro impugnantibus dictam glossam. Sunt enim quamplures Doctores, (vt Feli. c. Quæ in Ecclesiarum. num. 13. de Const. Barbo. l. Si ab hostibus §. Fin. num. 56. ff. Solu. mat. & alii) qui per dictas leges, licitum esse putant marito, etiam in Foro conscientie occidere adulteros. Adeo, vt Ias. in dicta. l. Vbi pactum. n. 16. dicat, plures theologos tenere contra eâ. Sed male quidè; vt ex sequentibus apparebit.

7 Est igitur ratio, prædictæ difficultatis ac dubii, quia mulier in multis casibus potest esse immunis à poena adulterantium: puta, si passa est violentiam, aut vim,

vim, vel metum conditionalem amittendi vitam; vt l. Vim passam. & l. Si vxor. §. Si quis. ff. de Adulter. ca. Lotharius. ad finem. 31. quæst. 2. cap. Itane. 32. quæst. 5. ca. Proposito. & cap. De pudicitia. cum pluribus sequentibus, eadem causa, & quæst. vel si fraude, & ea inscia, cognoscatur: argumento cap. In lectum. 34. quæst. 2. & cap. Inebriauerunt. 15. quæst. 1. Vel si maritus sit etiam adulter, cap. penult. & ultim. de Adult. Vel si propter ignominiam vitandam se libidini exponat; vt in Differentia sequenti ostenditur.

Quomodo ergo poterant Leges Ciuiles, & Regiæ, indistinctè, & ad solum arbitrium viri, dare eidem potestatem, & licentiam, vt ministro Iustitiæ, occidendi vxorem, licet cum viro aliquo adulterantem

inuenisset? Certè esset per iniquum talem potestatem dare: quia daretur ei occasio calumniandi vxorem, alias honestam, & castam; sæpeque eam innocentem occideret.

At in aliis casibus supra memoratis, nullum est tale periculum; sed semper adest iusta causa occidendi prefatos facinorosos. Et ideo potuit in eis Lex Ciuilis dare licentiam eos impunè occidendi; faciendo eisdem ministros Iustitiæ, & executores sententiæ à Iure, vel à Iudice, contra eos latae.

Constat ergo ex dictis, quod vir absque peccato mortali non potest vxorem occidere; etiam si eam adulterantem inueniat: quia id facit autoritate priuata; & non autoritate legis, nec vt minister eiusdem; vt quidam allucinati sunt.

SUMMARIVM.

VXOR commitens adulterium propter confusionem vitandam; excusatur in Foro exteriori.

2 Non tamen in Foro conscientie. Et datur optima ratio diuersitatis in utroque Foro.

DIFFERENTIA SECVNDA.

VXOR, propter ignominiam, & confusionem vitandam, adulterium committens; non punitur in Foro contentioso; vt est publicè illud, & notorium exemplum Lucretiæ nobilis Romanæ, de qua in cap. Proposito. 32. quæst. 5. quæ, licet se libidini filii Tarquini Regis exposuerit: nihilo minus non fuit iudicata adultera à D. Augustino, viro sanctissimo, & doctissimo: quin immo eius pudicitiam summis efferunt Romani laudibus. Tum, quia ob dictam ignominiam, & confusionem vitandam, prefatae libidini se exposuit. Tum, quia dicti fordi in se commissi sceleris agra, atque impatiens, postea se peremit. Ratio autem predictorum est; quia secundum leges, non committitur adulterium sine dolo, l. penult. ff. de Adulter. & notat glossa in dict. cap. Proposito. verb. Adultera. & glossa fin. in cap. In lectum. 34. quæst. 2.

At in Foro conscientie, tale adulterium

punitur; quia prius debet quis omnia mala pati, quam peccato consentire. cap. Itane. 32. quæst. 5. cap. Sacris. de His quæ vi. Gabriel. in 3. Sententiarum, dist. 39. quæst. 1. concl. 7. Silu. in Summa, verb. Adulterium. quæst. 9. ad finem, Sot. lib. 7. de Iust. quæst. 2. artic. 1. col. 11. D. Anton. 2. par. tit. 5. cap. 6. §. 1. in fine. vbi dicit, si virgini violentia conditionalis inferatur (puta comminatio mortis, vel infamiae) & verecundia ducta, non audeat clamare, vel timeat scandalum magnum oriri: non ob hoc excusari à stupro; & consequenter, nec à peccato.

Hinc obiter collige, quam distans, ac differens sit Mundi iudicium, à iudicio Dei. Mundus enim laudat magnopere Lucretiæ factum; cum tamen iudicio Dei sit execrabile, ac poena æterna dignum.

Nec obstat quod posset quis occidere aggressorem; licet alias possit id vitare fugiendo; sed cum dedecore, teste Caiet. verb. Excommunicatio.

municatio. vers. Nota sexto. Soto lib. 5. de Iustit. quæst. 1. art. 8. ad fi. Mercad. lib. 6. de Restitu. capit. 4. Nauar. cap. 15. num. 3. ad fi. Si ergo ignominia fugæ excusat in Foro conscieutiæ ab homicidio; quare eadem ignominia non excusabit ab adulterio?

Pulchrum sanè dubium, & à nemine, quæ viderim, tactum. Sed dicito, in homicidio non esse consensum occidentis absolute; in adulterio verò concurrere consensum adulteræ: nec homicidium esse adeò intrinsecè malum (cùm in multis casibus

sit licitum) sicut adulterium. Quòd si neges, consentire adulteram in casu prædicto; magis quàm occidentem; dicasquæ etiam in multis casibus excusare adulterium, saltem a poena Fori contentiosi; vt vidimus in præcedenti Differentia num. 7. Respondeo, in nullo casu esse licitum adulterium; benè tamen homicidium. Et ideo non mittim, si excuset homicidium perpetratum ob ignominiam fugiendam; & non adulterium.

SUMMARIVM.

ADULTERIVM. *sepius cum vna commissum; in Foro exteriori non punitur, nisi pro vno adulterio. Secus in Foro animæ.*

DIFFERENTIA TERTIA.

ADULTERIVM pluribus vicibus cum vna vxorata committens, in Foro exteriori non punitur nisi pro vno adulterio. Et ideo, si per statutum imponatur poena pecuniaria committenti prædictum delictum: solum tenetur ad vnā tantum poenam pecuniariā, quamvis pluribus vicibus præfatum adulterium cum vna, eademquæ muliere commiserit. De hoc est glossa notabilis in l. Vulgaris. verb. Immo ff. de Furt. & probatur in l. Ei qui furti. ff. de Furt. vbi furti actio nata ex contrectatione prima, non nascitur ex contrectatione assidua: nisi actio nata ex prima contrectatione, extincta esset, vel per exceptionē euerla: tunc enim ex sequenti contrectatione durat, vel nascitur actio furti; vt in l. fin. ff. de Verb. obli. Idem probatur in l. Mariti. §. Sex mensium.

ff. de Adulter. & tenet Cyn. in l. Numquam plura. ff. de Priuat. delict. Anchar. Conf. 4. Bal. Conf. 265. par. 5. & Bart. (vbi optime) Conf. 222. & Bald. in l. Quicumque. ff. de Seru. fugit. vbi distinguit plures casus ad sciendum quando quis propter plura delicta ad eundem finem tendentia; vel propter vnum delictum, sed reiteratum; vel si sint diuersæ speciei; sit pluribus poenis, aut vna tantum puniendus. De quo etiam vide Iul. Clar. quæst. 84. num. 2. cum sequentibus. & not. verb. Poenitentia. Diff. 3. nu. 5.

In Foro verò poenitentiali, sine vlla distinctione, & in omni casu, tot peccata committuntur, quot sunt vices, quas quis committit; & ad tot poenas tenetur, & manet obligatus, quot peccata perpetravit; vt palam est: & habes dict. Diff. 3. num. 1.

DIFFERENTIA QVARTA.

QVI adulterium committit cum ea, quæ iam se multis, meretricio more, prostituit; in Foro contentioso nō tenetur adulteri. Et ideo non punitur tamquam adulter; vt probat text. in l. Si ea quæ stupro. C. de A-

dulter. & dicit cōmunē Iul. Clar. §. Adulterium. vers. Quæro numquid. post Ang. l. Si vxor. §. Sed & in ea. num. 1. ff. de Adult. & Ananiam, in c. 6. extra. eod. tit.

In Foro verò poenitentiali, dubio procul tenetur adulteri, vt palam est.

DIF.

DIFFERENTIA QUINTA.

QVI adulterium committit cum muliere vilis; puta, per se caupenam exercente; non est adulterij reus in Foro exteriori; l. Qui adulterium. C. de Adulter.

Secus in Foro animæ, & poenitentiali, in quo, quoad hoc, nulla fit differentia, an sit vilis, nec ne: sed sufficit committi a viro, vel muliere, matrimonio copulatis.

SUMMARIVM.

DI V O R T I A de Iure Ciuili, etiã Codicis, fuerunt permiffa; Secus de Iure Pontificio, & in Foro conscientia; nisi ob causam fornicationis.

Et tunc non, nisi quoad thorum.

2 Matrimonium quoad vinculum, qualiter dissolui possit.

DIFFERENTIA SEXTA.

DI V O R T I A de Iure Ciuili permiffa fuerunt; non solũ quoad thorum, & cohabitationem, sed etiam quoad vinculum. l. Consensu. §. Vir quoq; & l. fin. C. de Repud. vbi Theodosius & Valentinianus Imperatores Catholici constituerunt, vt si ob causas legibus expressas fieret diuortium, posset maritus statim ducere aliam: mulier vero post annum, ad tollendam incertitudinem prolis. Si verò fieret ob causas legibus non comprehensas; diuertentes inciderent in penas legum: diuortium tamen tenebat mero iure, etiam quoad vinculum. Et maritus poterat statim ducere aliam: mulier verò poterat alii nubere post quinquennium. Quam constitutionem approbavit Iustinianus in Auth. de Nuptiis §. Et si mulier. Colla. 4. ubi loquitur de iure.

Sed in Foro Canonico, & in conscientia secus est. Quia quoad thorum, & cohabitationem, non potest dissolui, nisi ob adulterium. c. Gaudemus de Divor. & Matth. 5. 32.

2 Quoad vinculum autem, si matrimonium est consummatum, ob nullam causam dissolui potest, nisi per mortem. g. Licet iuncta ibi gl. 32. q. 7. d. c. Gaudemus. c. Litteris de Prelum. c. Per venerabilem. Qui filii sunt legi. Conci. Trid. Sessio 24. de Matrimonio. Can. 7. docet late post alios Pet. Barbo. 2. p. Rub. ff. Solu. Mat. a nu. 10. vbi nu. 17. fatetur errasse in hoc præfatos

Imperatores: non tamen ob id, impietatis esse damnandos, per rationem, de qua ibi. Si verò matrimonium non est consummatum; solum in duobus casibus potest dissolui; scilicet ob ingressum Religionis. c. Verum. c. Ex publico. c. Ex parte. de Conuers. coniug. Conci. Trid. Sessio 24. Can. 6. vel ex dispensatione Papæ, secundum gl. fin. d. c. Ex publico. quam dicit sing. & communiter receptam. Nau. c. 22. n. 21. Præpo. in c. Fin. ad fi. de Sponsa duorum, & c. 2. de Sponsa n. 6. Felin. c. Quæ in Ecclesiarum. n. 20. de Consi. Paul. Paris. (vbi late) Conf. 51. n. 14. vol. 4. Silu. v. Diuortium. q. 4. Medin. lib. 5. de Sacror. homin. conti. c. 88. D. Antoni. 3. p. tit. 1. cap. 22. Ledesma in secundam quarti. quest. 69. art. 7. col. 5. Latissimè Borgas. de Irregul. par. 6. tit. de Sponsa. & matrim. 2. n. 12. vbi in fi. tradit, lex quatuor causis posse Papam dispensare in matrimonio rato, non consummato, quicquid contra dicant communiter Theologi, quos videre poteris apud Ledesm. sup. & Coua. 2. p. de Spōs. c. 7. §. 4. nu. 14. & Soto in 4. dist. 27. quest. 1. ar. 4. Quorum opinionem frustra conantur quidam defendere, cum Sedes Apostolica, sequens primam opinionem, vt veram & indubitatam, sæpe dispensauerit in talibus matrimoniis ratis tantum, & nō consummatis. teste Naua. c. 22. n. 21.

DIFFE-

DIFFERENTIA SEPTIMA.

MVLIER nupta, si per metum conditionalem consentiat adulterio; nō dicitur adultera quoad Forum Iudiciale. l. Si vxor. §. Si quis. & l. Vim passam. ff. de Adulter. Condu-

cunt tradita sup. Diff. 2. in fin.

In Foro verò pœnitentiali, est verè adultera; secundum D. Anton. 2. par. tit. 5. cap. 6. §. 1. in fin. & Siluest. verb. Adulterium. quæst. 9. & tetigimus sup. Differ. 2. nu. 2.

A L I M E N T A .

SVMMARIVM.

FILIIIS ex damnato coitu genitis non tenentur parentes administrare alimenta; nec eis bona relinquere possunt: etiam hodie in terris Imperii, secundum aliquos.

Sed falluntur; quia hodie secus seruandū

quoad alimenta, nedum in conscientia; sed etiam in Foro exteriori.

Alimenta debent dari iure naturali causali: & non tantum secundum indigentiam, sed etiam secundum dignitatem parentum, & facultates eorum: sed non ita large, sicut si essent legitimi.

DIFFERENTIA PRIMA.

FILIIIS spuriiis, & aliis ex damnato coitu genitis, in Foro exteriori non solum denegatur successio in bonis parentum: vt dicemus v. Hereditas. Differentia 1. sed nec eis à parentibus alimenta debentur: vt probat text. in Auth. Licet. in fine, C. de Natural. liber. & in Auth. Ex complexu. C. de Incest. nupt. & in Auth. Quibus mod. natural. efficiatur sui. §. fin. Collat. 7. tradit Fel. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. nū. 45. de Constit. Bart. in l. Si fraudator. §. Si a locero. in fine, ff. de His que in fraud. credit. Ioan. de Imol. in l. Ex facto. §. Si quis rogatus. col. 6. ff. ad Trebel. Alex. Cōf. 74. incipit; Circa primū. vol. 3. Mench. de Succession. creat. lib. 2. §. 20. num. 313. & alii, de quibus per Gabriel. loco infra citando. Qui omnes tenent etiam hodie in terris Imperii seruandas esse prædictas Authenticas, & deneganda esse alimenta filiis ex damnato coitu genitis; id est, patris ex his matribus, quas tempore conceptus, vxores patrum esse non poterant. Quod statutum fuit ad cohibendum parentes a talibus damnatis complacibus, & vitiiis, & in eorum odium; non

verò in odium filiorum; quippe qui potius misericordia sunt digni, eò quod alieno laborat vitio, per l. Legem Anastasii. 7. C. de Natural. liber.

In Foro verò cōsciētiæ, præfatæ Authenticæ non procedunt, nec locum habent; quia parentes tenentur in cōscientia alere prædictos filios, non obstantibus præfatis legibus; vt docet Sili. in Summa, verb. Filii. quæst. 4. vers. Secundum. & §. 5. post alios a se relatos; per text. ad id expressum in cap. Cum haberet. de Eo qui duxit in matrimonium. quam pol. per adult. Adeò, quod si talibus filiis post mortem alimenta non reliquerint, vel in vita contempserint, excommunicati reperiuntur in Concilio Gangren. relato in cap. Si quis reliquerit. 30. dist. Btenim, ne filii (qui alias in peccato parentum non concurrerunt, nec participes illius fuerunt) fame perirent; visum est Iuri Canonico, æquum esse prædictarum legum temperare rigorem; & sic statuere, ne prædictis filiis alimenta denegarentur. Nam qui alimenta denegat, necare videtur; eorumque pruitatio, species tormentorum est terribilis. Necare videtur. ff. de

ff. de Liber. agnoscend. cap. Pasce fame morientem. 86. dist. glossa in l. Item apud Labeonem. §. Quæstionem. verb. Dicunt. ff. de Iniur. glossa verb. Tormétis. in Clem. 1. de Hæret. Et cum simus in materia cōcernente peccatum, prædicta æquitas Canonica in utroque Foro seruanda est. Iuxta cap. fina. Cum ibi notatis de Præscrip. Et ita obseruat Regnum Lusitanū: vt patet lib. 4. tit. 99. §. 1. & docet communis contra Doctores superius memoratos; teste Dec. in cap. Clerici. num. 2. de Iudic. & in cap. In præsentia num. 39. de Probation. Fel. in cap. 1. num. 1. de Magistr. Capic. Decis. 144. Caualecan. Decis. 17. num. 27. part. 1. & alius quampluribus relatis à domino meo Rojas in Epitome de Successionibus intest. cap. 21. num. 19. & Ant. Gabr. Tom. 2. Communium opin. tit. de Aliment. pag. 382. cum sequentibus; vbi latissimè resoluit prædictam opinionem communem cū ampliationibus quatuordecim; & limitationibus octo, quas ibi poteris videre.

3 Quibus adde, prædicta alimenta à parentibus iure naturali, causali, & formali, filiis deberi; vt docet Bal. per tex. ibi in l. final. §. Ipsum autem filium. C. de Bon. quæ liber. Ias. in Auth. Quod locum num. 8. C. de.

Collation. post glossam in Auth. Quib. mod. natural. efficiantur sui. §. Liceat. Collat. 9. & Rojas supra nu. 5. A natura quippe ipsa impellimur, vt eos, quos genuimus, nutriamus, & amemus: vt inquit Cicer. lib. 3. de Finibus: Non mirum ergo, si æquitati prædictæ Canonice standum sit, etiam in terris Imperii; vt tenet Bar. in d. Auth. Ex complexu.

Præterea præfata alimenta non debent præstari secundum indigentiam tantum naturæ; sed secundum statum, dignitatem, conditionem, & bona parentum; vt probat idem tex. in dicto cap. Cum haberet. in fine ibi. *Secundum quod eis suppetūt facultates.* & docet Alex. in l. Si maritus. ff. Solut. matrim. Tiraq. in tract. de Primoge. quæst. 4. num. 33. Couar. in 4. 2. part. cap. 8. §. 6. num. 7. Tello Fernand. in l. 10. Tau. num. 2. Henric. de Matrim. cap. 20. §. 5. Martienco tit. 8. num. 2. l. 8. Glossa. 1. lib. 5. Molin. lib. 2. de Hispan. primogen. cap. 15. num. 55. Et est de mente. Ord. veteris Lusitanæ, lib. 4. tit. 68. in §. 1. iuncto princip. Et probat optime Mol. de Iust. & Iure Disput. 168. tit. 2. fol. 706. litera A. & B. Licet non ita largè, sicut si esset legitimus; per tex. in l. Sed si quis. 1. §. Sufficenter. ff. de Vsufr. Corset. singul. 17.

SUMMARIVM.

- 1 **F**ILIVS Catholicus non tenetur in Foro exteriori patrem hæreticum alere.
- 2 Et propter idem crimen potest eum

exheredare. 3 Secus in Foro conscientie quoad alimenta.

DIFFERENTIA SECUNDA.

- 1 **F**ILIVS Catholicus non tenetur in Foro exteriori patrem hæreticum alere. Propter hæresim enim
- 2 potest pater a filio exheredari; ex glossa in cap. Quintavali. de Iure Iuran. & consequenter potest eidem alimenta denegare. Nam ex quibus causis potest quis exheredari; ex eisdem possunt ei alimenta denegari; secundum glossam in l. Si quis a liberis. §. Si quis ex his. ff. de Liber. agnosc. & docet Fel. in c. Cum sit. n. 2. de Iudic. facit cap. Legi. 23. quæst. 8.

3 Secus tamen est in Foro interiori, & conscientie; quia propter hæresim non debet, nec potest filius vitæ necessaria patri denegare; iuxta glossam in cap. 1. 30. dist. & in cap. Quiescamus. 42. dist. & in cap. Non satis. 86. dist. docet Ange. in princip. Inst. de Iure natural. & Fel. vbi sup. dicens eōmunem, & facit D. Tho. 2. 2. quæst. 31. art. 2. ad secundum. quatenus dicit, quantum ad sustentationem naturæ subueniendum esse, etiam peccatori.

SVM-

SUMMARIVM.

VXOREM adulteram post thori separationem, an in utroque Foro teneatur maritus alere.

2 An Idem sit dicendum de vxore spiritualiter fornicante, scilicet hæretica. Vide hic latè.

DIFFERENTIA TERTIA.

VXOREM adulteram post factam thori separationem, tenetur maritus alere. Glossa 1. in fine. in cap. Significasti. de Diuort. & ita teneri commenter dicit Card. Alexand. in cap. Ex parte. col. fin. vers. Sed operæ pretium. de Sponsal. refert, & sequitur Iul. Clar. §. Adulterium. num. 27. Et est ratio, quia licet vxor sit adultera, non propterea desinit esse vxor, etiam post thori separationem. Sed in Foro conscientie secus est secundum Soto. 4. distin. 36. quæst. vni. art. 3. ad fi. Sed contrarium puto verius. Durum enim mihi est, quod tribunal hominū sit plus pium, quam tribunal Dei.

Sed obserua prædictam gl. intelligendā esse de vxore, propria temeritate recedente, quæ poenitentia ducta, reuertitur ad mariti consortiū, & ille non vult eam recipere. Tunc enim tenetur ei alimenta præstare; vt docet Alex. Conf. 78. nu. 1. lib. 5. At vbi propter adulterium ipsius vxoris fit separatio: non tenetur maritus eam alere, per latè tradita à Barbo. 2. p. Rub. ff. Solu. mat. à nu. 37. & docet Craue. Conf. 280. col. 1. Facit c. Plerumque de Dona. inter vir. vbi adultera amittit dotem. Et in hoc casu potest procedere opinio Soti.

2 Est tamen dubium notabile, an idem sit dicendum in adulterio spirituali; videlicet, an si vxor fiat hæretica, sit à marito alenda si postea poeniteat. Videbitur fortè cuiuspiam respondendum affirmatiuè, per gl. in ci. fin. de Conuers. coniug. quæ dicit inuocantem coniugem teneri ad receptionem coniugis sic spiritualiter fornicantis, post ipsius resipiscentiam; etiam si iudicio Ecclesie fuissent separati. Quam gl. esse receptam testatur. Iul. Clar. verb. Hæresis. nu. 15. & alii relati à Rebel. de Obliga.

Iust. 2. parte lib. 2. quæst. 18. num. 1. & à Barbo. vbi infr. nu. 19.

Contrarium verò, scilicet non teneri, docet Coua. in 4. 2. par. c. 7. §. 5. nu. 5. Castro lib. 2. de Iusta hæret. puni. c. 7. Matienço lib. 5. Ord. tit. 1. gl. 1. n. 80. Siman. de Insti. tit. 40. nu. 16. Barbo. 2. par. rub. ff. Solu. mat. nu. 19. ad fi. Quia adulterium carnale, & spirituale, æquiparantur: & in carnali non tenetur. c. Gaudemus. de Diuort. in fi. Ergo nec tenebitur in adulterio spirituali; vt in cap. de Illa. de Adult.

Hinc infero ad casum, qui Vlffsip. cōtingit; qui talis fuit. Quidam nobilis duxerat ignoratè quamdā Iudæam, sed baptizatā. Post aliquot autem annos capta est vxor ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis; & cum persisteret in negatiua vsque ad sententiam; condemnata est, vt igni tradere-tur. At ipsa, die actus publici qua educenda erat ad mortem subeundam, confessa est, & petiit misericordiam. Cui remissa fuit poena mortis, & in aliam commutata. Exiit ad actum publicum Fidei, cum insignibus mortis, & flammarum in veste, quæ dicitur saccus benedictus, vulgò *sambenito*. Maritus postea recusabat ipsam recipere ad cohabitandum cum ea, nec volebat ei alimenta præstare; pro vt tenet Palac. Ru. & alii quos refert, & sequitur Barbo. 4. p. l. 1. ff. Solu. mat. nu. 85. Sed multi contrarium eidem consuluerunt, teneri scilicet vxori prædictæ alimenta præstare. Vnde maritus coactus fuit eam recipere, ne extra domum suam aleret eam. Sed contra hoc facit, quod cum mulier præfata incidisset in fornicationem spiritualement; videtur non teneri cum ea vitam agere; nec extra domum ei alimenta præstare; ex Couar. & aliis suprà.

Sed contrarium est verius, & tenendum; per

per not. a Rebel. de Obliga. luff. 2. p. lib. 2. quæst. 18. nu. 10. & lib. 5. quæst. 4. nu. 36. Ad diuortium enim, causa hæresis, obtinendum; opus est vt præcedat perseuerantia in hæresi, cum pertinacia. Aliàs non licet recedere a coniuge, etiamsi detur sententia super heresi, dummodo reconcilietur. Ex Barbo. sup. nu. 23. Soto. in 4. dist. 36. quæst. vni. ar. 1. antè fi. Specul. coniug. 3. par. art. 2. concl. 4. Concludendū igitur est, quod si separatio thori fiat directo iudicio Ecclesiæ; petente scilicet altero coniuge; altero pertinace, & profugo commorante inter hereticos: tunc fidelis innocens non tenetur eum reuertentem,

& reconciliatum secretò, recipere in suū consortium. ex dict. c. De illa. Quod sic intelligendum est. Si vero simul cohabitantibus; capiatur alter eorū ab Inquisitorib. & in actu fidei publico exeat condemnatus de hæresi, sed reconciliatus: tunc tenetur innocens eum recipere, & simul cohabitare; etiamsi poenitentiatus sit, & indutus habitu poenitentiali: vt fuit in casu dict. feminæ. Quod si absens condemnatur, vt pertinax; dic idem quod in primo casu, nisi reconciliaretur; per not. per Rebel. sup. nu. 6. adde notata verb. Matrimonium. Diff. 12.

DIFFERENTIA QVARTA.

VXOR, soluto matrimonio, dum fiunt partitiones bonorum; alimentatur de bonis viri, si prægnans est, aut de hoc dubitatur, Aliàs secus; & hoc in Foro iudiciali. Ita probat tex. in l. 1. §. Mulier, & l. Curator ventris. ff. de Ventre in possession. mittend. & l. Sumptus. eodem tit. & l. Si constante. §. Quoties. ff. Solu. mat. Dicit communem Barbof. (vbi latè) 1. par. l. 2. in princi. nu. 16. ff. Eod. ad idem l. Vnic. §. Exactio. C. de Rei vxor. act.

In Foro verò conscientie indistincte, siue prægnans sit, siue non sit, debet alimentari de bonis viri; si aliundè non habeat vnde alimentetur. Ita tradit Anchar. in regula Pecati veniam. quæst. 4. de Regul. iur. lib. 6. Paul. de Castr. Conf. 424. num. 7. vol. 2. dicit communem Couar. post alios lib. 3. variar. cap. 1. num. 4. vers. Sexto. Ayora de Partit. 1. part. cap. 6. nu. 8. Pro quo facit gl. recepta verb. Restituentis dict. l. Vnic. §. Exactio. C. de Rei vxor. act. quæ ait, si mulier sit diues, & ex fru-

ctibus immobilium statim restitutorum, vel etiam ex fructibus paraphernaliū possit se alere: tunc maritus, vel eius hæres nihil ei tenebuntur præstare, alimentorum nomine. Si verò mulier sit inops, neque aliundè habeat vnde se alat: tunc maritus, seu eius hæres tenebuntur mulieri alimenta præstare ex fructibus hæreditatis. Idem gl. 2. l. Diuortio. & ibi Bar. nu. 1. ff. Solu. mat. Soto lib. 6. de luffi. q. 1. ar. 2. col. vlt. Naua. ad c. 1. 14. quæst. 3. nu. 75. Meno. Conf. 8. nu. 20. lib. 1. vbi dicunt, fas esse mulieri recipere alimenta, salua dote, post mortem mariti, quamdiū ei nō restituitur. Quod intellige verum, si dos restituenda est fructifera. Alias secus; nisi ratione damni emergentis, vel lucri cessantis: vt optime docet Barbo. 2. p. dict. l. 2. in prin. n. 43. ff. Solu. mat. Rebel. de obliga. luff. 2. parte, lib. 6. quæst. 11. nu. 12. & 16. Faciunt tradita. v. Vsur. in Differentia 16. adde Cona. lib. 3. Resol. c. 1. n. 3. vers. Sexto. & Menoch. Conf. 7. a nu. 15. lib. 1.

DIFFERENTIA QVINTA.

VXOR habens parentes, vel filios ex alio matrimonio genitos; si egestate premantur, etiam non extrema; nec habeant vnde

se sustentare valeant, secundum suum statutum; potest in Foro conscientie secretò eis providere secundum facultatem suæ dotis, si maritus nolit ei licentiam concedere

Alimenta

cedere, dummodo caueat, vt post eius mortem, donata in suam dotem computentur. Ita post Sotum. lib. 5. de Iust. & Iure. quæst. 3. art. 1. tradit Cordub. casu. 125. fol. 371. cum sequenti.

At in Foro exteriori sine licentia mariti id facere nequit ex eodem Cordub. supra.

Quid autem si non habeat mulier dotem, vel non ita sufficientem ad prædicta alimenta præstanda? Dic, contra prohibi-

tionem viri, non posse de bonis eiusdem viri, parentibus, & filiis primi matrimonii egentibus providere; nisi in extrema necessitate: nec etiam de bonis communibus, si secundum patriæ consuetudinem administratio eorum ad solum maritum pertineat; quamuis possit procurare, vt ad hoc per Iudicem compellatur. Ita post Guil. docet Silu. verb. Vxor. quæst. 7.

DIFFERENTIA SEXTA.

AVVS maternus tenetur in Foro interiori nepotem egentem alere; si hunc paterna linea alere non possit, aut nolit. Idem dicendum de focero quoad nurum egentem. Et de tutore quoad matrem, & sororem pupilli alimentis egentes. Et de patrino, & paro-

cho quoad filios spirituales. Hi enim omnes tenentur in Foro interiori ad alimenta præfatis administranda.

Licet in Foro exteriori non sit in usu secundum. P. Sa. in Summa, verb. Alimenta. §. 6. incip. Tenetur auus.

SUMMARIVM.

FRATER quando cogatur alere fratrem, aut sororem; vel eam dotare.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

FRATER in Foro exteriori cogitur alere fratrem vtrinque coniunctum, id est, natum ex eodem patre, & matre; si egeat, pauper ve sit. Ita tenet glossa in l. 1. C. de Alend. liber. & in l. Si quis à liberis. §. Vtrum. verb. Iustè. ff. de Liber. agnoscend. & glossa penult. in l. Qui filium. ff. Vbi pupillus educa. debeat. Pro quibus est tex. optimus in l. Mutus, ff. de Iure. dot. melior tex. qui expresse hoc statuit in l. 1. tit. 18. lib. 3. Fori. Idem tradit Cyn. Bart. & alii in d. l. 1. C. de Alend. liber. Barbosa. 4. par. l. 1. ff. Solu. mat. nu. 125. dicit communem Rebel. de Obliga. Iust. 2. par. lib. 5. quæst. 4. nu. 9. Idem docet. Fab. & Ias. in §. Et si quis. num. 4. Instit. de Action. Et ibidem Angel. Subiiciens, secus esse quando frater non esset vtrinque coniunctus, Communem dicit Grego. Lop. l. 18. tit. 16. Partit. 6. verb. *De las hermanas.*

Sed Dominus meus Rojas in Epithome Succes. ab intest. c. 32. nu. 6. id extendit etiam ad fratres vterinos. sequitur Tiraq. de Primogeniis. quæst. 62. ad fi. & Molin. eod. tract. c. 15. n. 62. Quinimmo & Greg. Lop. in l. 4. tit. 19. Part. 4. extendit prædictas glossas, & comunem ad fratres naturales; quod etiam tenet additio glossæ supra citatæ in d. l. Si quis à liberis, & Salic. in l. Parentum. C. de Alend. liber. per tex. in Auth. Licet. C. eodem tit. sequitur Silu. in Summa verb. Alimenta. quæst. 4. num. 3. & sentit Abbas in cap. Peruenit. num. 1. de Arbitr. dum indistinctè tenet, teneri à fratre ali sororem in casu necessitatis. Adde glossam final. in l. Qui filium. ff. Vbi pupillus educ. deb. & glossa final. in l. Penult. ff. Vt in possession. legat. Lara. de Alimentis. in §. Idem rescripsit. num. 84. & 98. Latè Pet. Surd. de Alimētis. tit. 1. quæst. 25. à prin-

à principio, & Molin. de Hispan. primoge. lib. 2. cap. 15. à num. 57.

Quæ omnia procedere videntur nedum in Foro exteriori, vt prædiximus, & docet Menoch. de Arbit. lib. 2. Casu 182. num. 67. Sed etiam in Foro conscientie. Nam cum prædicta doctrina transit Silu. dict. verbo Alimenta. num. 3. quæst. 4. Cordub. quæst. 125. Dicto 7. & 8. & Petà Nauar. tom. 2. de Restit. lib. 3. cap. 1. num. 160. qui impulsus potissimum prædicta lege Fori, censet opinionem dictarum glossarum etiam procedere in Foro conscientie: quia non est (inquit) lex poenalis, sed dispositiua. Et in idē reflexit Rebel. sup. num. 30.

Ego vero sæpe de prædicta doctrina dubitavi, vbi lex Municipalis nihil circa hoc disponit; sed statum luri cōmuni, & sumus extra calum extremæ necessitatis. Tum quia non video eam practicari. Tum per ea quæ dicemus verbo Hæreditas. Diff. 10. Tum quia annis proximè elapsis, ordinatio quædam à nostro Capitulo generalis facta est, prohibens ne quis nostrum auderet accipere elemosynas missarum pro subueniendis consanguineis egentibus; nisi tantum pro parentibus: idquæ cum licentia alterius Visitatorum.

Quare licet in Foro iudiciali prædicta iura reccesserint ab aula; nec supra dicta communis opinio practicetur; vt testatur P. Sa in Summa, verbo Alimenta. §. 6. & diximus Diff. præcedenti.

In Foro tamen conscientie, & poenitentie, non auderem indistinctè cogere fratrem ad ea alimenta præstanda; vt tandem ita resoluit Rebel. sup. dicto num. 30. Et multò minùs ad dotandum sororem pauperem: quamuis causa dotis fauorabilior sit, quàm causa alimentorum; vt dicit Cyn. relatus a

Panor. loco sup. citat. & Silu. dict. verb. Alimenta. quæst. 7. num. 5. Grauius quippe onus est præstare dotem, quæ vnica præstatione dari debet; quàm alimenta exhibere, quæ singulis quoque diebus præstari possunt, aut saltem mensura, aut annua; iuxta l. Pecuniæ. ff. de Aliment. & cibariis. legat. Multæ etenim circumstantiæ considerandæ sunt à Confessario; vt possit poenitentem cogere ad alendum fratrem; vel sororem dotandam. An scilicet habeant filios. Item, an patrimonium sit vtriusque sufficiens. Præterea, an frater; seu soror dederint causam iustam ad ipsos oblationi tradendum. An denique egestas sit magna, nec possit aliquo honesto labore manuum subleuari. Et quæ sit qualitas personæ pauperis; & aliæ huiusmodi.

Vnde magna circumspectione, & prudentia Confessarii circa hoc incedere debent. Vidi enim quamdam feminam, alias christianissimam, & elemosynis valde dedita, ac vt ita dicam, matrē pauperum: quæ tamen numquā flecti potuit, vt cuidam sorori pauperi subueniret. Verum est, quod dicta soror pauper non erat ei vtrinque cōiuncta, & poterat labore manuum suarum alimenta parare, & cum hoc se excusabat. Erat enim ei exosa nimis, nescio quam ob causam: sed credendum est de magna eius in pauperes propensione, & liberalitate, ex iusta causa noluisse sorori, alias non vtrinque coniunctæ, subuenire. Sed in hoc non laudo eam; quia satius ei fuisset, & securius, omisissis quibuscumque causis, eidem subuenisse, & eam prætulisse aliis pauperibus, & egenis; iuxta tex. & ibi gl. verb. Domesticos. in cap. Est probanda. §. 6. dist. & gl. verb. Cognatis. in cap. Quisquis. 12. quæst. 2.

S V M M A R I V M.

1 **FAMVLVM** non tenetur dominus alere suis impensis tempore infirmitatis in Foro externo. Secus in Foro conscientie, si nō habeat unde sibi ipse subueniat.

2 **Defenditur consuetudo quorundam Monasteriorum, quæ post infirmitatem famuli, faciunt illum deseruire gratis tempus geminatum, quo fuit infirmus.**

DIFFERENTIA OCTAVA.

1 **DOMINVS** non tenetur in Foro externo suis expensis curare famulum cum grauiter infirmatur: quippe qui ma-

gnas impensas pro eo facere non tenetur; secundum Bart. in l. Si cum dotem. §. Sin. autem. ff. Solutio. matrim. & in l. In rebus. ff.

F

Commoda,

Appellatio.

Commoda. & in l. Legatis. ff. de Alimen. & ciba. lega. sequitur Alex. in l. Diuortio. §. fin. ff. Solu. matr.

In Foro verò conscientiae, teneatur sub peccato mortali; si famulus non habeat unde ipse sibi subueniat; & non sit ibi, vel in proximo, hospitale pro infirmis, ad quod remitti possit. Ita Panor. in c. 1. n. 8. de Cleric. egro. Ange. Conf. 217. circa si. Rebel. de Obliga. iusti. 2. par. lib. 14. q. 15. n. 2. ubi dicit de honestate quilibet debere famulis suis infirmis necessaria ministrare; sicuti facere solent Religiosi, ac nobiles: & sub mortali ex charitate, si in graui necessitate sint, & non sit alius, qui succurrat.

2 Hinc colligo, non esse improbandam quorundam consuetudinem (quam etiam vidi seruari inter nos) qui licet provideant necessaria: post valetudinem tamen, faciunt supplere tempus geminatum, ut si ægrotarunt per mensem, finito anno cogunt famulos, ut seruiant gratis duos menses: vñ

pro illo quo fuerunt impediti; & alterum pro impenfis in eorum infirmitate factis. Sic enim satisfuit legi charitatis, administrando necessaria infirmo; & dominus recuperat quod erogauerat in eum: quippe qui non tenebatur soluere salarium famulo, dum infirmabatur; ut docet glo. pen. & ibi Bart. in l. Opere. ff. de Vsfu. lega. idem Bart. in l. Si vno. alias incip. Ex cōducto. 15. §. Item cum quidā. & ibi Paul. de Cast. ff. de Loca. Alberi. in l. Cū hæres. §. Stichus. ff. de Stat. libe. & est cōmunis opinio, secundum Panor. in c. 1. n. 9. de Cler. ægrot. quam millies in practica obseruari se vidiſſe testatur Viui. Opi. 275. alias est 108. in lib. 2. qui est positus in 1. tom. Cōmu. opi. quicquid alii contradicāt. Nec etiā tenebatur prouidere necessitati famuli, donando: sed satis erat mutuum dando, per ea quæ dicemus verb. Pecatum. Dif. 26. Merito igitur præfata cōsuetudo defendi potest.

APPELLATIO

DIFFERENTIA PRIMA.

APPELLATIONES fiunt, accipiuntur in Foro contentioso de vno Iudice ad alium; ut de inferiore, ad superiorem; ut palam est.

Secus tamen in Foro sacramentali, ubi poenitens non potest appellare de vno Confessario, ad alium. Et est ratio, quia tale Forum est supremum; & sententia in eo lata est vltima, ac diffinitiva. Et ideo quæ ibi aguntur, non sunt subordinata alicui homini, etiam Summo Pontifici, ut operanti extra Sacramentum. Et ratio rationis est: quia in prædicto Foro poenitentiali ipse

Christus principaliter fert sententiam; licet per ministrum ferat; ut tradit Suar. 4. tom. de Poenit. disput. 50. Sectione 2. num. 5. Vnde non datur in eo Foro Iudex inferior, & superior: & consequenter nō potest dari appellatio. Est & alia ratio; quia poenitens potest grauari à Confessario; vel quia eum absolueret recusat: & tunc potest adire alium magis benignum; vel quia poenitentia iniuncta est grauis: & tunc, secundum aliquos, eam acceptare non tenetur. De quo vide verb. Poenitentia. Differentia 2. Et sic non est causa cur grauatum se sentiat.

SVMMARIVM.

1 **A**PPELLATIO licet denegetur in Foro exteriori per legē: nihilo minus si est iniusta, debet eā Iudex in cōscientia admittere.

2 Appellatio cum denegatur per legem, aut canonem; intelligitur de iniusta.

DIFFE-

DIFFERENTIA SECVNDA.

1 **A**PPELLATIO in multis casibus a Iure denegatur; vt in cap. Romana. §. Si autem. iuncta ibi glos. verb. Cōsimilibus. de Appellatio. lib. 6. & per glossam in l. Qui restituere. ff. de Rei vendicat. quod est verum in Foro exteriori.

2 In Foro verò interiori, & in conscientia tenetur Iudex semper eā admittere, si est iusta, secūdum Nauar. in c. 25. n. 14. vers. No-

ta tertio. Sequitur Rodrig. de Ord. Iudic. cap. 13. num. 3.

Ex quibus collige, mentem Legislatoris, cum denegat in aliquo casu appellationē, solum esse denegare iniustā; & præsumere esse talem in eo casu. Vnde si appareat iusta, cessat prædicta præsumptio. Et idē meritō in Foro cōscientiæ nō obligat talis lex: per notata in c. Is qui fidē. de Spōsal. & dicemus verb. Excōmunicatio. Diff. 20. n. 6.

DIFFERENTIA TERTIA.

APPELLANS ex causa verisimili, & probabili, quā scit nō esse verā; in Foro exteriori nō punitur; immo eius appellatio est omnino admittenda. cap. Vt debitus. c. Interposita. de Appellat. cap. 1. & cap. Romana. §. Si autē. iuncta glos. verb. Mādetur. eod. tit. lib. 6.

In Foro autem animæ venit puniendus; quia nedum peccat mortaliter, appellando

extali causa: sed etiam tenetur ad damna parti causata, secūdum Cepol. Cautela 11. Sot. lib. 5. de Iust. & Iure. quæst. 6. artic. 3. Silu. in Summa, verb. Accusatio. quæst. 14. & 15. Cordub. Casu 69. Nauar. capit. 25. n. 14. 28. 29. & 39. & communiter omnes. Adde supradictis quæ dicemus verb. Excōmunicatio. Differentia 20. num. 5.

SVMMARIVM.

1 **I**VDEX deferens appellationi friuolæ; non punitur in Foro exteriori.

2 In Foro verò conscientie peccat, & punitur.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **A**PPELLATIONI friuolæ deferens Iudex, in Foro contentioso nullam poenā meretur; secūdum Archid. in cap. 1. de Appellation. lib. 6. & Hippolyt. Conf. 84. in princip. Quamuis cōtrarium probet text. in cap. Ei qui. §. Ab executore. 2. quæst. 6. vbi glossa verb. Ignauam. id notat. Sed in praxi seruatur quod dicit Archid. Quin immo excusatur ne faciat litem suam; licet malē pronunciauerit. Ratio est, quia Iudex ex sola

pronunciatione sententiæ nullæ, aut iniustæ, non facit litem suam, nisi accedat executio facti. Bart. in l. penult. ff. de Variis, & extraord. cognit. Bal. in l. Obseruare. §. Proficisci. col. 6. in princip. C. de Officio Proconsul.

2 At in Foro Poli, peccat Iudex deferens talibus appellationibus; secūdum glossam, verb. Deferēs. in cap. Cū appellationibus. de Appellatio. lib. 6. & Abb. in c. de Priore. eodem tit. Adde not. verb. Iudex. Diff. 3.

BAPTISMVS.

SVMMARIVM.

1 **B**APTISMVS tollit omnem culpam, & poenam pro culpa debitam in Foro Poli. Secus in Foro Fori.

F 2

DIFFE-

DIFFERENTIA PRIMA.

BAPTISMVS remittit omnem culpam, & poenam quoad Deum, cap. Sine poenitentia. de Consecra. dist. 4. glos. memorabilis in c. Gaudemus. in glo. fi. de Diuor. D. Tho. 3. p. q. 86. art. 4. ad 3. Sot. in 4. dist. 19. q. 1. art. 3. Cano. in Relect. de Poenit. fol. 13. Et probatur nouissimè in Conci. Trid. Sess. 14. c. 2. ad fi. & dicit communem Pet. Ledesm. de Bapt. cap. 9. conclus. 2.

Non tamen remittit poenam temporalem pro delicto commissio debitam; vt notat glo. fi. in d. c. Gaudemus. de Diuor. Deci. Conf. 130. Marq. in tractat de Iudæis. 3. p. cap. 5. nu. 1. Areti. & Iohan. de Anania. in c. De his. de Accusa. vbi dicunt esse magis communem. Idem Additio. ad Tho. Ferrarien. Caute. 24. sub num. 4. lit. A. Mar. Manua. in cap. Quæ in Ecclesiarum. nu. 42. de Consti. vbi hanc latè tuetur, & respondet omnibus contrariis. Idem tenet Felin. in c. Testimonium. de Testi. & Card. Alexand. in cap. Deinde. 26. dist. Abb. & Petr. Perus. in dict. cap. Gaudemus. Et dicit cōmunem Felin. in d. c. De his. num. 6. & 7. de Accusa. Quamuis ipse post Imol. teneat contrariū, excepto interesse partis lese. Idē tenēt alii citati 1. tom. Cōmu. opin. lib. 1. tit. 16. de Iudeis. n. 10. Pro quibus est gl. fin. d. c. Sine poenitentia. quæ dicit per Baptismū remitti etiā tēporalem satisfactionē. melior gl.

fi. in d. c. Quod autē. 32. q. 1. quā dicit cōmuniter receptam Iul. Clar. quæst. 51. num. 19.

Sed tene primā, quæ est magis cōmuniter recepta. Quia aliud est per Baptismum remitti poenā quoad Deum; & aliud remitti poenā debitā Parti, & Reipub. quod sanè nō fit per sacramentū Baptismi, quod est alterius Fori; & ad aliū finem, & effectū institutū. Et ita habetur in Catechismo ad Parochos. tit. de Bapt. vers. Iā verò in Baptismo.

Nec obstat. d. gl. fin. quia intelligēda est de satisfactione temporali, debita in Foro Dei; vt sunt poenitentia, & vota; quæ quis sibi sponte imponit, si talia, vel talia fecerit. Sicut enim Baptismus tollit omnē poenam æternā: ita & istas temporales, si baptizatus ad eas ante Baptismū tenebatur. Conferūt ad hæc, dicta in Dif. 4. verb. Poena. Quod confirmatur ex d. c. Gaudemus. in fi. vbi text. dicit a marito fideli nō posse repelli vxorē infidelem venientē ad Fidem, & Baptismum; quamuis ante conuersionē nupserit alii post repudium, & sic in rei veritate, & secundum Euangelium fornicata sit. Benè tamen maritus poterit eam repellere, seu nō admittere, si extra, & ante matrimonium secūdum, adulterium commiserit. Ecce quomodo per Baptismum non tollitur poena adulterantis, quæ est separatio matrimonii, quoad thorum.

SUMMARIUM.

BAPTIZATO puero domi, & in Ecclesia solenniter rebaptizato; quæ cognatio spiritualis, & in quo Baptismo, inter tenentes eum in Ecclesia; & puerum, & parentes eius, contrahatur.

2 Cognatio spiritualis, ex catechismis & exercitiis vt contrahatur, requiritur, vt

precedant Baptismum, & dentur separatim à Baptismo.

3 Cognatio spiritualis ex dict. catechismis hodie non contrahitur.

4 Puer domi Baptizatus, non est iterum in Ecclesia rebaptizandus; etiam si fiat cum conditione.

DIFFERENTIA SECUNDA.

TENENTES in Ecclesia puerum, domi ob necessitatē Baptizatum; sed postea solenniter ad Ecclesiam ductum ad supplendū quæ ei defunt, & etiam fortè ad rebapti-

zandū; cōmuniter in Foro exteriori reputatur Cōpatres. Et ita fuit resolutū post longam discussionē corā Illustrissimo Card. Paleotto viro doctissimo, in simili casu coram eo proposito 28. April. anno. 1583. teste

teste Fr. Ludo. Beia. tom. 2. Casuum conscientiae, casu 3. per cap. 1. 30. quaest. 1. cap. Si quis. 30. quaest. 4. cap. In catechismo. de Consecrat. dist. 4. & c. 2. de Cognat. spirit. lib. 6. Nam per catechismum qui praecedit praefatum baptismum solenne, oritur cognatio spiritualis non quidem impediens, & dirimens (vt est illa quae contrahitur ex baptismo) sed impediens tantum; vt dicit textus in dict. cap. 2. de Cognat. spirit. lib. 6. & notat Nauar. cap. 22. num. 40. & 72. Et dict. num. 40. aduertit in hoc multos errare, credentes in secundo praedicto baptismo solenni; non autem in primo domi facto, contrahi cognationem spiritua-lem: cum contrarie se res habeat; vt & docet idem Nauarr. Consil. 1. de Baptismo. Rebuf. in Praxi beneficii, in Regula de Dispensat. in gradu prohibet. glos. 5. num. 24. & Beia. sup. pag. 255. vers. Ex his colligitur. & vers. Quod si subinde. In primo enim contrahitur impedimentum impediens, & dirimens matrimonium: at in secundo, propter catechismum, & alias ceremonias, & solennitates in primo omittas, contrahitur impedimentum impediens tantum, & non dirimens. Idem docet Soto in 4. quaest. 20. artic. 3. Carrera lib. 2. de Sponsal. capit. 6. & 7. Henriq. lib. 2. de Matrimon. capit. 1. §. 2. & probatur in l. 2. tit. 7. Partit. 4.

2 Sed contrarium est verius, & tenendum; vt declarauit Pius 5. in quodam Motu Proprio anno 1564. vt docet Petr. Ledesma de Baptismo. cap. 13. conclusione 5. dub. 2. Et ita esse de iure constat; quia ad hoc vt praedictum impedimentum, impediens tantum, & non dirimens, siue praedicta cognatio spiritualis ex catechismo (de qua in dicto c. 2.) oriatur, duo requiruntur. Primum, vt catechismus praecedat baptismum; alias si subsequatur eum (vt in nostro casu) nulla contrahitur cognatio spiritualis; & per consequens nullum impedimentum impediens oritur ex tali catechismo, facto in Ecclesia post celebratum baptismum domi. Et ita fuit conclusum Romae inter Dominos Abbreviatores, teste Hieronymo Paulo in Pract. Cancellariae, posita post Pract. Benef. Rebuf. pag. 594. contra Fel. qui tunc erat Auditor Rotae. Idem tenet Armil.

verb. Baptismus, nu. 35. Mandos. de Signat. grat. pag. 73. & dicit comuné Vega, verbo Baptismo. casu. 24. Nulla enim cognatio spiritualis contrahitur, nisi iure id caueatur; vt palam est. At in toto iure Canonico nullus est textus qui talem cognationem inducat, quando catechismus datur separatim post baptismum. Secundum requisitum ad contrahendam praedictam cognationem est; vt catechismus fiat separatim a baptismo, & non simul cum baptismo. Pro quo sciendum est olim esse solitum fieri catechismum separatim a baptismo, quando veniebant adulti ex infidelitate, vel Iudaismo ad se baptizandum. Nam primo instruebantur in Fide per 20. dies; & subsequenter catechismus cum Compatribus, & administrabatur ante ingressum Ecclesiae. Et post interuallum dierum, vel temporis, administrabatur Baptismus, cum aliis Compatribus; vt constat ex dicto cap. In catechismo. de Consecrat. dist. 4. cuius verba sunt: *In catechismo, & in Baptismo, & in Confirmatione unus Patrinus fieri potest; si necessitas cogat. Non est tamen consuetudo Romana; sed per singulos singuli suscipiant.* Ecce quomodo separatim, & ex interuallo administrabantur catechismus, & Baptismus, & cum diuersis Patrinis.

3 Ex quo colligit Abbas sic intelligendus in cap. Dilectus. num. 10. de Capel. Monach. hodie non contrahi cognationem spirituaalem per catechismum qui datur simul cum baptismo. Quia duo illi actus, scilicet catechismus, & Baptismus non reputatur nisi pro vno actu: ex eo quod fiunt simul vno contextu, & cum iisdem Patrinis: & catechismus est quid pertinens, & praambulans ad debite administrandum Baptismum; & sic recessit ab aula praedictus vsus antiquus vna cum impedimento quod ex eo oriebatur. Quod ex eo patet; quia hodie in dispensationibus quae impetrantur pro cognatione spirituali contracta ex Baptismo, nulla fit mentio de altera, quae contrahebatur olim ex catechismo. Quae si adhuc maneret, & contraheretur, necessario esset exprimenda. argumento. §. Affinitatis. Instit. de Nupt. Et notat Hierony. Paul. supra, dicens multos ita tenuisse.

Aptum fortasse, & congruens esset, vt hodie etiam obseruaretur mos antiquus, cum aliquis adultus venit ad baptismum; vt docet idem Abbas ibidem. Quod mihi non displiceret, si consuetudo non esset in contrarium. Sed quicquid sit de Iure; hodie indistinctè tam in adultis, quam in paruulis communiter obseruatur, simul nimirum administrari Catechismum, & Baptismum; vt ego practicaui in quodam Turca seruo Domni Sebastiani Regis Lusitanie, qui fu- gerat è bello illo de Tremecen, & Fez; & fuerat captus per Baiulum, seu Iustitiam oppidi nùcupati Altura, in regno Valètiæ. Deinde fuit dono datus per Regem nostrum D. Philippum huius nominis secundum, Monasterio Vallis Christi Ordinis nostri Car- tusien. qui tandem conuersus ad nostram Fidem, & per multos menses instructus cir- ca eam per quemdam monachum dictæ do- mus; fuit per me baptizatus in parochia præfati oppidi de Altura, cuius tunc Pa- rochus ipse eram; & simul fuit etiam exorci- zatus, & catechizatus, adhibitis ad omnia duobus tantum Patrinis. Fuit ei nomē im- positum Ioannes Thomas.

4 Ex prædictis collige, quando obstetrices baptizant domi, pueros receter natos (quod solet frequenter per eas fieri, etiam sine ne- cessitate, & male) siue postea baptizentur iterum solenniter cum conditione (Si non es baptizatus) prout alicubi sæpè per pa- rochos ignaros & imperitos, temerè fieri solet (quod dolentes referimus) siue tan- tum suppleantur ea, quæ defunt, utpote catechismi, exorcismi, & vnctiones olei sancti, & chrismatis; nullam cognationem spiritualem contrahi inter tenentes rebap- tizatum; & inter puerum, & parentes e- ius; vt & not. Beia sup. vers. Quod si sub in- de sciscitetur. nec inter assistentes præfatis ceremoniis, & catechismis: sed tantum co- trahi in primo baptismo domi celebrato inter obstetricem, & puerum, & parentes eius; quia obstetrices nullum adhibent Pa- trinum. Si verò adhiberent, reuera contra- heretur etiam dicta cognatio inter Patri- nos, & puerum, & parentes eius.

Quæ omnia numquam obliuioni tradas; quia sunt quotidiana, & à paucis cognita, seu percepta.

SVMMARIVM.

ACCEDENS ad Baptismum fictè, licet quoad Ecclesiam sit, & reputetur baptizatus: non tamen quoad Deum.

2 Baptizatus fictè, compellitur ab Ecclesia seruare fidem.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 BAPTIZATVS, si non habuit intentionem suscipiendi Baptismum; sed fictè accessit ad illum; non est quoad Deum baptizatus; sed quo- ad Ecclesiam, & Forum exterius. Ita D. Tho. 3. par. quæst. 64. art. 8. Sot. in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 7. col. 3. & est communis opinio Theo- logorum, teste Victor. de Baptismo. quæst. 31. Ratio est, quia in susceptione cuiusque sacramenti semper requiritur intentio, tã in suscipiente, si est capax rationis, quàm in ministrante: aliàs nulliter datur; & nulli- ter recipitur, secundum eosdem, iuncto Silu. verb. Baptismus. 4. quæst. 13. & 14.

post Palud. in 4. dist. 6. quæst. 2. art. 1. Petr. Ledesma de Baptismo. cap. 5. in fine.

Quare meritò sunt reprehendendæ glossæ in cap. Sicut. 1. quæst. 1. & in c. Solet quæri verb. Implorandum. de Consecrat. dist. 4. & in cap. Maiores. §. fin. verb. Perdurare. de Baptismo; quæ voluerunt non requiri in- tentionem, & animum, seu voluntatem ex parte baptizandi, sed tantum ex parte mi- nistri. Non enim sufficit, quoad Deum, vt quis voce tantum consentiat, & sinat se ba- ptizari. Vnde talis fictè baptizatus, non li- gabitur Canonibus, & præceptis Ecclesiæ; quoad Deum; quia non est baptizatus, quoad Deum

Deum: cum requiratur omnino intentio, & voluntas in adulto; cap. Aegrotantes de Consecrat. dist. 4. licet quoad Ecclesiam habeatur ut verè baptizatus; cum non iudicet nisi secundum verba externa. Vnde compelletur ab Ecclesia, seruare fidem, & legem Christi; ut in c. Inter Christianos. de Hære. lib. 6. Et sic vidi decisum in tribunali Inquisitionis Valétine, cum essem ibi una cum Domino meo D. Ioã. à Rojas, anno 1577. Fuerat enim captus quidam pirata Saracenus à ciuitate nuncupata Arger; qui aufugerat à Regno Valentie in dictam ciuita-

té de Arger. Defendebat autem se, asserendo se non esse baptizatum, neque Christianum. Et casu, aiebat, quo essem baptizatus; id fuit, cum essem paruulus (ut solent ceteri in dicto Regno baptizari) sed inuitis meis parentibus. Sed quia constitit eum fuisse filium cuiusdam noui Christiani; & in eo Regno omnes filios baptizari; licet fuissent ex illis Saracenis, seu nouiter conuersis; fuit reputatus baptizatus; & consequenter fuit viuus concrematus; quia noluit umquam suum errorem, & heresim, seu apostasiam recognoscere.

BENEFICIUM, ET BENEFICIATUS.

SUMMARIVM.

- 1 **B**ENEFICIA duo non licet in Foro animæ possidere, si alterum sit sufficiens; etiam cum dispensatione: nisi fructus in causam piam conuertantur.
- 2 *Dispensatio circa pluralitatem beneficio-*

rum quid operetur in Foro exteriori.

- 3 *Consuetudo & dispensatio ad plura beneficia simplicia obtinenda, quando excuset in Foro conscientie.*
- 4 *Confessarius quid debeat facere circa obtinentes plura beneficia.*

DIFFERENTIA PRIMA.

- 1 **B**ENEFICIA plura obtinens, etiam simplicia, cum dispensatione ob suam tantum utilitatem; si alterum eorum est sibi sufficiens; non est tutus in Foro conscientie, quando fructus conuertit in causam non piam, licet in Foro exteriori securus sit. Ita Panor. in cap. Conquerente. num. 2. de Cler. non resid. & in cap. In tantum. num. 3. de Præb. & in cap. Extirpandæ. §. Qui verò. num. 46. in fine, eodem tit. & Nauar. in Manual. c. 25. num. 129. & sentit Innoc. in cap. Cum iam dudum. num. 3. in fine cum sequenti de Præb. & docet optimè Selua de Beneficio. 4. par. quæst. 3. per totam.
- 2 Vnde obiter notabis dispensationem in prædicto casu obtentam, nihil aliud operari; nisi quod vigore ipsius non poterit priuari aliis beneficiis, quæ habet ultra beneficium sufficiens. Alias posset, ut notat idem Abb. per tex. ibi in dicto cap.

Conquerente. num. 2. ubi hoc valde commendat. Et sic dispensatio tantummodo operatur in Foro exteriori, & non in interiori. Quod tenè fixum menti perpetuo; quia multi in hoc decipiuntur, putantes cum dicta dispensatione securos esse, etiam quoad Deum, ut cumquæ, & quomodocumque fructus expendant. Idè docet D. Tho. quodlibeto. 9. quæst. 7. Archid. in cap. Non liceat. 12. quæst. 2. Ioan. Andr. in cap. Dudum. 2. de Electione, & Silu. in Summa verb. Beneficium. 3. quæst. 2.

- 3 Addens, non valere consuetudinem contrariam. Nec mirum; quia consuetudo non potest plus valere, quam dispensatio, secundum Nauar. in dicto cap. 25. nu. 128. nec è conuerso, secundum Abb. in cap. Quia in tantum, num. 3. de Præb. Ratio est; quia est contra ius naturale (in quo Papa non dispensat; ut in princip. & in c. 1. dist. 13. probat etiam tex. in cap. Non est peccatum.

tum. 6. dist.) quòd quis sine causa iusta, sed solum ad satiandum suam cupiditatem plura occupet beneficia; de quibus alii pauperes Clerici vivere potuissent. Tum, quia Ecclesiæ, ad quarum vberiore cultu beneficia fuerunt fundata, priuatur maiori seruitio: seruirent quippe alii in illis beneficiis; si sic per vnum non essent occupata. Tum, quia isto casu non solum alteratur Iuris positiui dispositio; sed etiam Christi patrimonium iniuste dispergitur. Vnde cum bona Ecclesiæ Papa sine causa alienare non possit sine graui peccato; vt dicit Archid. in dicto cap. Non liceat. & Silu. supra: multo minus dare potest licentiam alteri ipsa dispergendi; argumento cap. Nuper. de Donation. inter vir. & vxor.

Nec predictis obstat glossa in cap. Dudum. 2. verbo Retinere. de Electione, quæ dicit, ab habente plura beneficia, quorum alterum sit sufficiens, non posse sine mortali peccato aliud retineri: sed dispensatione reddi licitum, quod erat illicitum. Quæ glossa dicit singularem, & communiter approbatam Nauar. cap. 25. num. 125. & Conf. 26. num. 1. de Præb. Ex qua habes, dispensationem circa pluralitatem beneficiorum, quorum alterum per se sufficeret ad vitam Beneficiati, facere de illicito licitum: & sic excusare in conscientia; maxime cum per totum mundum contraria consuetudo circa pluralitatem simplicium beneficiorum obseruetur; vt dicit glossa verb. Intitulatam. in fine in dicto cap. Dudum. & glossa verb. de Iure teneri. in cap. Gratia. de Rescript. lib. 6. quam consuetudinem Papa scienter tolerat. Vnde si dictæ vniuersali consuetudini addatur specialis Papæ dispensatio; videtur quis tutus esse in conscientia. Alias Ecclesia deciperet impetrantes; quod non est dicendum. Ad quid enim expenderet quis magnam pecuniæ quantitatem ad obtinendam à Sede Apostolica dispensationem circa dictam pluralitatem; si post obtentam non esset securus in conscientia: cum quoad Forum exterius, tutus sit ex predicta generali consuetudine?

Nam respondeo primò prædictam generalem consuetudinem solum excusare quoad vtrumque Forum, cum nullum beneficium est de per se sufficiens. Tunc enim licitum

est habere plura simplicia beneficia: secus si alterum per se sufficeret. Quo casu etià quoad Forum exterius, probata sufficientia vnius, non excusaret prædicta generalis consuetudo ex Concil. Trid. Sessione 24. c. 17. & ex dicta glossa, verb. Retinere. D. Tho. dicto Quodlib. 9. art. 15. Maiore in 4. dist. 24. quæst. 13. Bernard. Diaz in præct. cap. 42.

Secundò resp. quòd licet impetretur dispensatio pro Foro interiori, intelligitur tamen esse concessa non ad luxum, & auaritiam, seu vanam pompam mundi (alias dico tibi, secundum Host. quem refert Lauacrum conscientie. c. 8. fol. 36. quòd sic dispensare, est cum licentia Papæ in infernum intrare.) Nec vt impetrans fiat absolutus dominus ad impendendum fructus beneficiorum in res illicitas, & prophanas. (Ad hæc enim non extenditur dispensatio, nec est, nec esse posset de mente Papæ, quòd velit suam dispensationem & licentiam extendere ad dissipandum Iesu Christi patrimonium; ex superius dictis) sed vt dictis Beneficiis, & eorum redditibus licite vtatur, impendendo eos in res, & causas pias, & honestas, vltra ea quæ ad suum honestum statum conseruandum necessaria sibi erunt. Et cum hac intentione obtinens dispensationem, securus est. Et secundum prædicta, intelligenda est Inno. doctrina, in c. Cum ad monasterium. nu. 3. de Sta. Monach. vbi dicit, habenti plura beneficia sufficere dispensationem Papæ, etià sine causa obtentam: cuius dicti meminit gl. 1. in Extrauag. Execrabilis. de Præb. loa. 22. Nam alias non esset quis tutus hodie in conscientia habens plura beneficia vltra vnum sufficiens, etiam cum dispensatione sine causa. ex Abb. c. Conquerente. nu. 2. in fi. de Clerici. non resid. & Nauar. c. 25. nu. 129.

Vnde obserua singulariter, dispensationem Papæ in isto casu posse iustificari, tam ex parte Papæ, quam ex parte impetrantis, scilicet obtinendo eam, non ad splendidiorem victum, vestitum, & famulatum, & alia huiusmodi; sed ad largius ex fructibus erogandum in pauperes, & opera pia; retento sibi tantum ad vitam decetem necessario, secundum Card. in Clem. gratie. de Rescript.

script. qui licet loquatur de impetratione sola Beneficiorum absque dispensatione: in quo sensu hodie post Concilium Trid. sustineri non potest, secundum Nauar. cap. 23. n. 15. §. 11. & cap. 25. nu. 129. & Beia 1. par. casu 1. ex propositis. 22. Octo. 1581. p. 331. & 334. Tamen in impetratione dispensationis, puto verissimam esse opinionem Card. & sic cum dicta intentione, licitam esse dispensationem, & posse in conscientia retineri plura beneficia simplicia; licet alterum sit per se sufficiens. Et ita postea in hanc sententiam deflexit Nauar. in dicto numero 129. Et tenet expressè Fr. Ludou. Beia. Lusitan. sup. pag. 335.

Ex quo colligitur, in utroque Foro licet posse impetrari, & retineri plura beneficia simplicia, licet alterum sit sufficiens; dummodo duo concurrant; scilicet quod simul impetretur dispensatio à Papa ad ea simul retinenda. Secundum, quod impetrans habeat prædictam intentionem impendendi fructus in opera pia extra necessaria honestæ sustentationi; & opere compleat. Nam si deinde id non exequatur; valebit quidem dispensatio; & consequenter licet retinebuntur prædicta beneficia; erit tamen in malo statu, dum non impenderit in opera pia fructus eorum.

4 Vnde Confessarius non poterit illum absolueri; nisi resignet beneficia superflua; vel saltem impendat bene fructus præfatos: & hoc modo intellecta dict. glossa. verb. Retinere. in d. cap. Dudum. est verissima. Quæ retine mente; quia nullibi inue-

nies sic explicatam. dict. glossam; & cum his poteris dissidentes Doctorum opiniones ad concordiam reducere: & saluantur quamplurimæ dispensationes circa hoc à Sede Apostolica impetratæ. Quoniam licet impetrantes careant prædicta bona intentione tempore supplicatæ gratiæ: quia tamen ea est semper intentio Papæ, & in dubio est præsumenda: ideo saltem ex parte eius tales dispensationes debent iudicari legitimæ, & validæ. Vnde merito dicit dicta glossa. verb. Retinere. dispensationem Papæ facere de illicito licitum.

Tandem circa pluralitatem beneficiorum vide Panor. in cap. Extirpandæ. §. Qui verò num. 28. de Præb. Soc. & Ioan. Quintinum in repetit. cap. De multa. eodem tit. Selua. de Benefic. 3. part. quæst. 3. & 39. Reb. in praxi Benefic. tit. de Dispensat. ad plura Benefic. pag. 366. Bernar. Diez in pract. Crim. cap. 42. cum sua addit. Greg. Lop. in l. 3. tit. 16. Part. 1. Petr. Duen. in Regul. 71. Hieronymum Curiel. de Pluralit. Benefic. à principio, & nostrum Dionys. Cartus. in eodem tract. Et plures causas iustificantes prædictam pluralitatem; quorum duo refert etiam Villegas. 5. parte cui titulus Fructus Sanctorum. titulo de Avaricia. Discursus 6. §. El autor del Libro de Apibus.

SUMMARIVM.

1 **F**RVCTVS Beneficii non exacti, ad quem pertineant: an scilicet ad hæredes Beneficiati defuncti; an verò ad successo-

rem eius in Beneficium.

2 **F**ructus qui consistunt in pecunia numerata, diuiduntur pro rata temporis.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **F**RVCTVS Beneficii non exacti, in Foro exteriori pertinent ad futurum successorem ex Motu Proprio Iulii. 3. incipit. Cum sicut no-

bis, edito anno 1550. & probatur argumento, l. Si usufructuarius, alias si fructuarius. ff. Quib. mod. usufruct. amittatur. Vbi fructus tunc dicuntur fieri fructuarii, cum eos perce-

Beneficium, & Beneficiatus.

perceperit. Et tenet glossa 3. in cap. Si propter. de Rescript. lib. 6. & in cap. Præsenti. de Officio. Ordin. eodem lib. & in l. 1. C. de Annon. civil. lib. 11. Pragmat. Sanctio. tit. de Annatis. §. Item quod. & Doctores in cap. final. de Pecul. Cler. Dicit communem Alber. in l. Diuortio. num. 12. ff. Solut. matrim. Salic. in l. Si pater. C. de Vusufruct. Tiraq. lib. 2. de Retract. §. 5. glossa 4. ubi dicit sufficere hæredibus Beneficiati defuncti fructus esse à fundo separatos per defunctum; licet non fuerint in horrea reconditi; contra glossam in dicto cap. Præsenti. Immo secundum Naua. Conf. 9. de Dona. nu. 2. etiam si non sint separati per defunctum, sufficiet si per colonos qui eos colligunt ea mente ut ex eis decimas soluant, sint collecti, & separati à solo.

In Foro tamen interiori fructus eius anni, quo Clericus mortem obiit, indistincte pro rata temporis ad defuncti heredes pertinent: licet non fuerint à defuncto exacti: ut tenet idem Alber. ubi supra, & Pet. Matthæus in Summa constit. Pontificum in annotatione ad dictum Motum Proprium. pag. 346. Vnde mirandum est, quare in conscientia non sit tutus, seruans præfatum motum proprium, & sic colligens sibi omnes fructus non exactos. Sed arbitror id constitutum fuisse à Papa pro bono pacis inter Ecclesiasticos., & ad tollendas lites, quæ quotidie circa diuisione horum fructuum oriebatur; & in odiu, &

poenā negligentiæ prædecessoris Beneficiati. Ratio est; quia cum prædictus defunctus sustinuerit onera beneficii, ob quæ fructus sunt assignati: æquum erat, & iustum, ut diuideretur pro rata temporis inter ipsum, seu hæredes; & successorem eius in idem beneficium.

2 Et aduerte, ubi fructus, siue redditus beneficii sunt in pecunia numerata; ut sunt redditus annui, & censualia: tunc etiam in Foro exteriori debere pro rata temporis diuidi inter hæredes Beneficiati, & successorem eius in beneficiu; iuxta singularem distinctionem Ayora. de Partition. part. 1. cap. 9. fundatam in d.l. Diuortio. ff. Solut. matrim. de qua vide optimè per Valasc. de Partition. cap. 29. per totum. maximè à num. 9. Adde Coua. lib. 1. Variar. c. 15.

Sed Naua. Conf. 61. nu. 5. & 6. de Præb. tenet cum communi, pertinere ad defunctum seu eius heredes, fructus collectos, & redditus debitos antè eius mortem: reliquos autem omnes ad successorem eius, non habita ratione partis anni, qua vixit: ita ut prædecessor habeat illos, qui fuerunt collecti, vel ceperunt deberi intra tempus, quo ipse habuit beneficiu; & reliquos successor. Quæ opinio magis mihi placet; si constiterit de iuridica defuncti diligentia, per intimatione mandati Iudicis, circa debitores censualiū, & ita practicatur: maximè quia est conformis diuisioni, quæ fit inter vsumfructuariu finito vsumfructu, & proprietarium.

SUMMARIVM.

1 **C**ANONICVS, & Beneficiatus qui non sunt in choro per totas horas: sed sine causa iusta exeunt ab ipso, sumpto puncto: licet in Foro exteriori excusentur; non tamen in Foro conscientie.

2 Idem dic de Canonicis, qui residendo nouem mensibus, absunt ab aliis sine iusta causa, & lucrantur totam massam, seu præbendam.

3 Qui se absentat tantisper à choro, causa recreandi animum à longo officio, excusatur.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **C**ANONICVS, & Beneficiatus, qui accepit punctum horæ Canonicæ, & statim exit à choro sine causa; verbi gra-

tia, ad deambulandum, vel ad negotia propria, vel secularium; non pia, sed prophana; nec pro Ecclesiæ suæ utilitate: licet de con-

de consuetudine, & statutis Ecclesiæ lucratur nihilominus distributiones in Foro exteriori; nec in eo possint ei denegari.

In Foro tamen conscientie tenentur eas restituere; quia talis consuetudo, vel statutum est irrationabile, & contra mentem legantium eleemosynas pro prædictis distributionibus quotidianis. Ita singulariter Palud. in 4. dist. 15. quest. 5. art. 3. Conclus. 9. ubi inquit teneri Canonicum adesse integræ horæ, vel recompensare suam absentiam aliquo alio opere pio; alias non excusari quoad Deum, quacumque consuetudine in contrarium, vel statuto Ecclesiæ, non obstante: cuius numquam fuit talis mens, ut quem licentiaret irrationabiliter. Sequitur Lap. allegat. 42. Milis in Repert. vers. Consuetudo non valet, quod distributiones &c. Mádof. ad Lap. allegat. 35. in penult. addit. & Nauar. in c. Quando. de Consecrat. dist. 1. notab. 5. num. 19. &

nobilis Bernar. de Sádoual. tit. Del officio Ecclesiastico. 6. part. cap. 15. & facit Fel. in cap. Cum omnes. nu. 32. in fin. de Constit. ubi dicit licentiam Prælati non sufficere, ut quis causa vagandi possit a beneficio abesse.

2 Idem dic de ea consuetudine, quæ habet, Canonicum residendo in Ecclesia per nouē menses; reliquos tres lucrari; etiā si non resideat. Nam intelligenda est; dummodo absentia sit pro negotiis Ecclesiæ, vel aliis piis, & Deo, & proximo congruis: alias secus. In quo maximopere errat quāplures Canonici. Ideo tene prædicta menti affixa.

3 Limitarem tamen primum dictum, ut non procedat; quando Canonicus, & Beneficiatus exeunt à choro defessi officio prolixiore, causa reficiendi tantisper animi, & statim redeunt. talis enim absentia non est irrationabilis; sed fragilitati humanæ congrua, & sæpè necessaria.

S V M M A R I V M.

1 **C**LERICIS in Foro exteriori licet thesaurizare. Secus in Foro conscientie.

Nam tenentur ad eleemosynas faciendas de superfluis sub pœna peccati mortalis.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **C**LERICI de iis, quæ sibi super sunt ex redditibus Ecclesiasticis, vel quæ quoquo modo acquirunt ratione suorum Beneficiorum, licitum est in Foro exteriori thesaurizare, emendo novos census ac redditus perpetuos; & sic augere suos redditus, & ditari. Hoc passim & sine vlllo scrupulo practicitur inter Ecclesiasticos (quod sine cordis dolore & pudore referre nequeo.) Nam nec ipsi de hoc se accusant apud Confessarios; nec Confessarii morsu aliquo conscientie vrgentur. Immo apud vulgus estimantur prædicti Clerici valde prudentes, & ab eo honorantur.

In Foro verò conscientie, prædicta non licent; & ideo non sunt in tuto statu. Quod aperte colligitur ex iis, quæ dicemus, ver. Testamentum. Diff. 11. & verb. Obligatio. Diff. 20. & verb. Donatio. Diff. 7. Si enim

Clerici non sunt domini absoluti ac liberi reddituum suorum Beneficiorum, tenenturque facere eleemosynas de iis, quæ sibi supersunt; ut verb. Testamentum. dict. Diff. 11. Nec possunt augere suum statum, incedendo pompaticè, siue cum ostentatione & magnificentia; ut diuites seculares; ut Differen. sequent. Nec possunt facere ex illis donationes suis consanguineis; ut verb. Donatio. dict. Diff. 7. Ad quid igitur obsecro thesaurizant? Ad quid auaritiæ student? Non nè omne id, quod impendunt in emptiones censualium, subtrahunt pauperibus? Certè ita est. Audiat obsecro lector. D. Aug. serm. 219. de Tempo. Quicquid, inquit, nobis Deus plusquam opus est dederit, non nobis specialiter dedit, sed per nos aliis erogandum transmisit. Quod si non dederimus; res alienas inuasimus. Idem, fermone 37. ad Eremitas sic ait, Memen-

Mementote quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet. Quod superest præter victum & vestitum, pauperibus dare non differat; quia omnia, quæ habet, pauperum sunt. Item Urbanus Papa. in cap. Videntes. 12. quæst. 1. ad fin. dicit, *Ipsa enim res, fidelium oblationes appellantur; quia Domino offeruntur.* Et additur in Originali Epistola ut refert noster D. Ant. Molina in suo Instructo. Sacerd. tracta. 2. cap. 15. §. 3. ad fin. Non ergo debent in aliis vitiis, quàm Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, vel indigentium, conuerti; quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum à Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) secus egerit: videat ne damnationem Ananiæ, & Saphiræ percipiat; & reus sacrilegii efficiatur: sicut qui pretia prædiorum fraudauerunt. Item D. Grego. in cap. Quia tua fraternitas. 12. q. 1. *Omne, (inquit) quod superest necessitatibus; in causis piis, & religiosis erogandum est; Domino magistro dicente, Quod superest, date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* Deinde D. Bernard. (ut habetur in Lauacro conscient. c. 8. fol. 39.) sic ait: Omnis redditus beneficiorum pro nomine Christi sunt; eò quod Christus pretioso suo sanguine, huiusmodi promeruit. Ideò de illo Clerici Sacerdotes non debent thesaurizare, nec consanguineos ditare, neque meretrices vestire, nec in deliciis & voluptatibus bona consumere; sed moderatè ex his redditibus debent viuere, & superfluum piè in manus pauperum & Christi fidelium elargiri, ac Baccalarios pauperes nuare ad Magisterium, & Magistros inopes ad Doctoratum; ad sanctæ matris Ecclesiæ decorem, & Fidei catholicæ defensionem. Nam quicquid præter necessitatis victum, & simplicem vestitum retines; tuum non est; rapina, & sacrilegium est. Tandem idem Bernard. in Epist. ad Henricum Senonensem, sic ait; Clamant nudi, clamant famelici, conquerruntur & dicunt, Nobis fame & frigore laborantibus, quid conferunt tot mutatoria seruata in domibus vestris? Nostrium est quod effunditis; nobis crudeliter subtrahitur; quod inaniter expenditis: nostris

necessitatibus detrahatur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis; dum vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis. Huc accedit, quod hæc omnia non negotiationis studio, nec proprio manuum exercitio elaborastis, sed nec iure hæreditario possidetis. nisi forte in corde vestro dixeritis, Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei. Hi omnes in futuro stabunt in magna constâtia aduersus eos, qui se angustiauerunt: stantè pro eis Patre orphanorum & iudice viduarum, & dicente, Quod non fecistis vni ex minimis meis, nec mihi fecistis.

Ex his satis liquet, in quanto periculo damnationis perpetuæ existant præfati Clerici thesaurizantes. Si enim omne quod eis superest sine vlla restrictione tenentur sub peccato mortali, in eleemosynas expendere, ut sine contradictione docent citati sup. Diff. 11. v. Testamentum. vers. Pro quibus facit. sequitur nullo modo posse ab eis, ex eo quod eisdem superest censualia emi. Nec eis proderit excusatio, quâ aliquando ab eis audiui, dicentibus id facere; quia nesciunt quid possit eis reliquo vitæ tempore contingere; quasi redditus quos habent perpetuos, possint eos deficere, si tamen benè vixerint. Itaque attendant hæc Confessarii prædictorum Clericorum; & caueant, ne peccata illorum humeris suis imponant; reddituri de eis in futuro tremendo iudicio rationem. Et pòdera ex verbis D. Bern. sup. relatis; quod si illi qui suos redditus vanè & superfluc expendunt; ita ut ex eis nihil remaneat pro faciendis eleemosynis; exponunt se periculis; in quanto magis discrimine erunt, qui dictos redditus ob auaritiâ nolunt expendere; sed recondunt; vel cum eis alios acquirunt de nouo, ut sic diuites fiant, ex quo omnino pauperes defraudantur? Magis enim peccat, qui auarè retinet bona, & nullum bonum fructum ex eis consequitur, quàm is qui prodigè ea expendit; secundum D. Tho. 2. 2. quæst. 119. art. 3. ad primum. Faciunt pro dictis supra, quæ tradit noster D. Ant. Molina. in suo Inst. Sacerd. tract. 2. c. 13. & 14. & D. Hiero. in Epist. ad Nepotia. de Vita Cler. Negotiatorum,

riatorem (inquit) Clericum, & ex inope diuitem factum, quasi quamdam pestem fuge. Ignominia Sacerdotum est, propriis studere diuitiis.

Obserua tamen reseruare fructus vnus, vel duorum annorum, non ob auaritiam, sed ad futuras verisimiliter contingentes necessitates ægritudinum, litium, annorum infructiferorum, & id genus aliorum; licitum esse, & prudenter factum; vt consuluit sanctus Ioseph Patriarcha Pharaoni, Genes. 41. 33. & docet D. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 5. Naua. lib. de Redditibus. q. 1. monito 25. num. 2.

Potest etiam cumulare paulatim id quod necessarium est matrimoniis aliquot piis contrahendis, aut fabricandis Ecclesiis, Sacellis, Collegiis, Hospitalibus, aliis-ve piis operibus, vt notat idem Naua. loco proxime citato. Non tamen placet cautela quam ibi præstitit (saltem quoad Forum interius de quo loquimur) videlicet vt quamprimum poterit, faciat aliquam donationem inter viuos irreuocabilem, ne morte præoccupatus, intestatus decedat; & sic omnes eius piæ intentiones euanescent; quia sufficit quoad Deum, vt hac mente cogerat. Prædicta procedunt in eo qui ex superfluis verisimiliter potest efficere, quod mente concepit, & firmiter facere proponit. Nam si parum superfit, debet illud statim expédere, post reseruata ad futuras verisimiliter contingentes necessitates; quia non debet sibi statuere vitam longam, cum hora mortis incerta sit. Itæ procedunt in eo qui determinatè proponit superflua impendere in hoc, vel illud opus pium, & cum hac intentione ea congerit. Alias non excusaretur coram Deo; quia si aliter diceremus, nullus Clericus peccaret

mortaliter non faciendo eleemosynam ex superfluis; cum nullus sit qui non habeat in animo, saltem virtualiter, ex suis bonis facere aliqua opera pia tempore mortis; mandando ea fieri in vltima voluntate.

Denique hanc partem tamquam magis communem, & veriore, & sacris Canonibus omnino conformem, latè defendit Frater Ludouicus de Beia in 2. par. casuum conscientie. casu 1. ex propositis die 29. Octobris anni 1583. à pag. 415. vbi pag. 427. refert 30. Doctores qui eam tinentur; videlicet Clericos diuites, superflua in pauperes, vel alia opera pia non distribuentes; sed, vel illa thesaurizantes, vel in profanos vsus dispergentes, mortalem culpam incurere, & ad restitutionem teneri, si malè ea consumpserint. Constat hoc præcipuè ex Diuo Thom. 2. 2. quæst. 43. art. 8. in corp. in prin. & quæst. 86. artic. 2. in corp. & quæst. 87. art. 3. ad 1. & artic. 4. ad 4. & quæst. 19. art. 3. ad 1. & ex iis quæ dicemus verb. Testamentum. Differentia 10.

Adde quæ refert Lauacrum conscientie cap. 8. fol. 38. ex lib. de Apibus. Narrat enim de quodam Philippo Cancellario Parisiensi qui post obitum suum apparuit Magistro Arnolfo Episcopo Ambienensi, dicens; Ego sum Philippus miserrimus Cancellarius Parisiensis, æterna, & amarissima morte damnatus. Dixit Episcopus, Huius damnationis quæ est causa? Respondit, Tres sunt causæ. Prima est, recetes annuos fructus contra pauperes tumidè reseruau; veteres quos habui, in vsus pauperum non distribui; cum tamen illorum essent. Secunda, quia pluralis in beneficiis fui. Tertia, quia vitio luxuriæ multo tempore laborau.

SUMMARIVM.

I PERSONAE Ecclesiasticæ in dignitate constitutæ, an possint se tractare

cum pompa seculari.

G

DIFFE-

DIFFERENTIA QUINTA.

EPISCOPI, Abbates, & ceteræ personæ Ecclesiasticæ in dignitate constitutæ, quoad Forum exteriorem possunt se tractare cū pōpā, & ornatu seculari. Idq; nedūm multi concedūt, sed & laudāt eos sic incedētes; quia asserūt sic æstimari à Principibus, & aliis secularibus, esseq; vtile id Ecclesiæ, vt sic honorentur; quandoquidem in eis nō est tanta virtus, & sanctitas, vt ex ea sola, eis reuerentiā exhibeant.

In Foro verò conscientia, nullo modo id eis licet. Pro cuius rei confirmatione sufficit contrarium esse nouissimè in Concilio Tridentino præceptum Sessione 25. c. 1. de Reform. Ibi: *Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi, non solum iubet vt Episcopi modesta suppellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint: verum etiam in reliquo vite genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat quod à sancto hoc instituto sit alienum; quodq; non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat.* Et paulò inferiùs, *Quæ verò de Episcopis dicta sunt, ea non solum in quibuscumque beneficia ecclesiastica, tam secularia, quàm regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione obseruari: sed & ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit.* Hactenus Concilium. Et miror valde quòd stante præfato præcepto Conciliari, & in re tam graui, tamq; pauperibus præiudiciali, & statui Ecclesiastico contraria, qui verbo & exemplo docere debēt harum pomparum, & vanitatum Mundi contemptum; sint viri aliqui docti, & religiosi, qui audeant dicere hanc Concilii doctrinā esse de honestate, & perfectione, non tamē de præcepto: cū Concilium apertè dicat, *Non solum iubet, &c.* quæ enim sunt perfectionis, & consilii, non iubentur, teste Diuo Paulo 1. Corint. 7. 23. vbi loquens de celi-

batu, & statu castitatis, ait: *Præceptum Domini non habeo; sed consilium, &c.*

Et pro prædictis faciunt notata verbo Donatio. Differentia 7. & illud August. Sermone 37. ad Eremitas. *Mementote quòd pauperem vitam Sacerdos gerere debet.* Nā si pauperem, ergo non magnificam, sicut diuites seculi ducunt. Facit etiam D. Bern. in Epist. ad Henricum Senonen. cuius verba habes in præcedenti Differentia, vbi dicit esse in periculo damnationis æternæ, qui omnes redditus Ecclesiasticos impendunt vanè, & superflue; ita vt nihil eis ex illis superfit, vt possint facere aliquas elemosynas. Et in Epistola ad Fulcon. *Conceditur tibi si benè deseruis, vt de altario viuas: non autem vt de altario luxurieris, de altario superbias; vt inde cōpares tibi frena aurea, sellas depictas, calcaria deargentata, variā suppellectilem, ornatu purpureo diuersificatā: sed vt habentes alimēta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Et probat latè Dom. Barthol. de Martyrib. in suo Instruēt. Pastor. & noster D. Ant. Molin. in suo Instruēt. Sacerd. tracta. 2. cap. 13. & 14. vbi §. 2. hoc temperat, dicens eos qui non pollent tanta sanctitate, vt ex se ipsis honorentur; posse se gerere cum aliqua auctoritate, & apparatu moderato, vt sic à mundanis honor debitus eis præstetur. Quod intellige quantum ad familiam, & suppellectilē domus, vt satis ibi ex notatis per eum colligitur: quem in hoc sequor libenter; dummodo (vt idem autor dicit) super præfata moderata ostentatione prius consulat aliquot Religiosos, & personas peritas, Deumque timentes. In re enim tam graui, vbi potest periculum adire salutis animæ, non est expediēs, vt quis faciat id ex suo solo Marte. Et ita faciendo, non obsistet præcepto Concilii; & excusabitur coram Deo.

B O N A.

S V M M A R I V M.

BO N A, vulgo dicta mostrenca, in Foro exteriori, sunt Dominorum loci, vbi inueniuntur. Secus in Foro conscientia.

DIF-

DIFFERENTIA PRIMA.

BONA, vulgò dicta *mostrenca* (quæ sunt animalia, sc. equi, equæ, muli, & similia, quæ per euentum, seu fortunâ deperduntur) tamquam aberrantia, & dominum incertum habentia; in quibusdam Regnis & Prouinciis, lege lata, vel de consuetudine, sunt dominorū illius Prouinciæ, seu territorii, vbi inueniuntur, secundum Bened. in cap. Rainuntius. verb. Et nomine Adelasiam. num. 939. de Testam. Medi. in Instruct. Confes. c. 14. §. 33. reg. 5. in fi. Lud. Lop. 2. par. cap. 2. vers. Igitur propter hæc, Rebel. in Prelud. Oblig. lust. q. 15. n. 15. Adde l. 6. tit. 13. lib. 6. Nouæ recop. & l. 1. tit. 12. lib. 6. Ordin. quæ prædicta disponit, dans formâ, & modū qui in istis bonis aberrantibus seruari debeat: cuius meminit Couar. in Reg. Peccatum. 3. par. §. 1. num. 5. vbi tractat de Iustitia harum legum, seu consuetudinum, quoad Forum conscientię. Et tandem resoluit solum procedere quoad Forum exterius.

Nulloquē modo defendi posse in animæ iudicio. Nam in conscientia tenentur præfati domini ea restituere suis dominis, si postea appareant, & ea repetant: non obstante præconio, & etiam sententia, si per eam

dicta bona ipsis dominis terrarum adiudicata essent. Idem tenet Rodrig. in Summa verb. Restitucion. c. 42. conclu. 2. Nella enim hic culpa ex parte dominorum dictorum bonorū apparet, ob quam suis dominis priuari debeant: nec vlla vtilitas Reipu. considerari in hoc casu potest, ob quam iustificari prædictę leges possint. Quare merito de iustitia prædictarum legum dubitauit Chasan. in consuet. Burgun. rubr. 1. §. 1.

Hinc caueat Lusitanus a sua ordinatione, quæ est lib. 3. Ordin. tit. 94. §. 3. cuius meminimus verb. Præscriptio. Dif. 2. in fi. quæ etiam disponit circa præfata bona, quæ in illo Regno dicuntur bona *do vento*. Nullo quippe modo seruanda est in Foro animæ, per dicta supra.

Et obserua non esse expectandum in hoc casu, quoad Forum animæ, vt dominus ea bona repetat in Foro iudiciali, vt non rectè sentit Couar. sup. in fi. Quin. immò per ordi. Lusit. lib. 5. tit. 62. §. 3. nulla expectatur requisitio domini, etiam in Foro iudiciali. Inquit enim, *E todo aquelbe que achar au albea, ou outra qualquer couisa; tanto que souber cuja he: lha entregue logo, posto que requerido nao seja.*

SUMMARIVM.

FILIVSFAM. in bonis aduentitiis an debeat dare patri vsumfructum eorum, in vtroque Foro.

DIFFERENTIA SECVNDA.

FILIVSFAM. in bonis aduentitiis, quæ aliunde, quàm à patre, & ex bonis eius, & ob gratiam illius potissimum acquirit (qualia sunt bona, illi hereditario iure à matre, aut à suis cognatis, aut amicis, & suo labore, arte, vel industria acquisita) habet proprietatē tantum; vsumfructum verò pater, quamdiu vivit, l. Non solum. §. Sin autē. & l. Cum oportet. C. De bonis quæ liber. & hoc regularitèr & de iure communi.

Quò fit vt ea quæ filiusfam. acquirit ex

dicto suo labore, arte, seu industria, teneatur tradere patri, vt vsumfructu eorum in vita eius potiatur. Quod verū est in Foro iudiciali; adeò quòd neq; per momentū ei acquiratur, l. Placet. ff. de Acquirend. hæredit. In Foro verò conscientię, cum de iure naturali filius nō debeat patri vsumfructū bonorū sicacquisitorum, nō tenetur illa patri tradere, secundum Pet. à Nauar. tom. 2. de Restit. lib. 3. cap. 1. num. 69. & 70.

Sed contrarium est verius, & tenendum secundum Silu. quem refert, & sequitur Nauar.

Nauar. cap. 17. num. 144. Ratio est, quia talia bona sunt patris quoad vsumfructum, per prædicta iura. Ergo ex ipsis non potest filius quicquam accipere, vel retinere, nisi furtum committendo.

Nec obstat, nec concludit ratio Petri à Nauar. supra relata. Quia licet de Iure natu-

rali, filius non debeat patri vsumfructum bonorum aduentitiorum; debet tamen illum de Iure positiuo; & hoc sufficit, cum leges iustæ, non fundatæ in præsumptione, regulariter obligent, etiam in conscientia; vt habes in verbo Lex. Diff. 11.

SVMMARIVM.

BONA, vulgò de Realengo, seu immobilia, nō possunt ultra annū per Eccle-

sias possideri in Foro exteriori. Secus in conscientia.

DIFFERENTIA TERTIA.

IN quibusdam Regnis; vt Valentie, & in regno Lusitanie, & Maioricarum, & quibusdā aliis, est lex prohibens ne bona immobilia, maximè vulgò dicta de Realengo, transferantur in Ecclesias, vel Monasteria, vulgò à mano muerta, sine licentia expressa Regis, sub poena priuationis eorū bonorum, & etiā pretii quoad venditores, seu translatores in dictas personas, & loca; & hoc præcipuè statuitur in illis bonis, vbi Reges habent aliqua tributa, vel quartam partem fructuum; quæ in Lusitania dicuntur bona de Reguengo. Quæ quidem lex, ultra quod est grauis nimis, & onerosa ipsis Ecclesiis, & contra libertatem, & vtilitatem Ecclesie facta; & consequenter nullo modo in Foro animæ obseruanda: nihilo minùs hoc Iure in Foro exteriori multa Regna vtuntur.

Aliqui putant esse prædictam legem iustam, & obseruandam; quia cum sit antiquissima, & eius memoria non existat; credendum est per gratiam, & priuilegia Summorum Pontificum, & in remunerationem

seruitiorū ipsi Ecclesie Romanæ per illos Reges factorum, editam fuisse. Argumeto 1. Hoc Iure. §. Ductus aquæ. ff. De aqua pluuiæ arc. ed. & cap. Super quibusdam. de Verbor. significat.

Sed contra eos facit discordia habita super hoc, inter Papam Paulum 5. & Dominationem Venetiarum anno 1606. & tale priuilegiū nō est præsumendū cōcessum vmq̃uā fuisse per ipsos Summos Pōtīfices. Facit etiam lex prædicti Regni Portugalie super hoc edita, quæ est lib. 2. Ordi. tit. 18. in qua apparet totum eius fundamentū in eo consistere; scilicet in eius antiquitate, & in praxi esse obseruatam, & ab Ecclesiis ei numquam impugnatum esse. Quasi particulariū Ecclesiarum negligentia, & timor cadendi à gratia sui Regis, sit sufficiens titulus ad præscribendū tale Ius, tam grauatoriū ipsis Ecclesiis. Quod nullo modo est dicendū.

Quare dicta lege non obstante, poterunt Ecclesie quæcumquē bona immobilia, tuta conscientia acquirere, & possidere.

SVMMARIVM:

BONA malè ablata, vel inuenta, si sint incerta, in Foro exteriori debent per Episcopum distribui. In Foro vero cōscientiæ, possunt per ipsum ablatores, seu inuentores distribui.

Distributio malè ablatorū, seu inuentorū incertorū, de quibus cōstat in Foro cōtētiōso, si fiat inconsulto Episcopo, valet; licet possit puniri ab eo, si distributor sit Confessarius,

vel alius Commissarius, & in Synodo id sit prohibitum.

Episcopus potest in quatuor casibus tantum se intromittere circa distributionem incertorum. Vide hic remissiū.

Inuentori incertorum potest Confessarius dare in eleemosynam aliquam partem inuenti: non tamen latroni, ex ablatiis ab eo.

DIF.

DIFFERENTIA QVARTA.

DISTRIBVTIO, seu veriùs restitutio malè ablatorum, personis incertis facièda; in Foro interiori fieri potest, incòsulto Episcopo, per Partem, vel eius hæredes, seu testamentos, secundùm Silu. verb. Restitutio. 8. quæst. 5. & satis probat text. in cap. Cùm tu. de Vfur. & ita procedit opinio Archid. in in cap. fin. de Testam. lib. 6. & in cap. Non sanè. 14. quæst. 5. Anchar. in cap. 2. de Poenit. & Remissio. eodem lib. Panor. in cap. Sicut dignum. num. 8. de Homi. & in cap. Cùm sit. num. 7. de Iudæ. & aliorum, quos refert Fel. in dict. cap. Cùm sit. num. 4. de Iudæis. Idem dic de distributione bonorum inuentorum incertorum, secundùm Nauar. cap. 17. num. 92..

At distributio eorum, de quibus in Foro contentioso constat; fieri non potest ab eo cui commissæ fuit, incòsulto Episcopo, secundùm Felin. sup. nu. 6. vbi dat rationem; nempe quia vtriusquè interest mandatarii, scilicet propter animam mandatis; & Episcopi, propter interesse pauperum. Hinc est quod in aliquibus Episcopatibus per statuta Synodalia, vel alias, est reseruatam peccatum non distribuentium bona incerta, quæ habent restituenda. Hoc etiam est certum; scilicet posse ab Episcopo cogi sub censuris negligentes; vt faciât dict. distributionem; vt probat dict. cap. Cùm tu.

2 Censeo tamen quòd si distributio eorum, de quibus in Foro contentioso constat, fiat incòsulto Episcopo, valeret; prout sentit Rebel. de Oblig. Iust. 1. p. lib. 2. q. 12. n. 25. Quauis posset mandatarius, vel Còfessarius puniri, vel mulctari per Episcopum, si sit ibi statutum Synodale eam prohibens, tò incòsulto.

3 Adde Silu. & Naua. & Rebel. sup. nu. 23. vbi ponit quatuor casus, in quibus Episcopus potest se intròmittere in distributionem bonorum incertorum; extra quos non pertinet ad eos talis distributio.

An autem ex his bonis distribuendis possit distributor aliquam partem sibi, vel consanguineis, & familiaribus, si sint pauperes, capere, vel elargiri: Caiet. 2. 2. quæst. 62. art. 5. affirmatiuam tenet. Soto verò lib.

4. de Iust. quæst. 7. art. 1. col. 1. §. Vtilior autem. idem admittit; sed cum temperamento: nempe dummodò sit patentissima, & clarissima eorum necessitas: idque fiat auctoritate Episcopi, vel Còfessarii. Quorum opinionem verà censeo, si bona distribuenda sint de inuentis, & deperditis, de quibus diximus verb. Restitutio. Dif. 5. & verb. Excommunicatio. Dif. 10. vel de capellis, vel relictis in testamentis, & similibus. Si verò sint furto ablata; negatiuam teneo, & sentit Silu. verb. Restitutio. 3. q. 7. §. Quantum. ne ex malitia sua commodum villo tempore ipsi fures consequantur. Sufficiat ipsis, posse restitutionem differre propter suam paupertatem, donec ad pinguiorem fortunam deuenerint, vel vsque ad tempus mortis. Effectus horum maximus est; quia primo casu fiunt verè domini illius partis, & elemosynæ sibi applicatæ: adeò vt neque teneantur eam amplius restituere, licet ad pinguiorem deuenerint fortunam; vt docet Armil. Aur. verb. Furtum. num. 10. Iul. Clar. eod. verbo §. Sed vidi. Silu. verb. Restitutio. 8. quæst. 4. & Coua. Regu. Peccatum. 3. par. §. 1. nu. 3. Rebel. post Soto de Oblig. Iust. lib. 2. q. 12. nu. 23. quia alioquin non fuisset elemosyna, nec dominis spiritualiter profuisset. Quod secus est in secundo casu, vt prædiximus. Et ita intellige Fratrem Man. Rodrig. verb. Restitucion. cap. 41. conclusionem 11. vbi primò tenet nobiscum. deinde addit, quòd si cum magna humilitate, faciant traditionem seu depositum de omnibus furto ablatiis, in manibus Còfessariorum; tunc poterit dari aliquid eisdem in necessitate positis. Quod vix in practica contingeret. Quis enim fur in necessitate positus, offert furta Còfessario; & ita contritus & humilis expectabit misericordiam eiusdem Còfessarii; cum alias sciat excusari tunc ad restitutionem? Et quauis ita euenisset: certè non debet ei dari elemosyna absolute de talibus furto ablatiis; sed tantum donec ad pinguiorem fortunam venerit, vt supra diximus. Et ita intellige Rebel. vbi supra. num. 18. vbi addit ex Pet. Naua. & Silu. v. Restitucio. 8. n. 5. & aliis, q. licet bona incerta, quæ inueniuntur,

nemo sibi tamquam pauperi applicare debeat absq; consilio, & autoritate Episcopi, vel Confessarii; vt Soto suprà, & alii dicunt: si tamen secus faciat; modo verè pauper sit; excusabitur tam à peccato, quàm à restitutione: quod & nobis placet: quia prædicta applicatio cum autoritate Episcopi,

est de consilio; vt sic pauper securus sit omni tempore à restitutione, etiam si dominus postea appareat. Aliàs tenebitur restituere in vtroque Foro; vt idem Rebellus testatur sup. num. 19. & optimè quidem. Adde notata verb. Vsur. Diff. 6.

SUMMARIVM.

INVENTOR rei alienæ, tenetur facere diligentias pro domino querendo.

2 Res inuenta, seu eius valor, si dominus ignoretur, est in pauperes distribuenda in Foro exteriori: sed in conscientia po-

test inuentor eam sibi retinere.

3 Distributo in pauperes valore rei inuentæ; si dominus appareat, an sit securus distributor.

DIFFERENTIA QVINTA.

INVENTOR rei alienæ, tenetur facere diligentias ad quærendum dominum rei; vt est communis opinio: de qua per Nauar. cap. 17. num. 170. Sotum lib. 5. de Iust. quæst. 3. art. 3. Lopez 2. par. sui Instruc. Cof. c. 2. vers. Et quidem. Aliàs furti reus habetur: vt per eosdem, & P. Fern. Rebel. de Obliga. Iust. lib. 2. quæst. 12. num. 20.

2 Quod si facta inquisitione, dominus rei non inueniatur: in quibusdam Episcopatibus per Statuta Synodalia, debet res afferri ad Episcopum, vt pretium eius in pauperes distribuat: vt diximus Diff. præced. Nomine autem pauperum intellige etiam Monasteria, & Ecclesias indigentes: & pro dicendis Misis pro animabus dominorum, & aliorum defunctorum, & etiam patientes necessitatem; secundum suum statum; vt notat Rebel. sup. num. 12.

Prædicta tamen intellige procedere in Foro exteriori, in quo res inuentæ, & domino carentes, sunt pauperum. arg. c. Cum tu. de Vsur. & Auth. Omnes peregrini. C. Commu. de Succes. & est communis opinio Doctorum in dict. cap. Cum tu. probat Bart. in l. Qui falsus. §. Qui alienum. num. 4. ff. De furt. D. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 5. ad quintum. Couar. in Reg. Peccatum. 3. par. §. 1. nu. 2. & Rebel. sic intelligendus, post plures à se citatos loco superius relato. n. 3.

In Foro verò conscientie potest inuentor eas sibi retinere; nedum cum est pauper vt dicit Silu. verb. Inuenta. num. 2. & verbo Restitutio. 3. quæst. 7. Dicto 5. & Naua. cap. 17. num. 93. sed etiam si non sit pauper, secundum Soto sup. & Paul. a Palacios in Annota ad Summam Caiet. verb. Inuentum. Idem post Sarmiento, Pet. a Nauar, & Lopez sup. tenet Rodrig. verbo Restitutio. cap. 41. concl. 3. & Medin. in Sum. fol. 168. Potest inquam illas retinere non tamquam dominus earum; sed vt depositarius, donec appareat dominus: per notata à Rebel. sup. num. 19. Vno tamen casu erit inuentor in vtroque Foro securus, etiam si postea compareat verus dominus; scilicet quando est pauper, & vt tali contulit Episcopus inuentum, per notata à Soto infr. Nec in hoc casu sufficeret quoad Forum exterius applicatio facta eidem per Confessarium: quia ea tantum prodest pro Foro conscientie.

Aduertendum tamen est, in quibusdam Regnis, vt Castellæ, & Lusitanie, lege lata res inuentas fieri Regis, si post factas debitas, & ordinarias diligentias dominus non appareat (sicut diximus de animalibus perditis, Differ. 1.) Adeo quod etiam si dominus postea appareat, nihilominus non teneatur in Foro exteriori, seu iudiciali eas restituere. Quas leges esse tantum pro Foro exteriori, & non pro interiori docet

docet Mercado. tract. 4. de Restitutione. cap. 15. fol. 219. col. 2. Coua. post Rebus. in Regula Peccatum. 3. par. §. 1. nu. 5. Rebel. de Obliga. iust. 1. par. lib. 2. quæst. 12. nu. 1. versiculo. Secunda opinio. & nu. 19. Quid enim mali fecit miser dominus rei deperditæ, ad priuandum eum dominio naturali rei suæ? Sanè periniquum est vt eo priuetur ex eo solo, quòd ignoret vbi ea sit; & requisitus, non fuit inuentus. Quicquid contra dicat Salon. col. 1311. Idem cum Couar. tenet Rebel. dict. lib. 2. quæst. 19. nu. 2. & 3.

Nec defendi possunt præfatæ leges ex traditis, per DD. in materia præscriptionis. Nam in præscriptione datur titulus & bona fides vnà cum longa negligentia domini rei præscriptæ: quibus concurrentibus admittitur præscriptio etiam in Foro animæ. At in nostra specie nec titulus, nec bona fides adest, sinè qua nulla admittitur præscriptio, etiam longissimi temporis in Foro animæ; iuxta not. in cap. fin. de Præscrip. quāto minùs admittetur præscriptio in nostro casu ex sola præsumpta negligentia 14. Mensium? Faciunt notat. verb. Præscriptio. Diff. 2.

Circa bona per naufragium amissa, & ab aliis in littore maris inuenta, vide quæ habes verb. Excommunicatio. Differentia 10.

3 Sed est pulchrum dubium, si non apparente domino post factas diligentias, res inuenta, seu eius valor, distribuatur in pios vsus, seu in pauperes; ac deinde appareat dominus: sit ne securus in conscientia di-

stributor, ac liber à restitutione. Silu. v. Restitutio. 6. quæst. 5. in prin. tenet affirmatiuam, dicens esse liberum secundum omnes; per Reg. Bona fides. de Reg. Iur. lib. 6. Sequitur Soto lib. 4. de Iusti. quæst. 7. art. 1. ad Tertium. §. Pulsare autem. Sed cum quadam restrictione. Agens enim ibi de restitutione debiti faciendæ, inquit quòd si facta inquisitione, non inueniatur dominus; & ideò restitutio in pios vsus conuertatur: si postea appareat, tutum esse debitorem in conscientia, & etiam in Foro iudiciali, si publica potestate ea distributio facta fuit; si erat alicuius ponderis. Nam si leuioris; non est tam anxia indagatio necessaria. Et sic intellige quæ circa hoc tradit Rodrig. sup. Conclusione. 12. Idem ferè docet Silu. verb. Restitutio. 3. Dicto. §. in fi. Rebel. sup. nu. 23. Pro quibus facit hæc ratio; quia quando inuenta, factis diligentis, & domino nō apparēte; titulo eleemosynæ pro domino in pauperes distribuuntur: tunc prodest illa distributio animæ domini: & præsumitur illam, & non aliam esse eius volūtātē. Vnde inuētor ita distribuēs, tamquam bonus negotiorum gestor, securus est: quia vtiliter gessit negotia domini absentis circa dictam pecuniam, seu rem inuentam. Vt ergo dominus non defraudetur hoc spiritali auxilio; aut res inuenta est danda pauperibus; aut retinenda animo reddēdi, donec spes sit, ipsum inueniendi. Quæ spe sublata, & desperata; conuertenda erit in vsus pios pro anima domini. Et sic concordandæ erunt præfatæ opiniones, de quibus supra.

SVMMARIVM.

1 **I**NVENTOR rei alienæ an possit aliquid petere pro inuentione.

2 **D**eclaratur quædam Ordinatio Lusitana circa hoc.

DIFFERENTIA SEXTA.

1 **C**VM dominus rei deperditæ inuenitur, solet dubitari an inuentor possit aliquid petere pro re inuenta. Et videtur quod non, quia ad eam restituendam tenetur lege iu-

stitiæ: iuxta. capit. Si quid inuenisti. 14. quæst. 5. & tex. in l. Falsus. §. Qui alienum. ff. De furt. vbi Bart. id notat. & Panormitanus in cap. Dudum. El Segundo. de Electione. numero decimo octauo. Contra Host.

Bulla Compositionis.

Host. Ibi. Nisi pro labore impenso in ea
requirenda. l. Si pater. §. 1. ff. De donat. l.
Solent. ff. de Præscript. verb. l. 4. §. Si tibi.
ff. de Condiçt. ob turp. caus. quibus pro-
batur posse dari, & etiam exigi in iudicio
mercedem pro seruo fugituo, vel fure
indicando; & dicit communem Couar. in
Regul. Peccatum. 2. part. §. 3. num. 4. Sed
aliud est recipere mercedem pro labore
furis inuenti; & aliud pro manifestatione,
& inuentione sine labore: quo casu cum
teneatur gratis ad manifestationem: non
potest ob eam aliquid recipere, ex gl. ver.
Repeti. in d. l. 4. §. Si tibi. Faciunt nor. verb.
Restitutio. Diff. 14. & Coua. sup. nu. 5. in fi.
Dic ergo quod in Foro exteriori non
potest peti aliquid pro sola manifestatione,
& inuentione sine labore; sed sic cum
impenditur labor, secundum Fel. in cap.
Dilecti. num. 7. de Accusat. & las. in dicto.
§. Si tibi iudicium. & Couar. supra, & sen-
zit gl. ver. Celet. in c. Nemo. de Simo. Et
etiam peti possunt expensæ factæ, iuxta Or-
din. Lusit. tit. 94. §. 2. & melius lib. 5. tit. 62.
§. 3. Idem docet Rebel. de Oblig. Iust. 2.
par. lib. 18. quæst. 20. nu. 3. Nisi per legem;

aut particulare promissionem aliquid in-
uentori decernatur. Tunc enim ex iustitia
ei debebitur, secundum eundem Rebel.
ibid.

In Foro verò conscientie, si liberè, &
spontè à domino fuerit aliquid datum; po-
test iuste retineri, teste Couar. supra, num.
5. & in dicto num. 3. in fin. & Rodrig. post
Sarm. verb. Restitucion. c. 41. conclusione
4. & Rebel. sup. & Panor. post Host. in c.
Dudum. 2. nu. 18. de Elect.

2 Adde Ordin. Lusit. lib. 5. tit. 62. superius
allegatam, ubi in principio. & §. 2. & 3.
datur certum quid pro seruo fugituo in-
uento, & certis auibus. Et §. 4. prohibetur
generaliter peti aliquid pro inuentione
aliorum rerum, nisi ultro offeratur. Et §. 5.
& 6. notabiliter dicitur quod nec pro
agno à faucibus lupi, per canes alicuius ve-
natoris erepto: nec pro auc in rete alicuius
inuenta, peti potest aliquid, vulgò *Hallaz-
go*. Itaq; intellige dict. Ord. sup. cit. Quod
scilicet in Foro conscientie non poterit
quid exigi, nec recipi pro manifestando
seruo fugituo, si nihil laboris in hoc im-
pensum fuerit; nisi gratis detur.

BVLLA COMPOSITIONIS.

SVMMARIVM.

<p>1 BVLLA Compositionis an sit tantum pro
Foro interiori. Et vide etiam nu. 2. p. 2.</p> | <p>2 Quid si post Compositionem appareat dominus?
3 Compositio in quibus rebus locum habeat.</p> |
|--|--|

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **B**VLLA Cõpositionis, solummo-
dò prodest pro Foro conscientie,
seu interiori; non tamen pro Foro
iudiciario; à quo non intendit Sum-
mus Pontifex compositos liberare, secun-
dum Soto relatum à Fr. Ludou. López. 1. I
par. sue Instruct. Confes. cap. 139. quæst. 1.
pag. 603.
2 Unde infert quod si post compositionem
appareat creditor, & probauerit suum de-
bitum; non admitteretur debitoris exce-
ptio, dicentis se fuisse compositum pretio

A in diplomate contento. Corduba verò ab
eodem Fr. Ludouico ibid. citatus, non
transit simpliciter cum præfata opinione
Soti: immò eam restringit ad ea tantum in
quibus compositus, seu debitor, ex com-
positione factus est locupletior, quæ so-
lummodò restituere tenebitur: non tamen
ea quæ bona fide consumpsit, si ex illis
minimè factus est locupletior.

Coua. tamen in Reg. Peccatum. 3. par.
§. 1. n. 3. in fi. indistinctè sentit prodesse pro
vtroque Foro.

Ego

Ego verò in hoc aliter dicendum puto: videlicet si debitor incertorum fecit diligencias debitas pro inveniendò vero domino; iuxta not. verb. Bona. Diff. 5. tunc tenendam esse opinionem Cordubę, videlicet eum non teneri, nisi in quantum factus est locupletior, aut nullas diligencias fecit; & tunc veram esse opinionem Soti; nempe apparente vero domino, teneri in Foro exteriori reddere omnia; non obstante Bulla Compositionis; licet etiam alleget bona fide ea, vel aliqua ab ipso consumpta fuisse. Ita colligitur ex Siluest. verb. Restitutio. 6. post Prin. & ita intellige Rebel. dict. quęst. 12. nu. 28. vbi tenet simpliciter facta ritę compositione, nihil restituendum esse, etiam si postea domini appareant, cum in eorum vilitatem bona versa sint. Intellige inquani, vt sup. declarauimus; & tenuit Valpedrosa in Scholiis ad Nau. cap. 17. nu. 92. Quod confirmatur ex traditis per eundem Silu. verb. Restitutio. 8. quęst. 4. vbi dicit non esse excusatum à restitutione, qui inuenta in pauperes distribuit, nulla facta diligentia pro inquirendo vero domino, si postea dominus appareat.

Obserua tamen præfatum casum, quando scilicet dominus comparet, esse de raro contingentibus. Communiter enim fiunt compositiones, aut de fructibus Ecclesiasticis male perceptis (quo casu compositus in vtroque Foro securus erit, propter plenissimam circa hoc Summi Pont. potestatem) aut de aliis rebus ac debitis, quorum domini nesciuntur; immò verò sæpè nec sciri possunt, etiam si fierent diligentię; qualia sunt furta quę minutatim fiunt à venditoribus carnum, panis, vini, olei, & aliarum rerum similium; super quibus numquam videtur iudicium contra aliquem institui, nisi quando in crimine flagranti capiuntur.

Quin immò si spe præfata Bullę prædicti venditores furentur; existimo eis non suffragari. arg. eorum quę communiter tradunt DD. circa perpetrantem homicidium iuxta Ecclesiam; spe immunitatis ipsius consequendę; quia ea non gaudent; vt per Cenedo. 2. par. Collect. 178. nu. 1. quod est notandum.

Adde alium casum, in quo non prodest compositio facta quoad Forum conscientię, nempe quando fuit impetrata coactę, & quasi per vim à compositore, seu Commissario dictę Bullę, non dando eidem quod iustum & æquum est; puta vnum, pro 60. remisissis. Debet igitur compositio fieri ritę & rectę, vt prosit; vt egregiè tradit. Rebel. sup. lib. 2. quęst. 12. nu. 28. Quod maximè aduertant hi, qui dictas compositiones extorquere curant pro minore summa quàm possunt.

Præterea sunt & alii casus vltra supra nominatos, in quibus fieri potest compositio; vt in rebus inuentis incertis, de quibus diximus ver. Bona. Diff. 1. 4. & 5. (& in his potest contingere illatio Soti, de qua sup.) & in bonis per Ecclesiasticos, heredibus sub expressa, vel tacita fide relictis, de restituendo eadem filiis incapacibus, seu ex damnato coitu genitis, de quibus diximus ver. Hæreditas. Differ. 11. & aliis quamplurimis, de quibus in Bulla Compositionis, & apud Rodrig. in explicatione eiusdē. vide omnino Siluest. ver. Restitutio. 8. quęst. vlt. vbi pulchra refert circa hanc Compositionem faciendam, & Rebel. dict. quęst. 12. nu. 28. & 29. vbi dictam compositionis facultatem etiam extendit ad Episcopos quoad pauperes & indigentes, allegat Silu. ver. Restitutio. 8. §. 8. & D. Antoni. 2. par. tit. 2. cap. 6. dummodò talis compositio maneat intra limites distributionis factę pauperibus, de qua diximus. ver. Bona. Diff. 4. Alias nō est in vsu.

BULLA CRUCIATAE. SUMMARIVM.

1 RELIGIOSI, an possint sumere Bullam Cruciatę, sine licentia suorum

Prælatorum.

2 Religiosus sumens Bullam potest frui lacti-

ciniis,

ciniis, diebus per Regulam prohibitis.

3 *Religiosus an possit frui Bulla quoad ele-*

ctionem Confessarii; & absolutionem ca-
sum reservatorium.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **D**VBITATVR, an Bullâ Cruciatæ sumere possint Religiosi sine licetia suorum Prælatorum. De hac quæstione agit Emman. Rodrig. in Bulla. §. 9. dub. 8. à nu. 23. Cordub. super Regula B. Franc. Gasp. Passarel. Ordin. Minorum in Compen. suorum Priuil. tit. Notanda priuilegia. fol. 127. & 175. Collector priuil. Mendican. ver. Cruciatæ. & ver. Absolutio. Collector Priuil. Ordin. Cisterciën. ver. Bullæ Cruc. & Vipaldus in Candel. Aur. tit. de Absolutione. nu. 18. & Cordub. lib. 5. de Indulg. quæst. 26. dub. 1. ad fi.

Multi Religiosi dictam Bullam accipiunt per se, vel per alios, sine vlla suorum Prælatorum licentia. In Foro verò conscientie id non semper licere, ex infra dicendis apparebit.

Vnde pro clariore huius dubii intelligentia procedam per conclusiones.

Sit ergo prima conclusio, Omnes Religiosi vtriusque sexus, etiam Mendicantium, de licentia suorum Prælatorum possunt hanc Bullâ sumere, & omnibus indulgentiis, & facultatibus eius frui, atque gaudere sicut seculares. Ita docet F. Emmanuel sup. & praxis ita obseruat.

2 Quamuis non desint, qui putent non posse gaudere illis facultatibus, per quas Regularis obseruantia dissipatur, vt edere oia tempore quorumcumque ieiuniorum, tam Ordinis, quam Ecclesiæ, & similibus. Nam nec Papa intendit per eam dissipare prædictam obseruantiam Regularem, vt inquit idem F. Emman. sup. nu. 23. & 24. nec Prælati possunt ad id dare licentiam; quia non dissipatio, sed dispensatio, & custodia statutorum Ordinis eis commissæ est, secundum Nau. in Man. prælud. 9. nu. 13. & Rodrig. 2. par. quæst. Reg. quæst. 46. art. 4. Licet in Bulla. §. 6. teneat contrarium circa dictâ facultatem edendi oia; dicens posse ea uti, & frui; quod etiam mihi videtur. Nam solum quoad ea quæ habes infra, conclus. 5. & quoad esum ouorû, & lacti-

ciniorû in Quadragesima, constat, factâ fuisse a Papa declarationem & restrictionem. Ergo in reliquis indicandum est nullâ esse assignandam differentiam inter Religiosos & seculares Bullam sumentes; quia exceptio firmat regulam in contrariam, Iuribus vulgaribus. Nec obstat illud de dissipatione obseruantie Regularis. Nam dicta obseruantia non dissipatur per hoc quod ille, aut ille Religiosus separatim vtatur lacticiis.

Secunda conclusio, Non licet Religiosis sumere Bullam contra mandatum, aut voluntatem Prælati per se, vel per alium. Ita post alios not. Henric. tit. de Indulg. cap. 22. §. 4. in gl. C. Mouetur, quia non licet Religioso per se, vel per alium accipere pecunias contra mandatum, aut voluntatem Prælati, ad eas etiam in opera pia impendendas; cap. Non dicatis. 12. quæst. 1. vbi Nau. Secundo facit ultra eum, quia per concessiones Bullæ relaxatur in nonnullis rigor Regulæ & statutorum, vt ex se patet. At non est de mente Papæ talem licentiam concedere Religioso, maximè contra voluntatem Prælati; vt in præced. conclusione diximus. Faciunt not. per Silu. verb. Religio. 6. quæst. 6. & melius facit tex. in cap. Ad aures. de Tempo. Ordin. vbi habetur, Religiosos contra voluntatem sui Prælati nullo modo esse ordinandos. Idem tenet P. Salas.

Sed obserua sine magna causa non debere à Prælato id prohiberi; quia intellexi ad instantiam Reuerendissimi Commissarii Bullæ, fuisse his proximis annis obtentum à Summo Pontifice Motum proprium contra Prælatos prohibentes suis subditis Bullam sumere. Vnde in Societate Iesu practicatur quod licet Superiores non prohibeant acceptionem dict. Bullæ; restringunt tamen eam quantum ad facultatem eligendi Confessarium; vt scilicet ea uti non possint sine sua licentia, & ita not. Henric. sup. in gl. Z. Quod etiam nonnulli Prælati in aliis Religionibus obseruant;

feruant; & iure optimo; maximè hodie post declarationem factam à bonæ memoriæ Clemente PP. 8. de qua infra conclusione. 5.

Tertia conclusio, sine licentia Prælati petita & obtenta, non potest Religiosus Bullam sumere. Ratio est, quia ad eam sumendam requiritur alienatio pecuniæ, & eius quæsitio; ad quæ, necessaria est Prælati licentia, ex dic. cap. Non dicatis. Pro quo facit cap. Quàm sit laudabile. de Iudeis, ubi probatur ab habente à Papa facultatem ad prædicandum gentibus, non posse assumi sibi in socios ullum Religiosum sine licentia petita & obtenta suorum Prælatorum. Et ita in terminis tenet Rodrig. in Bulla. §. 12. nu. 15. Idque probat, quia in Bullis ante annum 1564. solebat concedi Bulla cum clausula, ut eam possent recipere Religiosi absque licentia suorum Prælatorum. Et post dictum annum est sublata: quod est signum nolle Papam id fieri absque licentia. Sed per Motum proprium superius citatum, eam denegare non possunt.

Quarta conclusio, licitum est Religioso, etiã sine licentia sui Prælati procurare pecuniã pro Bulla sumenda, dummodò non transeat in eius potestatem; sed ut amicus, qui dat pecuniam,umat Bullam suo nomine, & faciat in ea ponere nomen Religiosi, & eam eidem det. Itaque licitum est Religioso procurare cum amico, utumat sibi Bullam; & post sumptam, potest eam accipere sine licentia sui Prælati. Ratio est, quia in prædictis nulla proprietas interuenit, cum pecunia non transeat in potestatem Religiosi, & accipere Bullam dicto modo procuratam, vel sponte oblatam ab amico, non est quid temporale, in quo versatur proprietas; sed quid spirituale ad bonum animæ eius, extra esum ouorum. Ita tenet Cordub. lib. 5. de Indul. quæst. 26. dub. 1. ad fi. & Pater Salas Societ. Iesu in quadam lectione Bullæ. Mouentur quia sine facultate sui Superioris potest quilibet Religiosus procurare, seu petere ab aliquo seculari, ut soluat aliquid pro vectura sui in equo vel naui. Ergo similiter, & hoc: maximè ad obtinendas Indulgentias; quod non est dissipare obseruatiam Regularem; allegat Rosel. idem tenere cum Maiore, verb. In-

dulgentia. Idem Rodrig. sup. dicens posse; sed faciet contra disciplinam Regularem, & ita sentit peccare. Quod clariùs tenet Soto in 4. dist. 21. quæst. 2. artic. 3. versiculo Tertio. ubi dicit quando amicus sua sponte suscipit Bullam pro me, id non esse, nisi donare pecuniam mihi. Ergo ad eam accipiendam ab amico, necessaria erit licentia Prælati, aliter enim non possum donum suscipere. Sed intellige non posse licitè eã sumere absque licentia Prælati, etiam sponte oblatam ab amico: si tamen suscipiatur, valebit sumptio, & poterit ea frui: quia multa fieri prohibentur, quæ facta tenent; ut sentit Rodrig. sup.

Sed videndum est circa facultatem eligendi Confessariũ in Bulla concessam, & absoluendi à quibuscumque, &c. an hodie sit sublata per Breue Clement. Papæ. 8. datum Romæ. die 23. Nouemb. 1599.

Sit ergo quinta conclusio, Regulares quoque ad Sacramentum Pœnitentiæ, non obstante Bulla, debent stare ordinationi suorum Superiorũ. Ita habetur in dicto Breui, seu declaratione ibidè facta; & sic videtur quoque ad facultatè eligendi Confessarium non posse hodie Religiosos frui Bulla sine licentia suorum Prælatorũ. Sed intellige id verũ; si præfata declaratio, seu Breue, publicatũ fuerit in Conuentibus ab ipsis Prælati. Aliàs non obligat, cum sit facta ad instantiam tantum Procuratoris Generalis Ordinis Carmelitarum, & non motu proprio Papæ, & sic non publicata, per notata verbo Absolutio. Differentia 1. numero 20. Dum verò non publicatur, possunt Religiosi dicta Bulla frui, etiam quoque ad electionem Confessarii, dummodò sit ex deputatis ab ipsis: nisi sint extra claustrum. Nihilominus audiui Religiosos ea indistinctè uti; sicque practicari, quamuis in Foro externo possent per Prælatos puniri, si aliis, quam à se expositis, confiteantur. Sed neque hoc audent facere Prælati. Intellexi enim quosdã Prælatos à Commissario Bullæ reprehensos fuisse super hoc.

Circa absolutiones obtentas virtute Bullæ Cruciatæ, an prosint pro Foro externo; vidè quæ diximus verb. Absolutio. Diff. 1. nu. 21. & Differentia 2. nu. 4. & Differ. 3. nu. 4.

CESSIO

CESSIO BONORVM.

SVMMARIVM.

1 **C**ESSIO bonorū multa habet priuilegia, & multa operatur in Foro contentioso, ut hic videbis.

2 Cedentis bona æstimantur secundum valorem fructuum, & non secundum valorem proprietatum, quando agitur, ut ei relinquatur, ne egeat.

3 Quæ requirantur, ut volens cedere bonis gaudeat eius priuilegio.

4 Priuilegium, ne quis teneatur ultra quàm facere possit, est personale; & ideo eo gaudere nequit heres patris aduersus filiū petentem alimenta ex bonis dicti patris.

5 Spurius quando teneatur restituere bona

à patre relicta pro alimentis.

6 Cessio bonorum in Foro pœnitentiali nihil operatur, nisi quando quis bona fide negotiando, casu fortuito venit in paupertatem.

7 Fr. Eman. Rodriguez reprehenditur quatenus putat cedentem bonis esse omnino liberum à solutione debitorum, & ideo posse ingredi Religionē, non obstante eræ alieno.

8 Religiosus debens aliquid in seculo, tenetur aliqua via honesta elaborare, ut salua obedientia satisfaciat debitis.

9 Non potest quis cedere bonis, quando creditor renunciat iuri quod habet retrudendi debitorem in carcerem.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **C**ESSIO bonorū magna habet priuilegia in Foro exteriori, multaque operatur. Nam primò liberat debitore à carcere. l. 1. C. Qui bon. cedere possunt. glossa fin. in cap. 2. de Pignor.

Secundò, liberat eundē ne tradatur creditori ut ei seruiat, donec totum debitum ei exoluat. Per leges enim Castellę debitor qui non est soluendo, debet incarcerari, & tradi creditoribus, torque ferro in collo deprehensus, ut seruiat eis, donec debitum extenuetur; ut probat l. 4. & 5. tit. 13. lib. 5. Ordinam. & l. 2. tit. De los Gouiernos; & l. fin. tit. De las Deudas. lib. 3. Fori legum. & docet Suarez. dicta l. 2. in Princip. num. 8. & Couar. lib. 2. Variar. cap. 1. num. 5. Pro quibus legibus est glossa finalis in l. Si delegatio. C. de Nouation. & in l. Fideicommissa. §. Si rem. verb. Non accipere. ff. de Legat. 3. quatenus habet ut qui accipit mutuum, seruus sit feneratoris.

Tertiò, quia dantur ei vestes quibus quotidie vitur, tam laneæ, quam lineæ, ut dicit Ord. Lusit. lib. 4. tit. 74. §. 6. & lectus quo necessariò ipse, & familia vitur. argu-

mento Exod. cap. 22. & 25. & instrumenta artis eius, necessaria ad quærēdum victum. Nauar. cap. 17. num. 86. in fin. Sot. & Cordub. vbi infra; Silu. in Summa, verb. Restitutio. 7. quæst. 6. §. 3. Couar. supra num. 5. & 6.

Quartò, datur ei in posterum beneficium, ne conueniatur ultra quàm facere possit. l. Is qui. 2. C. Qui cedere poss. l. 4. ff. de Cessione bonor. Et intelligitur sic, id est quòd si conueniatur, debent prius deduci ei, & familiæ eius necessaria, ne egeat. Quin immò & ne viuat aliquatenus indecenter, secundum Silu. vbi supra, & est tex. optimus cum glossa verb. Dignitate in l. Nepos Proculo. ff. de Verbor. significat.

2 Est autem mente tenendum, æstimationem bonorum cedētium debere fieri non inspecto patrimonio, id est, valore proprietatum, quando agitur ut deducantur eidē inde necessaria, ne egeat; sed secundum quantitatem fructuū, ne veneant bona, ut tenet Bar. in d. l. 4. ff. de Cessione bonor. & in l. Imperator. ff. ad Trebel.

3 Ut autem prædictis priuilegiis gaudeat, oportet ut ad requisitionem vnius saltem credi-

creditoris incarceretur, ibique confiteatur debitum, vel condemnetur. Item vt manifestet omnia bona quę habet, & ea dimittat in manus Iudicis, faciens cessionem, seu renunciationem eorum in fauorem creditorum. Pręstet denique cautionem iuratoriā de soluendo ære alieno, cū ad pinguiorem fortunam deuenierit. Ita Couar. suprà, num. 5. & 6.

4 Aduertendum tamen est priuilegiū hoc, vt quis non conueniatur vltra quā facere possit, personale esse; & ideo cū persona extingui, l. Quia tale. i. 4. cū præcedenti. ff. Solut. matrim. l. Et si fideiussor. & l. Sciendum. ff. De re iud. Vnde inferitur primò hæredem patris non gaudere hoc priuilegio aduersum filium petentem alimenta ex bonis ipsius patris; & per consequens, si fructus fundi non sufficiant ad competentia filio alimēta cōstituēda, proprietatē debere alienari, vt illi ex tali vēditione congrua alimēta cōstituantur; sicut probat latissimè Barbo. in l. Maritus. i. 3. à principio, maximè numero 20. ff. Solut. matrim.

5 Secundò inferitur etiam ex suprādictis, limitationē ad illam cōmunem conclusionē, q̄ filius spurius tenetur restituere bona sibi pro alimentis relicta, hæredibus patris post mortem, cū hæreditatis paterne sit incapax; intelligendam esse, dummodò fructus talium proprietatum sufficiant ad cōpetentia alimenta. Aliās in solutionem alimentorum debitorum esse erogata censendum est, facta computatione l. Hæreditatum. ff. ad l. Falcid. vt firmiter tenet, limitat, ac resoluit idem Pet. Barbo. in l. i. part. 4. à n. 72. & sequenti, ff. Solut. matr.

6 In Foro autem pœnitentiali, cessio bonorum nihil operatur, quia non minus cedens remanet obligatus ad restitutionem post cessionem; quā si non cecisset. Ratio est, quia in Foro animæ, cessio non excusat, nisi quatenus necessitas eum sine cessione excusaret. Et ita sola necessitas attenditur, nullo habito respectu ad cessionem, vt docent Card. Rauen. & Abb. in cap. Cū tu. num. i. o. de Vfur. & Nauar. in cap. 17. num. 86. Silu. verb. Restitutio. 7. quæst. 6. §. 2. & tenuit Valpedro. in Scholiis ad Nauar. dict. cap. 17. num. 86. & Cordub. casu 86. fol. 187. Vbi tamen hoc limitat verum,

nisi quando quis bona fide negotiaretur, & casu fortuito veniret in paupertatem, & diminutionem; quia tunc talis, etiam in Foro animæ, fruatur dicto beneficio, vt non cogatur à Confessario soluere creditoribus vltra quā facere possit. Allegat ad id Sor. lib. 4. de Iust. quæst. 7. art. 4. Adrian. quodlib. 6. art. 3. & in materia de Restit. Scotum in 4. dist. i. 5. Gabriel. ibidem quæst. 2. notab. 2. & Siluest. verbo Restitutio. 7. quæst. 2. & 7. Sed in dictis locis nihil de hoc dicit Silu. Puto tamen verissimam esse prædictam limitationem, tamquam Iuri naturali, & pietati christianæ valde conformem; & iuxta eam esse intelligendum Couar. vbi suprà, num. 6. quatenus habet dictum priuilegium, & legem de cessione bonorum tamquam humanam, & iustam intelligendam esse, & admittendam in animæ iudicio; & consequenter in eo non esse, iuxta rigorem, integram solutionem postulandam, vbi ex ea, is qui bonis cesserat, in egestate maneret. Pro qua limitatione facit glossa 2. in cap. Quæ in Ecclesiarum. de Constit. quæ vult non esse subueniendum ei qui propter suā culpā incidit in egestatē.

7 Hinc collige falsam esse doctrinā F. Emmanuelis Rod. in Summa 2. par. tit. de Noviciis. cap. 3. nu. 6. vbi dicit per cessionem bonorum, licet debitor non liberetur in totū in Foro exteriori à debitis, & solutione eorum: bene tamen eximi in Foro interiori. Nam vt superius vidiſti, cessio bonorū nihil operatur quoad Forum interius. Et quātmūis admittēda sit in eo Foro (vt in limitatione præcedenti) remanet tamen semper debitor cedens, obligatus in conscientia ad restitutionem, cū ad pinguiorem fortunam venerit; vt docet Rebel. i. p. de Obliga. Iust. lib. 2. q. 17. num. 29. Quod si dixeris restringendā esse doctrinā Rodr. ad casum, ad quē ipse eā applicat, scilicet cū quis vult ingredi, & profiteri Religionē; quasi tūc certū sit, cedentē nō posse vmq̄ ad pinguiorē fortunam venire. Respōdeo, nec tūc verā esse; quia post professionē tenetur Religiosus debitis satisfacere, si aliqua via honesta citra iniuriā obedientiæ, id commodè possit, vt latè probat Nauar. in comment. 2. de Regula. num. 42. & Conf. 75. nu. 5. de Regula.

H

Denique

Celsio Bonorum.

9 Denique obserua debitorem non posse cedere bonis; & sic uti dicto privilegio, quādo creditor renūtiat iuri quod habet ad illū in carcerē coniiciendū, secūdūm Bal. in l. i. n. 17. C. Qui bonis ced. poss. post gl. cōmuniter ibi receptā ab omnibus, & à Ioan.

Fab. & Ias. in §. fi. n. 17. Inst. de Actio. Et ratio est, secūdūm eundē Bal. vbi sup. videlicet quia tunc cessat ratio carceris; qua cessante, beneficium bonis cedendi cessare debet. Quod est valde notandum in practica.

S V M M A R I V M.

CEDERE quis compellitur in Foro exteriori. Secus est in Foro pœnitentiali.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **C**OMPELLI potest quis ad cessionē bonorum in Foro exteriori. Qui enim propter paupertatem non potest creditoribus satisfacere; is sanē ad petitionem creditoris, in Foro exteriori ad cessionem tenetur. Nec sufficit præstare ei iuratoriam cautionē; iuxta notata in cap. Odoardus. de Solution. & in cap. Ex parte. de Verbor. signif. Ita docet Guilielm. relatus à Silu. in Summa, verb. Absolutio. 3. q. 3. Vbi dicit secus esse in Foro pœnitentiæ, vbi non potest quis compelli ad dictam cessionem. Nam in eo sufficit ut præstet Confessario dictam iuratoriam

cautionem; immò sufficit, ut simpliciter promittat Confessario se restitutum, cum ad pinguiorē fortunā venerit. Quin immò & solum propositum restituendi, cum poterit, sufficit sine vlla promissione; ut habes verb. Absolutio. Differentia 5.

Nec item tenetur quis in conscientia dictam cessionem facere; quia solum est inuenta pro Foro exteriori, & Parte instante eam. Et etiam si Pars non instet, potest debitor præsentrare se ad carcerem, & requirere à Iudice, ut eam admittat, ut sic liberetur à vexationibus creditorum.

S V M M A R I V M.

1 **C**edens bonis cum ignominia, liberatur in totum à debito in Foro exteriori.

2 Secus in conscientia; quia si postea deueniat ad pinguiorem fortunam, tenetur soluere.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **C**EDENS bonis cum ignominia, & vituperio; quia nimirum remotis femoralibus nudo podice percussit supra lapidem, iuxta consuetudinem curiarum Lugdunens. in Regno Franciæ; vel nudus stetit per aliquod temporis spatium in publica platea prope patibulū, plenus pennis, seu plumis; ut Neapoli, & Papiæ, & in tota Italia; ut testatur Ias. in §. fin. n. 29. Instit. de Action. quamuis hoc Neapoli in dessuetudinē abiit, solumq; obseruatur, ut cedens bonis, iuxta columnā ad ingressum siue portā maiore palatii tribunalium quod *Vicaria* vocatur, stans relictus in conspectu ingredientium, & egredientium, in illo eminenti loco assistet per

spatium trium horarum, quibus tribunaliū negotia absoluuntur, & hoc per tres dies, ut prospiciatur à multis. Et sic talis cedens, in totum liberatur, ita ut non teneatur postea aliquid soluere, licet ad pinguiorem fortunam deuenierit; secūdūm Guid. Pap. quæst. 343. Allegat ad hoc glossam in cap. Sicut dignum. §. Eos. verb. Si habent. de Homicid. quam dicit ordinariam Roman. Sing. 24. alias 25. Sed illa glossa male allegatur ad hoc: quia id non dicit; sed aliud, videlicet sustinentem pœnas corporales loco alicuius pœnæ pecuniariæ, alias ex delicto descendens, manere in totum liberū à dicta pœna pecuniaria. De quo verb. Obligatio. Differentia 14.

Sed

Sed prædictâ cōclusionem probat glossa notabilis penul. in eius additione in §. final. Inst. de Action. quæ est expressa, quam tamē ego verā puto in Foro tātūm exteriori.

- 2 In Foro tamen interiori, licet quis bonis cum vituperio cedat; nihilo minus, si postea ad pinguiorem fortunam deuenerit, deductis sibi, & familiæ necessariis, & etiā ad statum conseruandum; tenetur ex reliquis satisfacere creditoribus. Et moueor primò, quia prædictus modus cedēdi cum ignominia, & vilipendio, est iniquus; & cōtra Ius, introductusq; per particularia quædam statuta, vel obseruantias, quorundam locorum volentia; vt ille qui vult cedere bonis, ducatur cum tubis per plateam, vel ciuitatē, vel sedeat supra lapidem cum vituperio, & blasmo; vt notat Paul. de Cast. in l. In omni. C. Qui bonis ced. poss. Et talia statuta, & obseruantie, seu consuetudines, cō-

muniter reprobantur, secundū Ias. in dict. §. fin. num. 19. Quia est res turpis, fœdique exempli, & oculos vidētium infestat. argu. l. Cum supra verentes. C. de Re milit. lib. 12. & l. Alia. §. Eleganter. ff. Solutio matrim. Secundò, quia illa solennitas, & obseruantia fit contra voluntatem Creditorū. Vnde sine facto suo, & sine Iure, aut lege non debent iure suo priuari. Tertiò, quia etiam poena pecuniaria ex delicto descendens, commutata in corporalem, licet liberet in vtroque Foro quoad poenam; non tamen quoad interesse, & damnum Parti illatum; vt dicemus in verb. Obligatio. Differ. 14. Quantò ergo minus liberabit ista cessio vituperabilis, ac reprobata à debitis ex cōtractu? Ita post hæc scripta, reperi tenere Mercado de Contract. cap. 12. *Del mercar adelantado.* ad finem.

S V M M A R I V M.

- 1 *C E S S I O bonorum, non habet locum in criminalibus.*
 2 *Debens etiam vnum nummum ex debito descendente à crimine, punitur integraliter in corpore. Secus est in Foro pœnitentiali.*
 3 *Debens ex delicto aliquam summam pecuniariam, in Foro pœnitentiali gaudet priuilegio cessionis.*
 4 *In Foro pœnitentiali non seruatur forma in cessione seruari solita.*

D I F F E R E N T I A Q V A R T A.

- 1 **C** E S S I O bonorum non habet locum in criminalibus. Et ideò condemnatus ex delicto in poenam pecuniariam, licet se offerat ad cedendum bonis, non est audiendus: sed si non habeat vnde soluat, opus est vt luat in corpore. Ita docet glossa final. & ibi Abb. in cap. Odoardus. de Solution. & in Regul. Peccatum. lib. 6. quas post alios dicit communiter recepras Couar. lib. 2. Variar. cap. 1. num. 8. Dec. in l. Si quis id quod. num. 22. ff. de Iurisdic. omni. Iud. Iul. Clar. quæst. 95. num. 5. Auiles cap. 4. Prætorum. verb. Entregare. num. 3. Fel. in cap. Ad liberandam. de Iudicis. a. num. 2. vbi hoc quinque modis limitat. ibi videas. Adde ad idē Ordin. Portugali. lib. 4. tit. 74. §. 7. & tit. 70. §. 5. eod. lib.
- 2 Quod adeò verum est, vt etiam si vnus solus denarius deficiat; erit nihilo minus puniendus in corpore integraliter, sicut si

nihil soluisset. Ita tenet Bal. in l. Cum sit. C. de Sepul. viol. Curs. in tract. de Minimis. 2. par. num. 9. Boer. Decis. 349. num. 7. & 8. vbi latè disputat Fel. in dict. cap. Ad liberandam. num. 4. vers. Item nota. dicit communem Gom. in §. Poenales. num. 8. Instit. de Action. Iul. Clar. vbi supra num. 6. & Viuius lib. 1. Commun. opin. pag. 23. dicens hoc de plano procedere. Pro cuius dicti confirmatione vide Ias. in Auth. Qui rē. n. 16. C. de Sacrosanct. Eccles. vbi tradit in pluribus casibus propter defectum vnus nummi vitari actum.

Ratio autem quare in criminalibus non habet locum cessio bonorum, multiplex est. Primo, quia in crimine (vt diximus) qui non habet in ære, luit in corpore, cap. Si res aliena. 14. quæst. 6. l. 1. §. 1. ff. de Poenis. l. final. in fin. ff. de In Ius vocand. glossa verbo Cruciatu. in dicto cap. Si res. Alia

H 2

in cap.

in cap. Non satis. 86. dist. Alia in cap. Sicut dignum. §. Eos verò. verbo Si habent. de Homicid. Alia in §. final. Instit. de Poena temerè litigant. Rom. Consi. 11. num. 3. Silu. in Summa, verbo Restitutio. 6. quæst. 1. Secundo (& est ratio prædictæ rationis) quia in criminalibus agitur pro communi utilitate. Interest enim Reipub. ne crimina remaneant impunita, alias magnum daretur incentiuum peruersis delinquendi, cap. Vt fame. de Senten. excommunicat. & capit. Est iniusta. 23. quæst. 4. Vnde cum Iudici conueniens videbitur, vindictæ loco à reo pœnam aliquam solui pecuniariam: si propter egestatem posset beneficio potiri cessionis bonorum, eluderet utique cum eo talem pœnam, remanente crimine impunito, in magnum Reipub. detrimentum, quod nequaquam admissibile appareret ex supra dictis.

- 3 In Foro tamen poenitentiali nedum in debitis ex contractu, sed etiam ex delicto est locus beneficio cessionis bonorum.
- 4 Non quod in tali Foro feruetur forma vlla, seruari solita in Foro contentioso, cum quis vult uti dicto beneficio cessionis bonorum; de qua dictum est supra, Differentia 1. num. 7. sed quod erit tutus in conscientia

tia condemnatus, si non soluit ob paupertatem; donec veniat ad pinguiorem fortunam: & habebitur ratio, ne egeat. Et ratio est, quia in eo Foro propter inopiam, & paupertatem quis nedum à restitutione excusatur: sed etiam potest uti alienis rebus, si ipsis indigeat ad sua propria alimenta, ut docet Couar. in Regul. Peccatum. 1. par. num. 2. Quod confirmatur ex glo. 1. in c. Quicumq; 16. q. 7. quæ dicit, quod si quis Decimas tenetur soluere, est tamen in magna paupertate constitutus; potest eas sibi retinere in Foro animæ: quæ glos. sequuntur Abb. Host. & Florētī citati infra verb. Restitutio. Differentia 36.

Et obseruandum est circa id quod diximus, scilicet defectū vnus nummi haberi in consideratione, adeo ut ob eius defectū debeat reus corporaliter puniri: meo iudicio non procedere in Foro conscientie. Extra enim omnem equitatem videtur, quod quis ob rem tam minimam sustineat pœnā adeo grauem, qualis est corporalis. Vnde merito contrarium tenet las. post eundem Bal. in dict. l. Si quis id quod. num. 28. maxime cum minima quævis pœna corporalis, maior sit omni pecuniaria, iuxta illud Iob 1. *Pelle pro pelle.*

SVMMARIVM.

- 1 *V*surarius gaudet beneficio cessionis bonorum in Foro exteriori. Secus in Foro conscientie.
- 2 *Sed contrarium esse verius probatur.*
- 3 *A restitutione de præseni, multi casus excusant.*

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 *V*surarius in Foro exteriori gaudet beneficio cessionis bonorum. Vnde si bonis cedat, habebitur cum ipso ratio ne egeat: & consequenter non tenetur restituere in dicto Foro omne turpe lucrū, per l. Qui bonis. & l. Is qui. ff. de Cession. bonor. ita Abb. in cap. Cum tu. num. 10. de Vfur. Vbi dicit secus dicendum in Foro animæ, per glossam ibi verb. In facultatibus. cui est similis in c. Quamquam. verb. Facultates. eodem tit. in 6. Idē tenet post Card. & Rau. Adrian. de Restit. cap. Aggredior. vers. Sexto dubitatur. & loa. à Medin. de Contract. quæst. 5. & dant rationem; quia scilicet dignum est in odium vsurarum, ut egestate premantur.

Argumento l. Bona fides. ff. Depositi. & docet glossa final. in cap. Odoardus. de Solution.

- 2 Sed certè dura nimis mihi visa est præfata Differentia, cum contrarium appareat per parabolam illam de seruo debitore Math. 18. 25. Nec inter Christianos admittenda est tanta inhumanitas, ut in Foro poenitentiali adstringamus poenitentes vsurarios ad restituendum vsuras integrè; licet ob restitutionem earum ipse vsurarius, & eius familia maneant in grauissima egestate; & sic mendicare cogantur: cum contrarium sit statutum & obseruetur in Foro contentioso. Non enim æquius ac benignius decet esse iudiciū hominū, quā iudiciū Dei. Maxime quia

3 Quia licet quis ex alieno vivere non debeat: tamen multi sunt casus excusantes à restitutione, saltem ad tempus. Et vt docet Couarr. Regul. Peccatum. 1. par. num. 2. & tetigimus in præcedenti Dif. ipsa paupertas est sufficiens causa, excusans à restitutione etiam rerum alienarum; si ipsis quis indigeat ad sua propria alimenta. Similiter excusatur debitor, si habita ratione status, & dignitatis, grauissimam pateretur ex restitutione iacturā, v.g. si oporteret res proprias propter restitutionem vili pretio vendere: vel si restitutio redundaret probabiliter in alicuius infamiam, aut mortem corporis, vel animæ; vt si immineret periculum furti, vel prostitutionis mulierum, & similia. Sequitur Silu. in Summa, verbo Restitutio. 5. quæst. 3. In his enim & similibus casibus, licitum est rem alienam ad tempus retinere, & differre restitutionem; dummodo domino rei non imminet simile, vel æquale damnum, vel periculum. Non mirum ergo si cum usurario

habeatur ratio, ne egeat. Et ita hanc partem tamquam vetiorem, & Christianæ professioni magis consonam tenet Couar. in dicta Regula Peccatum. 1. par. num. 2. & lib. 2. Variar. cap. 1. num. 6. videlicet usurarium gaudere etiam in Foro animæ privilegio cessionis, & ita est tenendum; quāuis Silu. in Summa, verbo Restitutio. 7. quæst. 6. Dicto 2. in fine, post Gemin. in dict. cap. Quamquam. dicat usurarium in nullo Foro posse gaudere beneficio cessionis bonorum, in odium usurarum. Non enim minus odit Ius Canonicum ceteros raptores, ac fures bonorum alienorum; quā ipsos usurarios; & tamen cum prædictis raptoribus seruanda erit in Foro animæ humanitas, & benignitas suprà memorata, scilicet ne egeant; si dominus bonorum non sit in æquali egestate. Ergo idem dicendum in usurariis. quæ confirmantur ex notat. in sequenti Differentia. Conferunt tradita verbo Restitutio. Differen. 36.

SVMMARIVM.

1 PRIVILEGIUM, ne quis conueniatur ultra quā facere possit in Foro exte-

riori habent nonnullæ personæ.

2 In Foro verò pœnitentiali habent omnes.

DIFFERENTIA SEXTA.

1 PRIVILEGIUM, ne quis conueniatur ultra quā facere possit, habent nonnullæ personæ prauilegiatæ in Iure, de quibus ultra Couar. lib. 2. Variar. cap. 1. num. 3. 4. & 9. consulendus est Oldendorpius in tract. Loci communes actionum. fol. 92. col. 4. In 5. volumine Tract. diuers. Doctorum, vbi tradit 13. casus, & personas, quæ possunt dicto privilegio vti in Foro exteriori. Nam Regulariter est contra.

2 In Foro tamen pœnitentiali vnusquisque absque discrimine habet prædictum privilegium, ne scilicet teatur ultra quā facere possit, & sic deductis necessariis alimentis. Ita sentit Couar. dict. lib. 2. Variar. c. 1. num. 6. quatenus habet æquitatem benefi-

cii cessionis bonorum, habere locum in Foro animæ. Est enim illud tribunal æquitatis, & pietatis longè distans à rigore Iuris, & à legibus aliorum tribunalum, de rigore sæpe procedentiū; quia in dicto tribunali animæ potissimum agitur de satisfaciendo Deo. Qui cum sit Pater benignissimus, & Deus misericordiarum, non exigit à quocumque, nisi id quod commodè potest. Hinc est ab obligato ad satisfaciendum alicui, si non habeat vnde satisfaciatur, solummodo Deum requirere, vt proponat satisfacere, quando ad pinguiorem fortunam deuenit; vt in duabus Differentiis proximè præcedentibus diximus. Conferunt notata verbo Restitutio. Diff. 3.

CLERICVS.

SVMMARIVM.

1 **C**LERICVS absque licentia Episcopi sui, non potest in Iudicem laicum consentire, nisi in casibus hic notatis.

2 Clericus nec coram Iudice Ecclesiastico

potest consentire ut conveniatur, sine licentia sui Ordinarii, nisi in tribus casibus, de quibus hic.

3 In Foro pœnitentiali, absque licentia Parochi, prorogât Clerici Iurisdictione Confessarii.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **C**LERICVS absque licentia sui Episcopi, non potest in Iudicem laicum consentire, cap. Si diligenti. de Foro compet. Couar. in cap. Quamuis pactum. 2. par. in princip. num. 9. Bal. in l. Si qua per alienâ. C. de Episcop. & Cler. quem declarat Couar. in Pract. cap. 33. num. 2.

Quod verû est in iurisdictione cõtentiosa, secus in voluntaria, quam potest optime prorogare; ut docet Bal. in l. Generaliter. num. 32. C. de Episcop. & Cler. quæ est singularis limitatio ad dict. cap. Si diligenti.

Adde aliam limitationem per l. Hæres absens. ff. de Iud. & l. 57. tit. 6. Part. 1. quam refert Palat. Ruuius in Repet. Rub. §. 39. num. 8. videlicet si Clericus sit hæres laici; quia tunc conveniri potest ratione hæreditatis coram Iudice seculari, coram quo defunctus conveniendus erat. Sed contrarium tenet glossa in cap. Clericû nullus. 11. quest. 1. Ioan. de Plat. in l. fi. C. de Suariis, & Sceptor. vini, & ceter. corpor. lib. 11. & dicit magis communem Marant. in Pract. 5. par. num. 13. nisi cum causa cæpta esset cum defuncto, per regulam. Vbi cæptum, aliàs ubi acceptum. ff. de Iud.

Adde aliam singularem fallentiam, videlicet quando agitur actione mere reali contra Clericum. Tunc enim quia non præsupponitur persona Clerici obligata, sed tantum de re profana est quæstio; potest Clericus consentire in laicum: quia respectu rei, est Iudex competens. Ita egregie Rip. Responso 113. num. 2. licet contrarium teneat Socin. Regul. 10. Fallent 5. Sed opinio Rip. tenenda est, quæ adeo vera est, ut in Regno Valentino omnes

causæ de Realeuco, sic dictæ, idest omnes causæ quæ sunt merè Reales (inter quas etiam includuntur executiones pensionum censualium) nullo modo tractari possint, nisi coram Iudice seculari.

2 Præterea non solum Clericus non potest absque licentia Episcopi prorogare iurisdictionem Iudicis secularis (ut proxime diximus) nisi in casibus supra exceptis; sed nec prorogare potest iurisdictionem Iudicis Ecclesiastici, non sui, absque eadem licentia. Ita probat text. in cap. Significasti. de Foro compet. tex. & ibi glossa finalis in cap. 1. eodem tit. lib. 6. Abb. in dict. cap. Significasti. & in cap. 1. num. 18. & in cap. Ceterum. num. 11. de Iud. Paul. in l. 1. num. 3. C. Vbi de crim. agi oport. Montal. in l. 7. tit. 7. Part. 3.

Quod verû est expressè, secus tacitè; putà contrahendo in alieno territorio, vel promittendo alibi soluere, vel delinquendo extra suum territorium, & diocesim, iuxta cap. final. de Foro compet. & cap. Dilecti filii. eodem tit. ubi Innocent. num. 2. id notat, licet Barthol. Socin. in l. 1. num. 4. in fine. ff. Si quis in lus voc. teneat contra id quod diximus, scilicet cõtrahendo in alieno territorio.

Fallit etiam in Foro competenti Clerico iure speciali; putà, privilegio; ut dicto cap. Dilecti. vel consuetudine; ut in cap. Cum cõtingat. de Foro compet. Tali enim Foro bene potest per Clericum renunciari, ex Innocent. num. 3. & Card. dicto cap. Dilecti filii.

3 At quoad Forum pœnitentiale secus dicendum est. Nam de consuetudine generali totius Orbis omnes Sacerdotes possunt

sunt confiteri cuicumque Confessario approbato, etiam extra propriam dioecesim; & sic prorogare iurisdictionem Iudicis nō sui, nulla habita ad id licentia Parochi, vel

Episcopi; vt post Silu. Angel. Medin. & alios docet Cordub. casu. 10. in fin. primi dubii, & Soto in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 2. vers. Similiter.

SVMMARIVM.

CLERICVS in Foro exteriori, licite torquetur per laicum. Secus in Foro conscientie, in quo peccatur mortaliter, & incurritur excommunicatio, non obstante consuetudine in contrarium, quia est irrationabilis; quicquid

alii dicant in contrarium.

2 Doctores, & personæ in dignitate constitutæ non torquentur.

3 Mandatum illicitum, non excusat mandatarium.

DIFFERENTIA SECVNDA.

CLERICVS de mandato Episcopi, in Foro exteriori torqueri potest per laicū, secundum Abb. in cap. Vniuersitati. de Sentent. excommunicat. vbi dicit ita practicari. Idē tenet communis, secundum eundem Abbatem in cap. Vt famæ. num. 8. eodem tit. & docet copiose Iul. Clar. quæst. 64. nu. 24.

Prædicta vero communis practica, & consuetudo nō excusat mandatem, nec ipsum laicum torquentem à peccato mortali in Foro conscientie, secundum glossam in cap. Quia iuxta. verb. Presbyteri. 5. quæst. 6. nec ab excommunicatione, secundum Archid. & Ant. de Fano. dicto cap. Quia iuxta. quos sequitur Fel. dict. c. Vniuersitati. num. 2. vbi dicit hanc partem esse veriorē, & talem consuetudinem esse irrationabilē; licet eos excuset à poena, per glossam ver. Migrasse. in cap. Cū venerabilis. de Cōsuet. additque si Clerici nesciāt torquere, posse ab Episcopo vocari officialem laicum qui ligabit, & postea Clerici torquebunt.

Sed quod dicta consuetudo sit rationalis, & excuset in vtroque Foro, docet Card. Alexandr. in cap. Illi qui. 5. quæst. 5. quem refert, & sequitur Iul. Clar. vbi supra in fine, addens ex Follerio qd alius sepe delicta Clericorum remanent impunita; quia si non essent laici qui torquerent, Clerici numquam torquerentur.

2 Hoc tamen non obstante, tenendum est cum Fel. sup. Et ad inconueniens proximē allegatum respondetur, quod sicut in Do-

ctoribus, & personis in dignitate constitutis (quæ non torquentur secundum eundem Iul. Clar. sup. nu. 16. & 17.) non censetur graue, si eorum delicta aliquando remaneant impunita: sic nec in ipsis Clericis debet id reputari; cū non minori prærogatiua debeāt gaudere Clerici, saltem Sacerdotes, & in Sacris constituti: quā præfati Doctores & personæ in dignitate constitutæ, cū Ordo Sacerdotalis emineat dignitati Regali. c. Duo. 96. dist. quem tex. in hoc cōmēdat Naua. in c. Nouit. de Iud. notab. 3. n. 36. De qua excellentia Sacerdotali vidēdus est Gabr. lect. 4. Cassan. in Cathal. Glor. Mūdi. 4. par. cōsid. 2. & sequētib. & Cathec. ad Parochos. tit. de Ordine. col. 30. & nouissime Pater Dom. Anton. à Molina noster Cartus. in suo elegātī & celebri libro de Dignita. Sacerd. Facit tex. in Extrauag. 1. de Maiorit. & obedient. inter communes §. Nam secundum. quatenus dicit spiritualement potestatem, & dignitate & nobilitate tantō præcellere terrenam potestatem; quanto spiritualia temporalia antecellunt.

Vnde quamuis Clerici nō gaudeant prædicta prærogatiua; sed possint torqueri per Iudices Ecclesiasticos, secundum communem consuetudinem, & practica Curiarum Ecclesiasticarum; id tamen omnino fieri debet per Clericos, modo superius memorato: aliās si per laicum id fieri præcipiant, peccabunt mortaliter, & tam ipsi Iudices mandantes, quā laicus exequens erunt excommunicati, per supra notatā.

Nec

- 3 Nec laicum excusare poterit mandatum Iudicis Ecclesiastici; quia mandatum illicitum non excusat mādatarium, vt dicto cap. Vniuersitati, vbi Fel. in 1. notab. id notat.

ad idem videndus est tex. in cap. fin. de Homicid. lib. 6. & l. non ideo minus. C. de Accusation.

S V M M A R I V M.

1 **C**LERICI vendentes frumentum ultra taxam Regis, vel ciuitatis, quoad Forum exterius securi sunt: non tamen quoad Forum interius.

2 Clerici quoad vim directiuam subduntur pragmaticis Regiis; licet non quoad coactiuam.

3 Tempore necessitatis & penurie tritici, possunt Clerici cogi ad vendendum suum frumentum quod habent ultra sibi necessarium.

4 Lex de non extrahendis equis, an obliget Clericos in conscientia.

D I F F E R E N T I A T E R T I A.

1 **C**LERICI vendentes frumentum, & alia victualia contra formam Regiæ pragmaticæ, vel statuti, siue ordinationis ciuitatis maiori pretio, quàm sit stabilitum in ipsa pragmatica, seu ordinatione, tuti sunt in Foro exteriori, quoad poenas in pragmatica, & ordinatione appositas, & contrauenientibus minitantes.

Non tamen sunt tuti in Foro interiori; quia peccant mortaliter, & ad restitutionem excessus tenentur, secundum Sot. in 4. dist. 25. quæst. 2. conclus. 4. Nauar. cap. 23. num. 88. Vincent. de Franc. Decis. 9. incipi. Potest Princeps. Viui. decis. 28. num. 1. & per totam. 1. part. vbi refert ita iudicatum per Regium collateralè tempore penuriæ occurssæ anno 1569. quo anno aliqui laici fame oppressi acceperunt frumenta à Clericis maiori pretio, quàm in Regia pragmatica stabilitum erat; fueruntque condemnati tantum ad solutionem pretii stabiliti in prædicta Regia pragmatica. Idem latè comprobat Rebel. de Oblig. iust. 2. par. lib. 9. quæst. 2. à nu. 9.

2 Et est ratio diuersitatis circa superius dicta; quia licet Clerici non subdantur legibus Principum secularium, & statutis ciuitatum quoad vim coactiuam; qua ratione non incidunt in poenas earum: benè tamè quoad vim directiuam, quando lex concernit omnes, tam Clericos, quàm laicos; estque in bonum publicum redūdans. Vnde sicut ipsi possunt vti ipsis legibus pro

se; tenentur etiam & contra se eas admittere; maximè quia de lege naturali non possunt res vendi carius iusto pretio: iustum autem pretium est taxa ipsa à Rege, vel ciuitate posita. ita Nauar. Consil. 3. num. 6. & Cōsil. 6. de Empt. & vendit. Quinimmo (vt alii dicunt) quia Clerici sunt ciues Reip. & vassalli secularis Principis qui Reipub. est caput ideo tenentur ad legum Regni & ciuitatis obseruationem, quæ nō minùs Ecclesiasticis, quàm laicis congruunt, neq; Ecclesiasticæ libertati, ac sacris Canonibus repugnant: quales sunt leges de celebrandis contractibus, de hæreditatis partitione, aut successionem, de armis noctu non gestandis; de rerum pretiis, & aliæ similes. Ita Victo. 1. relect. de Potestate Ecclesiæ. q. vlti. nu. 3. Soto supra. quæst. 2. art. 2. Silu. verb. Lex. quæst. 15. & alii, quos refert, & sequitur Rebel. vbi sup.

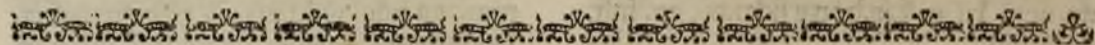
3 Quæ adeo vera sunt, vt non solum Clerici teneantur vendere suum frumentum ad pretium præscriptum à Rege, vel ciuitate; sed etiam tempore penuriæ cogi poterunt ad ipsum vendendum pretio currete. Quamuis enim regulariter nullus cogi queat ad vendendum res suas. l. Inuitum. C. de Contrah. empt. l. Nec emere. C. de Iure deliber. tempore tamen necessitatis quilibet cogi potest ad vendendum, etiam minore pretio, quàm sit iustum. Ita Bart. in l. 1. §. Cura. ff. de Offic. Præfecti vrb. Iacob. Nouel. Regul. 224. Incip. Vendere. tom. 2. Socin. regul. 435. incip. Vendere

dere rem suam. Fallēt. 15. Fabian. de Mōte in tract. de Emptione, & vendit. quæst. 3. in princip. num. 38. & 40. Corcet. Conf. 25. num. 9. vol. 4. Alex. Confil. 190. Mature digestis. num. 3. vol. 2. vbi num. 13. assignat rationem, quia ubicumque versatur publica utilitas, & necessitas; tunc potest, mediante statuto, præiudicari iuri priuatorum. Sequitur Couar. lib. 2. Variar. cap. 3. num. 5. Viui. post alios vbi supra nu. 7. Et ego vidi quodam anno sterili à Syndico ciuitatis Valētinæ cōfractas portas cuiusdam horrei, vbi quidam Episcopus habebat suum frumentum ex Decimis ad vendendum; & pro pretio currente ipsum cepit, & asportauit. Adde notata in Differentia. 5. sub verbo. Venditio.

- 4 Hic opportunè quæri potest, an lex Principis secularis, quæ prohibet equos extra Regnum suum asportari; obliget etiam in Foro cōsciētię Clericos extrahētes equos suos, in suis equitiis genitos. Nam secundum resolutionem præcedentis dubii, vi-

detur eos obligare; cū sit lex Regno utilissima. Affert enim non modicum detrimentum Regi, ac Regno, equis spoliari; præcipuè tempore belli. At peccatū mortale est, omnes illas res, quæ in Regni cōmodum euehi vetantur, foras asportare; vt docet Soto, loquens de frumento, æquis & auro. lib. 4. de Iust. quæst. 6. ar. 4. §. Leges autem.

Sed verius est contrarium. Tū quia talis lex est Clericis præiudicialis, & odiosa; & ideò ad seculares tantum restringenda. arg. cap. Poenæ. de Poen. dist. 1. l. Interpretatione. ff. de Poenis. Tū quia est præceptiua: quo casu, etiam si lex Principis generaliter loquatur; & rationalis sit, & fauorabilis, cui Canones non cōtradicerēt; non habet locum in Clericis; quia præcipiendo, superioritas notatur, quam in Clericos exercere nequit. Ita egregiè Deci. post Abb. & Fel. in cap. Ecclesia. nu. 10. de Consti. Naua. Conf. 4. eod. tit. Graffis. lib. 2. cap. 1 c. nu. 14.

COMPENSATIO.

SUMMARIVM.

1 **C**OMPENSATIO in Foro exteriori fit tantum de liquido, vel de proxime

liquidando. In Foro verò conscientie, sufficit quòd certus sit quis de debito.

DIFFERENTIA PRIMA.

COMPENSATIO in Foro exteriori non fit, nisi de liquido ad liquidum, vel de proximo liquidando. l. final. C. de Compensatione. l. 11. tit. 2. Part. 3. & l. 20. tit. 14. Part. 5.

At in Foro interiori (vbi omnia coram Deo sunt liquida) secus est; secundum Paul. in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 1. Conclus. 3. & Gabr. ibidem quæst. 4. Conclus. 2. Quod limitat, & intelligit verum Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 398. dummodò post ablationem, seu satisfactionem, vel compensationem à se factam, dubium auferatur. Verbi gratia, Eras dubius, an tibi

decem deberentur: abstulisti occultè à debitore prædicta decem, vel rem equiualentem; post acceptionem autem liberatus es à dubio, quia certò cognouisti tibi debita fuisse: non teneris restituere in Foro animæ, & poenitentiae. Secus, si dubius adhuc maneres.

Ego verò, vel hanc limitationem non intelligo; vel certè eam quoad rem de qua agimus, veram esse non existimo. Quomodo enim dubius circa debitum, potest absq; peccato sibi satisfacere; vel re æquivalentem occultè auferre? Ante ablationem quippè debet creditor certus fieri de debito; non autem post ablationem, vt eam iuste

Compensatio.

iuste facere possit. Ad excusandum verò se à restitutione; sufficit postea certum fieri de sibi debito. Itaque aliud est, an possit fieri compensatio de non liquido (quod saltem quoad compensantem, requirit cer-

titudinem debiti) & aliud est, an post ablatum, & recuperatum debitum dubium, requiratur ad liberandum se à restitutione, certitudo debiti, quod est sine dubio.

SUMMARIVM.

COMPENSATIO in deposito non admittitur in Foro exteriori. Bene ta-

men in Foro conscientiae.

DIFFERENTIA SECUNDA.

COMPENSATIO in Foro exteriori non admittitur contra petentem depositum. cap. final. extra de Depos. l. final. C. de Compensat. vbi tex. dat rationem, Vt contractus, inquit, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam minimè referatur. Idem probat tex. in l. Si quis vel pecunias. C. de Depos. docet Couar. in cap. Quamuis pactum. 1. part. §. 4. num. 9. vers. Item nota. Et Medin. in suo C. de Restit. quaest. 3. illat. 12. dicit communem. Ias. in §. in bonae fidei. nu. 72. Inst. de Actio.

In Foro verò poenitentiali, & conscientiae, si quis debitum liquidum aliter recuperare non potens, in deposito compensationem faceret, damnandus non esset; dummodò seruaret conditiones rectae compensationis, de quibus in sequenti Differet. dicemus. Ita singulariter Pet. à Nauar. di-

cto tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 389. vbi dat rationem, videlicet quia nulla iniuria, nec iniustitia fit deponenti, sed vis vi repellitur. quandoquidem aliter meum debitum recuperare non possum. Vim enim meis rebus facit, qui eas iniuste retinet. Nec habet deponens, ex quo conqueratur iuste; cum rem meam, seu id quod mihi debet, ipse restituere recusat, & ideo ego mihi ipsi satisfacio.

Sed certè hæc Differentia in practica parum, aut nihil vtilitatis; & effectus habet. Depositarius etenim dum à se depositum non petitur; siue alias sit creditor, siue non, minimè illud reddere tenetur. Cum verò petitur; statim illud à Iudice reddere compelletur, nulla compensationis exceptione admissa. iuxta l. Vltim. C. de Compensat. Et ideo contrarium tenet Rebel. 1. par. de Obliga. Inst. quaest. 18. nu. 3.

SUMMARIVM.

COMPENSATIO non fit, nisi utraque res debita, sit in re quæ in genere suo recipit functionem; id est de pecunia ad pecuniam; de vino ad vinum. At in

Foro poenitentiali, & anime, potest fieri de una specie ad aliam.

Ad compensationem faciendam multa requiruntur.

DIFFERENTIA TERTIA.

COMPENSATIONI locus non est in Foro exteriori, nisi utraque res debita sit in pecunia, vel in pondere, aut mensura debita. Et sic in re quæ in genere suo recipiat functionem, & sit vsu consumptibilis: vt est pecunia, vinum, frumentum &c. vt in l. Si

constat. C. de Compensat. glossa final. & ibi Panor. & omnes in cap. final. de Deposito. Vnde fieri non potest de specie ad speciem, nec de speciebus ad pecuniam: vt si ego tibi debeo mulam; tu verò mihi canem, vel oleum, vel pecunias; non licet compensationem facere: vt in l. Si conuenerit. ff. de

ff. de Pignorat. action. & l. Si non fortem. §. Si centum. ff. de Condiotione indebit. & l. Si ea pecunia. C. de Rei vendicatione. Tum, quia fortè alterius interest, mulam potius habere, quàm pecuniam. glossa in dicto cap. final. Cin. in l. Cùm proponas. C. de Pact. Ang. in Summa verb. Excommunicatio. 3. §. 17. Tum, quia absurdum est diminutionem rerum fieri propter pecuniam, vt inquit tex. in l. Quod dicitur. in 2. responso. ff. de Impens. in re dol. fact. Tum, quia compensatio est imaginaria solutio; & vna res pro alia solui non potest inuito creditore. Ita Montal. in l. 21. tit. 14. Part. 5.

At in Foro animæ benè potest fieri compensatio in debitis diuersæ rationis; & sic in specie ad speciem, vel pecuniam: vt si mihi debes pallium; ego verò tibi mulam, vel pecuniam, quia inuicem commodauimus; te nolente pallium, vel pecuniam reddere; possum mulam retinere, donec mihi restituas pallium, vel soluas pecuniam. Ita pulchrè Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 384. cum sequentibus, & Rebel. 1. par. lib. 2. quæst. 18. nu. 5. dummodò in cōpensatione seruentur requisita sequētia. De quibus vide etiam verb. Possessio. Diff. 5.

2 Primò, quòd debitum sit ex lege, & precepto Iustitiæ, charitatis, siue religionis, vel alterius virtutis, ita vt debitor in conscientia teneatur ad debitum explendum, nec sine peccato prætermittere possit. Et ita intellige quæ tradit Naua. cap. 17. nu. 70. & 114. vers. Sextò. & Cordu. q. 111. Rebel. supra nu. 4. & lib. 3. quæst. 3. nu. 1. & alii communiter. Dicunt enim requiri, vt sit ex Iustitia commutatiua debitum. Intellege ergo sufficere debitum posse à me peti, coram Iudice seculari, vel Ecclesiastico, etiam per viam denunciationis Euangelicæ: vt dict. Diff. 5. nu. 3. Ex quibus collige quòd si tu debes mihi aliquid in cōscientia, & non in Foro iudiciali: possum

me compensare. Et sic non est necessariū illud de Iudice, quòd scilicet aliter non possim ab ipso obtinere iustitiam. Quin immò, dicto casu verum est, me non posse aliter debitum recuperare, nisi dicas posse per viam denunciationis Euangelicæ.

Secundò, vt non plus capiat, quàm sibi debetur, & consequenter; si verbi gratia, mula retenta valet plus quàm debitum, debeo statim illud plus reddere.

Tertiò, quòd debitum sit actu, non potentia. Qua ratione non licet aliquid recipere ratione poenæ quæ non debetur, nisi lata sententia: vt notat Naua. dict. cap. 17. nu. 114.

Quartò, quòd non possit alia via debitum recuperare, vel non possit commodè, siue in Iudicio, siue extra: nimirum quia ille nō vult soluere ratione potentiæ, vel Iudex nō cogit ex iniquitate, vel nō possit sine scandalo, inimicitis, aut expensis, vel ob defectum probationis, & similia. Obserua hanc conditionem & requisitum, licet ponatur à Pet. Nauar. supra, num. 399. improprie tamen applicari ad veram compensationē, de qua. ff. & C. de Compensation. Sed ad aliam, quæ est satisfactio, quam quis facit propria authoritate de credito sibi debito. Nec puto necessariam ad eam compensationem, de qua agimus: cùm in ea cesset iniuria Iudicis; cùm supponamus ex vtraque parte esse debitum, & in ea tantum agi de retinendo, & nō de acquirendo de nouo: quo casu, etiam in Foro exteriori licet: vt toto titulo. ff. & C. de Compens. quia nulum ministerium Iudicis requirit.

Quintò, vt admoneat debitorem, vel hæredes, iam debitum esse solutum, ne bis soluant, vel aliud damnum incurrant.

Aliud requisitum de liquido ad liquidum, iam diximus supra, Differentia 1. non esse in Foro animæ necessarium.

SUMMARIVM.

2 **I**N Decimis non admittitur compensatio in Foro exteriori. Benè tamen in Foro conscientie.

DIFFE-

Compensatio.

DIFFERENTIA QVARTA.

DECIMAE adeò sunt priuilegiatæ, vt in eis compensatio non admittatur: vt tradit Panor. in cap. Tua nobis. num. 10. de Decimis Bernard. Diaz. Regul. 99. vers. Adde & limita primò. Ias. in §. In bonæ fidei. Instit. de Actiō. Cenedo post alios in Collect. ad Ius Canon. 1. part. Collect. vlt. num. 2. pag. 96. Quod intellige in Foro iudiciali.

In Foro verò anime, & poenitentiali, puto licere debitori Decimarum, compensare cum eis debitum, si quod habet liquidū. argumēto eorum, quæ diximus in Depositorio supra. Different. 2. Adde ad dicta in principio Bened. Capra. Reg. 1 co. vbi ponit decem casus, in quib. datur compensatio in Decimis.

SVMMARIVM.

COMPENSATIO *an fieri possit in re, dolo acquisita.*

DIFFERENTIA QVINTA.

EST pulchrum dubium, & non vidi hætenus ab aliquo tactum. Tu scis de Iure non admitti compensationem, cum quis furto, rapina, violentia, vel aliàs dolo, & fraude aliquā summam seu quantitatem pecuniæ ab aliquo abstulit. Ita disponit Ordin. Lusitana lib. 4. tit. 78. §. 2. quæ cōfirmatur ex traditis verb. Restitutio. Differentia 23. & ver. Possessio. Differentia 5.

Est ergo dubium, an præfata ordinatio & Ius Fori contentiosi, habeat etiam locū in Foro conscientiæ & poenitentiali. Pro parte affirmatiua facit dictam ordinationē videri esse æquissimam, & iure optimo fundatam. Nam aliàs aperiretur via fraudibus & violentiis. At lex iusta non fundata in præsumptione, obligat in vtroque Foro; vt dicemus verb. Ignorantia. Differentia 2. & ita tenere videtur Inno. in cap. Olim causam. de Rest. spol. facit Rebel. de Obliga. iustitiæ. 1. par. lib. 2. quæst. 14. nu. 46. ad fi. Vbi tenet contra aliquos, emptorem mala fide rei furto ablatæ, teneri eam restituere domino, absque pretii dati compensatione.

Pro parte verò negatiua, scilicet posse admitti compensationē, faciunt dicta sup. in Diff. 3. & ver. Possessio. Differentia 5. Quia licet peccauerit, nihilominus non habet plus quam sibi debeat. Vnde non videtur posse obligari ad restitutionē. Quis

enim Confessarius obligabit furem ad restituendum pecuniam furto ablatam, ex eo solum quod ista via iniqua eam habuit, si aliàs dicit tantumde sibi de certo deberi? Et ita in terminis postea reperi tenere Silu. verb. Compensatio. nu. 3. ad fin. vbi meminit Inno. loco supra citato, & eum intelligit quoad Forum cōtentiosum. Idem not. Silu. verb. Furtum. §. 13. & §. 16. licet non ita specificè, quoad casum nostrum: sed potius quoad Differentiā supra citatam, verb. Possessio. Differentia 5. quæ in effectu idē continet quod ista, excepto quod ibi admittitur compensatio modo licito, quando scilicet non potest quis via iuridica rem suam, vel sibi debitā recuperare. Hic verò agimus de cōpensatione facta via illicita; quàm etiam tetigimus ibid. in fin. Itaque concludimus, à Confessario non posse cōpelli poenitentem ad restituendum pecuniam furto, vel rapina ablatam; si alias tantumdem sibi debebat is, cui ipsam furatus est: sed solum imponenda est ei poenitentia pro peccato quod cōmisit, ita se ipsum compensando. & ita etiam tenet Rebel. 1. p. lib. 2. quæst. 18. n. 7. Et in confirmationem prædictorū vide Soto lib. 6. de Iusti. quæst. 1. articulo 4. in fin. vbi dicit fieri posse vsurarum compensationem, vt si ego a te eandem quantitatem vsura accepi, quā tu ex me per similem iniuriam extorseris; neuter restat alterius debitor. Quin immo & in

& in malis, & in criminibus datur cōpensatio; ut si vir ob adulteriū dimisit vxorē: si ipse idē crimē cōmittat; poterit vxor eū repeterē. Nā paria delicta, mutua cōpensatione tollūtur. cap. Intelleximus. de Adulte. l. Viro atque vxore. ff. Solu. matri. Abb. in c. Cum te. de Re iudi. Hyppo. Sing. 234. gl. verb. Perseuera. in c. Quod Deo. 33. q. 5. & in c. 1. verb. Hęc cōpensatio. 14. dist. latē in 2. tom. Commu. opi. lib. 9. tit. 7. n. 13. & 15. in fi. cum sequent. & dicemus. Dif. sequenti; quicquid dicat gl. 1. in c. Si quod verius. 33.

q. 2. vbi quōd in delictis compensatio non admittitur. Idē dicit glo. d. c. 1. 14. dist. quas sequitur Troilus Maiuetius in tract. de Sortibus. n. 15. in 4. vol. Tract. quod intellige in præiudicium Reip. & Fori cōtentiosi criminalis, vbi delicta sunt publica, vergentia in perniciem Reipu. vltra offensam Partis. Vide duas Fallentias per Soci. Reg. 86. & per Dueñas. Reg. 129. & per Carreri. in Praxi crimi. nu. 104. in quibus dolus cum dolo non compensatur.

DIFFERENTIA SEXTA.

Paria delicta mutua compensatione tollūtur, c. Intelleximus. de Adulte. c. Nihil. 32. q. 6. l. Viro. ff. Solu. mat. & diximus sup. Diff. præce. & notat gl. fin. in c. 1. 14. dist. vbi dicit compensatio nē admitti in criminibus; & hoc in iudiciis; non tamen in Foro pœnitentialem, allegat c. Quod Deo. 33. q. 5. & hoc est sine dubio. Non enim est bona excusatio coram Deo, si deliquisti in proximū, eō quōd similiter ipse in te deliquerat. Quia teneris statim post iniuriam acceptam, ipsam remittere,

iuxta not. verb. Remissio. Dif. 2. Et idē dicit Naua. c. 17. n. 114. decipi eos, qui putant sibi licere, auctoritate propria vlcisci iniurias, quas per Iustitiæ ministros nō possunt; quamuis gl. 1. Nullus. C. de Iudæis. approbata per Paul. de Cast. Conf. 203. dicat posse. Idem videtur tenere Rebel. 1. p. lib. 2. q. 18. n. 9. Sed cōcordari possunt, sc. nō licere ante factum. si tamen fiat: posse tunc compensari; quidquid contradicat Naua. c. 18. n. 46. & Toled. lib. 2. cap. 4. n. 395. faciunt notata verbo Possessio. Diff. 5. in fin.

CONFESSIO IUDICIALIS.

SUMMARIVM.

- 1 **C**onfessio Parte absente facta, non nocet confitenti in Foro exteriori. 2 Licet secus sit in Foro pœnitentialem, & etiā de æquitate Canonica.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **C**onfessio etiam cum causa, facta absente Parte, non nocet confitenti, nec probat contra eū in Foro exteriori. l. Certum. §. Si quis absente. ff. de Confessis. l. Vnica. C. eodem. gl. in c. final. de Confessis. latē Fel. in cap. Si cautio. col. 4. de Fide instru. vbi ponit prædictam regulam cum 13. limitationibus.

2 In Foro verò pœnitentialem, & de æquitate Canonica, secus dicendum est, secundum Salicet. in l. Generaliter. q. 13. C. de Nō nu-

mer. pecun. Fel. suprà col. 5. n. 24. in 3. Declara. vers. Quartus casus. & probatur in c. Quamquā. de Vfur. lib. 6. ibi, *Vel eis absentibus loci Ordinario, &c. idonee de restitutione facienda sit cautum.* Idem notat Fel. in c. Olim. n. 8. Fallent. 7. de Rescript. vbi dicit confessionem quæ fit ad exonerationem conscientiæ, valere etiam factam extra iudiciū absente Parte; & quōd in Foro pœnitentialem cōfessio nō requirit præsentialem partis, ex Bal. in l. Rationes. ad fi. C. de Probat.

I

pro

Confessio iudicialis.

pro quibus facit glos. singu. in cap. Quoties cordis oculus. verb. Et per te. 1. q. 7. dicens de equitate canonica valere cōfessionem, etiam parte absente factam, & posse alterum alteri absenti stipulari, de qua glossa facit magnum festū Fel. in dict. c. Si cautio.

col. 6. vers. Fallit secūdō. Eamdē glo. commendat Abb. in Rub. proēmii. Decret. 2. lectura. nu. 25. Bal. in l. Illud. n. 2. in fi. C. de Sacrosan. Eccl. & las. in l. Qui Romē. §. Flavius. n. 24. ff. de Verbo. obli. vide notata verb. Promissio. Diff. 1.

S V M M A R I V M.

1 **C**onfessus homicidiū metu tormentorum, licet reuocet suā confessionem ad pedem patibuli, nihilo minus Iudex cum suspēdere tenetur in Foro exteriori.

2 An verò idē possit facere in conscientia, disputatur; & tandem idem concluditur.

3 Declaratur quo modo sit quis dominus suæ famæ.

D I F F E R E N T I A S E C V N D A.

1 **C**aptus propter homicidiū perpetratum, & positus in tormentis, si metu ipsorū, delictū confiteatur; cum aliās ipsum nō perpetraverit, Iudex licet in Foro exteriori, vigore dictæ confessionis, postea extra tormenta ratificatę, poterit reum confessum poena mortis cōdemnare; nec teneretur sententiam reuocare, vel eius executionē suspēdere; quāvis in extremis, seu in patibulo, reus suam confessionem reuocet, & dicat falsum se dixisse. argumento not. per Iul. Clar. q. 55. n. 15. & 16. Nam nec ante sententiā prodest reo reuocatio suæ confessionis, nisi doceat de errore; vt concludit Iul. Clar. in dict. q. 55. in fine cōtra Salicet. & Angel. Quāto minùs ei proderit reuocatio post sententiam, nullo edocto de errore?

2 Sed in Foro conscientię videtur Iudicem teneri ad executionis suæ sententię suspensionē, si reus in patibulo, vel cum ei sententia intimatur, reuocat suam confessionem; negādo delictum à se esse commissum, sed metu tormentorum ipsum falsò cōfessum fuisse. Pro quo facit talem reum teneri in conscientia prædictam cōfessionem reuocare, quando verè delictum non commisit; aliās condemnaretur æternaliter, dando occasionem ad mortem, cum nō sit dominus vitæ suæ, nec suorum membrorum; vt docet Abb. in cap. Ex parte. 2. 1. nu. 2. de Sepult per tex. notabilem in cap. Si non licet. 23. q. 5. Refert, & sequitur Fel. in cap. Exhibita. in fin. de Homicid. Et frustra ad prædi-

ctam reuocationē teneretur, si aliās Iudex non teneretur suam sententiam reuocare, vel eam suspēdere; quia sufficeret reo poenitere de peccato commissio, & ipsum Confessario cōfiteri. Nec pro saluando suo honore ad dictam reuocationem publicè faciendam videtur obligari: cum sit quisque dominus sui honoris, & famæ.

Sed his non obstantibus, tenendū est contrarium: quia aliās sequeretur de facili omnē reum, ita suam confessionem reuocādo, posse poenam mortis euadere, tametsi ex aliis probationibus, & indiciis simul cū dicta confessione esset conuictus, & sic crimina remanerent impunita. Quod tamquā contrarium bono communi, nullo modo est admittendum.

Quod quidem est verum, nisi quādo non essent indicia legitima. Tūc enim talis cōfessio noscitur ipso iure nulla, & sic nō potuit confessus ex ea condemnari, vt docet communis, teste Iul. Clar. in dict. quæst. 55. nu. 14. Quāto magis eo casu deberet sententia suspendi, reuocata confessione?

Nec obstat sic tenendo, videri prædictam obligationem quoad reuocationem publicè faciendam de sua falsa confessione, esse frustraneam, maximè quia ei non credetur. Nam non est frustranea quoad se; cum sic satisfaciat suæ conscientię.

Quod si obiicias sufficere quoad dictā satisfactionem, quod in Foro poenitentiali eā reuocauerit. Respondeo non sufficere ex quo publicè se infamauit ad mortem.

Ex quo

3 Ex quo colligitur limitatio singularis ad regulā, quæ habet vnūquemq; esse dominū suæ famæ, q; scilicet procedit, & locū habet in infamia, cui non est annexa poena mortis, vel mutilatio membri, sed tantū in discrimine versatur sola fama hominis.

Præterea ad prædictam reuocationē reus semper erat obligatus; quia potius tenebatur pati tormēta, quā falsō sibi crimē imponere. Vnde nō mirū si Abb. & Fel. suprà, cōpellāt reū ad retractationē ante mortē:

& imputet sibi reus, si tēpore debito eam non reuocauit. Iudex enim non debuit credere, quōd crimen falso contra suam consciētiam confiteretur. Vnde meritō potuit, & debuit eum condēnare, quandoquidem eā nūquam reus reuocauit, maximē tēpore statuto ad suas defēssiones. Quōd si ante sententiā non admitteretur eius reuocatio, nisi docto iā de errore, vt suprà dictū est: quantō minus est admittenda post latam sententiā, & solo verbo facta?

DIFFERENTIA TERTIA.

Confessio criminis in Foro exteriori meretur pœnam à lege eidem crimini impositam; vt palā est. Adeo, vt nullæ sint partes Iudicis in cōfessum; nisi ipsum cōdemnando, l. Proinde. ff. ad l. Aquil. cap. Præterea. de Transact.

At in Foro Dei, & pœnitentiali, totum seruatur contrarium. Nam per solam confessionem peccati, cum debita contritione factam, remittit Deus peccatum, quātum-

cumque graue sit, iuxta illud Psal. 31. *Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.* Itaq; in hoc Foro animæ, cognitio culpe, & confessio peccati, merentur absolutionem eius. In altero verō Foro iudicali, meretur cōdemnationē. Vide quā dispar sit tribunal Dei, tribunali hominum. Ponderat hoc meritō Diuus Chrysost. Homil. 20. in Genes.

DIFFERENTIA QVARTA.

QVI tacet in Foro exteriori, consentire videtur, iuxta Reg. Qui tacet. de Reg. iur. lib. 6. At in Foro Dei secus est; quia iustus securus de sua innocentia tacet; iuxta illud Psal. 38. *Posui (inquit Psalmista in persona iustorum) ori meo custodiam, cum cōsisteret peccator aduersum me.* Bona enim con-

scientia non eget defensione verborum: quæ suo nixa est testimonio, ipsa est sui Iudex; vt not. D. Ambro. super dic. Psal. refert Fr. Ant. Feo in Domin. 3. Quadrag. discursu 2. fol. 124. Corroboratur hoc ex illo Apost. 1. Cor. 4. *Mibi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die.*

CONFESSIO SACRAMENTALIS.

SVMMARIVM.

1 **S**TATVTA Religionis, per quæ quis tenetur peccata semel confessa, iterum confiteri, intelliguntur in Foro exteriori; & non in interiori.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **C**onfessio sacramētalis integrè, & ritè facta; si per legē, vel statutum reiterāda veniat: talis lex, & statutū est tātū pro Foro exteriori; nō autē pro interiori. Ita pulchrè post Ang. docet Rip. de Peste. cap. fin. num. 48. Quod ita intellige; scilicet non obligare tale statutum in conscientia ad iterum confitendū

sacramentaliter: quia nemo humana lege obligari potest ad cōfitendum iterum peccatum semel legitimè confessum; vt docet Ang. sup. & Naua. Conf. 75. n. 1. de Regula. & in Man. cap. 9. in prin. post. D. Tho. & communem. Et ideo licet postea pœnitens Superiori nō confiteatur; valere nihilominus non desinet absolutio. Peccabit tamen

Confessio sacramentalis.

de nouo ob inobedientiam; & poterit puniri in Foro exteriori: quia illa manifestatio pertinet ad Forum exterius.

Hinc colligo intellectum ad statuta nonnullarum Religionū, & maximè ad quoddam nostrum sic disponens, in 2. par. cap. 7. §. 17. Quod si Prior, aut monachus in itinere constitutus, peccatum aliquod mortale alicui Confessario extraneo confessus fuerit; tenebitur iterum idem peccatum Vicario, vel alii ex Confessariis approbatis confiteri, cum primū ad domū reuersus fuerit. Intellige id tantū procedere quoad Forum exterius; non tamen procedere quoad Forum animę. Nam semel rectè absolutus, non indiget alia confessione, & absolutione quoad Deum. quod nota. Et ita deducitur ex Naua. cap. 26. nu. 12. Hēri. de Poenitentia lib. 2. cap. 16. §. 3. & Beia 2. par. casu. 1. ex propo. 18. Decēb. a pag. 485.

Nec prædictis obstat Nauar. Cōf. 75. de Regul. in 1. & 10. Dub. vbi consultus super simili statuto nostro à V. P. Dom Michae. de Vera, videlicet, An monachus proprietarius absolutus per Bullam Cruciatæ, teneatur ad reuelandum iterum illudmet peccatum Priori. (est enim quoddam statutum nostrum, cuius meminit idem Nauar. ibid. in 4. Dubio, obligans proprietarium ad manifestandum Priori illud intra tertium tempus, sub excommunicatione ipso facto incurrenda) Respondit teneri, quia absolutio à peccato proprietatis, non tollit obligationem ad manifestandum illud Priori. Non inquam hoc obstat, immò confirmat suprā dicta per not. verb. Poena. Dif. 4. Præsupposito, illam reuelationē faciendam postea Priori, non debere esse sacramentalem, sed externam.

SVMMARIVM.

CONFESSIO sacramentalis facta cum expositio; sed à Superiore prohibito, an valeat in Foro animæ; licet in Foro exteriori-

ri, possit Religiosus puniri.

2 Quid autem si fiat virtute Bullæ Cruciatæ, & approbato ab Episcopo?

DIFFERENTIA SECUNDA.

CONFESSIO sacramentalis facta Religioso, aliās à suo Prælato exposito, sed ab eodem prohibito, ne audiat confessiones; valet, & tenet in Foro animę, licet in Foro exteriori possit puniri prædictus Religiosus à suo Prælato propter inobedientiam. Hanc opinionē refert Lopez. 1. tom. c. 26. vers. Rursus. de Religio. tenere Sotū post Palud. & Silu. cōtra Naua. Conf. 15. n. 4. de Poenit. & remis. & in Manu. cap. 4. num. 2.

Sed ego cōtrariū inuenio apud Silu. verb. Confessor. 1. n. 15. q. 19. §. 3. ibi *vel præcessisset Superioris inhibitiō, non tenerent; ut in cap. Veritatis. de Dolo, & contum.* & ad idem allegat Palud.

Lopez tamē loc. sup. cit. conatur prædictos Doctores federe distinctionis, ad cōcordiā reducere. Ait enim si prohibitio Prælati fuit occultè facta, & poenitens eam ignorabat, tūc valere, & tenere cōfessionē. Et ita procedat opinio Palud. Sot. & Silu. Si verò fuit publicè facta, tunc procedat opinio Nauar.

2 Quid autem si poenitens habeat Bullam

Cruciatæ, & Confessarius sit ab Episcopo approbatus? Vide Angles quæst. de Confessione. art. 8. difficult. 8. Rodrig. in Explicatione Bullæ. Cruc. §. 9. q. 7. nu. 10. vbi dicunt absolutionem factam à Regulari virtute Bullæ Cruciatæ, & ab approbato per Episcopum poenitentis, esse validam, quāuis aliās Prælatus dicti Regularis prohibuisset eidem, ne alicuius confessionem audiret, licet ab eo puniri possit. Quod restringit Rodrig. sup. scil. quoad peccata ordinaria. Secus quoad reseruata. Ego verò aliter distinguo, nempe validam esse, si poenitēs non erat subditus Prælati prohibentis, sed Episcopi. Secus si erat subditus eiusdē Prælati, cum nō sit de mente Pape, per suā Bullā Cruciatę relaxare subditos Religiosos, & eis licentiā dare cōtra prohibitionē suorum Prælatorum, & eorū reseruaciones; vt cōstat ex Extrau. Clem. 8. de qua v. Absolutio. Dif. 1. nu. 21. Sequitur post Adria. Ledes. 1. p. tit. de Sacramento Poenitentię. c. 13. Dub. 12. dicens esse magis probabile primum membrum dictæ distinctionis.

CONSVETVDO.

CONSVETVDO.

SVMMARIVM.

- 1 **C**ONSVETVDO dat iurisdictionē in Foro exteriori, etiam in rebus arduis.
- 2 Secus in Foro pœnitentiæ, in quo non potest quis confiteri alteri, quàm suo Parocho

vigore consuetudinis, nisi adsit etiam scientia, & patientia Parochi. Et sic excusantur Parochi, & alii Sacerdotes sibi inuicem confitentes.

DIFFERENTIA PRIMA.

- 1 **C**ONSVETVDO in Foro exteriori dat iurisdictionem. l.vlt. C. de Emancip. Libert. & ibi notat glos. verb. Consuetudinem. cap. Dilecti. de Arbitr. cap. Cùm contingat. in fin. de Foro compet. cap. Nouit. & ibi glos. verb. Cōsuetudinem. de Iudic. & glos. verb. Consuetudo. in cap. Nullus. 9. quæst. 3.

Amplia id verū, nō solum in leuibus, sed etiam in arduis, & durissimis, vt est electio Imperatoris, secundum glos. penul. in c. Ad Apostolicæ. de Re iud. lib. 6. singularem secundum Barba. in cap. Cùm contingat. de Foro compet. & in cap. Proposui. de Probation. & commendat Corset. ad Abbatem. in cap. Cùm consuetudinis. de Consuet. in Additione magna.

- 2 At in Foro animæ, sola consuetudo non dat iurisdictionem, cap. 2. de Pœnit. & remissio. lib. 6. vnde non potest quis prætere, posse confiteri cui voluerit, licet sæpissimè id fecerit. Nam nulla consuetudine introduci potest, vt præter proprii Sacerdotis licentiam, aliquis possit sibi eligere Confessarium; vt ex dicto cap. 2. notat Palud. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 2. conclus. 3. &

Ang. verbo Confessio. 3. §. 30. vbi limitat nisi vnà cum consuetudine adesset tolerantia, siue scientia, & patientia Parochi, vel Episcopi. Tūc enim benè posset introduci, vt docet etiā Sot. in 4. dist. 18. q. 4. art. 2. §. Similiter. Vbi ex hoc excusat consuetudinem introductam à Parochis, & Sacerdotibus confitentibus promiscuè. Quare male dixit Nauar. in cap. Placuit. num. 105. de Pœnit. dist. 6. & in Man. c. 4. nu. 2. sublatum hoc esse per Concil. Trid. Sess. 23. cap. 15. Quamuis enim ibi tollatur consuetudo in contrarium; non tamen tollit hanc licentiā tacitam Prælatorum, & Parochorum, virtute cuius, Sacerdotes omnes mutuò sibi cōfitentur, dūmodò sint ab Episcopis approbati ad confessiones audiēdas; quippe qui nullus est Episcopus, aut Parochus, qui in hoc dissentiat; immò grato animo id tolerant, & cōsentiunt in rem tam quotidianā, & necessariam. Esset enim graue nimis obligare Sacerdotes, qui quotidie celebrant, vt quærerent semper Parochum, ad ei confitendum; aut eius licentiam ad confitendum alteri Confessario.

SVMMARIVM.

- 1 **C**ONSVETVDINIS quanta sit vis, & in quibus habeatur pro lege, & sit iusta.

DIFFERENTIA SECVNDA.

- 1 **M**AGNA est vis cōsuetudinis: quippe illa facit licitum, quod alias erat illicitum, l. Quis sit fugiti-

uus. 17. §. Apud Labeonem. ff. de Aedilit. edict. Et approbatum à cōsuetudine, habetur de Iure communi approbatum, secundum

Consuetudo.

dum Bar.in l. Si pignore. §. vlti. ff. de Pigno. actio. & Ias. in l. Certi iuris. C. de Iudi.

Quod intellige verum; dummodò approbatum à consuetudine sit tale, quod per pactum, vel statutum possit induci. Nam quod nequit per pactum, vel statutum induci; non potest per consuetudinem, vbi vertitur periculum anime. Ita Bart. in l. Si finita. §. Iulianus, col. penult. ff. de Damno infect. Abb. in cap. Quoniam frequenter. §. In aliis. col. 9. vt lite non cont. Refert, & sequitur Valas. Consult. 8. num. 7. ad finem par. 1.

Ex quibus verbis collige regulam notabilem ad cognoscendum quando consuetudo excuset à peccato. Quam tene mente

pro inrelligentia Differentiæ 10. in verb. Lex.

Prætereà collige differentiam inter vtrumque Forum, videlicet quòd consuetudo quæ nequit per pactum, vel statutum induci; non obligat in Foro animæ: licet in Foro exteriori obseruetur.

Vide plura alia circa vim consuetudinis, per Rebel. de Oblig. Iusti. in Præludiis, quæst. 5. per totam. Vide Feli. cap. 1. num. 18. de Sponsa. vbi dicit quòd si quis per longum tempus soluit, vel dat aliquid in opus pium; potest compelli ad idem prestandum, allegat. cap. ad Apostolicam. 42. de Simo. quod ad hoc dicit aureum.

SUMMARIVM.

P R A E L A T V S *ante teneatur in conscientia consuetudines Conuentuum seruare.*

DIFFERENTIA TERTIA.

C O N S V E T V D I N E S Conuentuum tenentur Prælati obseruare in Foro exteriori; quia consuetudo est altera lex, & vt dicitur vulgariter; *Lo que se usa, no se escusa.* Faciunt notata Differentia præcedenti.

In Foro vero conscientie, non tenentur eas seruare, nisi tria concurrant. Primum quòd sint rationabiles; id est, quòd habeant conditiones bonæ legis. Secundum quòd sint præscriptæ: hoc est, quòd sint ad minus decem annorum; quia hoc spatium temporis requiritur de iure ad præscriptiones inter præsentis. Tertium quòd habeant consensum legislatoris; quia alias non habent vim legis, secundum Soto lib. 1. de Iusti. quæst. 7. artic. 2. vbi dicit quòd tunc demum dissimulatio Prælati est causa, vt consuetudo, lex fiat, quando Prælatus est legislator. Nam si non est; etiam si sit Prouincialis, eius dissimulatio non est sufficiens vt consuetudo vires legis consequatur.

Sed non puto vltimum requisitum fore necessarium, vt Prælatus teneatur ad obseruantiam consuetudinum Conuentus. Nam licet non teneatur eas seruare tamquam legem, vel statutum: tenetur tamen

eas seruare tamquam consuetudines rationabiles, & præscriptas, si tales sint; per notata Differentia præcedenti. Quod intellege de consuetudinibus præter statuta.

Nam si sunt contra statuta; tunc benè dicit Soto, requiri etiam consensum legislatoris, vt post Inno. Ioan. And. Domin. & alios, tenet Feli. in cap. Cum ex officii. de Præscrip. vers. Circa dicta. Abb. num. 8. dummodò lex, aut statutum tollat consuetudinem in contrarium: alias non, vt resoluit Benedict. Vado in Reperto. Feli. verbo Consuetudo. vers. Consuetudo tacita, aut expressa.

Hinc colliges quòd cum nostra statuta tollant, & reprobent consuetudines statutis contrarias; & quòd nulla valeat consuetudo contra ea, legislatorque eorum sit totum Capitulum Generale: sequitur nullum Prælatum teneri ad obseruationem quarumcumque consuetudinum domorum, seu Conuentuum, si sint contrariæ statutis; quia deest tali consuetudini consensus Capituli Generalis, cum eas ignoret.

Circa hoc verbum, vide etiam quæ habes verb. Parochus. Differentia 5. & verb. Peccatum. Differentia 1.

CONTRACTVS.